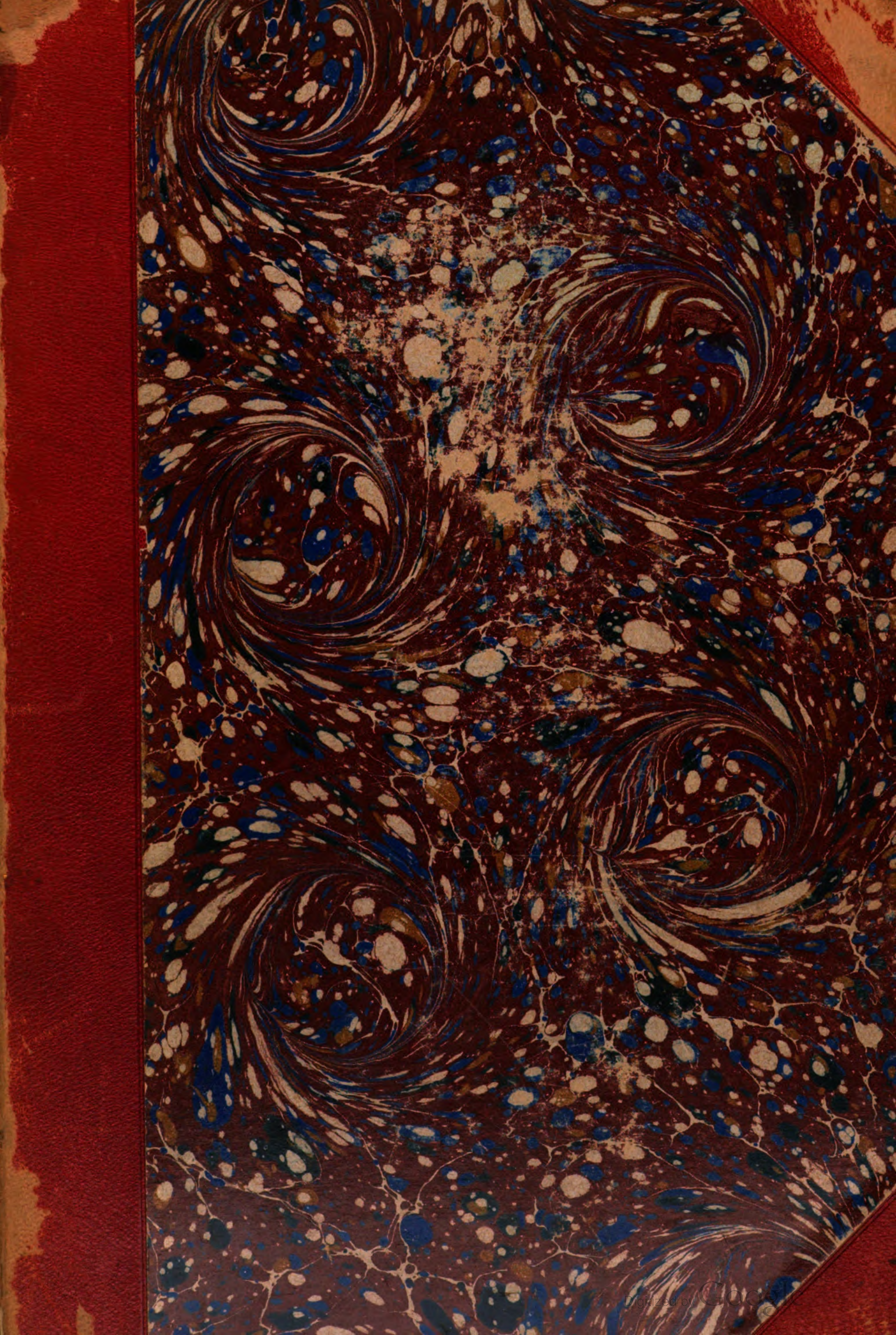

REGESTA
PONTIFICVM ROMANORVM

IVBENTE REGIA SOCIETATE GOTTINGENSI

CONGESSIT

PAVLVS FRIDOLINVS KEHR

ITALIA PONTIFICIA

VOL. I

ROMA

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCCVI

ITALIA PONTIFICIA

SIVE

REPERTORIVM PRIVILEGIORVM ET LITTERARVM
A ROMANIS PONTIFICIBVS ANTE ANNVM MCLXXXXVIII
ITALIAE
ECCLESIIS, MONASTERIIS, CIVITATIBVS SINGVLISQVE PERSONIS
CONCESSORVM

IVBENTE REGIA SOCIETATE GOTTINGENSI

CONGESSIT

PAVLVS FRIDOLINVS KEHR

VOL. I

ROMA

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCCVI

PRAEFATIO.

Regia Societas Gottingensis, cum sibi persuasum habuisset, privilegia et litteras pontificum Romanorum usque ad Innocentium III secundum criticae artis canones iterum colligenda atque edenda esse, ita ut eorum textus ex omni parte perfectus inde haberetur, mihi honorificum hoc munus iam ab a. 1896 commisit. Cui condendo operi ubi naviter et magna animi voluptate manus admovi, facile intellexi, documentorum regesta quasi ad viam sternendam prius necesse esse in lucem proferri.

Ingens enim Philippi Jaffé opus illud „Regesta Pontificum Romanorum ab condita ecclesia ad annum post Christum natum MCXCVIII" (Berolini 1851), quod per dimidium fere saeculi omnibus historiam pontificum Romanorum in medio aevo tractantibus unicus et optimus dux et comes erat, quamquam nova editione sub auspiciis Guilielmi Wattenbach, curantibus F. Kaltenbrunner, P. Ewald et S. Loewenfeld (a. 1885—88), et auctum et emendatum fuit, doctrinae necessitatibus haudquaquam hodie respondet. Etenim post annos tot, novis archivis patefactis, novis inventis fontibus, novis editis operibus, innumera, ut ita dicam, huiusmodi documenta prodierunt, ita ut elenchus regestorum Jafféanus lacunarum plenus recenseri iam debeat. Praeterea viri docti, qui arti diplomaticae student, gravissimum in indicandis fontibus eximii operis defectum accusabant. Jaffé enim, qui solus et unus sibi erat, non ex ipsis documentis originalibus regesta haurire potuit, sed ad libros typis impressos accedere coactus est; ita ut securum critices fundamentum et accuratior fontium notitia, imprimis autographorum documentorum, in eius opere desideretur. Moleste denique ferimus, in nova quoque regestorum editione elenchum illorum, ad quos litterae apostolicae missae fuerint, non inveniri, licet „index initiorum" additus sit, qui, quamvis ad requirenda documenta utilis sit, non tamen id affert beneficium, quod repetere ab altero licuerit.

In hac igitur regestorum pontificum Romanorum editione id nobis maxime proposuimus, quod Philippus Jaffé perficere non valuit. Quod ut

melius absolveremus, in editione nostra, ordine chronologico, quem Jaffé unice adhibuit, neglecto, iuxta ordinem eorum, ad quos documenta missa sunt, regesta disposuimus. Erunt igitur in hoc Italiae pontificiae primo volumine sub suo cuiusque titulo privilegia, litterae aliaque acta, quae Romani pontifices urbis Romae ecclesiis, monasteriis singulisque personis concesserunt. Invenies autem, benigne lector, in singulis titulis primum librorum indicem, quibus in hoc opere instruendo usi sumus, exclusis tamen non paucis, qui rem archaeologicam, a nobis alienam, respiciunt. Sequentur de unaquaque re historicae quaedam notitiae, brevissimo quidem cursu collectae, sed ad argumentum obiter cognoscendum opportunae. Denique fontes indicabimus a nobis adhibitos et quae de archivis documentorumque fortuna exploravimus; in quam rem immenso per decem fere annos perducto indesinenter labore eo animo intendimus, ut novum idque salutiferum fundamentum huiuscemodi studiis poneremus.

Antequam vero dicendi finem faciam, gratiarum actiones mihi solvendae sunt humanissimis illis viris, qui mihi ad opus condendum praesto fuere, imprimis sodalibus dilectis Societatis Gottingensis, sub cuius auspiciis incepta res est, crevit et, quemadmodum speramus, ad optatum exitum perveniet, deinde magnifico principi De Buelow, Germanici imperii Magno cancellario, excellentissimo viro Conrado Studt, publicis in Borussia litteris atque artibus praeposito et eminentissimo purpurato patri Georgio Kopp, Wratislaviensi episcopo, qui sumptus praecipue suppeditarunt; praeterea excellentissimo viro Friderico Althoff, de doctrina fovenda apud nos perquam benemerenti, qui una cum clarissimo viro Friderico Schmidt, tanto homine digno quidem adiutore, inceptui nostro summa animi liberalitate favit. Neque eos praeteream, quos socios quovismodo habui laboris, tum in documentis colligendis tum in ipso opere redigendo; neque archivorum aut bibliothecarum Italos praefectos et custodes, Vaticanos praesertim, qui amplissimam perquirendi facultatem mihi concesserunt. Sint cuique pro meritis laudes, si quid incrementi scientiae attulerimus.

Scr. Romae kal. iun. MDCCCCVI.

KEHR.

RERVM INDEX.

S. ROMANA ECCLESIA.

PATRIARCHIVM LATERANENSE.

VRBIS ROMAE ECCLESIAE ET MONASTERIA.

[REGIO I: MONTIVM.]

ELENCHVS PONTIFICVM ROMANORVM
QVORVM ACTA IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

(JK. = Jaffé-Kaltenbrunner; JE. = Jaffé-Ewald; JL. = Jaffé-Loewenfeld, Regesta pontificum Romanorum ab condita ecclesia ad annum post Christum natum MCXCVIII ed. Ph. Jaffé. Lipsiae 1885—88. — * = acta deperdita sive quorum simplex notitia habetur. — † = acta spuria. — Numeri documentorum, quorum autographa adhuc conservantur, typis crassioribus excussi sunt.)

			Celestinus I.	pag.
*16	(422—32)	JK. —	Eccl. s. Mariae Transtiberim n. 1	128
			Xystus III.	
*17	(432-40)	JK. —	Eccl. s. Mariae Maioris n. 2	55
†*18	(432—40)	JK. —	Eccl. s. Mariae Maioris n. 3	55
*19	(432—40)	JK. —	Eccl. s. Petri ad Vincula n. 1	47
*20	(432—40)	JK. —	Eccl. s. Sebastiani ad Catacumbas n. 2	163
			Leo I.	
*21	(440—61)	JK. —	Clerus urbis Romae n. 1	10
*22	(440—61)	JK. —	Mon. ss. Iohannis et Pauli n. 1	145
			Hilarus.	
*23	(461—68)	JK. —	Clerus urbis Romae n. 2	10
*24	(461—68)	JK. —	Mon. ad Luna n. 1	155
*25	(461—68)	JK. —	Mon. ss. Stephani et Cassiani n. 1	161
			Simplicius.	
*26	(468—83)	JK. —	Clerus urbis Romae n. 3	10
			Eccl. s. Petri in Vaticano n. 2	136
			Eccl. s. Laurentii in Via Tiburtina n. 2	160
			Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 2	166
*27	(468—83)	JK. —	Eccl. s. Bibianae n. 1	38
*28	(468—83)	JK. —	Eccl. s. Stephani in Coelio monte n. 1	42
*29	(468—83)	JK. —	Mon. s. Andreae n. 1	57
*30	(468—83)	JK. —	Mon. ss. Stephani et Cassiani n. 2	161
			Gelasius I.	
†*31	(492—96)	JK. —	Eccl. s. Clementis n. 1	44
32	(492—96)	JK. 672	Senatus populusque Romanus n. 1	179
			Symmachus.	
*33	502 nov. 6	JK. I 98	Cardinales n. 1	5
*34	(498—514)	JK. —	Clerus urbis Romae n. 4	10
*35	(498—514)	JK. —	Eccl. ss. Silvestri et Martini n. 2	45
			Hormisdas.	
*36	523	JK. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 3	136
			Iohannes I.	
*37	(525)	JK. 871*a*	Primicerius et notarii S. R. E. n. 2 (Bonifatius)	15
†*38	(523—26)	JK. —	Eccl. s. Mariae in Porticu n. 1	110
			Felix IV.	
39	(530 sept.)	JK. 879*a*	Cardinales n. 2	5
			Clerus urbis Romae n. 5	10
			Senatus populusque Romanus n. 2	179
			Pelagius I.	
*40	(555—60)	JK. —	Eccl. s. Petri ad Vincula n. 2	47
			Iohannes III.	
*41	563	JK. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 4	136
†42	(560—73) mai 3.	JK. 1043	Eccl. XII Apostolorum n. 1	71
*43	(561—74)	JK. —	Clerus urbis Romae n. 6	11

				pag.
			Pelagius II.	
†*44	(579—90?)	JK. —	Eccl. s. Laurentii in Via Tiburtina n. 3	160
			Gregorius I.	
45	(590)	JE. 1082	Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 1	105
46	(591 sept.)	JE. 1153	Clerus urbis Romae n. 7	11
			Eccl. s. Mariae Maioris n. 4	55
47	(591 oct.)	JE. 1160	Mon. Euprepiae n. 1	114
*48	(591—92)	JE. —	Eccl. s. Agathae in Subura n. 1	64
†49	(592)	JE. —	Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 2	105
50	(593 ian.)	JE. 1221	Mon. iuxta Gallinas albas n. 1 (Gratiosus)	63
51	(593 ian.)	JE. 1223	Eccl. s. Severini in Merulana n. 1	40
52	(594 ian. — mart.)	JE. 1290	Eccl. s. Pancratii in Via Aurelia n. 1	177
53	(594 ian. — mart.)	JE. 1291	Eccl. s. Agathae in Subura n. 2	64
†54	(594—95)	JE. —	Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 3	106
55	(595 feb.)	JE. 1341	Defensores n. 1 (Vincomalus)	16
56	595 iul. 5	JE. I 167	Cardinales n. 3	6
			Clerus urbis Romae n. 8	11
57	(595 sept.)	JE. 1391	Primicerius et notarii S. R. E. n. 3 (Thomas)	15
			Romani cives singuli n. 1	197
58	(596 iul.)	JE. —	Mon. iuxta thermas Agrippianas n. 1	98
59	(597 iul.)	JE. 1480	Romani cives singuli n. 2 (Dominica)	197
60	(598 feb.)	JE. 1499	Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 4	106
61	(598 mart.)	JE. 1503	Defensores n. 2 (Bonifatius)	16
62	(598 sept. — oct.)	JE. 1532	Xenodochium Aniciorum n. 1	156
*63	(590—98)	JE. —	Xenodochium s. Gregorii n. 1	149
64	(598 nov. — dec.)	JE. 1588	Xenodochium s. Gregorii n. 2	149
65	(598 dec.)	JE. 1607	Xenodochium Valerii n. 1	44
66	(599 ian.)	JE. 1622	Defensores n. 3 (Vitus)	16
67	(599 feb. — april.)	JE. 1644	Defensores n. 4 (Vitus)	16
68	(599 april.)	JE. 1425	Mon. iuxta thermas Agrippianas n. 2	98
69	(599 april.)	JE. 1657	Xenodochium s. Gregorii n. 3	149
70	(599 iul.)	JE. 1718	Mon. s. Mariae Corsarum (s. Symmetrii) n. 1	121
71	600 oct. 5	JE. I 202	Mon. Renati n. 1	90
72	(600 dec.)	JE. 1806	Cardinales n. 4	6
73	(602 sept.)	JE. 1867	Senatus populusque Romanus n. 3	179
74	(603 aug. 29)	JE. —	Eccl. s. Mariae Maioris n. 5	55
75	604 ian. 25	JE. 1991	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 3	166
†*76	(590—604)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 9	11
†*77	(590—604)	JE. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 2	25
*78	(590—604)	JE. —	Eccl. ss. Cosmae et Damiani in Tribus fatis n. 1	68
†*79	(590—604)	JE. —	Eccl. s. Mariae in Porticu n. 2	111
*80	(590—604)	JE. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 5	136
*81	(590—604)	JE. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 6	136
*82	(590—604)	JE. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 7	136
*83	(590—604)	JE. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 4	166
†*84	(590—604?)	JE. —	Eccl. s. Laurentii in Via Tiburtina n. 4	161
			Bonifatius IV.	
*85	(609) mai. 13	JE. I 220	Eccl. s. Mariae ad Martyres n. 1	99
*86	(608—15)	JE. —	Mon. Bonifatii n. 1	155
			Deusdedit.	
*87	(615—18)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 10	11

				pag.
			Bonifatius V.	
*88	(619—25)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 11	11
*89	(619—25)	JE. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 3	25
*90	(619—25)	JE. —	Coemeterium s. Nicomedis n. 1	158
			Honorius I.	
91	625 dec. 13	JE. 2011	Mon. iuxta Gallinas albas n. 2 (Gratiosus)	63
92	626 mai. 12	JE. 2013	Primicerius et notarii S. R. E. n. 4 (Servusdei)	15
*93	(625—38)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 12	12
*94	(625—38)	JE. —	Mon. Honorii papae n. 1	33
*95	(625—38)	JE. —	Eccl. ss. IV Coronatorum n. 1	41
*96	(625—38)	JE. —	Eccl. s. Luciae in Silice n. 1	47
*97	(625—38)	JE. —	Eccl. s. Hadriani in Tribus fatis n. 1	69
*98	(625—38)	JE. —	Eccl. s. Pancratii in Via Aurelia n. 2	177
*99	(625—38)	JE. 2032	Romani cives singuli n. 3 (Dominicus)	197
			Iohannes IV.	
*100	(640—42)	JE. —	Oratorium s. Venantii ad Fontes n. 1	31
			Theodorus.	
*101	(642—49)	JE. —	Eccl. s. Stephani in Coelio monte n. 2	42
*102	(642—49)	JE. —	Eccl. s. Valentini in Via Flaminia n. 1	157
			Adeodatus.	
*103	(672—76)	JE. —	Mon. s. Erasmi n. 1	43
*104	(672—76)	JE. —	Eccl. s. Petri in Campo Meruli n. 1	176
			Donus.	
*105	(676—78)	JE. —	Mon. Boetianum n. 1	155
*106	(676—78)	JE. —	Eccl. Apostolorum in Via Ostiensi n. 1	164
			Leo II.	
*107	(683) feb. 22	JE. I 241	Eccl. s. Bibianae n. 2	38
			Sergius I.	
108	(687—701)	JE. 2135	Eccl. s. Susannae n. 1	62
*109	(687—701)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 13	12
			Gregorius II.	
*110	(715—25?)	JE. —	Vestararii S. R. E. n. 1 (Sergius)	19
111	(716—30) nov. 13	JE. 2184	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 8	136
*112	(715—31)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 14	12
*113	(715—31)	JE. 2202	Praepositus coquinae dominicae n. 1	19
*114	(715—31)	JE. 2215	Mon. s. Agnetis ad Duo furna n. 1	53
*115	(715—31)	JE. —	Mon. s. Andreae n. 2	57
*116	(715—31)	JE. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani n. 1	57
*117	(715—31)	JE. —	Eccl. s. Agathae in Subura n. 3	65
*118	(715—31)	JE. 2213	Eccl. s. Eustachii n. 1	97
*119	(715—31)	JE. 2220	Eccl. s. Eustachii n. 2	97
120	(715—31)	JE. —	Mon. ss. Caesarii et Stephani n. 1	170
			Gregorius III.	
121	732 april. 12	JE. I 742	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 9	137
122	(731—41)	JE. 2254	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 5	166
*123	(731—41)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 15	12
*124	(731—41)	JE. —	Mon. s. Pancratii n. 1	33
*125	(731—41)	JE. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 1	125

				pag.
*126	(731—41)	JE. —	Diac. ss. Sergii et Bachi n. 1	149
127	(731—41?)	JE. —	Mon. s. Sabae n. 1 (Cella Muroniana)	118
			Zacharias.	
*128	(741—52)	JE. 2302*a*	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 10	137
*129	(741—52)	JE. —	Xenodochium s. Gregorii n. 4	150
			Senatus populusque Romanus n. 4	179
			Stephanus II.	
*130	(752—57)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 16	12
*131	(752—57)	JE. —	Xenodochium in Platana n. 1	98
*132	(752—57)	JE. —	Mon. s. Stephani minoris n. 1	148
*133	(752—57)	JE. —	Diac. s. Silvestri n. 1	150
*134	(752—57)	JE. —	Diac. s. Mariae in Caput portici n. 1	150
*135	(752—57)	JE. —	Xenodochia n. 1	156
			Paulus I.	
*136	761 iun. 9	JE. —	Mon. ss. Dionysii et Silvestri n. 1	82
137	761 iul. 4	JE. 2346	Mon. ss. Dionysii et Silvestri n. 2	82
*138	761 aug. 17	JE. —	Mon. ss. Dionysii et Silvestri n. 3	82
*139	(758—62)	JE. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 2	125
			Stephanus III.	
*140	(769)	JE. —	Cardinales n. 5	6
			Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 4	25
			Hadrianus I.	
141	772 feb. 20	JE. 2395	Vestararii S. R. E. n. 2	19
*142	(772—95)	JE. —	Mon. Honorii papae n. 2	33
*143	(772—95)	JE. —	Mon. ss. Hadriani et Laurentii n. 1	58
*144	(772—95)	JE. —	Eccl. ss. Cosmae et Damiani in Tribus fatis n. 2	69
*145	(772—95)	JE. —	Eccl. ss. Hadriani in Tribus fatis n. 2	69
*146	(772—95)	JE. —	Mon. s. Laurentii in Palatinis n. 1	101
*147	(772—95)	JE. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 11	138
*148	(772—95)	JE. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 12	138
*149	(772—95)	JE. —	Mon. s. Stephani maioris n. 1	147
*150	(772—95)	JE. —	Diac. s. Silvestri n. 2	150
*151	(772—95)	JE. —	Diac. s. Mariae in Caput portici n. 2	150
*152	(772—95)	JE. —	Diac. s. Mariae in Hadriano n. 1	154
*153	(772—95)	JE. —	Eccl. s. Leucii in Via Flaminia n. 1	157
*154	(772—95)	JE. —	Mon. s. Eugeniae in Via Latina n. 1	162
			Leo III.	
†155	(805)	JE. 2513	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 1	173
*156	(795—816)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 17	12
*157	(795—816)	JE. —	Eccl. s. Mariae Maioris n. 6	55
*158	(795—816)	JE. —	Eccl. s. Susannae n. 2	62
*159	(795—816)	JE. —	Hospitale s. Peregrini n. 1	153
			Paschalis I.	
*160	817 iul. 20	JE. I 318	Eccl. s. Praxedis n. 1	50
*161	822	JE. —	Eccl. s. Caeciliae n. 1	123
†162	(822)	JE. 2555	Eccl. s. Caeciliae n. 2	123
*163	(817—24)	JE. —	Mon. ss. Sergii et Bachi n. 1	34
*164	(817—24)	JE. —	Eccl. s. Praxedis n. 2	51
*165	(817—24)	JE. —	Eccl. s. Caeciliae n. 3	124

				pag.
*166	(817—24)	JE. —	Mon. s. Stephani maioris n. 2	147
*167	(817—24)	JE. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 6	167
			Gregorius IV.	
*168	(827—44)	JE. —	Eccl. s. Mariae Transtiberim n. 2	128
*169	(827—44)	JE. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 13	138
170	(827—44?)	JL. 5292	Eccl. ss. Iohannis et Pauli n. 1	107
			Sergius II.	
171	844?	JE. 2587	Mon. ss. Dionysii et Silvestri n. 4	82
*172	(844—47)	JE. —	Eccl. ss. Silvestri et Martini n. 3	45
*173	(844—47)	JE. —	Eccl. ss. Silvestri et Martini n. 4	46
*174	(844—47)	JE. —	Eccl. ss. Silvestri et Martini n. 5	46
*175	(844—47)	JE. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 14	138
			Leo IV.	
*176	(848)	JE. 2598	Civitas Leonina n. 1	183
*177	(847—50)	JE. —	Mon. s. Erasmi n. 2	43
*178	(847—50)	JE. —	Eccl. s. Marcelli n. 2	74
179	850 dec. 16	JE. I 332	Eccl. s. Marcelli n. 3	74
*180	(852 iun. 27)	JE. —	Civitas Leonina n. 2	183
*181	853 mai. 29	JE. I 335	Eccl. s. Marcelli n. 4.	74
182	(853)	JE. 2633	{Cardinales n. 6 {Clerus urbis Romae n. 18	6 12
183	853 iun. 19	JE. 2635	Eccl. s. Marcelli n. 5	74
184	(853 iun.—aug.)	JE. 2636	Eccl. s. Marcelli n. 6	74
185	853 dec. 8	JE. I 336	Eccl. s. Marcelli n. 7	75
186	854 aug. 10	JE. 2653	Mon. s. Martini n. 1	145
187	(847—55)	JE. 2535	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 7	167
*188	(847—55)	JE. —	Clerus urbis Romae n. 19	13
†*189	(847—55)	JE. —	Eccl. s. Laurentii de Palatio n. 1	32
*190	(847—55)	JE. —	Eccl. ss. IV Coronatorum n. 2	41
*191	(847—55)	JE. —	Eccl. ss. Silvestri et Martini n. 6	46
*192	(847—55)	JE. —	Mon. s. Mariae Corsarum n. 2	121
*193	(847—55)	JE. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 15	138
*194	(847—55)	JE. —	Mon. s. Stephani maioris n. 3	147
*195	(847—55)	JE. —	Eccl. s. Salvatoris q. v. Schola Francorum n. 1	152
*196	(847—55)	JE. —	Eccl. s. Laurentii in Via Tiburtina n. 5	161
*197	(847—55)	JE. —	Mon. ss. Stephani et Cassiani n. 3	161
*198	(847—55)	JE. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 8	167
*199	(847—55?)	JE. —	Vestararii S. R. E. n. 3 (Pipinus)	19
			Benedictus III.	
*200	(855)	JE. I 340	Eccl. s. Marcelli n. 8	75
			Nicolaus I.	
201	(865 ian.)	JE. 2782	{Cardinales n. 7 {Clerus urbis Romae n. 20	6 13
*202	(858—67)	JE. —	Eccl. s. Sebastiani ad Catacumbas n. 3	163
			Hadrianus II.	
203	868 oct. 12	JE. 2912	Eccl. s. Marcelli n. 9	75
			Iohannes VIII.	
204	(872—82)	JE. 3366	Cardinales n. 8	6

				pag.
			Marinus I.	
*205	(884)	JL. 3396	Eccl. s. Mariae q. v. Schola Saxonum n. 1	151
			Stephanus V.	
*206	(885—91)	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 16	138
*207	(885—91)	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 17	139
			Iohannes IX.	
*208	(898)	JL. I 442	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 5	25
			Sergius III.	
209	905 iul. 17	JL. 3536	Mon. s. Mariae Corsarum n. 3	121
			Iohannes X.	
*210	(919 april. 25?)	JL. —	Schola cantorum n. 2	18
*211	(914—28)	JL. 3575	Mon. s. Martini n. 1	145
*212	(914—28)	JL. 3576	Mon. s. Stephani maioris n. 4	147
			Iohannes XI.	
*213	(931—36?)	JL. —	Mon. ss. Dionysii et Silvestri n. 5	82
			Leo VII.	
*214	(937 oct. 6)	JL. —	Mon. s. Viti n. 1	39
			Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 1	87
			Marinus II.	
*215	(942—46)	JL. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 9	167
			Agapitus II.	
216	955 mart. 25	JL. 3669	Mon. ss. Dionysii et Silvestri n. 6	83
*217	(946—55)	JL. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 10	168
			Iohannes XII.	
218	962 mart. 8	JL. 3692	Mon. ss. Dionysii et Silvestri n. 7	83
			Iohannes XIII.	
219	970 dec. 17	JL. 3742	Gens Crescentia n. 1 (Stephania)	185
*220	(965—72)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 1	66
*221	(965—72)	JL. —	Gens Crescentia n. 2 (Benedictus)	186
			Benedictus VII.	
*222	(977)	JL. —	Mon. s. Mariae in Tempulo n. 1	122
			Eccl. s. Laurentii in Via Tiburtina n. 6	161
*223	(981)	JL. —	Mon. ss. Cyriaci et Nicolai n. 1	79
*224	(974—83)	JL. —	Eccl. s. Crucis in Hierusalem n. 2	36
			Mon. ss. Bonifatii et Alexii n. 1	116
			Iohannes XV.	
*225	(985—96)	JL. 3859	Eccl. s. Chrysogoni n. 3	125
			Gregorius V.	
*226	(996)	JL. 3865	Mon. ss. Bonifatii et Alexii n. 2	116
*227	998 april. 9	JL. I 492	Eccl. s. Eustachii n. 3	97
*228	(996—99)	JL. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 1	130
			Silvester II.	
*229	999 dec. 2	JL. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 2	130
*230	(1002 mart. 8)	JL. —	Mon. ss. Bonifatii et Alexii n. 3	116

				pag.
231	(999—1002) iun. 1	JL. 3922	Eccl. s. Michaelis in Hadriano n. 1	155
*232	(999—1003)	JL. 3936	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 11	168
			Iohannes XVIII.	
233	1005 mart. 29	JL. 3944	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 3	130
234	1006 nov. 28 (aug. 23)	JL. 3683 = 4104	Eccl. s. Triphonis n. 1	91
			Benedictus VIII.	
*235	1014 mart. 5	JL. I 508	Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 5	106
*236	1015 dec. 4	JL. I 508	Comites de Tusculano n. 1	186
237	1017 iun.	JL. —	Ostiarius s. Lat. pal. n. 1 (Iohannes)	20
			Iohannes XIX.	
238	1026 dec. 17 (31)	JL. 4076	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 18	139
*239	(1026)	JL. 4077	Eccl. s. Mariae q. v. Schola Saxonum n. 2	151
*240	1030 ian. 6	JL. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 4	131
*241	(1031 mai. 13)	cf. JL. 4092	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 19	139
*242	(1024—33)	JL. 4105	Mon. s. Martini n. 3	146
*243	(1024—33)	JL. 4106	Mon. s. Stephani maioris n. 5	147
*244	(1024—33)	JL. —	Eccl. s. Mariae dominae Rosae n. 1	109
			Benedictus IX.	
245	1037 nov.	JL. 4110	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 20	139
*246	(1033—48?)	JL. —	Mon. s. Mariae in Monasterio n. 1	48
247	(1033—48?)	JL. —	Mon. s. Agnetis in Via Nomentana n. 1	159
			Leo IX.	
*248	(1049)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Via lata n. 1	78
*249	(1050 mai.)	JL. —	Mon. s. Mariae in Aventino n. 1	117
250	(1050)	JL. 4320	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 6	25
*251	(1051 april. 29)	JL. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 5	131
252	1053 mart. 21 (20)	JL. 4292	Mon. s. Martini n. 4	146
253	1053 mart. 24	JL. 4293	Mon. s. Stephani maioris n. 6	147
254	1053 april. 1	JL. 4294	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 21	139
255	(1049—54)	JL. 4309	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 22	140
*256	(1049—54)	JL. —	Mon. s. Martini n. 5	146
*257	(1049—54)	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 10	75
*258	(1049—54)	JL. 4327	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 12	168
			Victor II.	
259	1057 mai. 8	JL. 4366	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 23	140
*260	(1054—57)	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 11	75
			Stephanus IX.	
*261	(1057—58)	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 12	76
*262	(1057—58)	JL. 4380	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 13	168
			Benedictus X.	
263	1058 mai. 8	JL. —	Mon. s. Stephani minoris n. 2	148
264	1058 iun. 1	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 24	140
			Nicolaus II.	
*265	(1059—61)	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 13	76
			Alexander II.	
†*266	(1061)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Porticu n. 3	111
*267	1069 nov. 15	JL. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 6	131

				pag.
268	1072 mai. 18	JL. 4706	Romani cives singuli n. 4 (Albericus Cece)	197
*269	(1072 oct. 8)	JL. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 7	131
270	(1061—73)	JL. 4736	Cardinales n. 9	7
*271	(1061—73)	JL. 4733	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 7	25
†*272	(1061—73)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 8	26
*273	(1061—73)	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 14	76
*274	(1061—73)	JL. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 8	131
*275	(1061—73)	JL. 4740	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 14	168
			Gregorius VII.	
*276	1073 iul. 8	JL. —	Eccl. s. Mariae in Porticu n. 4	111
*277	(1073 dec. 10)	JL. —	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 9	131
278	(1074—75)	JL. 4916 = 5273	{Eccl. s. Petri in Vaticano n. 25 Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 15	140 168
*279	1080 iun. 3	JL. I 636	Eccl. s. Caeciliae n. 4	124
280	(1073—85) mart. 14	JL. 5200	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 16	168
*281	(1073—85)	JL. —	Cardinales n. 10	7
			Urbanus II.	
282	(1088—99)	JL. —	Cardinales n. 11	7
*283	(1091—99)	JL. —	Eccl. s. Cyriaci in Thermis n. 1	61
*284	(1088—99)	JL. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 4	125
			Clemens III (Wibertus).	
*285	(1080—84)	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 15	76
286	1084 nov. 4	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 16	76
287	1089 iul. 9	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 17	76
288	1099 oct. 18	JL. —	Eccl. s. Cyriaci in Thermis n. 2	61
			Paschalis II.	
†289	1100 aug. 5	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 9	26
†290	1100 aug. 5	JL. —	Eccl. s. Laurentii de Palatio n. 2	32
*291	(1100—1101 aug.)	JL. —	Eccl. s. Hadriani in Tribus fatis n. 3	69
*292	(1104)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 2	66
*293	1105 nov. 17	JL. I 722	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 26	140
†294	1105 dec. 27	JL. 6055	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 10	26
†295	(1108)	JL. —	Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 6	106
*296	(1109)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 3	51
†*297	1110 mart. 25	JL. —	Eccl. s. Matthaei in Merulana n. 1	40
*298	1111 iun. 9	JL. I 744	Eccl. ss. IV Coronatorum n. 3	41
299	1111 iul. 5	JL. 6301	Cardinales n. 12	7
*300	1112 ian. 27	JL. I 745	Eccl. s. Laurentii in Lucina n. 1	84
301	1112 mai. 11	JL. —	Mon. s. Agnetis in Via Nomentana n. 2	159
*302	(1114 mai. 10)	JL. —	Eccl. s. Mariae Transtiberim n. 3	128
303	(1115 nov. 24)	JL. 6479	{Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 7 Schola piscatorum stagni n. 1	106 185
*304	1116 ian. 20	JL. I 745	Eccl. ss. IV Coronatorum n. 4	41
305	1116 mai. 24	JL. —	Eccl. ss. IV Coronatorum n. 5	41
*306	(1116)	JL. —	Comites de Tusculano n. 2 (Ptolomaeus)	186
*307	(1099—1118)	JL. —	Xenodochium Lateranense n. 1	35
*308	(1099—1118)	JL. —	{Eccl. XII Apostolorum n. 2 Eccl. s. Marci n. 2	72 100
*309	(1099—1118)	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 18	76

				pag.
310	(1099—1118?)	JL. —	Mon. ss. Cyriaci et Nicolai n. 2	80
*311	(1099—1118)	JL. —	Mon. ss. Cyriaci et Nicolai n. 3	80
†312	(1099—1118)	JL. —	Eccl. s. Mariae de Populo n. 1	86
*313	(1099—1118)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Monticellis n. 1	96
*314	(1099—1118)	JL. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 17	169
			Gens Tebaldia n. 1	189
*315	(1099—1118)	JL. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 18	169
			Gens Tebaldia n. 2	189
			Gelasius II.	
316	(1118 mart.)	JL. 6632	Clerus urbis Romae n. 21	13
			Senatus populusque Romanus n. 5	180
			Gregorius VIII (Burdinus).	
317	1118 mart. 19	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 19	76
			Calixtus II.	
318	1121 april. 17	JL. 6901	Eccl. s. Chrysogoni n. 5	125
†319	1121 mai. 25	JL. 6907	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 11	26
*320	1123 ian. 28	JL. I 808	Eccl. s. Agnetis in Agone n. 1	95
*321	1123 feb. 24	JL. —	Eccl. s. Mariae q. v. Schola Saxonum n. 3	151
*322	(1123) mart. 25	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 27	141
*323	(1123 mart. 27)	JL. I 810	Civitas Leonina n. 3	184
*324	(1123 mart. 27)	JL. I 810	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 12	26
			Eccl. s. Mariae ad Martyres n. 2	99
			Eccl. s. Petri in Vaticano n. 28	141
*325	1123 mai. 6	JL. I 813	Eccl. s. Mariae in Cosmedin n. 1	114
326	1123 iun. 7	JL. 7075	Eccl. s. Mariae Transtiberim n. 4	129
327	1123 iul. 10	JL. 7075a	Civitas Leonina n. 4	184
328	1124 iun. 4	JL. 7158	Mon. ss. Cyriaci et Nicolai n. 4	80
*329	(1124)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 3	66
*330	(1124)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 4	66
			Honorius II.	
331	(1125 april. 6)	JL. —	Mon. ss. Cyriaci et Nicolai n. 5	80
*332	(1124—26)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 5	66
*333	(1124—26)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 6	66
*334	1126 mai.	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 7	67
			Mon. s. Sabae n. 2	119
335	(1127)	JL. —	Clerus urbis Romae n. 22	13
			Eccl. XII Apostolorum n. 3	72
			Eccl. s. Marci n. 3	100
336	1128 mai. 7	JL. 7312	Xenodochium Lateranense n. 2	35
*337	(1124—30)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Via lata n. 2	78
*338	(1124—30)	JL. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 6	126
			Anacletus II.	
339	1130 mart. 27	JL. 8373	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 19	169
340	1130 april. 24	JL. 8375	Eccl. XII Apostolorum n. 4	72
*341	1130 mai. 25	JL. I 915	Eccl. s. Laurentii in Lucina n. 2	84
342	(1130 mai.—sept.)	JL. 8405	Eccl. s. Laurentii in Lucina n. 3	84
343	(1133)	JL. —	Eccl. s. Adalberti n. 1	112
344	(1130—37)	JL. 8425	Mon. s. Mariae in Capitolio n. 1	101

				pag.
*345	(1130—37)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Cosmedin n. 2	114
*346	(1130—37)	JL. —	Eccl. s. Mariae Transtiberim n. 5	129
			Innocentius II.	
347	1130 (april.—mai.)	JL. 7412	Eccl. s. Chrysogoni n. 7	126
348	1138 mai. 23	JL. 7899	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 29	141
349	1138 iun. 21	JL. 7903	Xenodochium Lateranense n. 3	35
350	1138 iun. 27	JL. —	Mon. s. Pancratii in Via Aurelia n. 3	177
*351	1138 dec. 21	JL. I 882	Eccl. s. Thomae in Parione n. 1	95
*352	(1139 april. 3)	JL. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 20 Gens Tebaldia n. 3	169 189
353	1139 iun. 15	JL. 8039	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 13	27
*354	(1139 iul. 18)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 14	27
*355	(1140 mart. 14)	JL. —	Mon. ss. Bonifatii et Alexii n. 4 Comites de Tusculano n. 3	116 187
356	1140 oct. 27	JL. —	Eccl. s. Stephani rotundi n. 1	113
*357	(1140)	JL. —	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 2	173
*358	(1140)	JL. —	Comites de Tusculano n. 4	187
*359	1141 ian. 30	JL. —	Eccl. s. Michaelis iuxta Palatiolum n. 1	152
*360	1143 mai. 6	JL. —	Eccl. s. Mariae in Monticellis n. 2	96
361	(1139 april.—1143)	JL. —	Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 8	106
*362	(1138—43)	JL. —	Gens Petri Leonis n. 1	190
*363	(1138—43)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 6	180
*364	(1133—43)	JL. —	Gens Petri Latronis n. 1	190
*365	(1130—43)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 15	27
*366	(1130—43)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 16	27
*367	(1130—43)	JL. —	Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 1	87
			Celestinus II.	
*368	(1143—44)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 4	51
*369	(1143—44)	JL. —	Eccl. s. Marci n. 4	100
*370	(1143—44)	JL. —	Mon. ss. Andreae et Gregorii n. 9	107
			Lucius II.	
*371	(1144 aug. 12)	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 30	141
372	1145 ian. 19	JL. 8707	Mon. s. Sabae n. 3	119
373	(1145) ian. 20	JL. 8708	Mon. s. Sabae n. 4	119
374	(1145) ian. 31	JL. 8710	Gens Fraiapana n. 1	191
375	1145 ian. 31	JL. 8711	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 17	27
*376	(1144—45)	JL. —	Eccl. s. Crucis in Hierusalem n. 3	37
*377	(1144—45)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 5	51
*378	(1144—45)	JL. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 8	126
*379	(1144—45)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 7	180
			Eugenius III.	
380	1145 iun. 4	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 20	77
*381	(1145 dec.)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 8	180
*382	(1147 mai. 24)	JL. —	Mon. ss. Cyriaci et Nicolai n. 6	80
383	(1148) iul. 15	JL. 9281	Clerus urbis Romae n. 23	13
*384	(1148 aug. 30)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 6 Eccl. s. Iohannis ante portam Latinam n. 1	51 108
385	(1151) iul. 13	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 31	141

				pag.
*386	(1151 sept. 5)	JL. —	Romani cives singuli n. 5 (Sofia)	198
*387	1151 oct. 1	JL. —	Eccl. s. Crucis in Hierusalem n. 4 Eccl. s. Praxedis n. 7	37 51
*388	(1151 dec. 10)	JL. —	Comites de Tusculano n. 5	187
*389	(1151)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 9	180
*390	(1152 ian. 31)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 18	28
*391	(1152 dec. 29)	JL. —	Gens Fraiapana n. 2	192
392	1153 april. 10	JL. 9714	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 32	141
*393	(1153)	JL. —	Eccl. s. Mariae Maioris n. 7	55
394	(1153)	JL. 9604	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 3	173
395	(1145—53)	JL. 9649	Eccl. s. Marci n. 5	100
*396	(1145—53)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 8	51
*397	(1145—53)	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 33	142
*398	(1145—53)	JL. —	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 4	174
*399	(1145—53)	JL. —	Gens Fraiapana n. 3	192
			Anastasius IV.	
*400	(1153 aug. 29)	JL. II 759	Eccl. s. Praxedis n. 9	51
401	1153 dec. 30	JL. 9793	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 19	28
*402	(1153)	JL. 9798	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 5	174
403	1154 mai. 19	JL. 9906	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 20	28
404	1154 mai. 31	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 21	77
*405	(1153—54)	JL. —	Oratorium s. Iohannis ad Fontes n. 1	31
†*406	(1153—54)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 21	28
*407	(1153—54)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 10	52
*408	(1153—54)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 11	52
*409	(1153—54)	JL. —	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 6	174
*410	(1153—54)	JL. —	Mon. s. Mariae in Tempulo n. 2 Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 7	122 174
			Hadrianus IV.	
*411	(1154—55)	JL. —	Mon. s. Mariae in Monasterio n. 2 Mon. s. Agnetis in Via Nomentana n. 3	49 159
*412	(1154—55)	JL. —	Mon. s. Mariae in Tempulo n. 3 Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 8	122 174
413	1155 ian. 20	JL. 9984	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 34	142
414	1155 mart. 14	JL. —	Mon. s. Mariae in Tempulo n. 4 Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 9	122 174
415	1155 mart. 17	JL. 10020	Eccl. s. Pudentianae n. 2	59
*416	(1155 mart.)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 10	180
417	(1155 april. 10. 11)	JL. —	Mon. s. Mariae in Monasterio n. 3 Mon. s. Agnetis in Via Nomentana n. 4	49 159
†418	1155 april. 18	JL. 10032	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 22	28
*419	(1155 iul. 9)	JL. —	Comites de Tusculano n. 6	187
*420	(1155 iul. 9)	JL. II 112	Comites de Tusculano n. 7	187
421	1155 aug. 21	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 22	77
*422	(1155)	JL. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 9	126
423	(1156) mart. 18	JL. 10158	Clerus urbis Romae n. 24 Eccl. s. Petri ad Vincula n. 3	14 48
*424	(1156 iun.)	JL. —	Mon. ss. Cyriaci et Nicolai n. 7	81
*425	(1157 mai. 30)	JL. —	Romani cives n. 6 (Petrus de Beneincasa)	198
426	1157 iun. 28	JL. 10299	Mon. ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea n. 10	131
*427	(1157)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 23	29

				pag.
428	1158 feb. 10	JL. 10387	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 35	142
*429	(1158)	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 36	142
430	(1158) iul. 12	JL. 10423	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 37	143
*431	(1158 iul. 17)	JL. 10423a	Gens Petri praefecti n. 1	194
432	(1158) aug. 29	JL. 10334a	Gens Petri praefecti n. 2	195
*433	(1158 dec. 7)	JL. —	Romani cives singuli n. 7	198
*434	(1158 dec. 7)	JL. —	Romani cives singuli n. 8	198
*435	(1158 dec. 7)	JL. —	Romani cives singuli n. 9	198
*436	(1158 dec. 7)	JL. —	Romani cives singuli n. 10	198
*437	(1158 dec. 7)	JL. —	Romani cives singuli n. 11	198
*438	(1159)	JL. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 10	126
*439	(1159)	JL. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 11	126
*440	(1155—59)	JL. —	Eccl. ss. Cosmae et Damiani in Tribus fatis n. 3	69
*441	(1154—59)	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 38	143
*442	(1154—59)	JL. —	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 10	174
*443	(1154—59)	JL. —	Gens Fraiapana n. 4	192
			Alexander III.	
*444	1161 iun. 6	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 8	67
445	1161 iul. 10	JL. 10670	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 11	175
446	1161 sept. 30	JL. 10679	Eccl. s. Mariae Novae n. 9 Eccl. s. Sebastiani ad Catacumbas n. 4	67 163
*447	(1161)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 10	67
*448	(1162 mai. 4)	JL. —	Gens Fraiapana n. 5	192
*449	(1165 april. 30)	JL. —	Eccl. s. Crucis in Hierusalem n. 5 Mon. ss. Bonifatii et Alexii n. 5	37 116
*450	(1165)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 11	181
*451	(1165)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 12	181
452	1166 april. 16	JL. 11269	Eccl. s. Crucis in Hierusalem n. 6	37
453	1166 april. 16	JL. —	Eccl. s. Marcelli n. 23 Mon. s. Caesarii de Palatio n. 1	77 103
*454	(1166—67 sept.)	JL. —	Gens Fraiapana n. 6	192
*455	(1168 mart. 26?)	JL. —	Gens Fraiapana n. 7	192
*456	(1170 aug. 8)	JL. II 238	Comites de Tusculano n. 8	187
*457	(1170 oct.)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 13	181
458	(1171—72 aug. 18)	JL. —	Gens Malabranca n. 1	196
*459	(1172)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 14	181
*460	(1174 ian. 6)	JL. —	Comites de Tusculano n. 9	188
461	1175 iun. 10	JL. —	Eccl. s. Pauli in Via Ostiensi n. 21	169
*462	(1174—75)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 11 Eccl. s. Sebastiani ad Catacumbas n. 5	67 163
463	(1174—75) oct. 9	JL. 12431	Eccl. s. Mariae Novae n. 12 Eccl. s. Sebastiani ad Catacumbas n. 6	67 164
*464	(1175 nov. 26)	JL. —	Gens Malabranca n. 2	196
465	(1175) dec. 1	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 13 Eccl. s. Sebastiani ad Catacumbas n. 7	68 164
466	1176 ian. 18	JL. —	Mon. s. Pancratii in Via Aurelia n. 4	177
*467	(1176 mai. 29)	JL. —	Romani cives singuli n. 12	199
468	(1173—76) iul. 19	JL. —	Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 2 Eccl. s. Eustachii n. 4	94 97
469	(1160—76) iul. 16	JL. 12608	Eccl. XII Apostolorum n. 5	72
470	(1160—76) iul. 16	JL. 12609	Schola cantorum n. 3 Eccl. XII Apostolorum n. 6	18 72

				pag.
*471	(1159—76)	JL. —	Gens Fraiapana n. 8	192
*472	(1173—76)	JL. —	Gens Fraiapana n. 9	193
*473	(1176 oct. 17)	JL. 12736a	Gens Fraiapana n. 10	193
*474	(1178)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 15	181
475	1178 april. 30	JL. 13060	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 39	143
*476	(1178)	JL. —	Gens Fraiapana n. 11	193
*477	(1178 iun. 12)	JL. —	Gens Fraiapana n. 12	193
478	(1178)	JL. 13104	Nobiles de s. Eustachio n. 1	195
479	(1178)	JL. 13093	Senatus populusque Romanus n. 16	181
480	(1178—79) mai. 18	JL. —	Gens Malabranca n. 3	196
481	(1178—79) iun. 8	JL. 13268	Gens Malabranca n. 4	196
482	(1166—79) mai. 27	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 40	143
*483	1179 april. 29	JL. II 346	Eccl. s. Mariae in Aquiro n. 1	85
*484	(1179 iun. 19)	JL. —	Gens Fraiapana n. 13	193
*485	(1179 iun. 22)	JL. —	Gens Fraiapana n. 14	193
*486	(1179 iul. 26)	JL. —	Romani cives singuli n. 13	199
*487	(1179 iul. 26)	JL. —	Romani cives singuli n. 14	199
488	1179 aug. 10	JL. 13461	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 24	29
*489	(1179 oct. 11)	JL. 13474	Comites de Tusculano n. 10	188
*490	(1179—81)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Aquiro n. 2	85
			Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 12	175
*491	(1179—81)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Aquiro n. 3	86
			Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 13	175
*492	(1177—81)	JL. —	Gens Petri Latronis n. 2	190
*493	(1177—81)	JL. —	Gens Petri Latronis n. 3	191
*494	(1168—81)	JL. —	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 14	175
*495	(1166—81)	JL. —	Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 3	94
			Eccl. s. Petri in Vaticano n. 41	143
496	(1159—81)	JL. 13977	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 25	29
†*497	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 26	29
†*498	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Laurentii de Palatio n. 3	32
†*499	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Clementis n. 2	44
*500	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 12	52
*501	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 13	52
*502	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Mariae dominae Rosae n. 2	109
503	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Adalberti n. 2	112
*504	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 12	126
†*505	(1159—81)	JL. —	Eccl. s. Salvatoris de Curte n. 1	127
*506	(1159—81)	JL. —	Comites de Tusculano n. 11	188
*507	(1159—81)	JL. —	Gens Fraiapana n. 15	193
*508	(1159—81)	JL. —	Gens Fraiapana n. 16	194
			Lucius III.	
*509	(1182 nov. 11)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 27	30
510	1183 april. 2	JL. 14867	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 15	175
511	1183 (april.—mai.)	JL. —	Eccl. XII Apostolorum n. 7	73
*512	(1183)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 17	182
*513	(1184—85)	JL. —	Gens Fraiapana n. 17	194
*514	(1181—85)	JL. —	Clerus urbis Romae n. 25	14
			Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 3	88
			Eccl. s. Triphonis n. 2	91
*515	(1181—85)	JL. —	Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 4	88
			Eccl. s. Triphonis n. 3	91

				pag.
*516	(1181—85)	JL. —	Eccl. s. Mariae dominae Rosae n. 3	109
*517	(1181—85)	JL. —	Eccl. s. Chrysogoni n. 13	126
*518	(1181—85)	JL. —	Comites de Tusculano n. 12	188
			Urbanus III.	
519	(1185) dec. 5	JL. 15476	Eccl. s. Celsi n. 1 Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 4	92 94
520	1186 ian. 27	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 14	52
521	·1186 feb. 14·	JL. 15531	Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 5	94
522	1186 april. 12	JL. 15583	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 28	30
523	1186 iun. 13	JL. 15632	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 42	143
*524	(1185—86)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 29	30
525	(1186—87) mart. 12	JL. 15799	Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 5 Eccl. s. Triphonis n. 4	88 91
526	(1186—87) oct. 3	JL. —	Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 6	94
			Clemens III.	
527	1188 mart. 12	JL. —	Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 6 Eccl. s. Triphonis n. 5	88 91
528	1188 april. 26	JL. —	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 43	144
*529	(1188 mai. 31)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 18	182
530	1188 iun. 2	JL. 16267	Eccl. s. Petri in Vaticano n. 44	144
*531	(1188 mart.—iun.)	JL. —	Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 7 Eccl. s. Triphonis n. 6	88 91
*532	(1188 iun. 6)	JL. —	Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 8 Eccl. s. Triphonis n. 7	88 92
533	1188 iun. 6	JL. 16271	Romani cives singuli n. 15	199
*534	(1188 aug. 7)	JL. —	Romani cives singuli n. 16	199
*535	(1188 aug. 7)	JL. —	Romani cives singuli n. 17	199
*536	(1188 oct. 5)	JL. —	Romani cives singuli n. 18	200
*537	(1188 oct. 13)	JL. —	Romani cives singuli n. 19	200
*538	(1188 oct. 14)	JL. —	Romani cives singuli n. 20	200
*539	(1188 oct. 15)	JL. —	Romani cives singuli n. 21	200
*540	(1188 oct. 16)	JL. —	Romani cives singuli n. 22	200
*541	(1188 oct. 18)	JL. —	Romani cives singuli n. 23	200
*542	(1188 oct. 27)	JL. —	Romani cives singuli n. 24	200
543	1188 nov. 4	JL. 16344	Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 9 Eccl. s. Triphonis n. 8	88 92
*544	(1188 nov. 7)	JL. —	Romani cives singuli n. 25	201
*545	(1188 nov. 9)	JL. —	Romani cives singuli n. 26	201
*546	(1189 feb. 18)	JL. —	Romani cives singuli n. 27	201
547	1189 iun. 6	JL. 16419	Eccl. s. Triphonis n. 9	92
*548	(1189 sept. 8)	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 30 Eccl. s. Mariae Maioris n. 8	30 56
*549	(1187—91)	JL. —	Eccl. s. Mariae Maioris n. 9	56
*550	(1187—91)	JL. —	Eccl. s. Mariae Maioris n. 10	56
*551	(1187—91)	JL. —	Eccl. s. Mariae dominae Rosae n. 4	109
*552	(1187—91)	JL. —	Comites de Tusculano n. 13	188
*553	(1187—91)	JL. —	Gens Fraiapana n. 18	194
			Celestinus III.	
*554	(1191 april. 19)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 19	182
*555	1191 mai. 10	JL. —	Eccl. s. Iohannis ante portam Latinam n. 2	108

				pag.
*556	(1191 mai. 28)	JL. —	Senatus populusque Romanus n. 20	182
557	1191 iul. 6	JL. 16730	Mon. ss. Vincentii et Anastasii n. 16	176
*558	(1191)	JL. 16791	Eccl. s. Michaelis iuxta Palatiolum n. 2	153
559	1192 ian. 4	JL. 16797	Eccl. s. Mariae Maioris n. 11	56
560	1192 sept. 17	JL. —	Schola cantorum n. 4	18
561	1192 oct. 4	JL. 16923	Eccl. s. Mariae dominae Rosae n. 5	109
*562	(1193 april. 14)	JL. —	Gens Fraiapana n. 19	194
*563	(1193 iul. 3)	JL. —	Gens Petri Latronis n. 4	191
564	1194 mai. 7	JL. 17095	Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 10	89
*565	1194 mai. 15	JL. —	Diac. s. Mariae in Hadriano n. 2	154
566	1195 iul. 31	JL. —	Eccl. s. Stephani in Coelio monte n. 3	42
*567	1195 nov. 26	JL. II 618	Eccl. s. Salvatoris de Cupellis n. 1	99
*568	(1195)	JL. —	Mon. s. Laurentii in Panisperna n. 1	60
*569	(1195 dec. 1)	JL. —	Mon. s. Laurentii in Panisperna n. 2	60
570	1195 dec. 15	JL. —	Mon. s. Laurentii in Panisperna n. 3	60
*571	(1195—96)	JL. —	Eccl. s. Praxedis n. 15	52
*572	1196 mai. 12	JL. —	Eccl. s. Eustachii n. 5	97
*573	1196 mai. 26	JL. II 624	Eccl. s. Laurentii in Lucina n. 4	84
†574	1196 dec. 15	JL. —	Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 31	30
575	(1196)	JL. —	Eccl. s. Adalberti n. 3 Senatus populusque Romanus n. 21	113 183
†576	(1196)	JL. 17472	Senatus populusque Romanus n. 22	183
577	1197 feb. 28	JL. 17194	Eccl. s. Praxedis n. 16	52
*578	(1197—98)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Via lata n. 3 Mon. ss. Dionysii et Silvestri n. 8	78 83
*579	(1193—98)	JL. —	Mon. s. Mariae in Capitolio n. 2 Eccl. ss. Sergii et Bachi n. 2	102 102
*580	(1191—98)	JL. —	Eccl. s. Crucis in Hierusalem n. 7	38
*581	(1191—98)	JL. —	Eccl. s. Salvatoris de Cornutis n. 1 Eccl. s. Agathae in Subura n. 4	62 65
*582	(1191—98)	JL. —	Eccl. s. Mariae Novae n. 14	68
*583	(1191—98)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Porticu n. 5	111
*584	(1191—98)	JL. —	Eccl. s. Mariae in Porticu n. 6	111
*585	(1191—98)	JL. —	Eccl. ss. Sergii et Bachi n. 1 Eccl. s. Mariae in Porticu n. 7	102 111
*586	(1191—98)	JL. —	Eccl. ss. Nerei et Achillei n. 1 Mon. s. Mariae in Tempulo n. 5	119 122

ROMA

S. ROMANA ECCLESIA.

S. R. E. Cardinales.

Gondisalvi Villadiego Tractatus de cardinalium excellentia et dignitate ac de officio vicecancellarii (s. a. et l.). — Gond. Villadiego Opusculum de origine ac dignitate et potestate S. R. E. cardinalium ad Rodericum Borgia S. R. E. card. (s. a. et l.). — Andr. Barbatia De praestantia cardinalium (Mediolani 1508. Hunc aliosque tractatus de re invenies in: Tractatus illustrium in utraque iuris facultate iurisconsultorum de potestate ecclesiastica XIII p. II Venetiis 1584). — Paulus Cortesius De cardinalatu libri tres ad Iulium II (In castro Cortesii 1510). — Ioh. Hier. Albani De cardinalatu [1](Romae 1541); [2](Venetiis 1584). — Onuphrii Panvinii De episcopatibus, titulis et diaconiis cardinalium liber [1](Venetiis 1557); [2](Venetiis 1567); [3](Parisiis 1609). — O. Panvinii De cardinalium origine liber unicus (ed. A. Mai in Spicil. Rom. IX 469 sq.). — O. Panvinii Romani pontifices et cardinales S. R. E. ab eisdem a Leone IX ad Paulum pp. IIII .. creati sive Epitome pontificum Romanorum etc. (Venetiis 1557; 1567; 1573; Lovani 1572; Coloniae 1574; 1624 etc.; cf. eiusdem auctoris schedas in Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 31—37; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 386). — Angeli Massarelli Collectanea de pontificibus et cardinalibus vol. I—III, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 40—42 et De pontificibus et cardinalibus vol. I. II, ib. Misc. Arm. XI t. 43—44 (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 387). — Hier. Manfredi De cardinalibus S. R. E. liber (Bononiae 1564). — H. Manfredi De perfecto cardinali S. R. E. liber (Bononiae 1584). — H. Manfredi De cardinalibus S. R. E. tractatus (Bononiae 1592). — Franc. Mucantius De titulis et diaconiis S. R. E. cardinalium (Romae 1586). — Hier. Plati Liber de dignitate et officio cardinalis [1](Romae 1592; aliae edd. Romae 1602; 1622; 1713; 1746 (a Io. And. et Nic. Tria); 1836 (a Spada); Moguntiae 1622; Lugduni 1623). — Al. Ciaconii Vitae et res gestae pontificum Romanorum et S. R. E. cardinalium [1]vol. I. II (Romae 1598—1601); [2](Romae 1613); [3](Romae 1630); [4](cum notis ab Aug. Oldoino recognitae) vol. I—IV (Romae 1677). — (Henr. Lud. Chastegnier de la Rochepozay) Nomenclator S. R. E. cardinalium [1](Tolosae 1614); [2](Parisiis 1616). — [Tractatus varios de suburbicariis regionibus et ecclesiis etc., auctoribus Iac. Gothofredo, Iac. Sirmondo, Claud. Salmasio aliisque, a. 1618 sq., praeterimus]. — Fel. Contelori De pontificibus et cardinalibus vol. I—IV, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 46—49 (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 388). — (Aubery) Histoire generale des cardinaux vol. I—V (A Paris 1642—49). — Iac. Cohellius Notitia cardinalatus. Opus C. Cartharii opera luci expositum (Romae 1653). — Lud. Don. D'Atticby Flores historiae sacri collegii S. R. E. cardinalium vol. I—III (Lutetiae Paris. 1660). — (Guill. Du Peyrat) Traitté de l'origine des cardinaux du Saint-Siège etc. [1](A Cologne 1665); [2](1670). — Fr. Albizzi De iurisdictione quam habent S. R. E. cardinales in ecclesiis suorum titulorum disceptatio [1](Romae 1666); [2](1668). — (G. Leti) Il cardinalismo di santa chiesa vol. I—III (s. l.

1668). — Matthiae a Corona Tractatus posthumus de potestate et dignitate S. R. E. cardinalium etc. (Leodii 1677). — Io. Franc. Buddeus De origine cardinalitiae dignitatis schediasma historicum (Ienae 1693). — Hunold Plettemberg De ecclesiis et titulis cardinalium (Hyldesii 1693). — Io. Palatius Fasti cardinalium omnium S. R. E. vol. I—V (Venetiis 1701—3). — C. B. Piazza La gerarchia cardinalizia (In Roma 1703). — Abraham Bang Dissertatio academica de cardinalitia dignitate etc. (Upsalae 1719). — Dom Mabillon Musei italici II: Commentarius praevius in ordinem Romanum (Luteciae Paris. 1724). — (N. Antonelli) De titulis quos s. Evaristus Romanis presbyteris distribuit dissertatio (Romae 1725). — Dionys. Pieragostinus Disceptatio de provincia Romana eiusque episcopis suffraganeis (Romae et Ravennae 1727). — Dom. Giorgi De liturgia Romani pontificis II (Romae 1743) p. 1 sq. — Berti De' titoli distribuiti da S. Evaristo papa ai preti di Roma (Firenze 1759). — And. Girol. Andreucci Hierarchia ecclesiastica in varias suas partes distributa et canonico-theologice exposita vol. I. II (Romae 1766). — Ios. Kleiner Dissertatio de origine et antiquitate em. S. R. E. cardinalium (Heidelbergae 1767 et in A. Schmidt Thesaur. iuris eccl. vol. II Heidelbergae 1773 n. IX p. 443 sq.). — Ios. Kleiner Dissertatio altera de muniis et praerogativis em. S. R. E. cardinalium (Heidelbergae 1768 et in A. Schmidt Thes. n. X p. 467 sq.). — Gius. Tamagna Origini e prerogative de' cardinali della S. R. C. vol. I. II (In Roma 1790). — Lor. Cardella Memorie storiche de' cardinali della S. R. C. vol. I—IX (In Roma 1792—97). — P. L. Galletti Cardinali antichi, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8057. — Franc. Cancellieri Biblioteca cardinalizia, s. XVIII, cod. Vat. lat. 9171. — L. Duchesne Les titres presbytéraux et les diaconies in Mélanges d'archéologie et d'histoire VII (1887) 219 sq. — Fr. Cristofori Storia dei cardinali di S. R. C. dal sec. V all' a. 1888 (Roma 1888). — P. Crostarosa Dei titoli della chiesa Romana (Roma 1893). — I. B. Sägmüller Die Thätigkeit und Stellung der Cardinäle bis Papst Bonifaz VIII (Freiburg i. B. 1896). — G. Phillips Kirchenrecht VI 65 sq. — P. Hinschius Kirchenrecht I 309 sq. — A. Galante Fontes iuris canonici selecti (Oeniponte 1906) p. 457 sq.

De origine S. R. E. cardinalium, qui iam antiquitus in tres ordines, episcoporum, presbyterorum et diaconorum, dividuntur, non heic quidem disserendi locus; adnotare satis sit, tum Urbis presbyteros tum titulos saeculis primis inveniri commemoratos (cf. Mommsenii Prolegomena ad Libr. pontif. p. XXVI). Legimus enim in Libro pontificali, Cletum ex praecepto b. Petri XXV presbyteros in urbe Roma ordinasse (Duchesne I 52. 53. 122: Mommsen p. 6); Evaristum titulos in urbe Roma divisisse presbyteris (Duchesne I 54. 55. 126; Mommsen p. 9); Dionysium „presbyteris ecclesias dedisse et cymiteria et parrocias diocesis constituisse“ (Duchesne I 70. 71. 157; Mommsen p. 36; cf. etiam eiusdem Dionysii epistolam spuriam ad Severum ep. Cordubensem JK. † 139); Marcellum XXV titulos in urbe Roma constituisse „quasi diocesis, propter baptismum et paenitentiam multorum, qui convertebantur ex paganis et propter sepulturas martyrum“ (Duchesne I 72. 73. 164; Mommsen p. 43). Quamquam vero notitiae haec, uti luculenter patet, valde inter se differunt, diversis pontificibus idem factum attribuentes, id tamen nulla est umquam in dubitatione versatum, primo XXV titulos exstitisse, eorumque numerum sensim ad XXVIII crevisse, quibus singulis cardinalis presbyter titularis addictus est.

Antiquissimae quoque originis sunt diaconi, quorum curae unaquaeque Urbis regio concredita fuit. Iam Evaristum septem diaconos ordinasse, „qui custodirent episcopum praedicantem propter stilum veritatis“, affirmat Liber pontificalis (Duchesne I 54. 55. 126; Mommsen p. 9; cf. Evaristi episto-

lam spuriam JK. † 20). Et eodem loco legimus, Fabianum itemque Gaium regiones divisisse diaconibus (Duchesne I 64. 65. 148 et 72. 73. 161; Mommsen p. 27 et p. 39: cf. Fabiani et Gaii epistolas spurias JK. † 92 et † 157). Postea, nescimus quo tempore, diaconorum regionariorum loco, ad curam pauperum et ad gesta martyrum describenda et ad res ecclesiasticas administrandas institutorum, occurrunt diaconiae, ac primum quidem monasteria diaconiae (in Vitis Benedicti II, Iohannis V, Cononis, Gregorii II et in Diurni formula LXXI ed. Sickel p. 68), postea ecclesiae diaconales, numero XVI, deinde ab Hadriani I temporibus XVIII, quibus diaconi cardinales praefuerunt (cf. Duchesne Lib. pontif. I 364 not. 7 et in Mélanges VII 236 sq.). Plura invenies apud Giorgi l. c. p. XXXIII sq.

Cardinales episcopi ex sedibus suburbicariis servitio papae eiusque officiis addicti, ut in episcopali eius ecclesia Lateranensi velut hebdomadarii munere fungerentur, primum in Vita Stephani III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 478) memorantur. Sed de eorum numero atque item quinam ex episcopis Romanae provinciae huic cardinalium episcoporum coetui adscribendi fuerint, viri docti inter se dissentiunt.

Ceterum non de cardinalium origine tantum magnae difficultatis plena disceptatio agitatur, verum etiam de eorum iuribus et praerogativis, imprimis de praecipuo eorum munere, Romanum pontificem eligendi. Quae quum ita sint, decreta de electione Romani pontificis, tum antiquiora, tum quoque Nicolai II a. 1059 et Alexandri III a. 1179, quibus ius illud cardinalium peculiariter edicitur, una cum aliis documentis ad rem spectantibus in calcem huius operis delegamus, ubi pontificum Romanorum decretalia suum locum invenient.

Si vero quaestiones huiusmodi non facili argumento tractandas vel a nostra re alienas heic praeterimus, non tamen inserere omittemus tabulam titulorum et diaconiarum Urbis, quam legimus in Descriptione sanctuarii s. Lateranensis ecclesiae ab auctore anonymo exarata (ap. Giorgi III 553), in Iohannis diac. Libro de sanctis sanctorum sive Libello de basilica Lateranensi c. XVI (ap. Mabillon Mus. ital. II 574 = Migne CXCIV 1557) et in Petri Mallii Historia basilicae Vaticanae (ap. Acta SS. VII iun. App. p. 34 sq. et I. B. de Rossi Inscr. christ. II* 193 sq.). Catalogus autem titulorum Urbis quinque patriarchatibus adscriptorum exstat apud Albinum c. 29 (ed. Duchesne Le liber censuum II 92).

Qui quidem anonymi textus (in cod. Vat. Reg. 712 saec. XII ex. f. 88') est prouti sequitur:

Septem cardinales episcopi hii sunt prime sedis:

Episcopus Hostiensis
Episcopus Portuensis
Episcopus Albanensis
Episcopus s. Rufine
Episcopus Sabinensis [Sauiniensis *cod.*]
Episcopus Tusculanensis
Episcopus Prenestinensis.

Cardinales sancti Petri:

S. Marie Transtyberim
S. Grisogoni
S. Cecilie
S. Anastasye
S. Laurentii in Damaso [Damasco *cod.*]
S. Marci
SS. Martini et Silvestri.

Cardinales sancti Pauli:

S. Sabine
S. Prisce
S. Balbine
SS. Nereii et Achyllei
S. Syxti
S. Marcelli
S. Susanne, ubi sunt capita ss. Cosme et Damiani.

Cardinales sancte Marie Maioris:

SS. Apostolorum
S. Cyriaci in Thermis [termas *cod.*]
S. Eusebii
S. Potentiane
S. Vitalis
SS. Marcellini et Petri
S. Clementis.

Cardinales sancti Laurentii:

S. Praxedis
S. Petri ad Vincula
S. Laurentii in Lucina
S. Crucis in Hierusalem
S. Stephani in Celio monte [Cilio monte *cod.*]
SS. Iohannis et Pauli
SS. IIII^or Coronatorum.

Diacones sunt X et VIII:

S. Marie in Domnica, ubi est archidiaconatus
S. Lucie palatii in cyrco iuxta Septa solis
S. Marie Nove
SS. Cosme et Damiani palatii
S. Adriani palatii
SS. Sergii et Bachi
S. Theodori palatii [Theoderici *cod.*]
S. Georgii palatii
S. Marie in Scola Greca palatii

S. Marie in Porticu
S. Nicholai in Carcere
S. Angeli
S. Eustachii
S. Marie in Aquiro [adquiro *cod.*]
S. Marie in Via lata [latina *cod.*]
S. Agathe in Equo marmoreo
S. Lucie in capite Subure [caput Subure *cod.*]
S. Quirici.

Ceterum documenta, quae spectant ad singulos cardinales, si episcopi, sub eorum episcopatu, si presbyteri aut diaconi, sub eorum titulo aut diaconia invenies. Pari modo pontificum rescripta, quae ad cardinales alicuius legationis munere extra Urbem fungentes directa fuerunt, suo loco referenda esse statuimus.

At vero de re perpauca habemus. Notitias enim antiquioris aevi, quas praebet Liber pontificalis, iam supra attigimus. Documenta nonnulla inveniuntur in codice quodam Vallicellano, in quem, teste Baronio, ex alio codice Vaticano, frustra a nobis quaesito, transcripta sunt.

D = Collectio synodorum et epistolarum summorum pontificum, episcoporum et aliorum, s. XVI, Roma Bibl. Vallicell. C 24; cf. PflugkH. Iter p. 105.

1 *Roma 502 nov. 6*

Symmachus in synodo constituit, ut per omnes Romanae civitatis titulos qui sunt presbyteri, vel quicumque fuerint, astricti sint lege custodis; qui quicquam de iure titulorum vel ecclesiae Romanae quolibet modo praeter aurum, argentum vel gemmas, vestes quoque, aliaque mobilia ad ornamenta divina minime pertinentia perpetuo iure, exceptis dumtaxat sub praefata condicione domibus, alienare temptaverit, donator, alienator ac venditor honoris sui amissione multetur.

Acta synodi huius edd. Mansi VIII 265. Migne LXII 72. Thiel Epp. I 682. Mon. Germ. Auct. antiq. XII 438 sq. — Regg. J. p. 63. JK. I p. 98.

2 *(530 sept.)*

Felix IV episcopis, presbyteris, diaconis vel cuncto clero, senatui et populo: declarat, hoc sibi aspirante Deo esse conpunctum, ut post suum discessum Bonifatius archidiaconus, episcopatus honore suscepto, Romanam gubernet ecclesiam. — De quiete vestra.

Exstat in codice XXX 66 s. X Novara Bibl. capitolare. — Edd. Amelli in Scuola cattolica di Milano XXI (1883) fasc. 122 = Duchesne in Mélanges III 245 et Lib. pontif. I 282, = Ewald in N. Archiv X 413. Mommsen in N. Archiv XI 367 = Holder Die Designation der Nachfolger durch die Päpste (Freiburg i. Schw. 1892) p. 29 not. 4. — Reg. JK. 879 a.

De cod. cf. Maassen Bibliotheca iuris canonici in Wiener Sitzungsberichte LIII (1866) 389 et Amelli S. Leone e l'Oriente (Roma 1882). De re cf. Mommsen in N. Archiv X 581 sq. Holder l. c. p. 29 et in Archiv für kath. Kirchenrecht LXXII

(1894) 409 sq., LXXVI (1896) 352 sq. Lib. pontif. ed. Duchesne I 281 et Mélanges III 239 sq. Hollweck in Archiv für kath. Kirchenrecht LXXIV (1895) 329 sq. Sägmüller in Tübinger theol. Quartalschrift 1903 p. 254 sq.

*3 *595 ind. 5*

Gregorius I censet sedis Romanae presbyteros ac diaconos curam gerere decreti sui de sepeliendo pontifice.

v. decretum Gregorii I ad clerum (cf. Clerus urbis Romae n. 8).

4 (600 dec.)

Gregorius I Iohanni religioso: eum eligit mensis pauperum et exhibendae diaconiae praeponendum, constituens, ut de hoc, quod ad mensas pauperum vel diaconiae exhibitionem perceperit sive subinde perceperit erogandum, nulli umquam homini quolibet modo seu ingenio cogatur ponere rationem vel aliquam debeat molestiam sustinere. — Licet eos qui.

Reg. Greg. I lib. XI ep. 17. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. XI n. 27. Mansi X 265 n. 24. Migne LXXVII 1137 n. 27. Mon. Germ. Epp. II 278. — Regg. J. 1378. JE. 1806.

Tum de Iohanne religioso tum de diaconia, cui praeponitur, nullam notitiam habemus. — Hoc loco in mentem revocamus narratiónem de depositione Laurentii, qui primus fuerat in ordine diaconii sedis apostolicae, et de promotione Honorati (Reg. Greg. I lib. II ep. 1 ad a. 591 sept., quam edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II App. n. 2. Mansi IX 1084. Migne LXXVII 1329 n. 2. Mon. Germ. Epp. I 101).

5 (769)

Stephanus III statuit, ut omni dominico die a septem episcopis cardinalibus hebdomadariis, qui in ecclesia Salvatoris observant, missarum sollemnia super altare b. Petri celebrentur et 'Gloria in excelsis Deo' edicatur.

Laud. in Vita Stephani III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 478). — Reg. JE. —.

De hoc decreto cf. Baronius Ann. ad a. 769 c. 12. Cohellius p. 7. Mabillon Mus. ital. II p. XXIX sq. Giorgi II p. IV sq. Phillips VI 171. 204. Hinschius I 323. Langen Gesch. der röm. Kirche II 702. Sägmüller p. 12.

6 (853)

Leo IV episcopis, presbyteris et universo clero: praecipit, ut in sua absentia nec ecclesiasticus nec palatinus ordo deficiat, sed constitutis diebus omnes nobiles ad Lateranense palatium recurrant et quaerentibus ac petentibus legem ac iusticiam faciant. — Praecipimus ut.

Coll. Britt. Leonis IV ep. 23. — Ed. Mon. Germ. Epp. V 599 n. 23. — Regg. Ewald in N. Archiv V 387. JE. 2633.

cf. n. 8.

7 (865 ian.)

Nicolaus I s. catholicae eccl. Romanae episcopis, presbyteris et diaconis et cunctae in Christo generalitati Romanae plebis: Rothadi ep. Suessionen. restitutionem exponit.

cf. Reg. J. 2097. JE. 2782.

8 (872—82)

Iohannes VIII mandat, [cardinales] in mense vel eo amplius vel apud illum vel illum titulum sive apud illam vel illam diaconiam sive apud alias quaslibet ecclesias convenire; bis in hebdomada ad sacrosanctum palatium ad clericorum sive laicorum querimonias definiendas iuxta decreta Leonis IV

(n. 6) convenire. Sancit de parochiis, ipsos pontificali beneficio in perpetuum possidere et in principalibus ecclesiis iuxta primatum eorum consecrationis vicissim officia divina peragere et earum oblationibus, salva semper cardinalium diaconorum prisca consuetudine, aequaliter participare tam propter usum eorum quam in ecclesiarum eorum concinnationes luminarium. — Itemque ex nostra.

D f. 198'. — Edd. Baronius Ann. ad a. 882 c. 8 ex cod. Vat. = Cohellius p. 168, = Mansi XVII 247 = Migne CXXVI 942 n. 346, = Hinschius I 320 not. 2 = Galante p. 459. — Regg. J. 2593. JE. 3366.

De re cf. Phillips VI 92. Langen Gesch. der röm. Kirche III 268. Sägmüller p. 5. 8. 154. 155.

9 *(1061—73)*

Alexander II septem cardinalibus s. Petri atque cunctis aliis: revocat ad memoriam ius ecclesiarum a sanctis patribus canonice constitutum, qualiter XXVIII titulis eorumque sacerdotibus tota Urbs distributa sit: ut capellae, quae iuris proprii titulorum a sanctis patribus adscribuntur, omni ratione suo subiugandae sint capiti, adeo ut quisque cardinalis haud secus aliquid in eis disponat et iudicet, quam episcopi in suo episcopio facere cognoscuntur. Laudat Dionysii pp. epistolam ad Severum Cordubensem ep. *(JK. † 139).* — Ius ecclesiarum.

D f. 198. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1148 c. 39 ex cod. Vat. PflugkH. Acta II 120 n. 156 ex D. — Regg. PflugkH. Iter p. 195 n. 154. JL. 4736.

De re cf. Langen III 579 not. 3. Sägmüller p. 155. — cf. n. 11.

**10* *(1073—85)*

Gregorius VII statuit, ut clerus cuiusque diaconiae, his exceptis, quibus cardinales diaconi praefuere, ad peragenda scrutinia et baptismata irrefragabiliter cum capellanis omnibus debeant convenire.

Laud. in n. 11. — Reg. JL. —.

11 *(1088—99)*

Urbanus II presbyteris cardinalibus: decernit, ut clerus cuiusque diaconiae, his exceptis, quibus cardinales diaconi praefuere, ad peragenda scrutinia et baptismata iuxta Alexandrum II *(n. 9)* et Gregorium VII *(n. 10)* irrefragabiliter cum capellanis omnibus debeant convenire.

D f. 198'. — Reg. JL. —.

12 *Terracina 1111 iul. 5*

Paschalis II Iohanni Tusculano, Leoni Velletren. et cardinalibus in unum congregatis consortium scribit: „id quod in personam nostram vos egistis, etsi vobis ex Dei zelo fecisse visum sit, non tamen canonico tramite incessistis. Nos quidem commissum, quod pro fratribus et filiis et pro excidio Urbis et universae provinciae fecimus, emendare curabimus“. — Id quod in. Dat. Terracinae 3 non. iul.

Vita Paschalis II auct. Bosone. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1111 c. 28 = Mansi XX 1008 n. 23 = Migne CLXIII 290 n. 327. Muratori Scr. III[a] 363. Contatore De hist. Terracinen. p. 46. Borgia Storia di Velletri p. 214. Mon. Germ. Scr. VII 554 in praef. ad Leonis et Petri chron. Casinen. Watterich Vitae pontificum II 69. Duchesne Lib. pontif. II 369. — Regg. J. 4673. JL. 6301.

Clerus urbis Romae.

Fraternitas Romana.

Ioh. Morini Commentarius de sacris ecclesiae ordinationibus p. III (Antverpiae 1695) 102 sq. — P. Moretti Ritus dandi presbyterium papae, cardinalibus et clericis nonnullarum ecclesiarum Urbis . . investigatus et explanatus (Romae 1741) App. I 305 sq. — Dom. Giorgi De liturgia Rom. pontificis II p. XLIII sq. — Ioh. Bapt. Gattico De oratoriis domesticis etc. (Romae 1746). — Armellini Le chiese di Roma [1] p. 24 sq.; [2] p. 20 sq. — G. Ferri La Romana fraternitas in Arch. della Soc. Rom. XXVI (1903) 453 sq. — Galante l. c. p. 485 sq.

Ardua quidem res est, tum quaerere locos, ubi de Romano clero notitiae reperiantur, tum de eius historia, in tenebris involuta, disserere. Etenim urbis Romae clerum saepius recordatur Liber pontificalis; at eius notitiae, ut satis constat, sive argumentum criticae praebent, sive ita obscuras sese offerunt, ut non facile intellectu sint, sive in dubitationem inducunt, utrum de documentis reapse tractetur, quae decreta aut constitutiones pontificum Romanorum exhibeant, an simplices revocent memorias. Recte igitur animadvertit Mommsenius in Prolegomenis ad Librum pontificalem p. XXV, ea quae ad quaestiones circa clerum urbis Romae in Pontificali spectent, non solum fabulosa esse et passim inter se contraria, sed etiam exilia et iusto argumento fere destituta.

Ceterum, quidquid fuerit, in eodem Libro pontificali legimus, Hyginum clerum composuisse et distribuisse gradus (Duchesne I 56. 57. 131; Mommsen p. 13); Anicetum constituisse, „ut clerus comam non nutriret" (Duchesne I 58. 59. 134; Mommsen p. 15); Zephyrinum inter alia statuisse, ut in praesentia omnium clericorum et laicorum fidelium sive clericus sive levita sive sacerdos ordinaretur (Duchesne I 60. 61. 139; Mommsen p. 20). Ex Cornelii autem notissima epistola ad Fabium ep. Antiochenum missa (JK. 106) comperimus, iam saec. III in ecclesia Romana fuisse presbyteros 46, diaconos 7, subdiaconos 7, acolythos 42, exorcistas, lectores, ostiarios 52. Lucio I insuper constitutum adscribitur „ut II presbyteri vel III diaconi in omni loco episcopum non deserant propter testimonium ecclesiasticum" (JK. † 123). Praeterea in memoriam reducere iuvat ex Libro pontificali, Stephanum I vetuisse, ne „sacerdotes et levitae vestes sacratas in usu quotidiano uterentur nisi in ecclesia" (Duchesne I 68. 69. 154; Mommsen p. 33); Felicem I constituisse, „super sepulcra [memorias] martyrum missas celebrare" (Duchesne I 70. 71. 158; Mommsen p. 37); Gaium decrevisse, „ut ordines omnes in ecclesia sic ascenderetur: si quis episcopus esse mereretur, ut esset ostiarius, lector, exorcista, sequens, subdiaconus, diaconus, presbyter et exinde episcopus ordinaretur" (Duchesne I 72. 73. 161; Mommsen p. 39); Miltiadem fecisse, „oblationes consecratas per ecclesias ex consecratum episcopi dirigeretur, quod declaratur fermentum" (Duchesne I 74. 75. 168; Mommsen p. 46); Silvestrum I

denique ordinasse, „ut nullus clericus propter causam quamlibet in curia introiret nec ante iudicem cinctum causam dicere, nisi in ecclesia“ (Duchesne I 76. 77. 171; Mommsen p. 50). Idemque Silvester constituit, „ut, si quis desideraret in ecclesia militare aut proficere, ut esset lector annos XXX, exorcista dies XXX, accolitus annos V, subdiaconus annos V, custos martyrum annos V, diaconus annos VII, presbyter annos III“ (Duchesne I 76. 77. 171 et p. 190 not. 25; Mommsen p. 51). Eiusdem de re constituta in synodo a. 324, quae omnino falsa sunt, praeterimus (Decr. Pseudo-Isidor. ed. Hinschius p. 449). Damasus I autem decrevit, „ut psalmos die noctuque canerentur per omnes ecclesias; qui hoc praecepit presbyteris vel episcopis aut monasteriis“ (Duchesne I 213; cf. p. 214 not. 17 et Bianchini Not. ad Anastasium III 38 sq.; Mommsen p. 84); Siricius, „ut nullus presbyter missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum“ (Duchesne I 216; Mommsen p. 85; cf. supra decretum Miltiadis et Bianchini l. c. III 52); Anastasius I, „ut quotienscumque evangelia sancta recitantur, sacerdotes non sederent, sed curvi starent“ (Duchesne I 86. 87. 218; Mommsen p. 87; cf. Bianchini l. c. III 59). Zosimus praecepit, „ut nullus clericus in poculum publicum propinaretur, nisi tantum cellae fidelium, maxime clericorum“ (Duchesne I 86. 87. 225; Mommsen p. 91; cf. Bianchini l. c. III 79). Celestinus I constituit, „ut psalmi David CL ante sacrificium psalli antephanatim ex omnibus, quod ante non fiebat, nisi tantum epistola b. Pauli recitabatur et sanctum evangelium“ (Duchesne I 88. 89. 230; Mommsen p. 94; cf. Bianchini l. c. III 92); Leo I denique, „ut intra actionem sacrificii diceretur 'sanctum sacrificium' et cetera“ (Duchesne I 90. 91. 239; Mommsen p. 105). Alia omittimus. Conf. etiam decreta sive constituta quaedam liturgica ex vetustis codicibus descripta, quae Giorgi De liturgia Romani pontificis III 434 sq. ex cod. Reg. 73 saec. XII et alia, quae l. c. III 438 sq. ex cod. Reg. 1964 saec. X enumerat.

Decreta et rescripta quoque pontificum Romanorum inde a Leone I, quae clerum Romanum attingunt, maxima ex parte pariter collegi ex Libro pontificali, quum ante saec. XII desint omnino documenta ad Urbis clerum collegialiter constitutum directa. Saeculo enim XI videtur tantum clerus Romanus compositus velut collegium, quod appellabatur *Fraternitas Romana*, sub propriis rectoribus. Item omnes Urbis ecclesiae apparent iuxta hanc fraternitatem in tres partes divisae, quarum prima fuit ecclesia XII Apostolorum, secunda ss. Cosmae et Damiani, tertia s. Thomae in capite molarum.

Primae partis, scilicet basilicae XII Apostolorum, antiquissimum testimonium habemus in Honorii II iudicato (n. 22), ubi legimus, eam fuisse compositam ex septem ecclesiis de valle, videlicet s. Marcelli, s. Marci, s. Mariae in Aquiro, s. Apollinaris, s. Mariae in Via lata, s. Laurentii in Lucina, s. Triphonis, earumque caput, dignitate crucis decoratum, iam temporibus Benedicti IX fuisse basilicam XII Apostolorum. Ex eodem placito comperimus facultates, quas rectores huius fraternitatis haberent. Sub eorum enim cura fuerunt processiones, distributiones presbyterii aliaque ecclesiastica munera, ac potestas controversias inter Urbis ecclesias earumque clericos

iudicandi, quod pariter constat ex Hadriani IV (n. 24) et Lucii III (n. 25) rescriptis. Rectores cleri Romani etiam memorantur in actis de Alexandri III electione. Denique in notissimo catalogo ecclesiarum Urbis, qui exstat in codice Taurinensi, omnes ecclesiae enumerantur secundum rectores et fraternitatem Romanam.

Quam quidem Romani cleri fraternitatem proprium archivum possedisse, ex re ipsa colligitur. Sed ne vestigium quidem de eo relictum est. Documenta, quae habemus, dispersa et dissipata sunt, ita ut undique ea colligere oporteat. Quaedam vero inveniuntur Romae in bibliotheca Vallicellana.

D[1] = Collectio synodorum et epistolarum decretalium sive dogmaticarum summorum pontificum, s. XVII, Roma Bibl. Vallicell. C 23; cf. PflugkH. Iter p. 102 et Gött. Nachr. 1903 p. 126 sq.

D[2] = Collectio synodorum et epistolarum summorum pontificum, episcoporum et aliorum, s. XVI, Roma Bibl. Vallicell. C 24; cf. PflugkH. Iter p. 105.

**1* *(440—61)*

Leo I constituit super sepulcra apostolorum custodes, qui dicuntur cubicularii, ex clero Romano.

Laud. in Vita Leonis I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 90. 93. 239; Mommsen p. 105). — Reg. JK. —.

cf. Bianchini Not. ad Anastasium III 156.

**2* *(461—68)*

Hilarus constituit in urbe Roma „ministeria, qui circuirent constitutas stationes".

Laud. in Vita Hilari (Lib. pontif. ed. Duchesne I 244; Mommsen p. 110). — Reg. JK. —.

cf. Bianchini l. c. III 168.

**3* *(468—83)*

Simplicius constituit „ad s. Petrum apost. et ad s. Paulum apost. et ad s. Laurentium mart. hebdomadas, ut presbyteri manerent propter poenitentes et baptismum: regio III ad s. Laurentium, regio I ad s. Paulum, regio VI vel VII ad s. Petrum".

Laud. in Vita Simplicii (Lib. pontif. ed. Duchesne I 92. 93. 249; Mommsen p. 112). — Reg. JK. —.

cf. Bianchini l. c. III 170.

**4* *(498—514)*

Symmachus constituit, „ut omne die dominicum vel natalicia martyrum 'Gloria in excelsis' hymnus diceretur".

Laud. in Vita Symmachi (Lib. pontif. ed. Duchesne I 263; Mommsen p. 125). — Reg. JK. —.

cf. notitiam in Vita Telesphori (Duchesne I 129; Mommsen p. 12) et Bianchini l. c. III 222.

5 *(530 sept.)*

Felix IV episcopis, presbyteris, diaconis vel cuncto clero, senatui et populo: edit praeceptum, per quod sibi Bonifatium archidiaconum successorem suum designat.

v. Cardinales n. 2.

*6 (561—74)

Iohannes III „instituit, ut oblationem et amula vel luminaria in [sanctorum martyrum] cimiteria per omnes dominicas de Lateranis ministraretur“.

Laud. in Vita Iohannis III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 305; Mommsen p. 157). — Reg. JK. —.

cf. Bianchini l. c. III 298.

7 (591 sept.)

Gregorius I [clero Romano]: laetaniam maiorem propter varias continuasque calamitates celebrare monet. „Sexta igitur feria veniente a titulo b. Laurentii q. app. Lucinae egredientes ad b. Petrum apost. cum hymnis et canticis spiritalibus properemus“. — Sollemnitas annuae.

Reg. Greg. I lib. II ep. 2. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II App. n. 3. Mansi IX 1084. Migne LXXVII 1329 n. 3. Mon. Germ. Epp. I 102. — Reg. JE. 1153.

8 Roma, S. Pietro 595 iul. 5

Gregorius I in synodo constituit, ut in sede Romana sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque evangelicae lectionis officium inter missarum sollemnia exsolvant. Psalmos vero ac reliquas lectiones censet per subdiaconos vel, si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Constituit, ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, ut is, qui in loco est regiminis, testes tales habeat, talesque viri eius in secreto conversationem videant, qui ex visione sedula exemplum profectus sumant.

Decretum ad clerum in basilica b. Petri apost. (edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II App. n. 5. Mansi IX 1226 n. 44; X 434. Borgia Confessio Vat. p. CLXXIX. Migne LXXVII 1334 n. 5. Mon. Germ. Epp. I 362 (legitur etiam in Cod. Casin. 439). — Regg. J. p. 114. JE. I p. 167.

cf. etiam notitiam, quam tradit Liber pontif. (ed. Duchesne I 312; Mommsen p. 161): Hic augmentavit in praedicationem canonis ‘Diesque nostros in tua pace dispone’ et cetera.

†*9 (590—604)

Gregorius I „doctor optimus, ecclesiae sanctae lumen“ patriarchalibus et quampluribus aliis Urbis ecclesiis (primo, prout tradit antiquitas, et alii postmodum Romani pontifices) ad salutem animarum fidelium, quorum ad Urbem de universis fere orbis provinciis innumera confluit multitudo, stationarias indulgentias concedit.

Laud. in Bonifatii VIII bulla a. 1297 april. 6. Potthast 24503. — Reg. JE. —.

Sed decreto huic minimam fidem attribuendam esse puto.

*10 (615—18)

Deusdedit „constituit secunda missa in clero“.

Laud. in Vita Deusdedit (Lib. pontif. ed. Duchesne I 319; Mommsen p. 166). — Reg. JE. —.

*11 (619—25)

Bonifatius V constituit, „ut acholitus non praesumat reliquias sanctorum martyrum levare, nisi presbyter“.

Laud. in Vita Bonifatii V (Lib. pontif. ed. Duchesne I 321; Mommsen p. 168). — Reg. JE. —.

*12 (625—38)

Honorius I „fecit constitutum in ecclesia et decrevit, ut omnem hebdomadam, sabbato die, exeat laetania a b. Apollenare ad b. Petrum apost., cum hymnis et canticis populus omnis occurri debeat".

Laud. in Vita Honorii (Lib. pontif. ed. Duchesne I 323; Mommsen p. 172). — Reg. JE. —.

*13 (687—701)

Sergius I statuit, ut tempore confractionis dominici corporis 'Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis' a clero et populo decantetur. Constituit autem, ut diebus Adnuntiationis Domini, Dormitionis et Nativitatis s. Dei genetricis semperque virginis Mariae ac s. Symeonis, quod Ypapanti Graeci appellant, laetania exeat a s. Hadriano et ad s. Mariam populus occurrat.

Laud. in Vita Sergii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 376; Mommsen p. 215). — Reg. JE. —.

De hac re cf. Duchesne l. c. I 381 not. 43.

*14 (715—31)

Gregorius II instituit „quadragesimali tempore ut quintas ferias [ieiunium atque] missarum celebritas fieret in ecclesias, quod non agebatur".

Laud. in Vita Gregorii II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 402). — Reg. JE. —.

*15 (731—41)

Gregorius III disponit, „ut in cimiteriis circumquaque positis Romae in die nataliciorum [apostolorum vel omnium martyrum] luminaria ad vigilias faciendum et oblationes de patriarchio per oblationarium deportentur, ad celebrandas missas per quem praeviderit pontifex, qui pro tempore fuerit, sacerdotem".

Laud. in Vita Gregorii III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 421). — Reg. JE. —.

cf. Vitam Sergii I (l. c. I 371), ubi legimus, eum tempore presbyteratus sui inpigre per cimiteria diversa missarum sollemnia celebrasse. De re cf. etiam De Rossi La Roma sotterranea I 219. III 527.

*16 (752—57)

Stephanus II „omni sabbatorum die laetaniam, omni postposito neglectu, fieri statuit, unum quidem sabbatum ad s. Dei genetricem ad Praesepem, alium vero ad b. Petrum apost., et alium ad b. Paulum apost."

Laud. in Vita Stephani II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 443). — Reg. JE. —.

*17 (795—816)

Leo III „constituit, ut ante tres dies Ascensionis dominicae laetanias celebrarentur, scilicet feria II, egrediente pontifice cum omni clero et cuncto populo, cum hymnis et canticis spiritalibus, ab ecclesia b. Dei genetricis ad Praesepem, pergant ad ecclesiam Salvatoris q. app. Constantiniana; feria III exeuntes ab ecclesia b. Sabinae mart., pergentes ad b. Paulum apost.; feria IIII exeuntes ab ecclesia Hierusalem, pergentes ad ecclesiam b. Laurentii mart. foris muros".

Laud. in Vita Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 12). — Reg. JE. —.

De hac re cf. Duchesne l. c. II 35 not. 17 et p. 40 not. 58.

18 (853)

Leo IV episcopis, presbyteris et universo clero: praecipit, ut in sua absentia nec ecclesiasticus nec palatinus ordo deficiat etc.

v. Cardinales n. 6. — Inter Leonis IV epistolas P. Ewald inseruit epistolam, qua papa Romano clero Carolum regem Romam venturum esse nuntiat, JE. 2634 ex cod. Vat. 1348 f. 63. Sed est potius Leonis III iuramentum a. 800 dec. 23 in

synodo Romana praestitum, quod ex cod. Vat. denuo edidit PflugkH. Acta II 26 n. 54 (cf. Mon. Germ. Epp. V 63 n. 6 et Conc. II[a] 226 sq.).

**19* *(847—55)*

Leo IV „secundum antiquam consuetudinem canonica auctoritate decrevit atque constituit, ut dum sacra missarum sollemnia in ecclesia celebrantur, nullus ex laicis in presbyterio stare vel sedere aut ingredere praesumatur, nisi tantum sacra plebs, quae in amministratione sacri officii constituta videtur“.

Laud. in Vita Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 108). — Reg. JE. —.

Aliud constitutum Leoni IV tribuitur in Benedicti ordine Romano (XI, ed. Mabillon Mus. it. II 151; cf. Rasponi De bas. Lat. p. 376): In vigilia s. Mariae, mane dominus papa cum cardinalibus, discalceatis pedibus, facit VII genua et aperit imaginem et osculatur pedes Domini et deponit deorsum, cantando 'Te deum laudamus': quod constituit Leo IV pp.

20 *(865 ian.)*

Nicolaus I S. R. E. episcopis, presbyteris et diaconis et cunctae in Christo generalitati Romanae plebis: Rothadi ep. Suessionen. restitutionem exponit.

v. Cardinales n. 7.

21 *Gaeta (1118 mart.)*

Gelasius II clero et populo Romano: mandat, ut a Mauritio Bracharen. archiepiscopo tamquam ab excommunicato, periuro, invasore et s. matris ecclesiae ac fidei catholicae constupratore se abstineant. — Dilectionis vestrae Domino. Dat. Caietae etc.

D[1] f. 84' ex regesto Gelasii II lib. I. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1118 c. 10 = Baluze Misc. I 145, = Mansi XXI 168 n. 3 = Migne CLXIII 487 n. 2, = Liverani Opp. IV 455. Const. Caietani Gelasii pp. II Vita (Romae 1638) p. 65 = Muratori Scr. III[a] 390, = C. Gaetani Vita del pontefice Gelasio II (Roma 1802) p. 138. — Regg. J. 4882. JL. 6632.

22 *(1127)*

Honorius II rectoribus fraternitatis, Rainerio s. Mariae maioris archipresb., Leoni archipresb. s. Iohannis in Insula, Iohanni diac. s. Mariae in Porticu, Leonardo archipresb. s. Triphonis, Romano de Maiurente, presb. Martiano s. Petri ad Vincula, presb. Bernardo s. Celsi, presb. Gregorio s. Mariae in Via lata, presb. Crescentio Salvatoris in Unda, Nicolao Iohannis Boni s. Mariae in Transtyberim, presb. Petro de Farolfo ęccl. s. Eustachii, Landulpho de ss. Cosma et Damiano, presb. Iohanni Silentium: causam inter ecclesias XII Apostolorum et s. Marci de dignitate crucis fraternitatis committit.

v. Eccl. XII Apostolorum n. 3.

23 *Brescia (1148) iul. 15*

Eugenius III universo Romano clero: mandat, quatenus Arnaldum (de Brixia) tamquam schismaticum modis omnibus devitent. Clericos, qui eius errorem sequi praesumpserint, tam officio quam beneficio ecclesiastico se reddere penitus alienos nuntiat. — Fallax et invidus. Dat. Brixiae id. iul.

D[2] f. 199. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1148 c. 38 ex cod. Vat. = Manrique Ann. Cisterc. II 110, = Mansi XXI 628 = Migne CLXXX 1358 n. 311, = V. Clavel Arnauld de Brescia (Paris 1868) p. 371 (cf. p. 249), = G. De Castro Arnaldo da Brescia e la rivoluzione Romana (In Livorno 1875) p. 547 (cf. p. 420). — Regg. J. 6445. JL. 9281.

24 *Benevento (1156) mart. 18*

Hadrianus IV rectoribus Romanae fraternitatis: mandat, quatenus populum ecclesiae s. Mariae in Candiatore, qui ecclesiae s. Petri ad Vincula manum oboedientiae exhiberi contradicit, commoneant, ut a contradictione illa penitus de cetero cesset et quod ecclesia s. Petri habet in ceteris suis capellis, in ista ei subtrahere non praesumat.

v. Eccl. s. Petri ad Vincula n. 3.

**25* *(1181—85)*

Lucius III rectoribus Romanae fraternitatis, P. Christiano bas. s. Petri, Guidoni de Papa tit. s. Mariae in Transtiberim, Iohanni archipresb. s. Iohannis de Insula, Gregorio Lateranen. bas., Iordano priori s. Mariae Novae, presb. Girardo s. Nicolai de Marmorata, Boboni tit. s. Marcelli, presb. Ionathae s. Pantaleonis, presb. Ingoni s. Mariae in Transpadina: committit causam, quae inter ecclesias s. Triphonis, s. Salvatoris de Sere, s. Nicolai de Praefecto et s. Blasii de Monte acceptabili ex una et monasterium s. Mariae in Campo Martis ex parte altera de statu parochiarum vertitur.

v. Eccl. s. Triphonis n. 2 et Mon. s. Mariae in Campo Martio n. 3. — Sententiam ipsam a rectoribus Romanae fraternitatis prolatam eodem loco invenies.

PATRIARCHIUM LATERANENSE.

Sub hoc titulo documenta ut colligam mihi proposui, quae ad diversos officiales S. R. E. spectant, qui recentioribus temporibus sub nomine „curia Romana“ comprehenduntur. Et primum quidem ea quae ad notarios S. R. E. attinent, deinde ea quae defensores respiciunt. Sequentur documenta pro schola cantorum. Postremo ea quae ad sacrum Lateranense palatium pertinent, ubi privilegia vestarariis, praeposito coquinae et ostiario palatii concessa referam.

Primicerius et notarii S. R. E.

C. Rasponi De basilica et patriarchio Lateranensi libri 4 (Romae 1656) p. 260 sq. — Dom. Giorgi De liturgia Rom. pont. I 80 sq. — P. L. Galletti Del primicero della santa sede apostolica e di altri uffiziali maggiori del sacro palagio Lateranese (Roma 1776). — Gaetano Cenni Dell' origine, incombenze e dignità del primicerio e secondicerio in Dissertazioni sopra vari punti interessanti d'istoria ecclesiastica, pontificia e canonica I (In Pistoja 1778) 85 sq. — (M. Renazzi) Notizie storiche degli antichi vicedomini del patriarchio Lateranense (Roma 1784). — I. B. De Rossi De origine historia indicibus scrinii et bibliothecae sedis apostolicae in Codices Palatini latini bibl. Vaticanae I (Romae 1886). — H. Bresslau Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien I (Leipzig 1889) 157 sq. — Sig. Keller Die sieben römischen Pfalzrichter im byzantinischen Zeitalter in Kirchenrechtlichen Abhandlungen herausgegeben von U. Stutz XII (Stuttgart 1904). — cf. etiam Phillips Kirchenrecht VI 333 sq.

In Libro pontificali legimus, Clementem I septem regiones fecisse et divisisse notariis fidelibus ecclesiae, qui gesta martyrum sollicite et curiose,

unusquisque per regionem suam, diligenter perquireret (ed. Duchesne I 52. 53. 123; Mommsen p. 7); Anterum gesta martyrum diligenter a notariis exquisivisse et in ecclesia recondidisse (Duchesne I 62. 64. 65. 147; Mommsen p. 26); Fabianum regiones divisisse diaconibus et fecisse VII subdiaconos, qui VII notariis imminerent, ut gesta martyrum fideliter colligerent (Duchesne I 64. 65. 148; Mommsen p. 27). Quod si hanc traditionem, quae Fabiano institutionem notariorum regionariorum adscribit, omnes viri docti reiciendam esse putant, notariorum regionariorum scholam tamen sub primicerio et secundicerio iam antiquis temporibus exstitisse omnes pro certo sumunt. Notariis inter alia curam quoque patrimoniorum sedis apostolicae delegatam fuisse, ex variis comperimus pontificum rescriptis, quae suo loco offeremus.

**1* *(337—52)*

Iulius I „constitutum fecit, ut nullus clericus causam quamlibet in publico ageret, nisi in ecclesia, et notitia, quae omnibus pro fide ecclesiastica est, per notarios colligeretur, et omnia monumenta in ecclesia per primicerium notariorum confectio celebraretur, sive cautiones vel instrumenta aut donationes vel commutationes vel traditiones aut testamenta vel allegationes aut manumissiones clerici in ecclesia per scrinium sanctum celebrarentur".

Laud. in Vita Iulii (Lib. pontif. ed. Duchesne I 205; Mommsen p. 75). — Reg. JK. —.
cf. De Rossi l. c. p. XXIX.

**2* *(525)*

Iohannes I Bonifatio primicerio notariorum praecipit, ut quota luna sit diei festi paschalis *(a. 526)* inquirat et rationem rei huius breviter intimet.

Laud. in Bonifatii suggestione (edd. Pitra Anal. nor. Solesmen. (1885) p. 466 et Krusch in N. Archiv IX 109). — Regg. JK. 871a et JE. 2046a (ubi false Iohanni IV attribuitur).
cf. De Rossi l. c. p. XXXI.

3 *Roma (595 sept.)*

Gregorius I Montanae et Thomae: eos, famulos S. R. E., liberos civesque Romanos efficit. Montanam in monasterio s. Laurentii converti, Thomam inter notarios iubet militare. — Cum redemptor noster. Scr. p. m. Paterii not. Actum in urbe Roma.

Reg. Greg. I lib. VI ep. 12. [Deusdedit lib. II c. 80 (62)]. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. VI n. 12. Mansi X 10 n. 12. Migne LXXVII 803 n. 12. Deusdedit ed. Martinucci p. 198; ed. Wolf v. Glanvell p. 221. Mon. Germ. Epp. I 390. — Regg. J. 1022. JE. 1391.
Mon. s. Laurentii quodnam et ubi fuerit ignoramus.

4 *626 mai. 12*

Honorius I Servodei notario: concedit casale q. app. Aurelianum pos. via Portuen. iuxta ss. Abdon et Sennen diebus vitae eius, ita sane ut ab eo annis singulis pensionis nomine rationibus ecclesiasticis 2 auri sol. et tremissis unus persolvantur. — Quotiens a nobis. Dat. 4 id. maii, ind. 14.

Deusdedit lib. III c. 139 (118). — Edd. Leonis M. Opp. edd. Ballerini III p. CCCVI. Zaccaria Dissert. de rebus eccl. II 133. Mansi X 584 = Migne LXXX 480 n. 12. Deusdedit ed. Martinucci p. 294; ed. Wolf v. Glanvell p. 327. — Regg. J. 1560. JE. 2013.

Defensores.

C. Rasponi l. c. p. 269 sq. — Ioh. Morini Commentarius de sacris ecclesiae ordinationibus III 231 sq. — Galletti l. c. — Bresslau l. c. I 166 sq. — Keller l. c.

Septem fuisse „iudices de clero“ sive iudices palatinos satis constat, primicerium et secundicerium notariorum, arcarium, sacellarium, protum sive protoscriniarium, primum defensorem sive primicerium defensorum, ammini-culatorem sive nomenculatorem.

Rescripta pontificum ad varios defensores circa patrimoniorum administrationem directa nonnulla habemus; quae loco suo invenies. Documenta, quae sequuntur, ex Gregorii I regesto sumpsimus.

1 *(595 feb.)*

Gregorius I Vincomalo defensori: concedit, ut officium ecclesiae defensoris accipiat. — Ecclesiasticae utilitatis. Scr. p. m. Paterii notarii.

Reg. Greg. I lib. V ep. 26. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. V n. 29. Mansi IX 1201 n. 25. Galletti p. 151. Migne LXXVII 755 n. 29. Mon. Germ. Epp. I 307. — Regg. J. 980. JE. 1341.

2 *(598 mart.)*

Gregorius I Bonifatio primo defensori: constituit, ut, sicut in schola notariorum atque subdiaconorum per indultam longe retro pontificum largitatem sunt regionarii constituti, ita quoque in defensoribus septem, qui ostensa suae experientiae utilitate placuerint, honore regionario decorentur. Statuit, ut quolibet per absentiam pontificis et sedendi in conventu clericorum habeant licentiam et honoris sui privilegia in omnibus obtineant. — Ecclesiasticis utilitatibus.

Reg. Greg. I lib. VIII ep. 16. [Deusdedit lib. II c. 81 (63)]. — Edd. S. Gregorii Opp. ed. Maur. II lib. VIII n. 14. Rasponi p. 277. Mansi X 96 n. 17. Migne LXXVII 917 n. 14. Deusdedit ed. Martinucci p. 198; ed. Wolf v. Glanvell p. 221. Mon. Germ. Epp. II 18. — Regg. J. 1137. JE. 1503.

3 *(599 ian.)*

Gregorius I Vito defensori: statuit, ut officium ecclesiae defensoris accipiat. — Ecclesiasticae utilitatis. Scr. p. m. Paterii secundicerii.

Reg. Greg. I lib. IX ep. 97. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. XI n. 38. Mansi X 271 n. 33. Migne LXXVII 1150 n. 38. Mon. Germ. Epp. II 107. — Regg. J. 1389. JE. 1622.

4 *(599 feb.—april.)*

Gregorius I Romano defensori (rectori patrimonii Syracusani): Vitum praesentium portitorem, quem in defensorum schola, data ei sollemniter epistola *(n. 3)*, militandum esse praeviderit, commendat. — Vitum praesentium.

Reg. Greg. I lib. IX ep. 118. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. XI n. 39. Mansi X 271 n. 34. Migne LXXVII 1150 n. 39. Mon. Germ. Epp. II 122. — Regg. J. 1390. JE. 1644.

Schola cantorum.

And. Adami Osservazioni per ben regolare il coro de i cantori della cappella pontificia (In Roma 1711). — P. Moretti Ritus dandi presbyterium p. 58 sq. — Dom. Giorgi De liturgia Rom. pontificis II p. CVI sq. — Gius. Santarelli Informazione sull'origine de' cantori pontificii, numero e variazioni (Roma 1761). — Fr. Cancellieri De secretariis veteris basilicae Vaticanae II 727 sq. — E. Schelle Die päpstliche Sängerschule in Rom (Wien 1872). — F. X. Haberl Bausteine für Musikgeschichte III: Die römische Schola cantorum etc. in Vierteljahrschrift für Musikwissenschaft III (1887). — P. M. Baumgarten Primicerius et Schola cantorum Urbis in Compte rendu du quatrième congrès scientifique international des catholiques tenu a Fribourg 1897 (Freiburg i. Schw. 1898).

Schola cantorum, teste Iohanne diac. in Vita Gregorii M. (lib. II c. 6), a Gregorio I constituta est, qui ei „cum nonnullis praediis duo habitacula, scilicet alterum sub gradibus basilicae b. Petri apostoli, alterum vero sub Lateranensis patriarchii domibus fabricavit". Sed ubinam domus haec Lateranensis exstaret, disputant viri eruditi. Armellini (Le chiese di Roma [1] p. 619; [2] p. 105) putat, eam sitam fuisse in monasterio s. Stephani iuxta Lateranum, Duchesne (Lib. pontif. II 102 not. 18) in via Merulana. Ceterum schola haec cantorum occurrit etiam in Vita Sergii II (l. c. II 92), qui eam prae nimia vetustate paene in ruina positam ac confractam restauravit, et oratorium b. Stephani in ipsa schola ditavit. Hic, pariterque in duobus primis documentis, quae sequuntur, scholae eidem nomen indicitur Orphanotrophei. „Schola cantorum, quae pridem orphanotrophium", denique occurrit in Vita Stephani V (l. c. II 195). De eadem schola cf. etiam Pauli I epistolam ad Pipinum regem Francorum (Cod. Carolin. ep. 41 in Mon. Germ. Epp. III 553: JE. 2371). Post saec. X huius orphanotrophei memoriam nullam reperire potui. Sed primicerium eiusque scholam cantorum saepius invenimus et in Ordine Romano et in Libro pontificali. Leo primicerius scholae cantorum memoratur in concilio Romano a. 963 (Liutprandi Hist. Ottonis I c. 9); a. 1118 in electione Gelasii II adfuit Nicolaus primicerius scholae cantorum, idemque Calixti II electionem subscriptione sua approbavit; a. 1123 ian. 1 Calixtum II cum cardinalibus et clero Romano omnibusque Lateranensibus scholis sollemniter stationem in ecclesia s. Mariae trans Tiberim celebrasse, legimus in Necrologio huius ecclesiae (ed. Mon. Germ. Scr. XIX 273). A. 1159 Nymphis, ubi Alexandri III consecratio celebrata fuit, interfuit quoque primicerius cum schola cantorum. Sequitur Alexandri III rescriptum ad primicerium et clericos scholae cantorum (n. 3). Eisdem Celestinus III privilegium concessit (n. 4), quod Honorius III a. 1219 april. 20 (Potthast 6045; edd. Adami p. XXII et Moretti p. 60) et Innocentius IV a. 1250 nov. 5 (cf. etiam Potthast 14076) confirmarunt. Addere denique iuvat conventionem, quae a. 1232 inter Lateranensem ecclesiam et primicerium scholamque cantorum inita fuit (edd. Rasponi De basilica et patriarchio Lateranensi p. 119; Mabillon Mus. it. II 220; Moretti p. 40).

Quin olim archivum orphanotrophei exstiterit, licet notitiam nullam habemus, dubium non est. Privilegia quaedam ad scholam cantorum pertinentia adservantur in archivo castri s. Angeli Arm. C (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 119). — De hodierno cantorum archivo cf. H. Pogatscher ap. E. Steinmann Die Sixtinische Kapelle I (München 1901) 666 sq.

A = Orig. Roma Arch. Vat. Arm. C fasc. XII n. 10.

1 — —

[. . . . . .] restituit orfanotrophio quendam fundum. — Summam gerentes.

Lib. diurn. f. XCVII (ed. Sickel p. 127). — Reg. JE. —.

Cui pontifici formula haec ex ipso privilegio sumpta attribuenda sit, prorsus ignoramus.

2 *919 (?) april. 25*

Iubente Iohanne X(?) Iohannes subdiac. S. R. E. et primicerius scholae cantorum q. app. orphanotropio concedit Merco archipresb. etc. terram quandam conductionis titulo.

v. chartam in Reg. Sublacen. s. XII f. 137 (edd. Muratori Antiq. III 237 ad a. 934. Galletti p. 192 n. 7. Liverani Opp. IV 47 n. 11. Allodi e Levi Il reg. Sublacen. p. 159 n. 112. — Regg. Giorgi II p. CXV. Federici Doc. Sublacen. n. 41 ad 934 april. 23). — JL. —.

3 *Anagni (1160—76) iul. 16*

Alexander III primicerio et clericis scholae cantorum: mandat, quatenus de cetero in festo b. Iacobi stationem in ecclesia XII Apostolorum faciant.

v. Eccl. XII Apostolorum n. 6.

4 *Laterano 1192 sept. 17*

Celestinus III Iohanni primicerio et clericis scholae cantorum Urbis etc.: concedit, ut in divinorum officiorum celebrationibus sub honesto habitu Domino possint famulari et tam superpelitiis quam cappis indui, 12 libras bonae communis monetae Urbis de oblationibus altaris b. Petri, medietatem in Ascensione Domini et medietatem in festo dedicationis eiusdem basilicae. — Cum iuxta antiquam. Ego Celestinus etc. Subscr. 17 card. Dat. Lat. p. m. Egidii s. Nicholai in carcere Tulliano diac. card., 15 kal. oct., ind. 11, inc. d. a. 1192, pont. v. d. Celestini pp. III a. 2.

A (inter Celestini V privilegia). — Ed. Baumgarten p. 4 n. 1. — Reg. JL. —.

Vestararii.

Dom. Giorgi De liturgia Rom. pont. I 35 sq. — P. L. Galletti Del vestarario della santa Romana chiesa discorso (In Roma 1758). — Fr. Cancellieri De secretariis bas. Vaticanae I 333 sq. — L. Duchesne Le liber pontificalis I p. CCXLIII sq. — Conf. Memoriale familiarium et officialium Rom. pontifici deservientium a. 1409 (edd. Muratori Scr. III b 810 sq.; Ioh. Bapt. Gattico Acta selecta caeremonialia S. R. E. (Romae 1753) I 263 sq. et H. Pogatscher l. c. I 649 sq.; cf. etiam I. Haller in Quellen und Forschungen I (1898) 1 sq.

Vestiarium in palatio Lateranensi, et primo quidem „intus oratorium s. Caesarii“ (Lib. pontif. ed. Duchesne I 470. 481 not. 16), postea in capella s. Nicolai, institutum fuit. Sed primam eius notitiam, quam Galletti et Cancellieri ex Iohannis III bulla pro basilica XII Apostolorum hauserunt, quia

falsum est hoc privilegium, omnino reiciendam esse puto. Vestiarium ecclesiae, ubi cimelia Romanorum pontificum custodiebantur, a Mauricio chartulario imperiali a. 638 spoliatum legimus in Vita Severini (Duchesne I 328; Mommsen p. 175). Temporibus Gregorii II et Hadriani I occurrunt vestararii Sergius (n. 1), Miccio (n. 2), Ianuarius (Duchesne I 505. 506. 519 not. 77), Leo, qui postea Leo III papa (Duchesne II 1). Calixtus II in palatio Lateranensi capellam s. Nicolai, fortasse in eo loco, ubi prius s. Caesarii oratorium fuit, construxit „ad assiduum Romanorum pontificum usum; iuxta quam aedificavit duas cameras contiguas cum tuto vestiario, quod sub eis fieri fecit, unam videlicet cubicularem et pro secretis consiliis alteram“ (Duchesne II 378; cf. p. 325 not. 22).

**1* *(715—25?)*

[Gregorius II?] Sergio presbytero et vestarario: per emunitionem concedit fundum Capanianum cum domo sua et vinea pos. via Flaminea XIIII plus minus miliario ab hac urbe Roma ex corpore patrimonii Tusciae.

Laud. in Gregorii II privilegio locationis Stephano presbytero a. 725 april. 13 factae (J. 1666. JE. 2173). — Reg. JE. —.

Quaestionem utrum Gregorio II an cuiquam Gregorii II praedecessorum attribuenda sit haec emunitio, praetereo.

2 *772 feb. 20*

Hadrianus I Probato abb. (Farfensi) etc.: constituit ex sua persona Miccionem notarium regionarium et priorem vestiarii s. ecclesiae eiusque successores vestiarii priores, ut quotiens quaecumque causa monasterio accesserit, confestim ad eos omni in tempore monachi atque missi monasterii adveniant suasque illis referant causas et ab ipsis prioribus vestiarii proprias iustitias recipiant.

v. Farfa.

**3* — —

[. . . . . .] concedit Pipino vestarario per praecepti paginam possessiones quasdam in territorio Sublacensi.

Laud. in Caesarii consulis et ducis, filii b. m. Pipini vestararii, charta a. 883 (?) aug. 21, quae exstat in Regesto Sublacen. f. 8 (ed. Allodi e Levi p. 11 n. 1), ubi legimus sicuti quondam Pipino bo. me. vestarario genitori meo per precepti pagina ad sancte Rom. ecclesie cunctis omnibus immobilibus locis detentus fuit. — *Reg. JE. —.*

Chartam ipsam spuriam esse contendunt Muratori Antiq. III 15 et Egidi I monasteri di Subiaco I 200 sq., sed Pipinum vestararium certe exstitisse, ex charta a. 857 in eodem Regesto Sublacensi exscripta (edd. Galletti p. 38; Allodi e Levi p. 132 n. 87) constat, qua Pipinus consul et dux atque vestararius terram quandam iuris venerabilis vestiarii(?) Romano subdiacono atque regionario S. R. E. concessit. Ex quo colligi potest, privilegium Pipino aut a Leone IV aut ab alio ei immediate succedentium pontificum concessum fuisse.

Praepositus coquinae dominicae.

**1* *(715—31)*

Gregorius II Heraclio praeposito coquinae dominicae: locat fundum Casasiri ex corpore massae Porculis patrimonii Lavican.

v. Latium, Patrimonium Lavican.

Ostiarius s. Lateranensis palatii.

De ostiariis Lateranensis palatii cf. iuramenta in Albini lib. XI c. 44 et in Cencii Lib. cens. c. 158 (edd. Muratori Antiq. I 121; Fabre-Duchesne I 419). Apud Albinum legimus mandatum Bosonis camerarii papae a. 1158 dec. 22 et apud Cencium aliud mandatum Cencii camerarii a. 1188 ian. 22 ostiariis palatii iniungens, ut ostia fideliter custodiant (cf. etiam Giorgi De liturgia Rom. pont. II p. CIII sq.).

Benedicti VIII privilegium Iohanni ostiario s. Lateranensis palatii concessum, olim in archivo canonicorum Lateranensium, etiam tum saec. XVI in archivo castri s. Angeli conservabatur, teste Zanobio Acciajuolio (apud Montfaucon Bibl. bibl. I 202. 213 et v. Aretin Beyträge II [a] 74; II [b] 55). Quo tempore ad archivum canonicorum Lateranensium Faesulis transiverit, nescimus. Hodie exstat inter eorundem chartas in R. archivo Florentino (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 115 not. 1).

A = Orig. Firenze Arch. di stato (Rocchettini di Fiesole).

1 *1017 iun.*

Benedictus VIII Iohanni v. m. ostiario s. Lateranen. palatii atque Romanae h. f. coniugi etc.: concedit pro eorum fidelissimo servitio terram vacantem ad domum faciendam pos. iuxta basilicam b. Iohannis bapt. in loco q. d. Constabblia domnica, sub pensione unius denarii. — Quotiens illa. Scr. p. m. Leonis not. reg. et scrin. s. sedis apost., m. iun. et ind. 15, a. Deo prop. pont. d. n. Benedicti ss. pont. et univ. VIII pp. in sacr. sede b. Petri ap. 6, imp. d. n. piiss. pp. aug. Heinrico a Deo cor. magno imp. a. 4, ind. ss. †Boso Dei gr. ep. et bibl. s. apost. sedis.

A. — Ed. Giorgetti in Arch. stor. ital. Ser. V t. XI (1893) 104 ex A. — Reg. N. Archiv XIX 257 n. 45. JL. —.

Locum q. d. Constabblia domnica iam saec. XI et XII canonici basilicae Constantinianae possederunt, ut constat ex Leonis IX privilegio, quo eis domum unam presbyteri Petri q. pon. in Stabello cum oleorio dominico concessit (JL. 4320), et ex Anastasii IV privilegio, quo ipsis canonicis suburbium, quod est circa Constantinianam basilicam in Stabello iuxta sacrum palatium, cum domibus quas ibi habent, confirmavit (JL. 9906). Fortasse una ex his domibus illa fuit, quam Iohannes vir magnificus exstruxit.

URBIS ROMAE ECCLESIAE ET MONASTERIA.

Onuphrii Panvinii De praecipuis urbis Romae sanctioribusque basilicis quas septem ecclesias vulgo vocant liber [1] (Romae 1570; italice ed. M. A. Lanfranchi (Roma 1570). [Alias editiones praeterimus; cf. Perini Onofrio Panvinio e le sue opere (Roma 1899) p. 211]. — O. Panvinii Schedae de ecclesiis urbis Romae, s. XVI, codd. Vat. lat. 6780. 6781 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 18). — M. Attilii Serrani De septem Urbis ecclesiis [1] (Romae 1575); [2] (Coloniae 1600). — Pompeo Ugonio Historia delle stationi di Roma (In Roma 1588). — Ottavio Panciroli Tesori nascosti dell' alma città di Roma [1] (In Roma 1600);

[2] (In Roma 1625). — Francesco del Sodo Compendio di tutte le chiese di Roma con le loro fondazioni, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VI t. 73 et Bibl. Vallicell. G 33 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 133). — Giov. Severano Memorie sacre delle sette chiese di Roma (In Roma 1630). — Giov. Severano Monumenta varia spectantia ad praecipuas Romanae urbis ecclesias et Memorie sacre delle chiese antiche e moderne di Roma, s. XVII, Roma Bibl. Vallicell. G 19 et G 26 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 133). — Fr. M. Torrigio I sacri trofei Romani (In Roma 1644). — Floravante Martinelli Roma ex ethnica sacra (Romae 1653). — Gasp. Alveri Della Roma in ogni stato p. II (In Roma 1664). — Giov. Ant. Bruzi Theatrum Romanae urbis sive Romanorum sacrae aedes vol. I—XXVII, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VI t. 1—27. — Iul. Roscius Descriptio aliquot ecclesiarum Romanarum, s. XVII, ib. t. 37. — De ecclesiis Urbis vol. I—III, s. XVII, ib. t. 29—31. — Collectanea de ecclesiis Urbis, s. XVII, ib. t. 72 (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 384 sq.). — Raccolte di scritture diverse relative alla fondazione conservazione imagini reliquie etc. di varie chiese di Roma, s. XVII, cod. Vat. Barb. 4591 (L 140). — C. B. Piazza Opere pie di Roma [1] (In Roma 1679); [2] Eusevologio Romano overo delle Opere pie in Roma (In Roma 1698). — P. De Sebastiani Viaggio sagro e curioso delle chiese più principali di Roma (In Roma 1683). — Io. Ciampini Vetera monimenta p. I. II (Romae 1690—99). — Io. Ciampini De sacris aedificiis a Constantino Magno constructis synopsis historica (Romae 1693; et in eius Opp. Romae 1747). — Aug. Lubin Abbatiarum Italiae brevis notitia (Romae 1693) p. 327 sq. — C. B. Piazza Hieroxenia overo sagra pellegrinazione alle sette chiese di Roma (In Roma 1694). — C. B. Piazza La gerarchia cardinalizia (In Roma 1703). — Giov. Franc. Cecconi Roma sacra e moderna già descritta dal Pancirolo ed accresciuta da Franc. Posterla (In Roma 1725. Alias editiones eiusdem operis „Roma antica e moderna", quae saepius inveniuntur, praeterimus). — Greg. Terribilini Schede riguardanti le chiese e i monumenti di Roma vol. I—X, s. XVIII, Roma Bibl. Casanat. 2177—2186 (XX XI 1—10; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 120). — Miscellanea monumentorum spectantium ad varias Urbis ecclesias et loca pia, s. XVIII, Roma Bibl. Vallicell. P 199 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 138). — Franc. Cancellieri Adversaria de ecclesiis urbis Romae vol. I—V, s. XVIII, cod. Vat. lat. 9163—66. — Antonio Nibby Roma nell' anno MDCCCXXXVIII p. I (Roma 1839). — V. Forcella Iscrizioni delle chiese e d'altri edificii di Roma vol. I—XIV (Roma 1869—84). — M. Armellini Chiese antiche di Roma in Cronachetta mensuale Ser. I t. V (1878) sqq. — Pasq. Adinolfi Roma nell'età di mezzo vol. I. II (Roma 1881—82). — M. Armellini Le chiese di Roma [1] (Roma 1887); [2] (Roma 1891). — O. Marucchi Basiliques et églises de Rome (Paris-Rome 1902).

Urbis ecclesiarum catalogos habemus plures. Antiquissimum iam saec. VII, paucarum tamen basilicarum nomina continentem, edidit sub titulo „Notitia ecclesiarum urbis Romae" I. B. De Rossi La Roma sotterranea cristiana I (1864) 143. Sequitur catalogus ecclesiarum Urbis, quem composuit saec. XII ex. Cencius in Libro censuum S. R. E., ecclesiis tamen extra Urbem praetermissis (edd. Mabillon Mus. it. II 190 sq.; Armellini [1] p. 45 sq.; [2] p. 42 sq.; Fabre-Duchesne I 300 sq.). Tertius catalogus, temporibus Gregorii X (1271—76), exstat in codice Parisiensi (Bibl. de l' Arsenal 526, S. Victor P 19), saec. XIII, quem vulgavit P. Fabre in Mélanges d'archéologie et d'histoire VII (1887) 435 sq. Quartus est ille in codice Taurinensi saec. XIV exaratus, quem in lucem dederunt Höfler apud Papencordt Geschichte der Stadt Rom im Mittelalter (Paderborn 1857) p. 53 sq.; Urlichs Codex urbis Romae topographicus (Wirceburgi 1871) p. 170 sq. et Armellini [1] p. 52 sq.; [2] p. 47 sq. Quintum denique catalogum Nicolaus Signorili Martini V temporibus sub titulo „De iuribus et excellentiis urbis Romae" composuit (cf.

I. B. De Rossi Le prime raccolte d'antiche iscrizioni compilate in Roma tra il finire del secolo XIV e il cominciare del XV (Roma 1852), quem ed. Armellini [1] p. 69 sq.; [2] p. 60 sq. Conf. etiam Giraldi Cambrensis Speculum ecclesiae dist. IV c. 8 (ed. J. S. Brewer in Rer. Britt. med. aevi Scr. IV 281); Michele Lonigo Catalogo di tutte le chiese antiche e moderne che sono state altre volte et sono hora in Roma e di tutti i monasteri antichi della medesima città, s. XVII, cod. Vat. Barb. 2984 (XXXVII 53, olim 2009) et cod. Vallicell. G 36 (ed. Armellini Cronachetta mensuale Ser. III t. III 1884 p. 55 sq.) et A. Zacagni Ecclesiarum urbanarum ex Anastasio bibliothecario et aliis antiquis monumentis magnus catalogus (ed. A. Mai in Spicilegio Romano IX 384 sq.).

Cencii catalogum in ordine ecclesiarum et monasteriorum Urbis a me in hoc opere constituendo praetulissem, nisi tot lacunas et quandam confusionem apud eum invenissem (cf. quae adnotat Duchesne l. c. I 315 not. 24). In catalogo quoque Parisiensi certum ordinem frustra quaesiveris; offert enim ecclesias maxima ex parte iuxta nomen sanctorum, quibus eae dedicatae sunt. Catalogus denique Taurinensis ecclesias praebet secundum rectores et fraternitatem Urbis. Igitur ut omnia in meliori conspectu apparerent, in eam sententiam veni, ut his catalogis neglectis ordinem topographicum secundum XIV regiones Urbis sequerer, quaestionibus de origine, historia et confiniis Romanarum regionum omnino praetermissis.

Ecclesia s. Iohannis in Laterano.

(San Giovanni in Laterano.)

Descriptio sanctuarii s. Lateranensis ecclesiae auctore ignoto saec. XI, cod. Vat. Reg. 712 s. XIII f. 86 sq. (ed. Giorgi De liturgia Rom. pontif. III 542 sq.; cf. I. B. De Rossi Inscr. chr. II[a] 222). — Iohannis diac. Lateranen. Liber de sanctis sanctorum sive Libellus de basilica Lateranensi s. XII, cod. bibl. Lat. s. XII [A LXX; alios codd. praeterimus] (edd. Mabillon Mus. ital. II 560 sq. = Migne CXCIV 1543 sq.; cf. Mai Spicil. Rom. IX 181 sq.). — Maximiani Agathonii Liber de basilica Lateranensi, s. XV, olim cod. Sessorian., nunc latitans (cf. I. B. De Rossi Inscr. chr. II[a] 222). — Onuphrii Panvinii De sacrosancta basilica baptisterio et patriarchio Lateranensi libri 4, s. XVI, cod. bibl. Lat. s. XVI [A LXVIII; alios codd. praeterimus; cf. Perini Onofrio Panvinio e le sue opere p. 211]. — O. Panvinii De praecipuis urbis Romae basilicis p. 106 sq. — Serrano p. 52 sq. — Ugonio f. 37 sq. — Panciroli [1] p. 343 sq.; [2] p. 134 sq. — Gabr. Pennotti Generalis totius s. ordinis clericorum canonicorum historia tripartita [1] (Romae 1624) p. 553 sq.; [2] (Coloniae 1630). — N. Alemanni De Lateranensibus parietinis diss. hist. [1] (Romae 1625); [2] (Romae 1756). — Severano p. 487 sq. — Martinelli p. 119 sq. — C. Rasponi De basilica et patriarchio Lateranensi libri 4 (Romae 1656). — Th. Reinesius De palatio Lateranensi eiusque comitiva (Ienae 1679). — I. M. Soresini Chronologica epitome rerum ad Lateranen. eccl. spectantium, s. XVII; eiusdem De indulgentiis ac stationibus Lateranen. eccl., s. XVII; eiusdem Annales Lateranenses, s. XVII [de huius auctoris manuscriptis cf. Gött. Nachr. 1903 p. 539 et Crescimbeni L'istoria di S. Giovanni avanti Porta latina, praef.] — Io. Ciampini De sacris aedificiis p. 4 sq. — Gio. Batt. Vaccondio Notizie istoriche delle quattro basiliche di Roma (In Roma 1700) p. 150 sq. — C. B. Piazza Gerarchia card. p. 329 sq. — Giov. Mario Crescimbeni L'istoria della chiesa di S. Giovanni avanti Porta latina (In Roma 1716) p. 292 sq. — A. Baldeschi e M. Crescimbeni Stato della ss. chiesa papale Lateranense nell' anno 1723 (Roma 1723). — P. L. Galletti Storia

della basilica Lateranense p. I—III, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8036 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 25). — (Franc. Cancellieri) Memorie istoriche delle sacre teste de' santi apostoli Pietro e Paolo e della loro solenne ricognizione nella basilica Lateranense [1] (In Roma 1806); [2] (1852). — Nibby I 241 sq. — P. Adinolfi Laterano e Via maggiore (Roma 1857). — Forcella VIII 1 sq. — G. Rohault de Fleury Le Latran au moyen-âge (Paris 1877). — P. Adinolfi Roma nell' età di mezzo I 184 sq. — Armellini [1] p. 262 sq.; [2] p. 91 sq. — Marucchi p. 81 sq.

„Basilica Salvatoris, quae a loco Lateranensis, a conditore Constantiniana, ab ornamentis Aurea vocata est, aedificata fuit cum propinquo patriarchio, Romanorum pontificum usui, a pio Constantino imperatore in Coelii montis dorso et a Silvestro 5 id. nov. consecrata circiter a. CCCXX“ (Panvinius). Postea a ss. Iohanne bapt. et Iohanne ev. nomen obtinuit. Iterum a solo excitavit Sergius III (cf. Lib. pontif. ed. Duchesne II 236 sq.), et paene omnes pontifices eam ditarunt et auxerunt, ut apparet ex eorum Vitis in Libro pontificali. Clerici primum, postea monachi in monasteriis iuxta basilicam constitutis, deinde canonici regulares ex ordine s. Frigdiani administrarunt, usque ad Bonifatium VIII, qui regulares exire iussit et saeculares loco eorum in dicta basilica constituit. Sed Eugenius IV canonicorum regularis vitae ordinem, quemadmodum antea fuerat, ibidem renovavit et canonicos regulares Frisonariae reformatos reduxit (cf. Pennotti p. 268 sq. 560 sq. 643 sq.), qui permanserunt usque ad obitum Nicolai V, quando a canonicis saecularibus iterum substituti sunt; quamquam deinde, iis denuo expulsis, ipsi redierunt. Denique sub Sixto IV canonici regulares ad ecclesiam s. Mariae de Pace in Urbe transierunt (cf. C. Fea Pro-Memoria per la ven. chiesa di S. Maria della Pace. Roma 1817 et C. Fea Estratto delle ragioni che assistono la ven. chiesa di S. Maria della Pace. Roma 1834), veteresque saeculares canonici sunt revocati, quibus prioris loco archipresbyter, nunc cardinalis, praeest.

Amplissimis Constantinianam basilicam et eius canonicos privilegiis summi pontifices honestarunt, quemadmodum satis luculenter eorum diplomata testantur. Sed vetustiora frustra quaesieris. Primum, quod ad nos pervenit, Leonis IX privilegium est; Alexandri II diploma periisse dolemus. Quaedam privilegia Honorii III, Innocentii IV et Alexandri IV ab auctore repertorii archivi Lateranensis a. 1641 et a Raspono imprudenter Honorio II, Innocentio II et Alexandro III attribuuntur.

Tabularium canonicorum sedulo conservatum atque a celebri abbate P. L. Galletti bene dispositum exstat adhuc in eorum sede sub canonici archivistae cura. Archivi pars quaedam a canonicis regularibus, qui olim, ut diximus, tenuerunt basilicam, translata est ad eorum domum Faesulis et conservatur hodie in R. archivo Florentino; pars alia in eorundem sede Romae apud ecclesiam s. Petri ad Vincula invenitur.

De inventariis archivi canonicorum Lateranensium cf. Gött. Nachr. 1903 p. 533. Aliud inventarium saec. XVII, olim penes A. Corvisieri, exstat hodie in R. archivo Romano (cf. Gött. Nachr. 1901 p. 248). Tertium inventarium „Repertorio d' istrumenti cavati dal monastico archivio di S. Prassede ed archivio

di S. Gio. Laterano", quod Fr. Blume inter codices bibliothecae Alterianae invenit (cf. Bibliotheca librorum manuscriptorum italica p. 166), ego non vidi.

De archivo cf. Dudik Iter Romanum I 59 sq. et Gött. Nachr. 1900 p. 397 sq. et 1903 p. 532 sq. — Honorii III bullam pro capitulo Lateranensi a. 1216 nov. 10 Potthast 5357 (ad nov. 7) cum aliis documentis ex archivo canonicorum vulgavit nuper P. Pressutti Regesta Honorii pp. III vol. I (Romae 1888).

A = Orig. Roma Arch. capitolare di S. Giovanni in Laterano.
A[1] = Orig. Firenze Arch. di stato (Rocchettini di Fiesole).
A[2] = Orig. Roma Arch. di S. Pietro in Vincoli.
B = Cop. Roma Arch. capitolare di S. Giovanni in Laterano.
B[1] = Cop. Firenze Arch. di stato (Rocchettini di Fiesole).
C = Liber iurium eccl. Lateranen., s. XIV, (Bollario di Lorenzo Crassi sive Codice Frangipane) Roma Arch. capitolare di S. Giovanni in Laterano (A LXXV).
D = Bullarium eccl. Lateranen., s. XVI in., ib. (A XXXI).
E = Bullarium basilicae Lateranen. a. 1740, ib. (A II). Est apographum codicis *D*.
F = Inventarium seu repertorium Lateranen. eccl. auctore Antonello can. Lateranen. a. 1745, ib. (A I). Est apographum codicis *C*.
G = De praerogativis et praeeminentiis eccl. Lateranen., s. XVII, ib. (A XXIV).
H = De stationibus et indulgentiis sacrosanctae Lateranen. eccl., s. XVII—XVIII, ib. (A XXV).
I = Miscellaneus rerum notabilium eccl. Lateranen., s. XVII, ib. (FF XV).
K = Liber rerum notabilium eccl. Lateranen., s. XVII, ib. (FF XXV).
L = Miscellanea, s. XVI sq., ib. (FF XXXVI).
M = Documenta de eccl. s. Thomae civ. Interamnen., s. XVII, ib. (F LXVIII).
N = Scritture e documenti della chiesa di S. Sebastiano, s. XVII, ib. (N XXII).
O = Onuphrii Panvinii Schedae, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 34 [*O*[1]] et Arm. XV t. 128 [*O*[2]]; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 2 sq.
P = Angeli Massarelli Miscellanea vol. I, s. XVI, San Severino Bibl. comunale; cf. Gött. Nachr. 1898 p. 505 sq.
Q = (B. Burghesius et I. B. Pontanus) De sacrosanctis basilicis Vaticana et Lateranensi collectanea, s. XVII, Roma Bibl. Vallicell. G 21; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 133.
R[1] = P. L. Galletti Bolle e brevi t. IV, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8033; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 24.
R[2] = P. L. Galletti Documenta Lateranensia t. I, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8034.
S = Van de Vivere Archivum s. Iohannis Lateranen., s. XIX, Roma Bibl. Vittorio-Emanuele cod. 2683 (Ms. Gesuitici 554); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 145.

Notitias et excerpta ex archivo Lateranensi praebent G. Severano Monumenta varia ad praecipuas Romanae urbis ecclesias, s. XVII, cod. Vallicell. G 19 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 133); P. L. Galletti Miscellanea t. XXXI, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7952; P. L. Galletti Spicilegium p. I—III, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8054; P. L. Galletti Varia, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8045—47; P. L. Galletti Carte relative alla basilica e capitolo Lateranense, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8039 A (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 24 sq.).

*†*1* *(314—35) nov. 9*

Silvester I in dedicatione sacrosanctae basilicae ordinat, ut omnibus ad huius festivitatis laetitiam convenientibus magna fiat remissio peccatorum,

Romanis et circumadiacentibus MI annorum. Thuscis et Lombardis duorum millium annorum, sed et his, qui maria transmeare noscuntur, trium millium annorum.

Laud. a Iohanne diac. in prologo (cf. Rasponi p. 204). — Reg. JK. —.

Spurium. — Hac indulgentia canonici Lateranenses etiam tunc a. 1806 gloriabantur, eam ecclesiae s. Mariae Salomae Verulanae privilegio suo concedentes (ed. Vinc. Caperna Monografia di S. Salome (Frosinone 1878) p. 121).

*†*2* *(590—604)*

Gregorius I *(aut Gregorius II, ut credit Rasponi)* basilicam ab haereticis violatam et foedatam denuo consecrat et indulgentias ei a Silvestro *(n. 1)* concessas confirmat.

Laud. a Raspono p. 205 (ex summario indulgentiarum). — Reg. JE. —.

Spurium.

**3* *(619—25)*

Bonifatius V constituit, ut in Lateranis acholitus non baptizet cum diacono, sed subdiaconi sequentes.

Laud. in Vita Bonifatii V (Lib. pontif. ed. Duchesne I 321; Mommsen p. 168). — Reg. JE. —.

**4* *(769)*

Stephanus III statuit, ut omni dominico die a septem episcopis cardinalibus hebdomadariis, qui in ecclesia Salvatoris observant, missarum sollemnia super altare b. Petri celebrentur et 'Gloria in excelsis Deo' edicatur.

v. Cardinales n. 5.

**5* *Ravenna 898*

Iohannes IX, ecclesiam Salvatoris q. v. Constantiniana destructam cernens, evocat pro illius restauratione ad trabes incidendas.

Laud. in actis synodi Ravennatis (edd. Mansi XVIII 229. Mon. Germ. Leg. I 562 et Capitul. II 123). — Regg. J. p. 305. JL. I p. 442.

6 *1050*

Leo IX concedit fontes cum quatuor oratoriis, s. Iohannis bapt., s. Crucis, s. Iohannis ev. simulque ecclesiam s. Venantii cum suis pertinentiis, et confirmat ecclesiam s. Rufinae et Secundae et alia bona. — Officii nostri.

C f. 27. [F f. 56. R² f. 6. S]. — Edd. Rasponi p. 110 (cf. p. 214. 216). Coppi in Dissert. della pont. Accad. Rom. XV (1864) 207 n. 19. PflugkH. Acta II 70 n. 105 ex C. — Regg. Wiener SB. XCIV 650. Pressutti 1 p. LXI. JL. 4320.

**7* *(1061—73)*

Alexander II condit optimum privilegium, in quo donat canonicis medietatem omnium oblationum principalis altaris, domus quae sunt in circuitu istius basilicae, multaque alia possessionum praedia diversis in civitatibus et locis consistentia, et statuit, ut vasa seu vestes altaris et cuncta sacri ministerii ornamenta non tangantur vel proferantur seu reponantur aut etiam qualescumque oblationes desuper altari a non sacratis Deo ministris tollantur.

Laud. a Iohanne diac. c. VIII et in bullis Anastasii IV (n. 19) aliorumque pontificum. — Regg. Panvinio p. 128. Pennotti [1] p. 557. Rasponi p. 111. PflugkH. Iter p. 195 n. 152. JL. 4733.

†*8 *(1061—73)*

Alexander II concedit ecclesiae Lateranen. et eiusdem singulis membris indulgentias.

Laud. in Lateranensium canonicorum privilegio pro Camaldulensibus a. 1506 mart. 21 (ed. Mittarelli Ann. Camald. VII App. 273 n. 114). — Reg. JL. —.

Spurium.

†9 *Laterano 1100 aug. 5*

Paschalis II canonicis eccl. s. Iohannis Lateranen.: declarat, si quae loca, oratoria aut hospitalia sub vocabulo cuiuscumque denominationis sanctorum aut sanctarum ecclesiae Lateranensi dedicata et annexa fundentur, se sub apost. protectione suscipere. — Universis Christi fidelibus. Ego Paschalis etc. Subscr. 8 card. Dat. Lat. non. aug. pont. n. a. 1.

G p. 1. H p. 245. K p. 632 (cf. p. 529. 585. 615. 692. 698. 722). — Ed. Quellen u. Forsch. X (1907). — Reg. Rasponi p. 21. JL. —.

Spurium. Et textus et nomina cardinalium omnino ficticia sunt.

†10 *Laterano 1105 dec. 27*

Paschalis II Rocio priori etc.: concedit et confirmat totam et integram parochiam terminis circumscriptam. — Quanto Lateranensis. Ego Paschalis etc. Subscr. 20 card. Dat. Lat. p. m. Iohannis S. R. E. diac. card. ac bibl., 6 kal. ian., ind. 15, inc. d. a. 1106, pont. aut. d. Paschalis II pp. a. 7.

A. [C f. 20. D f. 2. E f. 4. G p. 2 Exc. I p. 917. K p. 700. N p. 125. O[1] f. 61 et f. 110 Exc. O[2] f. 212 et f. 220 Exc. P f. 16 Exc. R[2] f. 16. S Exc.]. — Edd. Bull. Rom. ed. Cherubini I 16 = Bull. Rom. ed. Cocquelines II 134 n. 29 = Bull. Rom. ed. Taur. II 246 n. 29 = Migne CLXIII 445 n. 808. Pennotti [1] p. 273; [2] p. 280. Cancellieri p. 60 Exc. PflugkH. Acta II 186 n. 223 ex CER[2]. Pressutti I p. LXVII ex AD. — Regg. Mon. Germ. Scr. VII 553 not. 31. PflugkH. Iter p. 209 n. 233. J. CCCCVI. JL. 6055.

Spurium (cf. Quellen u. Forsch. X (1907).

†11 *Laterano 1121 mai. 25*

Calixtus II Sabe et Silvi rectoribus etc.: confirmat ad instar Paschalis II *(n. 10)* totam parochiam et alias possessiones. — Cum ecclesiis omnibus. Ego Calixtus etc. Subscr. 22 card. Dat. Lat. p. m. Grisogoni S. R. E. diac. card. ac bibl., 8 kal. iun., ind. 14, inc. d. a. 1122, pont. aut. d. Calixti II pp. a. 3.

A. [C f. 20'. D f. 3. E f. 6. N p. 129. O[1] f. 110 Exc. O[2] f. 229 et f. 234 Exc. P f. 19 Exc. R[2] f. 18. S Exc.]. — Edd. PflugkH. Acta II 232 n. 276 ex CE ad a. 1122 = U. Robert Bullaire du pape Calixte II t. I 345 n. 233. Pressutti I p. LXVIII ex AD. — Regg. Rasponi p. 111. PflugkH. Iter p. 268 n. 289. JL. 6907.

Spurium (cf. Quellen u. Forsch. X (1907).

*12 *Laterano 1123 mart. 27*

Calixtus II in concilio Lateranensi interdicit, oblationes de sacratissimo et reverendissimo altari . . Salvatoris . . a laicis auferri.

Acta concilii edd. Mansi XXI 281. 301. Mon. Germ. Leg. II 182 et Constitut. I 574. — Regg. J. p. 543. JL. I p. 810.

13 *Campo de' fiori 1139 iun. 15*

Innocentius II Donato priori etc.: confirmat donationem eccl. s. Mariae in Colle Scipio a Petro presb. Iohannis Leonis factam eamque sub apost. protectione suscipit; sancit, ut nullius, nisi Romani pontificis et Lateranensis ecclesiae, cuius proprietatis exsistit, subiaceat potestati. — Quanto Lateranensis. Ego Innocentius etc. Subscr. 3 card. Dat. in Campo florum p. m. Aimerici S. R. E. diac. card. et canc., 17 kal. iul., ind. 2, inc. d. a. 1138, pont. v. d. Innocentii II pp. a. 10.

B a. 1569 sept. 22. C f. 51'. D f. 5. E f. 12'. G p. 4. K p. 695. 701. 724. O² f. 270' et f. 272' Exc. P f. 24' Exc. Q f. 408. R² f. 24. — Edd. PflugkH. Acta II 306 n. 343 ex ER². Pressutti I p. LXXIV ex BD. — Regg. Rasponi p. 111. PflugkH. Iter p. 227 n. 346. JL. 8030.

14 *1139 iul. 18*

Ante praesentiam Conradi Sabinen. ep. et d. (Innocentii II) pp. vicarii Petrus presb. filius qd. Iohannis Leonis, natus in Colle Scipuli de comitatu Narniensi, donat basilicae Constantinianae domum suam in ecclesiam sub nomine s. Mariae consecrandam.

v. chartam Petri (ed. Pressutti I p. LXXIII). — Reg. JL. —.

*15 *(1130—43)*

Innocentius II donat basilicae Lateranen. centum Lucen. monetae libras pro emendis possessionibus ad canonicorum sustentationem (de quibus postmodum Bernardus prior Lateranen., postea card. s. Clementis ac deinde ep. Portuen., aliquot possessiones emit non longe ab Urbe iuxta formas prope ecclesiam s. Helenae).

Laud. a Iohanne diac. c. VIII (Panvinio p. 128. Pennotti ¹ p. 557. Rasponi p. 110). — Reg. JL. —.

*16 *(1130—43)*

Innocentius II consecrat altare ss. Chrysanthi et Dariae in eccl. s. Mariae et s. Pancratii, quae est in dextero latere basilicae, et recondit ibi corpora sanctorum.

Laud. a Iohanne diac. c. VIII. — Reg. JL. —.

17 *Roma 1145 ian. 31*

Lucius II Bernardo priori etc.: committit ecclesiam s. Iohannis ante portam Latinam et hospitale iuxta portam Lateranen. ad meliorandum et regendum. — Cum universis catholicae. Ego Lucius etc. Subscr. 25 card. Dat. Romae p. m. Roberti S. R. E. presb. card. et canc., 2 kal. feb., ind. 8, inc. d. a. 1144, pont. v. d. Lucii II pp. a. 1.

A. [D f. 6. E f. 15'. G p. 6 Exc. K p. 548 (563. 587. 696. 702. 724 Exc.) [11 kal. feb.] *O¹ f. 40' Exc. O² f. 296' et f. 305 Exc. P f. 25 Exc. Q f. 408]. — Edd. Crescimbeni p. 246 ex A. PflugkH. Acta III 64 n. 63 ex E. — Regg. Panvinio p. 129. Pennotti ¹ p. 557. Rasponi p. 111. Cancellieri p. 60. PflugkH. Iter p. 238 n. 413. JL. 8711.*

cf. Vitam Lucii II auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 386) et Iohannem diac. c. VIII.

18 *1152 ian. 31*

In praesentia et consensu Eugenii III nec non et cardinalium curiae Petrus prior locat titulo emphiteosis filiis et filiabus de Landone Vallis montis et de Oddone patre eius quasdam partes de castro Vallis Montonis.

v. chartam (ed. Pressutti I p. LXXX ex arch. Sforza-Cesarini. Reg. Celani in Arch. della Soc. Rom. XV 229 n. 1 et Tomassetti ib. XXVIII 130 ad a. 1050). — Reg. JL. —.

cf. Segni, Valmontone.

19 *Laterano 1153 dec. 30*

Anastasius IV Iohanni priori etc.: confirmat ad exemplar Alexandri II *(n. 7)* ordinem canonicum b. Augustini, possessiones, ius eligendi priorem atque ius recipiendi, sancit, ut ecclesia tamquam principalis mater et domina omnino libera sit, et confirmat Alexandri II *(n. 7)* statutum de missa in ecclesia celebranda. — Potestatem ligandi. Ego Anastasius etc. Subscr. 22 card. Dat. Lat. p. m. Rolandi S. R. E. presb. card. et canc., 3 kal. ian., ind. 2, inc. d. a. 1153, pont. v. d. Anastasii pp. IIII a. 1.

A. [D f. 7. E f. 16'. G p. 5. K p. 592. 703. 725. O[1] f. 92' Exc. O[2] f. 310 Exc. P f. 26 Exc. Q f. 408']. — Edd. (Bas. Serenius) Indulta can. Salvatoris Lat. p. 72 = Bull. Lat. p. 37, = Bull. Rom. ed. Cherubini I 21, = Bull. Rom. ed. Cocquelines II 345 n. 14 = Bull. Rom. ed. Taur. II 616 n. 14, = Mansi XXI 778 n. 8 = Migne CLXXXVIII 1019 n. 29. Pennotti [1] p. 273. 779 Exc. Rasponi p. 13 et p. 20 (cf. p. 111). Crescimbeni p. 296 Exc. Cancellieri p. 60 Exc. PflugkH. Acta III 133 n. 126 ex E. — Regg. PflugkH. Iter p. 248 n. 475. J. 6760. JL. 9793.

cf. Vitam Anastasii IV auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 388) et Iohannem diac. c. VIII.

20 *Laterano 1154 mai. 19*

Anastasius IV Iohanni priori etc.: confirmat ad exemplar Leonis IX *(n. 6)* et Alexandri II *(n. 7)* possessiones propriis expressas vocabulis, inter quas ecclesiam s. Iohannis ante portam Latinam a Lucio II *(n. 17)* donatam, et concedit ecclesiam s. Gregorii in Marcio cum palatio, et restituit terram iuxta molendinum in capite Laci sitam. — Quanto Lateranensis. Ego Anastasius etc. Subscr. 20 card. Dat. Lat. p. m. Rolandi S. R. E. presb. card. et canc., 14 kal. iun., ind. 2, inc. d. a. 1154, pont. v. d. Anastasii IIII pp. a. 1.

A. [C f. 23. D f. 8'. E f. 20. G p. 66. K p. 587 Exc. O[1] f. 92' Exc. O[2] f. 310' et f. 324' Exc. P f. 26' Exc. S Exc.]. — Edd. Crescimbeni p. 248. PflugkH. Acta III 150 n. 142 ex E. — Regg. Panvinio p. 129. Pennotti [1] p. 557. Rasponi p. 111. Pressutti I p. LXI. PflugkH. Iter p. 251 n. 495. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. VIII (1885) 16; XXVIII (1905) 131. JL. 9906.

cf. Vitam Anastasii IV auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 388) et Iohannem diac. c. VIII.

*†*21* *(1153—54)*

Anastasius IV concedit ecclesiae Lateranen. et eiusdem singulis membris indulgentias.

Laud. ut in n. † 8. — Reg. JL. —.

Spurium.

†22 *Laterano 1155 april. 18*

Hadrianus IV Iohanni priori etc.: confirmat ad exemplar Anastasii IV *(n. 20)* ecclesiam s. Gregorii in Marcio cum palatio, molendinum in capite Laci

cum terra ab Anastasio IV restituta, et alias possessiones, porro ad exemplar Paschalis II *(n. 10)* et Calixti II *(n. 11)* totam et integram parochiam, ecclesiam s. Iohannis ante portam Latinam donatam a Lucio II *(n. 17)* et ceteras possessiones. — Quanto Lateranensis. Ego Adrianus etc. Subscr. 16 card. Dat. Lat. p. m. Rolandi S. R. E. presb. card. et canc., 14 kal. mai., ind. 3, inc. d. a. 1155, pont. v. d. Adriani pp. IIII a. 1.

A. [C f. 23'. D f. 9'. E f. 22'. G p. 9 (13 kal. iun.) *et p. 67* (12 kal. mai.). *K p. 588. 729* (12 kal. mai.). *O*[1] *f. 92 Exc. O*[2] *f. 328 et f. 329 Exc. P f. 27'* (14 kal. iun.) *Exc. S Exc.]. — Edd. PflugkH. Acta III 166 n. 154 ex E* (13 kal. mad.). — *Regg. Rasponi p. 111. Crescimbeni p. 248. Pressutti I p. LXI. PflugkH. Iter p. 254 n. 510. JL. 10032 ad mai. 19.*

Spurium (cf. Quellen u. Forsch. X (1907).

23 *(1157)*

Ex praecepto Hadriani IV Iohannes prior locat et concedit Gregorio ill. comiti de Ciccano castrum Carpinetum in tertiam generationem.

B[1] *s. XIII. — Reg. JL. —.*

cf. Anagni, Carpineto Romano. — Ann. Ceccan. sive chron. Fossae Novae (edd. Ughelli [2] X[b] 14; Muratori Scr. VII 871; Mon. Germ. Scr. XIX 284): 1157, ind. 5, Gregorius comes Ceccani hoc anno acquisivit Carpinetam in octava sanctae Mariae.

24 *Segni 1179 aug. 10*

Alexander III Iohanni priori etc.: obligat possessiones de Lacu cum vineis et 4 molendinis pro 294 libris Provenien., quas ad eas recuperandas Petro Pandulfi, Alkerutio et Alkerutio Romanis civibus solverant, et pro 64, quas pro aquaeductu reparando expenderant, censu 8 rublorum frumenti et totidem ordei et 2 salmarum vini ad cupellas annuatim persolvendo. — Licet ex iniunctae. Ego Alexander etc. Subscr. 8 card. Dat. Signiae p. m. Alberti S. R. E. presb. card. et canc., 4 id. aug., ind. 12, inc. d. a. 1179, pont. v. d. Alexandri pp. III a. 20.

A[2]. *[D f. 10'. E f. 24'. G p. 10. K p. 730. O*[1] *f. 34 et f. 92 Exc. P f. 33' Exc.]. — Edd. Crescimbeni p. 296 Exc. Corvisieri in Buonarroti Ser. III t. I. (1870) p. 189 not. 1 = Fabre Lib. cens. p. 9. PflugkH. Acta III 273 n. 289 ex E. Pressutti I p. LXVI ex D. — Regg. Pennotti*[1] *p. 557. PflugkH. Iter p. 286 n. 700. JL. 13461.*

cf. Cencii Lib. cens. S. R. E. (ed. Fabre-Duchesne I 8): Ecclesia Lateranensis pro terris, vineis et molendinis de Lacu debet 8 rubla grani et 8 de ordeo et 4 saumas musti.

25 *(1159—81)*

Alexander III Iohanni priori etc.: confirmat ad exemplar Alexandri II *(n. 7)* et Anastasii IV *(n. 19)* ordinem canonicum b. Augustini, possessiones propriis expressas vocabulis, statuta Alexandri II et Anastasii IV de vasis et missa aliaque iura. — Vigilanti atque supereminenti.

C f. 24. [F f. 58. M p. 1 et p. 85. R[1] *f. 12. S]. — Ed. Quellen u. Forsch. X (1907). — Regg. Rasponi p. 111. Crescimbeni p. 248 ex C. PflugkH. Iter p. 290 n. 721. JL. 13977.*

*†*26* *(1159—81)*

Alexander III concedit ecclesiae Lateranen. et eiusdem singulis membris indulgentias.

Laud. ut in n. † 8. 21. — Reg. JL. —.

Spurium.

27 *1182 nov. 11*

Ex praecepto Lucii III Iohannes prior locat in tertiam generationem Iordano filio Iordani Petri Leonis castrum Carpinetum.

B[1] *s. XIII (ex instrumento a Gregorio Gazzo Velletren. iudice ex praecepto Lucii III pp. scripto). — Reg. JL. —.*

cf. Anagni, Carpineto Romano.

28 *Verona 1186 april. 12*

Urbanus III Iohanni priori etc.: confirmat ad instar Innocentii II *(n. 13)* ecclesiam s. Mariae in Colle Scipionis eamque sub apost. protectione suscipit; sancit, ut nullius, nisi Romani pontificis et Lateranen. ecclesiae, cuius proprietatis exsistit, subiaceat potestati. — Quanto Lateranensis. Ego Urbanus etc. Subscr. 14 card. Dat. Veronae p. m. Alberti S. R. E. presb. card. et canc., 2 id. april., ind. 4, inc. d. a. 1186, pont. v. d. Urbani pp. III a. 1.

A. [C f. 51'. D f. 11'. E f. 26. O[1] *f. 92 Exc. P f. 36 Exc. R*[2] *f. 38 Exc.]. — Edd. Crescimbeni p. 296 Exc. PflugkH. Acta III 330 n. 371 ex ER*[2]*. Pressutti I p. LXXIV ex A. — Regg. Rasponi p. 111. PflugkH. Iter p. 305 n. 816. JL. 15583.*

**29* *(1185—86)*

Urbanus III Petro Amelien. ep.: committit litem et controversiam, quae inter Iohannem priorem et Lucam yconomum ex una et Berardum de Labro et filios eius aliosque ex parte altera de quarta parte octo castrorum, Grumuli, Puregie, Vallaquose, Labri, Murri, Melici, Cocoronis et Modii, et de octava parte quatuor castrorum, Furcamelonis, Turris, Crucis, Planizie vertebatur.

Laud. in brevi recordationis a. 1186 iun. (edd. Crescimbeni p. 297 Exc. et Pressutti I p. LXXVII). — Reg. JL. —.

30 *1189 sept. 8*

Ex licentia Clementis III Gerardus prior refutat Rolando archipresbytero basilicae s. Mariae ad Praesepem omnem litem pro quadam terra sementaricia.

A[1]*. — Reg. JL. —.*

†31 *Laterano 1196 dec. 15*

Celestinus III ad perpetuam rei memoriam: promittit se conversurum esse mentem suam ad Lateranen. ecclesiam sponsam suam, ut decus et venustas illius accrescat continuisque proficiat incrementis. — Supernae dispositionis. Dat. Lat. de a. 1196, 18 kal. ian., pont. a. 1.

G p. 68. K p. 721. — Ed. Quellen u. Forsch. X (1907). — Reg. JL. —.

Spurium. Inter excerpta, quae collegerunt Massarellus (P f. 37') et Panvinius (O[1] f. 42), inveni Celestini III bullam a. 1191 nov. 9, quam Massarellus ex basilica Lateranensi hausisse asserit (cf. Gött. Nachr. 1898 p. 512 n. 7). Sed in archivo Lateranensi eam frustra quaesivi. Auctorem igitur, ut solitus erat, in errorem incidisse puto, et alii loco (nonne Anagninae ecclesiae?) bullam attribuendam esse.

Oratorium s. Iohannis ad Fontes.

(Battistero.)

Fuit unum ex tribus oratoriis iuxta basilicam Salvatoris Lateranensem, quae Hilarus papa in basilicae Constantinianae baptisterio construxisse traditur (Lib. pontif. ed. Duchesne I 242; Mommsen p. 107), s. Iohannis bapt., s. Crucis, et s. Iohannis ev.; quartum oratorium s. Venantii Iohannes IV instituit. Sic nominantur quoque in Leonis IX bulla pró canonicis Lateranensibus (n. 6). Cf. Iohannis diac. Lib. de bas. Lat. c. XII. XIII; Rasponi p. 208 sq.; Ciampini Vet. mon. I 238 sq. et De sacr. aedif. p. 23; Armellini [1] p. 269; [2] p. 99 sq.; Zettinger in Röm. Quartalschr. XVI (1902) 326 sq.

*1 *(1153—54)*

Anastasius IV consecrat altare s. Andreae apost. et s. Luciae in oratorio ad Fontes et recondit ibi de eorum reliquiis.

Laud. a Iohanne diac. c. XII. — Reg. JL. —.

Oratorium s. Venantii ad Fontes.

*1 *(640—42)*

Iohannes IV „fecit ecclesiam beatis martyribus Venantio, Anastasio, Mauro et aliorum multorum martyrum, quorum reliquias de Dalmatias et Histrias adduci praeceperat, et recondit eas in ecclesia suprascripta iuxta fontem Lateranensem, iuxta oratorium b. Iohannis evangelistae“.

Laud. in Vita Iohannis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne I 330; Mommsen p. 177). — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Laurentii de Palatio.

(Cappella di San Lorenzo — Sancta Sanctorum.)

Iohannes diac. c. XIV. — Panvinio p. 186 sq. — Ugonio f. 45 sq. — Panciroli [1] p. 745 sq.; [2] p. 145 sq. — Severano p. 568 sq. — Martinelli p. 140 sq. — Rasponi p. 331 sq. — C. Tomasi Scalae sanctae piae deosculationes (Romae 1657). — Bened. Millino Dell' oratorio di S. Lorenzo nel Laterano (Roma 1666). — I. M. Soresini De scala sancta ante Sancta Sanctorum in Laterano culta (Romae 1672). — G. M. Soresini Della Scala santa avanti il Sancta Sanctorum nel Laterano venerata, trad. da G. Rota (In Roma 1674). — Compendio istorico cronologico delle cose più cospicue concernenti la Scala santa . . tratto dall' opere latine del G. M. Soresini da G. Pazzaglia (In Roma 1674 et in cod. Vat. lat. 8744). — C. B. Piazza Eusevologio I 337 sq. — G. Marangoni Istoria dell'antichissimo oratorio o cappella di S. Lorenzo nel patriarchio Lateranense comunemente appellato Sancta Sanctorum (In Roma 1747). — G. Bambi Memorie storiche della cappella di Sancta Sanctorum (Roma 1775). — G. V. Giannini Notizie istoriche della venerabile antichissima immagine del SS. Salvatore che si conserva nell' insigne cappella, ovvero basilica detta di Sancta Sanctorum (Roma 1824). — Nibby I 699 sq. — L. Mazzucconi Memorie storiche della Scala santa e dell' insigne santuario di Sancta Sanctorum (Roma 1840). — P. Adinolfi Laterano e Via maggiore p. 52 sq. — Armellini [1] p. 303 sq.; [2] p. 108 sq.

De origine oratorii s. Laurentii, quod nunc dicitur Sancta Sanctorum, res magnae concertationis inter viros eruditos est, quam nos praeterimus.

Quae spectant ad hanc ecclesiam monumenta, alia in tabulario canonicorum s. Iohannis in Laterano, alia in archivo congregationis ex Imagine ss. Salvatoris ad Sancta Sanctorum inveniuntur; illa exstant adhuc penes canonicos, haec transierunt ad R. archivum Romanum (Arch. di stato, Congregazione della SS. Imagine del SS. Salvatore ad Sancta Sanctorum; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 242). Documenta, quae sequuntur, ex archivo ecclesiae s. Iohannis in Laterano sumpsimus. Attamen omnia omnino falsa sunt.

De codd. cf. Eccl. s. Iohannis in Laterano.

†*1 *(847—55)*

Leo IV concedit scalam sanctam scandentibus indulgentiam trium annorum pro quolibet gradu.

Laud. in n. 2. — Reg. JE. —.

Spurium.

†2 *Laterano 1100 aug. 5*

Paschalis II confirmat indulgentiam a Leone IV *(n. 1)* concessam. — Ad apostolicae dignitatis. Dat. Lat. non. aug. pont. n. a. 1.

B a. 1671 dec. 5 ex antiquo folio. [H p. 287. L p. 41]. — Edd. Soresini De scala sancta p. LV et App. p. XVI; ed. Rota p. 53 et p. 136; ed. Pazzaglia p. 4. Marangoni p. 270 (ital.). Gött. Nachr. 1900 p. 403 n. 1. — Reg. Mazzucconi p. 4. JL. —.

Spurium.

†*3 *(1159—81)*

Alexander III privilegium dat.

Laud. in Innocentii III bulla a. 1212 aug. 13 Potthast 4574, qua declaratur, scriptum hoc sub nomine Alexandri non authenticum esse, cum nec esset bulla munitum et haberetur merito in stilo suspectum. — *Reg. JL. —.*

Monasterium s. Pancratii.

Cf. praeter auctores, qui de eccl. s. Iohannis in Laterano scripserunt, Lubin p. 337. — Fr. Cancellieri De secretariis veteris basilicae Vaticanae (Romae 1786) III 1599 sq. — Duchesne Le liber pontificalis I 424 not. 18; II 43 not. 80.

Monasterium ss. Iohannis ev., Iohannis bapt. et s. Pancratii vetustissimae originis iam a monachis Casinensibus, Langobardorum rabiem fugientibus, temporibus Iohannis III conditum fuisse, Panvinius p. 134 aliique (cf. Mabillon Ann. ord. s. Benedicti [2] II 52) contendunt. Fuit unum ex tribus antiquis monasteriis iuxta Lateranum ad divina officia in Lateranensi basilica administranda instructis, i. e. s. Pancratii, Honorii et s. Stephani, quibus postea Paschalis I monasterium ss. Sergii et Bachi aggregavit. Hadrianus I autem constituit, ut monachi s. Pancratii in basilica Lateranensi ex choro suo laudes cantarent, dum ex altero choro monachi ex monasterio Honorii eadem peragerent officia (v. mon. Honorii). S. Pancratii monasterium a Leone III ditatum quoque est (Lib. pontif. ed. Duchesne II 15. 22). Plura nescimus.

*1 *(731—41)*
Gregorius III „renovavit monasterium ss. Iohannis evang., Iohannis bapt. et s. Pancratii secus ecclesiam Salvatoris antiquitus institutum, quod ab omni ordine monachico exstiterat nimia incuria destitutum, in quo praedia et dona contulit, et quae invenerat de ipso monasterio alienata, reddito pretio, in eundem locum restituit. Ubi et congregationem monachorum et abbatem constituit ad persolvenda cotidie sacra officia laudis divinae in basilica Salvatoris .. iuxta Lateranis, diurnis nocturnisque temporibus ordinata, iuxta instar officiorum ecclesiae b. Petri apostoli“.

Laud. in Vita Gregorii III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 419). — Reg. JE. —.

Monasterium Honorii papae.

Cf. Eccl. s. Iohannis in Laterano; Duchesne Lib. pontif. I 327 not. 21; II 43 not. 80.

Conditum ab Honorio I (n. 1) sub titulo ss. Andreae et Bartholomaei iuxta Lateranum, ubi hodie nosocomium ss. Salvatoris, vulgo s. Iohannis, situm est, restauratum ab Hadriano I (n. 2) et dotatum a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 22), fuit unum ex quatuor illis monasteriis, quae ad divina officia in basilica Lateranensi celebranda instituta fuerunt. De fortuna vero eius perpauca scimus.

*1 *(625—38)*
Honorius I „fecit in domum suam iuxta Lateranis monasterium in honore .. apostolorum Andreae et Bartholomaei, qui appellatur Honorii, ubi praedia et dona simul obtulit“.

Laud. in Vita Honorii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 324; Mommsen p. 173). — Reg. JE. —.

*2 *(772—95)*
Hadrianus I „dum .. repperuisset monasterium quondam Honorii papae in nimia desolatione per quandam neglegentiam evenire .., a noviter eum aedificavit atque ditavit et abbatem cum ceteros monachos regulariter ibidem vita degentes ordinavit. Et constituit eos in basilica Salvatoris quae et Constantiniana iuxta Lateranense patriarchio posita officio celebrari .., ab uno choro, qui dudum singulariter in utrosque psallebant, monachi monasterii s. Pancratii ibidem posito, et ab altero choro monachi iam fati monasterii ss. Andreae et Bartholomaei q. app. Honorii papae ..“

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 506). — Reg. JE. —.

Monasterium s. Stephani.

Cf. Eccl. s. Iohannis in Laterano.

Tertium fuit inter monasteria apud basilicam Lateranensem condita, quod ab Hilaro papa institutum fuisse traditur (Lib. pontif. ed. Duchesne I 245;

Mommsen p. 110). Occurrit etiam in Vita Leonis III (l. c. II 22). Putat Duchesne, cappellam s. Stephani eandem fuisse ac s. Venantii (cf. supra Oratorium s. Venantii ad Fontes). Ceterum privilegium, quo monachi s. Stephani, sicut monachi aliorum monasteriorum iuxta basilicam Lateranensem, ad divina officia in ea celebranda instituti fuerunt, Liber pontificalis silentio praeterit. Alia ignoramus.

Monasterium ss. Sergii et Bachi.

Cf. Eccl. s. Iohannis in Laterano.

Origo et fortuna nos latet huius monasterii, quod positum fuerat iuxta formam aquaeductus patriarchii Lateranensis. Videtur iam exstitisse temporibus Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 24). Monasterium habitarunt moniales primum; restauravit monachisque tradidit Paschalis I (n. 1).

*1 *(817—24)*

Paschalis I „repperit monasterium ss. Sergii et Bachii . . rebus omnibus desolatum, ita ut ancillarum Domini congregatio, quae ibidem inerat, paupertatis inopia nullas omnipotenti Domino sanctisque illius laudes decantare valerent . . ., in eo monachorum adgregans statuit conventionem, multis idem monasterium ditans facultatibus in familiis, mansis, vineis, domibus, urbanis atque rusticis locis amplianter sufficienterque multiplicavit, quatenus ipsa congregatio residens . . laudes et hymnos nocte dieque modulanter in ven. eccl. Salvatoris . . iuxta Lateranis decantent instituit“.

Laud. in Vita Paschalis I (Lib. pontif. ed. Duchesne II 58). — Reg. JE. —.

Xenodochium iuxta palatium Lateranense.

Cf. Eccl. s. Iohannis in Laterano. — De hospitali s. Iohannis in Laterano, s. XVII, cod. Vallicell. G 50 n. 68 (Gött. Nachr. 1903 p. 134).

Domum hospitalem iuxta palatium Lateranense originis incertae temporibus Paschalis II in usum pauperum restitutam esse legimus in Honorii II bulla (n. 2). Eandem Lucius II privilegio suo a. 1145 Lateranensis ecclesiae canonicis commisit ad meliorandum, regendum et disponendum (v. Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 17). De loco cf. C. Corvisieri in Buonarroti Ser. III t. I (1870) p. 177 sq.

Documenta, quae spectant ad hoc xenodochium, adservantur in canonicorum Lateranensium tabulario (cf. l. c.).

A = Orig. Roma Arch. capitolare di S. Giovanni in Laterano.
D = Bullarium eccl. Lateranen., s. XVI in., ib. (A XXXI).
E = Bullarium basilicae Lateranen. a. 1740, ib. (A II).
O = Onuphrii Panvinii Schedae, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 34 [O^1] et Misc. Arm. XV t. 128 [O^2].

P = Angeli Massarelli Miscellanea vol. I, s. XVI, San Severino Bibl. comunale.
R[2] = P. L. Galletti Documenta Lateranensia t. I, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8034.
T = Cornelii Margarini Thesaurus historicus sacrae et politicae veritatis vol. III, s. XVII, Roma Arch. Vat. Arm. LIV t. 3; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 377.
U = Miscellanea monumentorum, s. XVII—XVIII, Roma Bibl. Corsini 1104 (41 F 25); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 123.

*1 *(1099—1118)*

Paschalis II privilegium concedit.

Laud. in n. 2. 3. — Reg. JL. —.

2 *Laterano 1128 mai. 7*

Honorius II Sabae et Silvio custodibus ven. ptochii iuxta palatium Lateranense: concedit ad instar Paschalis II *(n. 1)* libertatem et confirmat possessiones. — Iustis votis. Ego Honorius etc. Subscr. 33 card. Dat. Lat. p. m. Aimerici S. R. E. diac. card. et canc., non. maii, ind. 6, inc. d. a. 1128, pont. aut. d. Honorii pp. II a. 4.

A. [D f. 4. E f. 8. O[1] *f. 110' Exc. O*[2] *f. 246 et f. 247 Exc. P f. 21' Exc. R*[2] *f. 22. T f. 123. U f. 94]. — Edd. Corvisieri p. 78 not. 1. PflugkH. Acta II 260 n. 300 ex E. Pressutti I p. LXIII ex A. — Reg. JL. 7312.*

3 *Laterano 1138 iun. 21*

Innocentius II Silvio custodi etc.: repetit Honorii II privilegium *(n. 2)*. — Iustis votis. Ego Innocentius etc. Subscr. 22 card. Dat. Lat. p. m. Aimerici S. R. E. diac. card. et canc., 11 kal. iul., ind. 1, inc. d. a. 1138, pont. v. d. Innocentii pp. II a. 9.

A. [D f. 4a. E f. 10'. O[1] *f. 39 Exc. O*[2] *f. 267 et f. 270 Exc. P f. 24 Exc.* (10 kal. iun.). — *Edd. PflugkH. Acta II 295 n. 333 ex E. Pressutti I p. LXIV ex A. — Regg. PflugkH. Iter p. 226 n. 342. JL. 7903.*

Ecclesia s. Crucis in Hierusalem.

(Santa Croce in Gerusalemme.)

O. Panvinii De praecipuis Romae basilicis p. 199. 216. — Serrano p. 76 sq. — Ugonio f. 201 sq. — Panciroli [1] p. 295 sq.; [2] p. 149 sq. — Pennotti Generalis ord. can. hist. tripartita [1] p. 275 sq.; [2] p. 282 sq. — Severano p. 616 sq. — Martinelli p. 94 sq. — Ciampini De sacr. aedif. p. 116 sq. — Lubin p. 333. — Piazza p. 541 sq. — R. Besozzi La storia della basilica di Santa Croce in Gerusalemme (In Roma 1750). — (L. De Corrieris) De Sessorianis praecipuis passionis D. N. I. C. reliquiis commentarius (Romae 1830). — Nibby I 194 sq. — Forcella VIII 183 sq. — Adinolfi I 271 sq. — Armellini [1] p. 203 sq.; [2] p. 795 sq. — Grisar Analecta Rom. I 556 sq. — Marucchi p. 345 sq.

Basilicam Sessorianam sive Helenianam erectam a Constantino Magno in palatio Sessoriano (Lib. pontif. ed. Duchesne I 80. 179; Mommsen p. 61), restauratam a Gregorio II (l. c. I 401), ab Hadriano I (l. c. I 508) et a Lucio II, qui huius tituli fuerat presbyter cardinalis (l. c. II 385), donariis ditatam a Leone III (l. c. II 20), a Leone IV (l. c. II 121) et a Stephano V (l. c. II 195), primi coluerunt clerici saeculares, postea congregatio quaedam monachorum, sub Leone IX monachi Casinenses (cf. bullas Leonis IX JL. 4165, Victoris II JL. 4368, Alexandri II JL. 4725), sub Alexandro II canonici regulares s. Frigdiani Lucenses, sub Urbano V monachi Cartusiani, (cf. Urbani V bullam a. 1370 ian. 20 ap. Le Couteulx Ann. ord. Cartusien.

VI 94). His vero ad ecclesiam s. Mariae Angelorum in thermis Diocletiani translatis, a. 1563 data est basilica Cisterciensibus congregationis Lombardiae, Pio IV iubente, qui adhuc hodie eam administrant. Est titulus presbyteralis inde a saec. XII (cf. Duchesne in Mélanges VII 234).

Archivi pars quaedam iam medio aevo Lucam ad s. Frigdiani matricem ecclesiam transmigravit (cf. Gött. Nachr. 1897 p. 182 sq.). Alia monumenta saec. XVII in archivo Cartusiae Romanae (i. e. in aedibus s. Mariae Angelorum ad thermas Diocletiani) adservabantur; nonnulla in archivo ecclesiae s. Crucis in Hierusalem remanserunt.

B = Cop. Lucca Arch. di stato (S. Frediano).
C = Privilegia canonicorum regularium Lateranensium, s. XVI, Bologna Bibl. dell'Università cod. 2879 (335).
D = Privilegia canonicorum regularium Lateranensium, s. XVI, in Campi Miscellanea vol. I p. 375 sq. Parma Bibl. Palatina cod. 482; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 6.
E = (Ughelli) Privilegia summorum pontificum, s. XVII, cod. Vat. Barb. 3214 (XL 11) f. 127 sq. (ex archivo Cartusiae Romanae); cf. PflugkH. Iter p. 93.
F = Instrumenta varia Lucen. reipublicae, s. XVII, Roma Bibl. Chigi G VIII 243; cf. PflugkH. Iter p. 96.
G = G. B. Orsucci Chiese di Lucca vol. II, s. XVIII, Lucca Bibl. pubblica cod. 914; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 596.
H = Fel. Contelori Bullae et brevia Alexandri III, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VII t. 127.
I = Onuphrii Panvinii Schedae, s. XVI, ib. Misc. Arm. XI t. 34; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 2 sq.

Instrumenta publica s. Crucis in Hierusalem, cod. Sessor. 453, nunc desiderantur (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 143).

Bibliotheca Sessoriana, olim apud ecclesiam s. Crucis, hodie adservatur inter codices bibliothecae Vittorio-Emanuele (cf. Montfaucon Bibl. bibl. I 193; Blume Iter III 152 sq. et Bibl. libr. manuscr. ital. p. 155 sq.; Bethmann in Archiv XII 396; Holder-Egger in N. Archiv XVII 481 sq.; Gött. Nachr. 1903 p. 141).

†**1* *(314—35)*

Silvester I consecrat, decorat atque sanctificat capellam q. d. Hierusalem, aedificatam a b. Helena, ibique recondit reliquias.

Inscriptionis textum edd. Martinelli p. 96 (ex cod. manuscr.) et Piazza p. 547 (cf. Besozzi p. 153). — Reg. JK. —.

In eadem inscriptione legimus, Stephanum pp. cunctis dictam capellam visitantibus dedisse indulgentiam omnium peccatorum. Aliam indulgentiam quatuordecim milium annorum Gregorium I concessisse, Besozzi p. 155 ex cod. manuscr. a. 1495 affirmat. Non opus est disputatione, ut hae indulgentiae apocryphae recognoscantur.

**2* *(974—83)*

Benedictus VII monasterium [apud ecclesiam s. Crucis] statuit monachosque locat.

Tabula sepulcralis in eccl. s. Crucis. — Edd. Baronius Ann. ad a. 984 c. 1. (Castaneus) Nomenclator S. R. E. card. Epitaph. p. I. Victorelli ap. Ciaconium ² I 736. Schrader

Mon. ital. (Helmstadii 1592) c. 127. Besozzi p. 51. Galletti Inscr. Rom. I 32 n. 41. De Corrieris p. 135. Nibby I 205. F. Ferrucci Investigazioni storico-critiche su la persona e il pontificato di Bonifazio VII² (Lugo 1851) p. 33. Watterich Vitae pontif. I 86. De Rossi Inscr. chr. II ª 435. Lib. pontif. ed. Duchesne II 258. Armellini ² p. 799. A. Colasanti Scritti vari di filologia (1901). A. Colasanti L'epitaffio di Benedetto VII in Nuovo bull. di archeol. crist. 1902 p. 74. Marucchi p. 351. — Reg. JL. —.

Tabulam omnino falsam esse contendit Colasanti (cf. etiam P. Scheffer-Boichorst in Mitt. des österr. Inst. VIII 427 sq.). Duchesne autem recte putat, notitiam hanc, certe genuinam, non ad monasterium apud eccl. s. Crucis, sed ad monasterium ss. Alexii et Bonifatii in Aventino referendam esse.

*3 *(1144—45)*

Lucius II privilegium protectionis concedit.

Laud. in n. 6. — Reg. JL. —.

cf. Vitam Lucii II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 385): Lucius II . . ecclesiam sicut bonus pastor tam in edificiis quam in possessionibus plurimum augmentavit et divitem de pauperrima fecit . . et claustro cum omnibus officinis de novo edificato, canonicorum regularium conventum ibidem auctore Domino constituit. Cf. etiam Iohannis diac. Lib. de bas. Lat. c. VIII.

*4 *Segni 1151 oct. 1*

Eugenius III profert sententiam definitivam super causa, quae inter ecclesiam s. Praxedis et ecclesiam s. Crucis de tribus pedicis terrae sitae in loco q. d. Ad turrim sine fonte, diutius agebatur.

v. Eccl. s. Praxedis n. 7.

5 *1165 april. 30*

In praesentia Iohannis presb. card. tit. ss. Iohannis et Pauli et Alexandri III vicarii et eius consensu et mandato Iohannes abbas mon. ss. Bonifatii et Alexii locat Agustino presb. et yconomo tit. s. Crucis duas pedicas terrae sementariciae extra portam s. Iohannis.

v. Mon. ss. Bonifatii et Alexii n. 5.

6 *Laterano 1166 april. 16*

Alexander III Hubaldo presb. card. etc.: ecclesiam s. Crucis ad exemplar Lucii II *(n. 3)* sub apost. protectione suscipit, statuens, ut ordo canonicus secundum regulam b. Augustini et institutionem ord. s. Frigdiani perpetuis ibidem temporibus observetur nec alius, nisi de ipsa aut s. Frigdiani congregatione, in eadem ecclesia cardinalis presbyter ordinetur. Confirmat possessiones propriis expressas vocabulis. — Quotiens illud. Ego Alexander etc. Subscr. 17 card. Dat. Lat. p. m. Hermanni tit. s. Susannae presb. card., 16 kal. maii, ind. 14, inc. d. a. 1166, pont. v. d. Alexandri pp. III a. 7.

B a. 1490. C f. 56. D p. 390. E f. 127. F f. 135. G f. 35. H. I f. 28 Exc. — Edd. Cronica canonici ordinis (Coloniae 1536) p. 56. (Serenius) Indulta et privilegia can. Lat. p. 83 (est Romae; cf. Ms. 40 Lucca Bibl. publ. p. 139) = Silv. Maruli (Maurolico) Mare Oceano di tutte le religioni (In Messina 1613) p. 18, = Bull. Lat. p. 42. Pennotti ¹ p. 275; ² p. 282 = Besozzi p. 184. Gött. Nachr. 1903 p. 568 n. 12 ex B. — Regg. J. 7522. JL. 11269.

*7 *(1191—98)*

Celestinus III concedit possessiones quasdam et specialiter Cozanum in territorio Tusculano.

Laud. in Gregorii IX litteris a. 1233 dec. 13 (Reg. Vat. t. 17 f. 129' n. 460; cf. Auvray Les rég. de Grégoire IX t. I 941 n. 1706). — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Bibianae.

(Santa Bibiana.)

Panciroli [1] p. 250; [2] p. 662. — Dom. Fedini La vita di santa Bibiana [1] (Roma 1627); [2] (1630). — Severano p. 674 sq. — Martinelli p. 82. — Lubin p. 330. — Nibby I 134 sq. — Adinolfi I 281 sq. — Armellini [1] p. 167 sq.; [2] p. 804 sq. — G. Ferri in Arch. della Soc. Rom. XXVII (1904) 153 sq. — Marucchi p. 344.

Ecclesia valde antiqua a Simplicio (n. 1) dedicata fuisse traditur, cui adiecit Leo II alterum templum (n. 2). Ibi monasterium monialium ss. Simplicii, Faustini, Beatricis et Bibianae fuit, iam memoratum sub Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 24), quod postea Honorius III instauravit. Suppressum ab Eugenio IV a. 1439 feb. 16 propter „malum monialium regimen vitamque minus honestam ac suspectas virorum conversationes“, commissum est monachis s. Sebastiani extra muros. Denique datur capitulo ecclesiae s. Mariae Maioris.

Quae exstant adhuc monumenta s. Bibianae, adservantur in tabulario canonicorum s. Mariae Maioris (cf. Ferri l. c. p. 153 sq.).

*1 *(468—83)*

Simplicius dedicat basilicam iuxta palatium Licinianum b. mart. Bibianae, ubi corpus eius requiescit.

Laud. in Vita Simplicii (Lib. pontif. ed. Duchesne I 249; Mommsen p. 112). — Reg. JK. —.

*2 *(683) feb. 22*

Leo II „fecit ecclesiam in urbe Roma iuxta s. Viviana, ubi et corpora ss. Simplicii, Faustini et Beatricis atque aliorum martyrum recondidit, et ad nomen b. Pauli apost. dedicavit sub die 22 m. febr., ubi et dona obtulit“.

Laud. in Vita Leonis II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 360; Mommsen p. 201). — Reg. J. p. 169. JE. I p. 241.

Armellini [1] p. 168; [2] p. 806 praebet ex ms. Millini inscriptionem circa dedicationem huius ecclesiae a Leone primo(!) factam „cum indulgentia et remissione IIII annorum et XL dierum“. Haec indulgentia haud dubie ficticia est.

Monasterium s. Eusebii in monte Esquilino.

(Sant' Eusebio.)

Ugonio f. 258 sq. — Panciroli [1] p. 307; [2] p. 166. — Lubin p. 335. — Piazza p. 483 sq. — Gius. Bianchini Memorie della chiesa di S. Eusebio, s. XVIII in cod. Vat. lat. 8081. — Nibby I 214. — Forcella X 403 sq. — Adinolfi I 290. — Armellini [1] p. 232 sq.; [2] p. 807 sq. — Marucchi p. 342 sq.

Titulus s. Eusebii iam saec. V celebratur (cf. Duchesne in Mélanges VII 223). Templum a Zacharia reparatum (Lib. pontif. ed. Duchesne I 435), ab Hadriano I renovatum (l. c. I 508), a Leone IV (l. c. II 11. 21), a Gregorio IV (l. c. II 76) et a Nicolao I (l. c. II 154) ditatum fuit. Consecrationis ecclesiae a Gregorio IX a. 1238 factae memoria exstat adhuc in tabula marmorea. Ignoramus vero quo tempore ibi monasterium conditum sit. A. 1288 a Nicolao IV datur s. Petro de Murrhone, Coelestinorum fundatori.

Monumenta desiderantur. De archivo nihil. Sed privilegium quoddam protectionis conici potest ex Cencii camerarii in Libro censuum S. R. E. nota (ed. Fabre-Duchesne I 9):

„Item monasterium sancti Eusebii II libras cerae".

Monasterium s. Viti in monte Esquilino.

(SS. Vito e Modesto.)

Panciroli [1] p. 805; [2] p. 242. — Severano p. 678. — Martinelli p. 405. — Martinelli Del titolo de' SS. Vito, Modesto e Crescenzio del Macello (teste Mandosio II 53). — Lubin p. 347. — Nibby I 760. — Adinolfi II 225. — Armellini [1] p. 656; [2] p. 811. — Franc. Cristofori Memorie storiche della diaconia dei SS. Vito e Modesto, ms.

Monasterium ss. Viti et Modesti in Macello, situm in monte Esquilino, memoratur iam saec. VIII (Lib. pontif. ed. Duchesne I 470 in Vita Stephani III). Decoratum fuit a Leone III (l. c. II 12. 21. 24) et a Benedicto III (l. c. II 145). Primum monachi illic habitarunt, postea moniales, quae denique ad s. Susannam translatae sunt. Ecclesia s. Viti inter diaconias Urbis recensetur (cf. Duchesne in Mélanges VII 238).

De archivo nihil.

1 *(937 oct. 6)*

Ex praeceptione Leonis VII Ursus abbas mon. s. Viti concedit Mariae q. et Marozza rel. ancillae Dei de mon. s. Mariae et s. Gregorii q. pon. in Campo Martio domum, in qua est oratorium s. Theodori, iuxta portam maiorem.

v. chartam a. 937 oct. 6 in Reg. Sublacen. s. XII f. 145 (ed. Allodi e Levi Il reg. Sublacen. p. 169 n. 121). — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Matthaei in Merulana.

Panciroli [1] p. 622 sq.; [2] p. 171 sq. — Martinelli p. 257 sq. — Giov. Batt. Vaccondio Lettera del titolo antico di S. Matteo in Merulana (Roma 1700). — Piazza p. 525 sq. — E. Bresciani Memorie della Madonna del Perpetuo Soccorso già venerata in S. Matteo in Merulana (Roma 1866). — Breve relazione dell' Immagine di M. V. già esistente in S. Matteo in Merulana (Roma 1867). — Forcella X 447 sq. — Adinolfi I 292 sq. — G. Tomassetti Cenno storico della chiesa di S. Matteo in Merulana (Roma 1883). — Armellini [1] p. 464 sq.; [2] p. 248 sq.

Ecclesia b. Matthaei, cuius titulus saec. V memoratur (cf. Duchesne in Mélanges VII 228), postea aut suppressus aut ad ecclesiam ss. Petri et Marcellini vicinam translatus, a Leone X restitutus est; solo aequatur saec. XVIII.

De archivo nullam habemus notitiam.

†1 *1110 mart. 25*
Paschalis II dedicat eccl. in honorem b. Mariae et ev. Matthaei, coadiutus a Raynerio de Ostia, Riccardo de Portu, Petro de Tibure, Iuliano de Ferentino, Anastasio de Alba, Petro de Tusculano, Antonio de Amelia, praesentibus omnibus S. R. E. card. presb. et diac. nec non innumera cleri et populi Romani multitudine, et statuit, ut omnes Christi fideles, qui ab ipso dedicationis die, scil. 8 kal. april., usque ad octavam pentecostes itemque die s. Matthaei ipsam eccl. devote visitaverint, suorum peccatorum remissionem obtineant.

Tabula in eccl. periit. — Edd. Martinelli p. 258. Piazza p. 527. Forcella X 449 n. 727 (ex Terribilini, cod. Casanat. 2184 p. 392). Adinolfi I 295. Tomassetti p. 15. — Reg. JL. —.

Spurium. Nomina episcoporum omnino ficticia sunt, signis chronologicis (a. d. inc. 1110, ind. 3, a. pont. 11) tamen bonis.

Ecclesia s. Severini in Merulana.

Huius ecclesiae Gregorius I unus mentionem facit. Inter Romanas ecclesias neque priori neque recentiori aevo invenitur (cf. Duchesne Lib. pontif. I 313 not. 8). De situ eius cf. Jordan Topographie der Stadt Rom im Alterthum I 223; II 128.

1 *(593 ian.)*
Gregorius I Petro subdiacono Campaniae: mandat, ut transmittat reliquias b. Severini, in cuius honore ecclesiam positam iuxta domum Merulanam regione III, quam superstitio diu Arriana detinuit, cupit consecrare. — Cor nostrum.

Reg. Greg. I lib. III ep. 19. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. III ep. 19. Mansi IX 1124 n. 19. Migne LXXVII 618 n. 19. Mon. Germ. Epp. I 177. — Regg. J. 859. JE. 1223.

Ecclesia ss. Quatuor Coronatorum.

(SS. Quattro Coronati.)

Ugonio f. 214 sq. — Panciroli [1] p. 721 sq.; [2] p. 179 sq. — D. Memmolo Della vita, chiesa e reliquie dei SS. Quattro Coronati [1] (Roma 1628); [2] (Roma 1757). — Martinelli p. 290 sq. — L. Iacobilli Cronica della chiesa e monastero di Sassovivo (Foligno 1653) p. 220 sq. — Lubin p. 343. — Piazza p. 556 sq. — G. P. Lucatelli Notizie istoriche concernenti la testa di S. Sebastiano mart. che si custodisce e si venera nella chiesa dei SS. Quattro Coronati di Roma (Roma 1757). — Nibby I 682 sq. — Forcella VIII 287 sq. — Adinolfi I 327 sq. — G. B. De Rossi I santi Quattro Coronati e la loro chiesa sul Celio in Bullett. di archeol. crist. Ser. III a. IV (1879) p. 45 sq. — Armellini [1] p. 571; [2] p. 497. — I. Guiraud Le titre des Saints Quatre Couronnés au moyen-âge in Etudes d'histoire du moyen-âge dédiés à Gabriel Monod (Paris 1896) p. 235 sq. — Marucchi p. 223 sq.

Hanc ecclesiam vetustate insignem, olim, ut credit L. Duchesne (Lib. pontif. II 43 not. 77 et Mélanges VII 221), titulo Aemilianae nuncupatam,

restaurarunt Honorius I (l. c. I 324), Hadrianus I (l. c. I 512) et Leo IV (l. c. II 115). Locupletiorem reddiderunt Leo III (l. c. II 11) et praecipue Leo IV, qui prius presbyter huius tituli fuerat (l. c. II 106. 108. 109. 111. 116. 119. 120. 125. 127. 128. 129. 133), et Stephanus V (l. c. II 195). A Normannis a. 1085 combusta, fuit „licet minoribus spatiis“ funditus iterum erecta a Paschale II, qui ibi monachos constituit, quos Innocentius II, ut credit Iacobilli (l. c. p. 225), abbati monasterii s. Crucis in Saxovivo subiecit (cf. Innocentii II privilegium huic monasterio concessum a. 1138 mai. 21 JL. 7898). Inde ab a. 1521 ecclesiam obtinuerunt monachi Camaldulenses (cf. Mittarelli Ann. Camald. III 190). Est titulus presbyteralis.

Documenta, quae ad ecclesiam ss. Quatuor Coronatorum spectant, hodie inter chartas archivi Saxivivi in tabulario Spoletini archiepiscopatus inveniuntur (cf. Gött. Nachr. 1898 p. 358).

B = Cop. Spoleto Arch. arcivescovile (S. Croce di Sassovivo).
C = Liber † Saxivivi, nunc desideratur.
D = L. Iacobilli Copia de' brevi di S. Croce di Sassovivo, s. XVII, Foligno Bibl. del Seminario (A VI 8); cf. Gött. Nachr. 1898 p. 356.

**1* *(625—38)*
Honorius I ecclesiam beatorum martyrum Quatuor Coronatorum . . dedicat et donum offert.

Laud. in Vita Honorii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 324; Mommsen p. 172). — Reg. JE. —.

**2* *(847—55)*
Leo IV . . sacratissima corpora . . sub sacro altari recondens locat.

Laud. in Vita Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 115) et in tabula marmorea in ecclesia (edd. Forcella VIII 289 n. 717; Adinolfi I 333 aliique). — Reg. JE. —.

3 *1111 iun. 9*
Paschalis II iubet cavare sub altari, quod prius combustum et confractum fuerat, . . corpora sanctorum.

Tabula marmorea in eccl. — Edd. Victorelli ap. Ciaconium [4] I 905. Forcella VIII 289 n. 717. Adinolfi I 331. Armellini [1] p. 573; [2] p. 499. Marucchi p. 228. — Reg. JL. I p. 744.

**4* *1116 ian. 20*
Paschalis II consecrat ecclesiam tempore Roberti Guiscardi Salernitani principis destructam (a. pont. 17, m. ian. die 20).

Laud. in Vita Paschalis II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 305). — Reg. JL. I 745 ad a. 1112.

5 *Trastevere 1116 mai. 24*
Paschalis II ecclesiae Quatuor Coronatorum igne consumptae et a sese „licet minoribus spatiis“ reparatae, instituta ibi congregatione monachorum, unit ecclesiam b. Mariae q. d. in Michaele. — Multas in Romana. Ego Paschalis etc. Subscr. 18 card. Dat. ap. Transtiberim p. m. Iohannis S. R. E.

diac. card. ac bibl., 9 kal. iun., ind. 9, inc. d. a. 1116 [1106 *B*], pont. aut. d. Paschalis II pp. a. 17.

B s. XIV. [C f. 205]. D p. 33. — Edd. Guiraud p. 241 ex B. Gött. Nachr. 1898 p. 379 n. 5 ex B. — Regg. Iacobilli p. 34 (ad a. 1124) et p. 225. JL. —.

Ecclesia s. Stephani rotundi in Coelio monte.

(Santo Stefano rotondo.)

Panciroli [1] p. 784 sq.; [2] p. 123. — Ciampini Vet. mon. II 109 sq. — Piazza p. 553 sq. — Nibby I 727 sq. — Forcella VIII 203 sq. — Adinolfi I 336 sq. — G. B. De Rossi La basilica di S. Stefano rotondo in Studi e documenti VII (1886) 217 sq. — Armellini [1] p. 631; [2] p. 119. — A. Steinhuber Geschichte des Collegium Germanicum-Hungaricum in Rom I (Freiburg i. Br. 1895) 133 sq. — Marucchi p. 219 sq.

Hanc ecclesiam a Simplicio dedicatam (n. 1) Iohannes I et Felix IV decorarunt (cf. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 153 n. 1—3). Denuo a Theodoro consecrata (n. 2), ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 504), a Leone III (l. c. II 13. 20. 31), a Gregorio IV (l. c. II 76), a Leone IV (l. c. II 119) donis aucta, ab Hadriano I (l. c. I 510) et ab Innocentio II (l. c. II 384) instaurata, Gregorio XIII iubente a. 1578 collegio Hungarico de Urbe addicta fuit. Ecclesia s. Stephani inter antiquos Urbis titulos non invenitur, sed inde a saec. X tituli presbyteralis honore decorata est (cf. Duchesne in Mélanges VII 234), quem adhuc tenet.

Archivum translatum saec. XVI ad sedem collegii Germanici-Hungarici, ibi adhuc exstat (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 138).

A = Orig. Roma Collegio Germanico (Via S. Nicolò da Tolentino).

**1* *(468—83)*

Simplicius dedicat basilicam s. Stephani in Celio monte.

Laud. in Vita Simplicii (Lib. pontif. ed. Duchesne I 249; Mommsen p. 112). — Reg. JK. —.

2 *(642—49)*

Theodorus dedicat ecclesiam, ubi recondit corpora ss. Primi et Feliciani.

Tabula in eccl. periit. — Edd. Baronius Ann. ad a. 649 c. 1 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 452. Acta SS. VII iun. p. 45. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 152 n. 4. De Rossi Inscr. chr. II[a] 152 n. 30 ex syll. Lauresham. = Duchesne Lib. pontif. I 334 not. 9. — Reg. JE. —.

cf. Vitam Theodori (Lib. pontif. ed. Duchesne I 332; Mommsen p. 180).

3 *Laterano 1195 iul. 31*

Celestinus III archipresbytero et clericis s. Stephani in Celio monte: tradit de possessionibus territorii Tusculani quoddam tenimentum, cuius fines assignati fuerunt a Io(rdano) tit. s. Pudentianae, Vguitione tit. s. Martini, G(regorio)

s. Mariae in Aquiro card. et a Petro de Alexio. — Cum aliqua de. Dat. Lat. 2 kal. aug. pont. n. a. 5.

A. — Ed. Gött. Nachr. 1900 p. 193 n. 14 ex A. — Reg. Steinhuber I 135 not. 5. JL. —.

Monasterium s. Erasmi in Coelio monte.

Severano p. 485 sq. — Lubin p. 335. — Adinolfi I 343. — G. B. De Rossi La basilica di S. Stefano rotondo ed il monastero di S. Erasmo in Studi e documenti VII (1886) 231 sq. — G. B. De Rossi La casa dei Valerii sul Celio ed il monastero di S. Erasmo ib. VII 235 sq. — Armellini [1] p. 228 sq; [2] p. 122 sq. — F. Camobreco Il monastero di S. Erasmo sul Celio in Arch. della Soc. Rom. XXVIII (1905) 265 sq.

Sublacensis monasterii chronographi narrant, in s. Erasmi monasterio iam saec. VI florente monachos Sublacenses expulsos saec. VII refugium invenisse. Monachus fuit in hoc coenobio Adeodatus, postea papa, qui abbatem et congregationem illic instituit (n. 1). Fuit ditatum a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 9. 22) et a Gregorio IV (l. c. II 79); desertum, a. 938, ut credunt, unitum fuit monasterio Sublacensi, iubente Leone VII (JL. 3608) et ab abbate Sublacensi rectum. Saec. XIII inhabitarunt moniales. Saec. XVI in ruinis positum solo aequatur.

Monumenta huius monasterii in tabulario Sublacensis monasterii inveniuntur; cf. Subiaco.

**1* *(672—76)*

Adeodatus .. „in monasterio s. Herasmi situm in Celio monte .. casalia conquisivit et in vita sua abbatem vel congregationem ibidem instituit".

Laud. in Vita Adeodati (Lib. pontif. ed. Duchesne I 346; Mommsen p. 190). — Reg. JE. —.

Bonorum specimen graece scriptum ex marmore edd. Fabretti Inscr. p. 757 n. 629. Bianchini praef. ad Anastasium I (cf. De Rossi Inscr. chr. II[a] 44) et ex Reg. Sublac. f. 165' Duchesne I 347 not. 6; Allodi e Levi p. 196 n. 147; Camobreco p. 275; Gatti in Bullett. della Commiss. archeol. com. XXX (1902) 165.

**2* *(847—50)*

Leo IV praecepto pontificali confirmat ven. monasterio s. Erasmi terram quandam sementariciam „quot sunt cesina plus minus 5".

Laud. in Nicolai ep. et abb. charta permutationis a. 850, quam ex Regesto Sublacensi edd. Galletti Del primicero p. 186 n. 4 et Allodi e Levi p. 70 n. 31. — Reg. JE. —.

Xenodochium Valerii.

Huius xenodochii prima mentio fit in Gregorii I epistola (n. 1). Deinde in Vita Stephani III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 473). Ex Vita Leonis III comperimus in hoc xenodochio q. app. a Valeris oratorium s. Abbacyri positum (l. c. II 25); sed de eius situ certa quavis notitia caremus. Martinelli p. 332, I. Grimaldum secutus, collocatum credidit ad militias Tiberianas, i. e. apud ecclesiam s. Salvatoris de Militia (cf. etiam Vignoli Lib. pontif.

II 146. 295 et Armellini [1] p. 92 sq.; [2] p. 124. 178). E contra I. B. De Rossi (Studi e doc. VII 242 sq.) demonstrat, hoc xenodochium in monte Coelio penes ecclesiam s. Stephani et monasterium s. Eusebii fuisse (cf. Duchesne Lib. pontif. II 46 not. 108 et G. Gatti La casa Celimontana dei Valerii in Bullett. della Commiss. archeol. com. XXX (1902) 145 sq.

1 *(598 dec.)*
Gregorius I Antonio subdiacono (et praeposito xenodochii): confirmat pactionem inter eum et Domitium abbatem mon. ss. Maximi et Agathae q. d. Lucuscanum de possessionibus Faiano, Nasoniano et Libiniano positis in provincia Sicilia territorio Panormitano factam. — Sicut grave et.

Reg. Greg. I lib. IX ep. 82. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. IX ep. 28. Mansi X 126 n. 27. Migne LXXVII 966 n. 28. Mon. Germ. Epp. II 97. — Regg. J. 1185. JE. 1607.

cf. Palermo, Mon. Lucuscanum.

Ecclesia s. Clementis.
(San Clemente.)

Ugonio f. 122 sq. — Panciroli [1] p. 269 sq.; [2] p. 182 sq. — Martinelli p. 90. — Piazza p. 496 sq. — Ph. Rondinini De s. Clemente papa et martyre eiusque basilica in urbe Roma libri 2 (Romae 1706). — (De Vitry) Titi Flavii Clementis viri consularis et martyris tumulus illustratus (Urbini 1727). — Nibby I 170 sq. — De Rossi in Bullett. di archeol. crist. Ser. I a. I (1863) 26 sq.; a. II (1864) 1 sq. et Ser. II a. I (1870) 129 sq. — G. Mullooly Saint Clement pope and martyr and his basilica in Rome [1] (Rome 1869); [2] (Rome 1878). — Forcella IV 499 sq. — Adinolfi I 305 sq. — Armellini [1] p. 195; [2] p. 124. — Marucchi p. 287 sq.

Titulus presbyteralis antiquissimus (cf. Duchesne in Mélanges VII 221), iam laudatus in b. Hieronymi De viris illustribus c. 15. In hac basilica s. Clementis Zosimum a. 417 residentem legimus in eius epistola ad Africae episcopos (JK. 329). Ecclesiam restauravit Hadrianus I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 505), ditarunt Leo III (l. c. II 3. 20. 32), Gregorius IV (l. c. II 76), Leo IV (l. c. II 122. 125. 131). A. 1128 mai. 26 dedicata fuit. Quam olim habebant canonici, postea fratres s. Hieronymi; his ab Urbano VIII exstinctis, fratres s. Dominici possederunt.

Archivum periisse videtur.

†*1 *(492—96)*
Gelasius I concedit indulgentiam quotidianam 40 annorum totidemque quadragenarum et duplicem in quadragesima basilicam visitantibus.

Laud. ab Ugonio f. 124'. Rondinini p. 272. — Reg. JK. —.

Spurium.

†*2 *(1159—81)*
Alexander III indulgentias a Gelasio *(n. 1)* concessas confirmat.

Laud. a Rondinini p. 273. — Reg. JL. —.

Spurium.

Ecclesia ss. Silvestri et Martini tit. Equitii.

(San Martino ai Monti.)

Ugonio f. 249 sq. — Panciroli [1] p. 618 sq.; [2] p. 217 sq. — G. A. Filippini Ristretto di tutto quello che appartiene all' antichità e veneratione della chiesa de' santi Silvestro e Martino de' Monti di Roma (In Roma 1639). — Martinelli p. 255. — Lubin p. 345. — Piazza p. 421 sq. — Nibby I 543 sq. — Forcella IV 3 sq. — Adinolfi II 121 sq. — Armellini [1] p. 459; [2] p. 214. — P. Pouyard I monumenti esistenti in S. Martino e memorie istorico-critiche della chiesa de' SS. Silvestro e Martino (Non vidi). — Marucchi p. 319 sq.

Equitii titulus (cf. Duchesne in Mélanges VII 222) valde antiquus, quippe nominatur saec. V ex., conditus fuit, ut narrat Vita Silvestri, a Silvestro I (n. 1); Symmachus adiecit ecclesiam b. Martini (n. 2). Hae duae ecclesiae distinguebantur etiamtunc Hadriani I temporibus, sed iam saec. IX, tamquam una, nomine ss. Silvestri et Martini tit. Equitii inveniuntur (cf. Duchesne Lib. pontif. I 267 not. 35). Titulus a Leone III mutatus in diaconiam (cf. l. c. II 41 not. 64), denuo fuit restitutus. Inter eius archipresbyteros memoria dignus Sergius II (l. c. II 86—87). Ecclesiam instauravit Hadrianus I (l. c. I 505—7), iterum renovavit et in meliorem erexit statum Sergius II (l. c. II 93), Leone IV rem perficiente (l. c. II 131). Ditarunt Leo III (l. c. II 12. 22. 25), Gregorius IV (l. c. II 76), Sergius II (l. c. II 92—97), Leo IV (l. c. II 131). Monasterium penes basilicam, constitutum a Sergio II (n. 5) et completum a Leone IV (n. 6), incoluerunt primo monachi graeci, saec. XIII clerici saeculares, et sub Bonifatio VIII monachi Carmelitae, qui etiam hodie tenent. Ecclesia adhuc titulus presbyteralis.

Pauca quae remanserunt documenta transierunt a. 1873 ad R. archivum Romanum (Roma Arch. di stato, Carmelitani dei SS. Silvestro e Martino) (cf. Gött. Nachr. 1901 p. 241). Sed antiquiora omnino desiderantur.

**1* *(314—35)*

Silvester I „fecit in praedium cuiusdam presbyteri sui qui cognominabatur Equitius, quem titulum Romanum constituit, iuxta termas Domitianas, ubi et dona (et fundos) constituit“.

Laud. in Vita Silvestri I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 170. 187; cf. praef. p. CLII et Mommsen p. 47. 71). — Reg. JK. —.

**2* *(498—514)*

Symmachus „b. Martini ecclesiam iuxta s. Silvestrem Palatini inl. v. pecuniis fabricans et exornans, eo ipso instante dedicavit“.

Fragm. Laurentianum (ex cod. Veron. XXII s. VI) edd. Duchesne Lib. pontif. I 46; Mommsen p. X; cf. Duchesne I 262; Mommsen p. 124. — Reg. JK. —.

*3 *(844—47)*

Sergius II basilicam b. Romani martyris, quae non longe ab Urbe foris porta Salaria sita est . ., titulo ss. Silvestri et Martini parochiam esse decernit.

Laud. in Vita Sergii II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 92). — Reg. JE. —.

4 *(844—47)*

Sergius II multa corporum sanctorum dirutis in cimiteriis iacentia in ecclesiam s. Martini cum omnium advocatione Romanorum, presbyteris, diaconis et clericis laudem Deo psallentibus, deportans (sub sacro altari dedicans) collocat [et concedit singulis ad hanc ecclesiam devote venientibus in festivitatibus istorum sanctorum 3 annos et 3 quadragenas de vera indulgentia].

Tabula marmorea in latere dextro ecclesiae. — Edd. Baronius ad a. 847 c. 4 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 609. Ugonio f. 256'. Filippini p. 77 = Amort Hist. indulgent. I 44. Galletti Inscr. Rom. I 24 n. 33. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 46 n. 2. Marucchi p. 321. — Reg. JE. —.

cf. Vitam Sergii II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 93 sq.). — Indulgentia haec certe ficticia est.

*5 *(844—47)*

Sergius II „iuxta latus ipsius basilicae . . monasterium in honore b. Petri apost. ac Pauli, Sergii et Bachii sanctique Silvestri et Martini . . construxit, in quo monachorum Deo servientium congregationem pro cotidianis laudibus in praedicta ecclesia die noctuque domino Deo deprecantes constituit".

Laud. in Vita Sergii II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 97). — Reg. JE. —.

*6 *(847—55)*

Leo IV coenobium sacrum a Sergio II inceptum *(n. 5)* statuit monachosque locat, qui Domino assiduas valeant persolvere laudes.

Carmen pictum opere musivo periit. — Edd. Baronius Ann. ad a. 847 c. 3 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 609. Ugonio f. 254. Filippini p. 63 = Nibby I 546 sq. = Adinolfi II 123. Marangoni Chronologia Rom. pontif. p. 136. Carletti Mem. istor. critiche della chiesa e monastero di S. Silvestro in Capite di Roma p. 59. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 152 n. 2. De Rossi Inscr. chr. II[a] 437 n. 119 ex P. Sabini Syll. inscr. chr. s. XVI (cod. Marc. cl. X c. 195 f. 298'). Duchesne Lib. pontif. II 139 not. 60. Mon. Germ. Poetae lat. II 663. Armellini [1] p. 461; [2] p. 215. — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Luciae in Silice sive in Orphea.

(Santa Lucia in Selce.)

Panciroli [1] p. 432 sq.; [2] p. 214 sq. — Martinelli p. 164. — Piazza p. 731 sq. — Nibby I 310. — Forcella X 357 sq. — Adinolfi II 116 sq. — Armellini [1] p. 316; [2] p. 218.

Ecclesia fundata ab Honorio I (n. 1), donis locupletata a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 11. 21. 28) et a Gregorio IV (l. c. II 77), olim diaconia (cf. Duchesne in Mélanges VII 238), postea monasterium Cartusianorum, inde ab a. 1370 monialibus ord. s. Augustini cessit.

De archivo nihil.

**1* *(625—38)*

Honorius I dedicat ecclesiam b. Luciae . . iuxta s. Silvestrum.

Laud. in Vita Honorii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 324; Mommsen p. 173). — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Petri ad Vincula tit. Eudoxiae.

(San Pietro in Vincoli.)

Ugonio f. 50 sq. — Panciroli [1] p. 685 sq.; [2] p. 208 sq. — Torrigio I sacri trofei p. 126 sq. — Giov. Batt. Mari La basilica di S. Pietro in Vincoli etc., s. XVII, Napoli Bibl. Brancacciana III B 7 f. 198 sq. — Flor. Martinelli Memorie di S. Pietro in Vincola e delle Carine (teste Mandosio II 53). — Martinelli Roma ex ethnica sacra p. 284 sq. — Lubin p. 342. — Piazza p. 507 sq. — M. A. Monsacrati De catenis s. Petri dissertatio (Romae 1750). — Nibby I 663 sq. — Forcella IV 75 sq. — Adinolfi II 108 sq. — L. Giampaoli Memorie delle s. catene di S. Pietro apostolo con discorso storico sopra la basilica e canonica Eudossiana di Roma (Prato 1884). — Armellini [1] p. 553 sq.; [2] p. 20 sq. — Marucchi p. 311 sq.

Titulus olim Apostolorum, postea Eudoxiae (cf. Duchesne in Mélanges VII 222). Ecclesia denuo aedificata, ut traditur, ab Eudoxia augusta, Valentiniani imperatoris uxore, ut ibi Petri apostoli catenae custodirentur, fuit renovata ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 508) et ditata ab eodem (l. c. I 512), a Leone III (l. c. II 3. 11. 19), a Stephano IV (l. c. II 49. 50), a Gregorio IV (l. c. II 76). Est titulus presbyteralis.

Archivum adservatur adhuc penes canonicos Lateranenses, quibus Innocentius VIII a. 1486 hanc ecclesiam concessit. Sed monumenta vetera desiderantur (cf. Dudik Iter Rom. I 65 sq. et Gött. Nachr. 1900 p. 131 sq.).

C = Instrumenta acta donationes et privilegia ad canonicos regulares s. Petri ad Vincula et s. Laurentii extra muros de Urbe spectantia, auctore I. Gigliucci a. 1681, Roma Arch. di S. Pietro in Vincoli.

D = Collectio synodorum et epistolarum summorum pontificum etc., s. XVI, Roma Bibl. Vallicell. C 24; cf. PflugkH. Iter p. 105.

Notitias ex archivo s. Petri ad Vincula exscripsit P. L. Galletti Miscellanea t. IX, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7930 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 23).

1 *(432—40)*

Xystus III consecrat ecclesiam.

Tabula olim in ecclesia periit. — Edd. Martinelli De origine Urbis et de ecclesiis, reliquiis et indulgentiis (Romae 1650) p. 34. Martinelli Roma ex ethnica sacra p. 284. Monsacrati p. VI not. m. (cf. p. XVII). G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 107 n. 2 (cf. De Rossi Inscr. chr. II^a 110. 134; Grisar Anal. Rom. I 77). — Reg. JK. —.

2 *(555—60)*

Pelagius I consecrat ecclesiam.

Tabula periit (ut n. 1). — Reg. JK. —.

3 *Benevento (1156) mart. 18*

Hadrianus IV rectoribus Romanae fraternitatis: mandat, quatenus populum ecclesiae s. Mariae in Candiatore[1]), qui ecclesiae s. Petri ad Vincula manum oboedientiae exhiberi contradicit, commoneant, ut a contradictione illa penitus de cetero cesset et quod ecclesia s. Petri habet in ceteris capellis, in ista ei subtrahere non praesumat. - Ad audientiam nostram. Dat. Beneventi 15 kal. april.

D f. 199'. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1149 c. 39 ex cod. Vat. = Mansi XXI 803 n. 9 = Migne CLXXXVIII 1452 n. 89. — Regg. J. 6926. JL. 10158.

cf. Clerus urbis Romae n. 24. — [1]) *rectius* in Cambiatoribus.

Monasterium s. Mariae in Monasterio.

Martinelli p. 373. — Lubin p. 339. — Forcella X 335 sq. — Adinolfi II 114 sq. — Armellini [1] p. 364; [2] p. 211. — P. Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXIX (1906).

Monasterium valde antiquum, situm prope ecclesiam s. Petri ad Vincula, numeratur inter veteres XX Urbis abbatias; sed eius origo incerta. Putat Duchesne (Lib. pontif. II 41 not. 63), hoc coenobium fuisse prius appellatum s. Agapiti ad Vincula prope basilicam Eudoxianam, cuius mentionem faciunt Vitae Leonis III (l. c. II 12. 24) et Stephani IV (l. c. II 49). Attamen Grimaldus, teste Martinello (p. 373), credidit, monasterium s. Mariae in Monasterio unum idemque fuisse ac monasterium s. Mariae de Lutara, quod invenitur in Vita Leonis III (Duchesne II 25). Utcumque res est, primus quem invenimus abbas Petrus „monasterii s. Mariae ante venerabilem titulum Eudoxiae“ occurrit in Benedicti VIII placito a. 1014 (ed. Galletti Del primicero p. 245 n. 30). Monasterium ab Honorio III a. 1219 nov. 19 Nicolao episcopo Tusculano eiusque successoribus, quia habitaculum in Urbe non habuerint hactenus oportunum, conceditur (Potthast Reg. 6162; Pressutti Reg. Honorii III t. I 375 n. 2261), deinde a Martino V monachis ord. s. Hieronymi in ecclesia s. Petri ad Vincula tunc degentibus traditur. Saec. XVI solo aequatur.

De veteri monasterii huius archivo nihil scimus, licet in eo saec. XII ex. Cencius camerarius invenit Iohannis XIII bullam Stephaniae senatrici a. 970 concessam (JL. 3742) „sumptam de thomo carticinio bullato“ (Lib. censuum S. R. E. ed. Fabre-Duchesne I 406), ex quo fortasse colligi potest, monasterium olim in patrimonio nobilis familiae Tusculanorum comitum fuisse. Nonnulla vero documenta, recentioria tamen, inveniuntur in archivo canonicorum Lateranensium ecclesiam s. Petri ad Vincula nunc administrantium.

**1* *(1033—48?)*

Benedictus (IX?) concedit privilegium, quo omnes res, quas mon. habebat in Curte veteri, confirmat.

Laud. in n. 3. — Reg. JL. —.

*2 *(1154—55)*

Hadrianus IV committit Iulio tit. s. Marcelli presb. card. causam inter mon. s. Mariae in Monasterio et mon. ss. Agnetis et Constantiae de duobus petiis terrae in Muro malo et de prato iuxta silvam ibidem.

Laud. in n. 3. — Reg. JL. —.

3 *1155 april. 10 (11)*

Ex iussione Hadriani IV, praesentibus Gregorio Sabinen. ep., Iulio tit. s. Marcelli et Gerardo s. Stephani in Coelio monte presb. card. atque Iohanne Petri Leonis consule, lis inter Romanum yconomum mon. s. Mariae q. app. Monasterium et Merentianam abbatissam mon. ss. Agnetis et Constantiae atque Merentianae agitur.

v. Mon. ss. Agnetis et Constantiae in Via Nomentana n. 4.

Ecclesia s. Praxedis.

(Santa Prassede.)

Panvinio p. 258 sq. — Ugonio f. 298 sq. — Panciroli [1] p. 701 sq.; [2] p. 228 sq. — Severano p. 679 sq. — Pennotti Generalis ord. can. hist. tripartita [1] p. 276. — Martinelli p. 286 sq. — Martinelli Primo trofeo p. 45 sq. — Ciampini Vet. mon. II 143 sq. — Lubin p. 342. — Piazza p. 500 sq. — B. Davanzati Notizie al pellegrino della basilica di S. Prassede (In Roma 1725). — Fulg. Nardi Bullarium Vallombrosanum (Florentiae 1729). — G. G. Trombelli Memorie istoriche concernenti le due canoniche di S. Maria di Reno e di S. Salvatore insieme unite (In Bologna 1752) p. 108 sq. — Nibby I 670 sq. — Forcella II 491 sq. — Adinolfi II 129 sq. — C. Corvisieri Dell' acqua Tocia in Roma in Buonarroti Ser. III t. I (1870) p. 47 sq. — N. Bertocci Notizie della basilica di S. Prassede (Roma 1879). — Armellini [1] p. 555 sq.; [2] p. 237 sq. — Brevi cenni sulla basilica di S. Prassede nell' occasione del VII centenario (Roma 1898). — Marucchi p. 323 sq. — P. Fedele Tabularium s. Praxedis in Arch. della Soc. Rom. XXVII (1904) 27 sq.; XXVIII (1905) 41 sq.

Tituli Praxedis (cf. Duchesne in Mélanges VII 222), quem inter omnes vetustissimum titulum cardinalem in Urbe fuisse Panvinius asserit, iam saec. V mentio fit (cf. Duchesne Lib. pontif. I 133 not. 8). Ecclesiam tunc ex parte ruentem renovavit Hadrianus I (l. c. I 509), donis locupletavit Leo III (l. c. II 11. 21); sed Paschalis I „nimio iam laxatam senio in meliorem erexit statum, in alio non longe demutans loco“ (l. c. II 54), et in ea multa corpora sanctorum recondidit (n. 1) ibique monasterium monachorum graecorum instituit (n. 2), a Gregorio IV (l. c. II 79) et Leone IV (l. c. II 109) postea ditatum. Nescimus quamdiu Graeci ibidem permanserint; certe ecclesiam s. Praxedis una cum monasterio Anastasius IV (non Anastasius III, ut dicunt Davanzati, Forcella aliique) canonicis regularibus s. Mariae de Rheno commisit ordinandam et disponendam, „salvo iure et reverentia cardinalis, qui pro tempore in eadem ecclesia fuerit“ (n. 11), sed ad extremam exinanitionem deductam, deficientibus canonicis regularibus, Celestinus III, petente Sifredo cardinale tit. s. Praxedis, eis subtraxit (n. 16). Transiit a. 1198 iubente Innocentio III ad Vallombrosanos, qui eam adhuc ministrant.

Archivum, non parvi pretii, adservatur etiamnunc penes illos monachos, sed multa documenta, inter quae omnes fere bullas antiquas et codicem magni pretii, cui inscriptio „Registrum Vallis umbrosae“, periisse dolemus. Neque pervenit ad nos bulla, qua ecclesiae s. Praxedis census unius skifati impositus fuit, quem adnotat Albinus (Cencii Lib. cens. S. R. E. ed. Fabre-Duchesne I 9 not. 2; II 109).

De archivo cf. Bethmann in N. Archiv II 362; Gött. Nachr. 1900 p. 401; Fedele l. c. XXVII 28 sq. — Archivi inventarium sub titulo „Summarium nonnullorum instrumentorum et documentorum publicorum in monasterio s. Praxedis existentium a. 1270“, quod Fr. Blume Bibl. libr. manuscr. ital. p. 166. 168) Romae in bibliotheca Alteriana (XIV E 4) invenit, ego non vidi.

B = Cop. Roma Arch. di S. Prassede.
B[1] = Cop. a. 1860 Narni Arch. capitolare. Nescimus qua fortuna hoc apographum Narniam transiverit.
C = Registrum Vallis umbrosae, exstans adhuc saec. XVIII in archivo s. Praxedis (cf. Bethmann l. c.), hodie, ut diximus, desideratur.
D = Cornelii Margarini Thesaurus historicus sacrae et politicae veritatis vol. III, s. XVII, Roma Arch. Vat. Arm. LIV t. 3; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 377.
E = (V. Nannini) Bullarium Vallombrosanum vol. I, s. XVIII, Pescia Collegio di S. Giuseppe (C 41); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 594.
F = A. Genovini Liber plurium bullarum ad congregationem Vallombrosanam spectantium a. 1704, ib. (C 30).
G = Privilegia congregationis Vallis umbrosae, s. XVIII, ib. (B 10).

Notitiae et excerpta ex archivo s. Praxedis inveniuntur in (Ughelli) Monumenta sacra varia, s. XVII, cod. Vat. Barb. 3221 (XL 18) f. 28 sq. (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 95); cod. Vat. Barb. 2375 (XXXII 166) s. XVII f. 252 (cf. l. c. p. 85); cod. Vat. Barb. 2582 (XXXIII 102) s. XVII f. 130 sq. (cf. l. c. p. 88); Caroli senatoris Strozzi Spoglio delle scritture di S. Praxede, s. XVII, in Spoglio QQ 1238 (cod. Magliab. XXXVII 306) p. 305 sq. Firenze Bibl. naz. (cf. l. c. 1904 p. 143); G. Bianchini Instrumenta ex archivo s. Praxedis, s. XVIII, Roma Bibl. Vallicell. T 82 (cf. l. c. 1903 p. 140); P. L. Galletti Miscellanea vol. V. VII. IX. XXXIV, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7926 f. 243 sq.; 7928 f. 182 sq.; 7930; 7955; et Spicilegium, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8054 (cf. l. c. p. 22—25); I. Garampi Adversariorum vol. II Roma Arch. Vat.; Van de Vivere Carte, s. XIX, Roma Bibl. Vittorio-Emanuele cod. 2683 (Mss. Gesuitici 554).

1 *817 iul. 20*

Paschalis I condit propriis manibus sub sacro altari in eccl. s. Praxedis corpora sanctorum, dirutis ex cimiteriis seu criptis iacentia auferens.

Tabula marmorea in pariete eccl. prope oratorium s. Zenonis. [Panvinii Schedae, s. XVI, cod. Vat. lat. 6780 f. 55. 66'. Galletti Inscr. Urbis, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7906 f. 5]. — Edd. Panvinio p. 259. Martinelli Primo trofeo p. 46. Davanzati p. 293. Marangoni Chronol. Rom. pontif. p. 136. Marangoni Delle cose gentilesche e profane (Roma 1744) p. 411. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 38 n. 3 = Duchesne Lib. pontif. II 64. Bauco Compendio della storia Veliterna II 177 not. 1 = Bauco Storia della città di Veletri II 198 not. 1. Adinolfi II 136. Marucchi p. 325. — Regg. J. p. 222. JE. I p. 318.

**2* *(817—24)*
Paschalis I construit coenobium s. Praxedis, in quo Graecorum congregationem introducit; praedia et possessionum loca urbana vel rustica ditat.
Laud. in Vita Paschalis I (Lib. pontif. ed. Duchesne II 54). — Reg. JE. —.

**3* *(1109)*
Paschalis II praecepto et auctoritate interveniente, transactio inter Nicolaum abb. (mon. s. Mariae Criptaeferratae) et Romanum card. s. Praxedis per illius curiales, Petrum Portuen. ep., Robertum card. s. Eusebii, Anastasium card. s. Clementis aliosque, definitur (a. pont. eius 10).
Laud. in n. 6. — Reg. JL. —.

**4* *(1143—44)*
Celestinus II concedit et restituit [ecclesiam] in loco q. d. Bobium.
Laud. in n. 14. — Reg. JL. —.

**5* *(1144—45)*
Lucius II confirmat restitutionem factam a Celestino II *(n. 4).*
Laud. in n. 14. — Reg. JL. —.

6 *1148 aug. 30*
Conradus Savinen. ep. et **Eugenii III** vicarius decidit litem inter ecclesias s. Iohannis ante portam Latinam et s. Praxedis ex una et ecclesiam s. Mariae Criptaeferratae ex parte altera super duabus partibus ecclésiae s. Primitivi.
v. chartam a Nicolao scrin. S. R. E. conscriptam, quam edd. Galletti Del primicero p. 304 n. 56 et Fedele n. 24 (ex arch. s. Praxedis). — Regg. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. VIII 490 n. 15. Hübner Gerichtsurk. n. 1667. JL. —.

7 *Segni 1151 oct. 1*
Eugenius III, praesentibus Ariberto tit. s. Anastasiae, Iulio tit. s. Marcelli, Bernardo tit. s. Clementis, Rolando tit. s. Marci atque Gregorio diac. card. s. Angeli et Iohanne s. Mariae Novae, Guidone s. Mariae de Portico et Iohanne ss. Sergii et Bachi, decidit causam inter ecclesiam s. Praxedis et ecclesiam s. Crucis de restitutione possessionis trium petiarum terrarum in fundo Pompeii sub proprio vocabulo Ad turrem sine fonte, condempnans Guidonem yconomum eccl. s. Crucis. Praecipit Nicolao Benencasae de regione Pineae, ut Petrum yconomum s. Praxedis investiat. — Scr. ex praecepto d. pp. ab Oddone scrin. S. R. E.
B saec. XII. — Ed. Fedele n. 25 ex B. Facs. in Arch. pal. ital. II tab. 71. — Reg. JL. —.

**8* *(1145—53)*
Eugenius III confirmat restitutionem factam a Celestino II *(n. 4. 5).*
Laud. in n. 14. — Reg. JL. —.

9 *1153 aug. 29*
In praesentia **Anastasii IV** et cardinalium Gregorii tit. Calisti, Widonis tit. s. Crisogoni, Iordani tit. s. Susannae, Iohannis Paparonis tit. s. Laurentii in Damasso, Iohannis tit. ss. Martini et Silvestri et Iohannis Neapolitani diac.

card. ss. Sergii et Bachi et totius curiae, Nicolaus abbas mon. s. Mariae in Criptaferrata locat Ubaldo presb. card. tit. s. Praxedis totam partem tenimenti de s. Primo, recipiens econtra 30 libras affortiatorum, quas dat Anastasio pp. pro locatione Tiberiae.

v. chartam ab Andrea scrin. S. R. E. conscriptam, quam edd. Galletti Del primicero p. 310 n. 59 et Fedele n. 26 (ex arch. s. Praxedis). — Reg. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. VIII 490 n. 16. JL. —.

**10* *(1153—54)*

Anastasius IV confirmat restitutionem factam a Celestino II *(n. 4. 5. 8)*.

Laud. in n. 14. — Reg. JL. —.

**11* *(1153—54)*

Anastasius IV committit fratribus s. Mariae de Rheno basilicam s. Praxedis.

Laud. in bullis Alexandri III JL. 13012 et Celestini III n. 16. — Reg. JL. —.

v. Bologna, Eccl. s. Mariae de Rheno.

**12* *(1159—81)*

Alexander III confirmat restitutionem factam a Celestino II *(n. 4. 5. 8. 10)*.

Laud. in n. 14. — Reg. JL. —.

**13* *(1159—81)*

Alexander III confirmat refutationem de ecclesia s. Primi factam ab abbate Criptaeferratae *(n. 9)* et omne ius seu actiones seu defensiones, quae in rebus seu possessionibus ad agendum ecclesiae s. Praxedis conlatae sunt.

Laud. in n. 14. — Reg. JL. —.

14 *Verona 1186 ian. 27*

Urbanus III Gualterio priori et fratribus s. Praxedis etc.: ad exemplar praedecessorum suorum ecclesiam s. Praxedis sub apost. protectione suscipit, confirmat regulam b. Augustini et possessiones propriis vocabulis expressas. — [Piae postulatio]. Ego Urbanus etc. Subscr. 15 card. Dat. Veronae p. m. Trasmundi S. R. E. not., 6 kal. feb., ind. 4, inc. d. a. 1185, pont. v. d. Urbani pp. III a. 1.

B^1. — Edd. Gött. Nachr. 1898 p. 389 n. 17 et 1903 p. 578 n. 21 ex B^1 = Fedele n. 40. — Reg. JL. —.

**15* *(1195—96)*

Celestinus III priori et fratribus s. Mariae de Rheno: commonet, ut accedant ad praesentiam suam, de extrema exinanitione ecclesiae s. Praxedis responsuri.

Laud. in n. 16. — Reg. JL. —.

16 *Laterano 1197 feb. 28*

Celestinus III Sifredo tit. s. Praxedis presb. card.: ecclesiam s. Praxedis, deficientibus fratribus s. Mariae de Rheno, quorum curae ab Anastasio IV commissa fuit *(n. 11)*, tam in spiritualibus quam in temporalibus prorsus ex-

tenuatam eisdem fratribus subtrahit et privilegia eisdem de ipsa ecclesia ab ecclesia Romana indulta decernit in posterum viribus omnino carere. — Cum ex iniuncto. Dat. Lat. 2 kal. mart. pont. n. a. 6.

[C f. 206 =] D f. 584. E f. 298 (ex Protocoll. vol. I f. 20). F f. 145. Insert. Innocentii III bullae a. 1198 iun. 30: E f. 303 (s. dat.) et G f. 65 (s. dat.). — Edd. Nardi Bull. Vallombr. p. 85 (ex Innocentii III bulla). Lami Delic. erud. 1737 p. 227 (a. IV) = *Migne CCVI 1069 n. 186. Bull. Rom. ed. Cocquelines III 60 n. 23 (ex arch. Vat. = D) = Bull. Rom. ed. Taur. III 106 n. 23. Fedele n. 43 ad 1196 april. 30. — Regg. J. 10506. JL. 17194 ad 1195 feb. 28.*

Monasterium s. Agnetis ad Duo furna.

Grimaldi, Martinelli, Duchesne aliique opinati sunt, hoc s. Agnetis monasterium q. app. Duo furna, nominatum quoque in Vita Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 24), ubi legimus: „oratorio sanctae Agnetis qui ponitur in monasterio qui appellatur Duo furna“, situm fuisse in Agone, ubi ecclesia s. Agnetis. Sed ut luculenter apparet ex charta quadam saec. X ex. in archivo s. Praxedis exstante (ed. Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXVII 40 n. 2), quam subscripsit „Iohannes archipresbyter mon. ss. Laurentii atque Adriani nec non et ss. Praxedis et Agnetis q. app. Duas furnas“, monasterium ad Duo furna proximum fuit ecclesiae s. Praxedis (cf. etiam chartam Deodati card. tit. ss. Praxedis et Agnetis q. app. Dua furna a. 1091 aug. 18, ed. Fedele l. c. p. 62 n. 10). Exstabat iam saec. VIII (n. 1). Cf. Adinolfi II 218. Armellini [1] p. 105; [2] p. 236. P. Fedele Una questione di topografia romana medievale in Bullet. della Soc. filologica Romana III 10.

**1* *(715—31)*

Gregorius II locat monasterio s. Agnetis q. d. Duo furna massam Marulis et massam Sestianam, utrasque patrimonii Appiae.

Deusdedit lib. III c. 239 ex registro Gregorii iunioris; Albinus lib. X. — Edd. Martinucci p. 324. Wolf v. Glanvell p. 370. Fabre-Duchesne I 352 not. — Regg. J. 1703. JE. 2215.

cf. Latium, Patrimonium Appiae.

Ecclesia s. Mariae Maioris.

(Santa Maria Maggiore.)

Descriptio sanctuarii s. Lateranensis ecclesiae auctore ignoto saec. XI (ed. Giorgi De liturgia Rom. pontif. III 552 sq.). — Iohannis diac. Lateranen. Liber de sanctis sanctorum sive Libellus de basilica Lateranensi s. XII c. XV (edd. Mabillon Mus. ital. II 573 = Migne CXCIV 1557 sq.). — O. Panvinii De praecipuis Urbis basilicis p. 234 sq. — Serrano p. 95 sq. — Ugonio f. 64' sq. — Panciroli [1] p. 516 sq.; [2] p. 249 sq. — Trattato di Mons. Sirleto sopra la nobile chiesa di S. Maria Maggiore di Roma, s. XVII [Roma Arch. Vat. Misc. Arm. II t. 24; Bibl. Pio t. 169 f. 71 sq.; cod. Vat. Barb. 864 (XVI 71); cod. Vat. Urb. 859 f. 129 sq.; alii]. — P. De Angelis Basilicae s. Mariae Maioris de Urbe a Liberio papa I usque ad Paulum V P. M. descriptio et delineatio (Romae 1621). — Severano p. 689 sq. — Martinelli p. 223. — A. M. Santarelli Memorie notabili della basilica di S. Maria Maggiore etc. (Roma 1647). — Gio. Batt. Vaccondio Notizie istoriche delle quattro basiliche p. 177 sq. — Piazza p. 339 sq. — C. Batelli Brevis enarratio sacrorum

rituum servatorum in aperiendo et claudendo portam sanctam patriarchalis basilicae Liberianae (Romae 1727). — N. Ratti Dissertazione sulla basilica Liberiana (Roma 1825). — Nibby I 380 sq. — Fr. Liverani Del nome di S. Maria ad Praesepe etc. (Roma 1854). — Fr. De' Conti Fabi Montani Dell' antica immagine di Maria SS. nella basilica Liberiana e del suo culto [2] (Roma 1861). — Forcella XI 1 sq. — Adinolfi II 148 sq. — Armellini [1] p. 383 sq.; [2] p. 226 sq. — Grisar Analecta Romana I 577 sq. — Marucchi p. 149 sq. — G. Ferri Le carte dell' archivio Liberiano in Arch. della Soc. Rom. XXVII (1904) 147 sq. 441 sq.; XXVIII (1905) 23 sq.

S. Mariae Maioris sive ad Praesepe sive ad Nives basilicam patriarchalem construxit Liberius papa, unde nomen accepit basilicae Liberianae, iuxta macellum Libiae (Lib. pontif. ed. Duchesne I 208; Mommsen p. 79). Fuit dedicata a Xysto III (n. 2), restaurata ab Hadriano I (Duchesne I 508) et a Paschale I (l. c. II 60), donisque aucta a Gregorio III, Stephano II, Hadriano I, Leone III, Paschale I, Gregorio IV, Benedicto III, Nicolao I, Stephano V. Eugenius III denique porticum instauravit, ut refert inscriptio in basilica.

Quatuor monasteria iuxta s. Mariam Maiorem olim constructa fuerant, ut eorum monachi divina officia ibidem administrarent, i. e. mon. s. Andreae cata Barbara patricia sive q. app. Massa Iuliana sive de Piscinula, mon. s. Andreae in Exaiulo, mon. s. Hadriani, et mon. ss. Cosmae et Damiani, quorum de situ et nominibus res est concertationis plena inter viros doctos (cf. C. Corvisieri in Buonarroti Ser. III t. I (1870) 47 not. 2; Ferri l. c. XXVII 161 sq.).

Archivum adhuc adservatur penes canonicos; sed monumenta vetustiora, inter quae omnes paene bullae, perierunt. De archivo cf. Gött. Nachr. 1900 p. 135 et Ferri l. c. XXVII 127 sq.

A = Orig. Roma Arch. capitolare di S. Maria Maggiore.
B = Cop. ib.
C = Bullarium Liberianum vol. I—IV, s. XVII, ib. (A VI).
D = Giuseppe Bianchini Monumenti per la storia della basilica Liberiana vol. I—XXII, s. XVIII, Roma Bibl. Vallicell. T 74—95; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 140 et Ferri l. c. p. 148 not. 1.
D[1] = G. Bianchini Historia basilicae Liberianae s. Mariae Maioris vol. I—X, s. XVIII, Roma Arch. capitolare di S. Maria Maggiore (C III 36—45).
E = Gio. Batt. Fiaschetti Monumenti per la storia della basilica di S. Maria Maggiore vol. I—IV, s. XVIII, Roma Bibl. Vallicell. T 96—99; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 140.
E[1] = G. B. Fiaschetti Index monumentorum pro conscribenda historia basilicae Liberianae vol. I—III, s. XVIII, ib. T 100—102.
F = Onuphrii Panvinii Schedae, s. XVI, cod. Vat. lat. 6780; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 18.
G = Ios. Garampi Schedae, s. XVIII, Roma Arch. Vat.; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 522.
H = Van de Vivere Archivum basilicae s. Mariae Maioris, s. XIX, Roma Bibl. Vittorio-Emanuele cod. 2683 (Mss. Gesuitici 554); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 145.

**1* *(352—66)*

Liberius consecrat basilicam in honorem Dei et b. Mariae virg., in qua .. reliquias collocat.

De Angelis p. 19 (ex cod. mon. s. Caeciliae Transtiberim). Liverani p. 95. — Reg. JK. —.

*2 (432—40)
Xystus III condit basilicam s. Mariae, quae ab antiquis Liberii cognominabatur, iuxta macellum Lybiae, ubi et offert dona et possessiones nominatim illustratas.

Laud. in Vita Xysti III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 232 sq.; Mommsen p. 97). — Reg. JK. —.

Inscriptionem de hac re edd. De Rossi Inscr. chr. II[a] 71. 98. 139; Armellini [2] p. 227; Duchesne l. c. I 235 not. 2.

†*3 (432—40)
Xystus III concedit indulgentiam unius anni et 40 dierum in die consecrationis basilicae s. Mariae Maioris de Urbe.

Laud. in bullis Honorii III a. 1222 iul. 19 Potthast Reg. 6876, Gregorii IX a. 1240 (teste Liverani p. 107), Alexandri IV a. 1258 aug. 4 (orig. in arch. s. Mariae Maioris), Urbani IV a. 1262 iul. 19 (ib.) et in Nicolai IV a. 1288 aug. 11 Potthast Reg. 22770. — Reg JK. —.

Spurium.

4 (591 sept.)
Gregorius I adnuntiat, se sexta feria veniente a titulo b. Laurentii mart. q. app. Lucinae egredientem ad b. Petrum apost. supplicantem cum hymnis et canticis spiritualibus properaturum esse. — Sollemnitas annuae.

Reg. Greg. I lib. II ep. 2. — Edd. Baronius Ann. ad a. 590 c. 19. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II App. 3. Mansi IX 1084. Migne LXXVII 1329 n. 3. Mon. Germ. Epp. I 102. — Reg. JE. 1153. — Huius epistolae inscriptio est Chartula quae relecta est de laetania maiore in basilica sanctae Mariae.

5 (603 aug. 29)
Gregorius I invitat ad septiformem laetaniam, ut omnes ad sanctae genetricis Domini ecclesiam conveniant. — Oportet fratres.

Reg. Greg. I lib. XIII ep. 2. — Edd. Baronius Ann. ad a. 590 c. 13. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. I 1660. Mansi X 340. Migne LXXVI 1311. Mon. Germ. Epp. II 365. — Reg. JE. —.

De re et de tempore cf. quae adnotat L. M. Hartmann in Mon. Germ. Epp. II 365 not.

*6 (795—816)
Leo III constituit, ut in dominicorum diebus vel in sanctis sollemnitatibus farum ex argento iuxta lectorium consistat et ad legendum sacras lectiones luminis splendorem refulgeat.

Laud. in Vita Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 31). — Reg. JE. —.

*7 (1153)
Eugenius III, cum de duodecim unciis oblationum b. Petri et ministeriorum tres uncias ecclesiae b. Petri concesserit, de consilio fratrum suorum de novem unciis earundem oblationum, quae sedi apostolicae remanserunt, ecclesiae

s. Mariae unam unciam concedit, detractis tamen consuetis expensis, quas fieri oportebit pro ipsius modulo quantitatis.

Laud. in n. 11. — Reg. JL. —.

cf. etiam Eugenii III bullam a. 1153 april. 10 pro canonicis basilicae s. Petri JL. 9714.

8 *1189 sept. 8*

Ex licentia Clementis III Gerardus prior et rector basilicae Lateranensis Salvatoris q. d. Constantiniana sanctique Iohannis bapt. refutat Rolando archipresbytero omnem litem pro quadam terra sementaricia.

v. Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 30.

**9* *(1187—91)*

Clemens III concedit privilegium protectionis et confirmat concessionem suam factam de palatio in ecclesia s. Mariae, dum adhuc Praenestinae eccl. episcopus erat.

Laud. in n. 11. — Reg. JL. —.

Paulus ep. Praenestinus (1181—87), postea Clemens III. Eius concessionem supra memoratam frustra quaesivimus.

**10* *(1187—91)*

Clemens III concedit indulgentiam unius anni et 40 dierum in sollemnitate consecrationis basilicae s. Mariae, quando lapidem altari maiori supposuit consecratum.

Laud. in Honorii III bulla a. 1222 iul. 19 Potthast Reg. 6876 et in bullis Alexandri IV, Urbani IV et Nicolai IV ut in n. 3. — Reg. JL. —.

11 *Laterano 1192 ian. 4*

Celestinus III Rolando archipresbytero etc.: ad exemplar Clementis III *(n. 9)* ecclesiam s. Mariae Maioris sub apost. protectione suscipit, possessiones propriis expressas vocabulis confirmat et Eugenii III donationem *(n. 7)* et Clementis III concessionem *(n. 9)* sancit. — Piae postulatio. Ego Celestinus etc. Subscr. 12 card. Dat. Lat. p. m. Egidii s. Nicolai in carcere Tulliano diac. card., 2 non. ian., ind. 10, inc. d. a. 1191, pont. v. d. Celestini pp. III a. 1.

A. [B s. XVII. C f. 9. D[1] t. X f. 1. F f. 27 Exc. G. H]. — Edd. De Angelis p. 70 ex A = Ughelli [1] I 228; [2] I 200 = Bull. Rom. ed. Cocquelines III 46 n. 5 = Bull. Rom. ed. Taur. III 81 n. 5 = Migne CCVI 910 n. 51. Ferri p. 451 n. 22 ex A. — Regg. J. 10348. JL. 16797.

Monasterium s. Andreae.

Cf. Eccl. s. Mariae Maioris. — Severano p. 685 sq. — Martinelli p. 338 sq. — Lubin p. 329. — Ciampini Vet. mon. I 242 sq. — Cancellieri De secretariis bas. Vat. III 1541 sq. — Adinolfi II 219 sq. — G. B. De Rossi La basilica profana di Giunio Basso sull' Esquilino dedicata poi a S. Andrea ed appellata cata Barbara patricia in Bullet. di archeol. crist. Ser. II a. II (1871) 5 sq. — Armellini [1] p. 115 sq.; [2] p. 815 sq. — Duchesne Lib. pontif. I 410 not. 7; II 44 not. 84. — G. Ferri in Arch. della Soc. Rom. XXVII (1904) 161 sq.

Ecclesiam s. Andreae dedicavit Simplicius (n. 1). Illic Gregorius I quandam homiliam recitavit (in basilica s. Andreae post Praesepe). Postea floruit ibidem monasterium, saec. VIII desertum, quod Gregorius II restauravit (n. 2). Est monasterium illud s. Andreae q. app. Massa Iuliana, cui Leo III canistrum fecit (Liber pontif. ed. Duchesne II 23), et Gregorius II itemque Leo III, qui tecta basilicae renovavit (l. c. II 28), etiam nominant cata Barbara patricia; postea, ut credunt, nomen s. Andreae de Piscinula accepit. Huius monasterii possessiones fuerunt concessae a Celestino V capitulo s. Mariae Maioris. Ecclesia diruta est saec. XVII ex.

*1 *(468—83)*

Simplicius dedicat basilicam b. apostoli Andreae iuxta basilicam s. Mariae.

Laud. in Vita Simplicii (Lib. pontif. ed. Duchesne I 249; Mommsen p. 112). — Reg. JK. —.

cf. carmen Valilae patricii, quod denuo edd. I. B. De Rossi Inscr. chr. II[a] 436; Grisar Analecta Romana I 80; Armellini [2] p. 815 aliique.

*2 *(715—31)*

Gregorius II „monasterium iuxta positum s. Andreae apost. quod Barbarae nuncupatur ad nimiam deductus desertionem, in quibus ne unus habebatur monachus, restaurans, monachos faciens, ordinavit, ut tertiam, sextam et nonam vel matutinos in eadem ecclesia sanctae Dei genetricis cotidianis agerent diebus".

Laud. in Vita Gregorii II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 397). — Reg. JE. —.

De altera redactione cf. Duchesne l. c. et Ferri l. c. XXVII 162.

Monasterium ss. Cosmae et Damiani.

Cf. Eccl. s. Mariae Maioris.

Primo fuit oratorium, quod Symmachus ad s. Mariam a fundamentis construxit (Lib. pontif. ed. Duchesne I 262; Mommsen p. 124). Ibi Gregorius II gerocomium instituit (n. 1), ut credunt Duchesne et Ferri l. c. XXVII 165. Monasterium floruit iam temporibus Leonis III (Duchesne II 23). Periit sub Sixto V (cf. Lubin p. 336; Armellini [1] p. 200; [2] p. 236).

*1 *(715—31)*

Gregorius II instituit gerocomium, quod iuxta ecclesiam s. Dei genetricis ad Praesepe situm est.

Laud. in Vita Gregorii II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 397). — Reg. JE. —.

Iuxta alteram Vitae redactionem „Gregorius II gerocomium, quod post absidam s. Dei genetricis ad Praesepem situm est, monasterium instituit .. et ordinavit, ut utraque monasteria *(i. e. s. Andreae et ss. Cosmae et Damiani)* ad s. Dei genetricem singulis diebus atque noctibus Deo laudes canerent".

Monasterium ss. Adriani atque Laurentii.

Cf. Eccl. s. Mariae Maioris.

Hoc vetustissimum monasterium fuit renovatum ab Hadriano I, qui ibi monachos constituit ad divina officia in basilica Liberiana una cum monachis aliorum monasteriorum administranda (n. 1), et ditatum a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 23). Periit sub Nicolao V (cf. Martinelli p. 361; Lubin p. 327; Armellini [1] p. 100; [2] p. 235; Duchesne l. c. I 522 not. 116).

***1** *(772—95)*

Hadrianus I „noviter dedicavit atque constituit monasterium ss. Adriani atque Laurentii, quod in ruinis marcescens a priscis temporibus tamquam in cripta a secularibus habitabatur, .. in quo et multa bona donavit, .. et constituit in basilica s. Mariae ad Praesepem in caeteris monasteriis ibidem constitutis Deo die noctuque canentes solite gerere laudes".

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 511). — Reg. JE. —.

Monasterium s. Andreae in Exaiulo.

Cf. Eccl. s. Mariae Maioris.

Monasterii ss. Andreae et Stephani q. app. Exaiulo originem penitus ignoramus; etiam de situ eius et fortuna viri docti inter se discordant. Nescimus quoque, a quo pontifice huius monasterii monachi ad divina officia in basilica Liberiana administranda instituti fuerint. Verum adnotare iuvat, hoc monasterium Richardo abbati Fuldensi a Benedicto VIII a. 1024 feb. 8 concessum fuisse (JL. 4057); quod confirmarunt Iohannes XIX, Clemens II, Leo IX, Victor II, Alexander II, Calixtus II, Innocentius II, Eugenius III.

Ecclesia s. Pudentianae tit. Pastoris.

(Santa Pudenziana.)

Panvinio p. 265 sq. — Ugonio f. 160' sq. — Panciroli [1] p. 710 sq.; [2] p. 264 sq. — Pennotti Generalis ord. can. hist. tripartita [1] p. 276. — Torrigio I sacri trofei p. 23 sq. — Martinelli p. 288. — Martinelli Primo trofeo p. 44 sq. — Piazza p. 488 sq. — B. Davanzati Notizie della basilica di S. Pudenziana (Roma 1725). — B. Davanzati Divozione a S. Pudenziana ed alli santi tre mila martiri sepolti in detta chiesa (Roma 1731). — G. G. Trombelli Memorie istoriche concernenti le due canoniche di S. Maria di Reno e di S. Salvatore insieme unite (In Bologna 1752) p. 109 sq. — P. Cairo Notizie dell' antichissima chiesa presbiterale di S. Pudenziana di Roma 1805 (codd. bibl. Vittorio-Emanuele 1555—56, olim Sessor. 482. 485). — Nibby I 677 sq. — G. B. De Rossi I monumenti del secolo quarto spettanti alla chiesa di S. Pudenziana in Bullett. di archeol. crist. Ser. I a. V (1867) 49 sq. — Forcella XI 135 sq. — Adinolfi II 240 sq. — Armellini [1] p. 565 sq.; [2] p. 192 sq. — Marucchi p. 364 sq.

Inter vetustissimos recensetur titulus Pudentis, postea Pudentianae sive Potentianae, situs in vico Patricii, qui primum Petri apostoli hospitium Romae fuisse traditur (cf. Duchesne in Mélanges VII 223). Ecclesia fuit restaurata

ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 508) et ditata a Leone III (l. c. II 11. 21. 34), a Gregorio IV (l. c. II 77) et a Stephano V (l. c. II 195). Renovata denique fuit sub Gregorio VII et consecrata a Benedicto huius tituli cardinali, cuius memoria adhuc invenitur in tabula marmorea. Iam temporibus Leonis III exstabat hic monasterium ss. Euphemiae et Archangeli (l. c. II 24). Antiquitus ecclesiam clerici, inde ab Hadriano IV (non ab Innocentio II, ut affirmant Panvinius et Ugonius), canonici regulares congregationis s. Mariae de Rheno tenuerunt. Est adhuc titulus presbyteralis.

Non compertum habemus an s. Pudentianae ecclesia etiamnunc archivum proprium possideat; documenta tamen vetustiora Bononiam in archivum canonicorum s. Salvatoris transmigrasse videntur.

†*1 *(140—55?)*
Pius I ex rogatu b. Praxedis dedicat ecclesiam thermas Novati, in vico Patricii, in honore sororis suae s. Potentianae, ubi et multa dona offert.
Laud. in Vita Pii (Lib. pontif. ed. Duchesne I 132; Mommsen p. 14), ubi adnotatio haec adiecta fuit ex Actis ss. Pudentianae et Praxedis. — Reg. JK. —.
De fide notitiae cf. Duchesne l. c. I 133 not. 8.

2 *Roma S. Pietro 1155 mart. 17*
Hadrianus IV, petente Guidone presb. card. tit. Pastoris, committit ecclesiam s. Pudentianae canonicis s. Mariae de Rheno et confirmat eius possessiones.
v. Bologna, Eccl. s. Mariae de Rheno.

Monasterium s. Laurentii in Panisperna.

(San Lorenzo in Panisperna.)

Panciroli [1] p. 424sq.; [2] p. 271sq. — Lubin p. 337. — Piazza p. 591sq. — Nibby I 305sq. — Adinolfi II 250 sq. — Armellini [1] p. 306; [2] p. 199. — P. Andrea de Rocca di Papa Memorie storiche della chiesa e monastero di S. Lorenzo in Panisperna (Roma 1893). — Marucchi p. 374.

Huius ecclesiae primam notitiam invenimus in Vita Hadriani I, qui ecclesiam s. Laurenti q. app. ad Formonsum restauravit (Lib. pontif. ed. Duchesne I 507), et in Vita Leonis III, qui basilicam b. Laurentii in Formonsum ditavit (l. c. II 11. 20). Postea nomen s. Laurentii in Panisperna accepit. Quo tempore monasterium institutum sit nescimus. Primum a monachis ord. s. Benedicti regebatur, postea a monachis Cavensibus, quibus Eugenius III monasterium ad reformandam ibidem labentem religionem concessit, ut colligitur ex Alexandri III bulla pro monasterio Cavensi a. 1169 ian. 30 (JL. 11590), denique monialium s. Clarae fuit usque ad a. 1873, quando est suppressum. Monasterium olim recensebatur inter antiquas XX Urbis abbatias. Ecclesia est titulus presbyteralis ex gratia Leonis X.

Archivum disparuit tempore suppressionis. Exstant apographa collecta a P. L. Galletti Miscellanea vol. XXIV. XXV in cod. Vat. lat. 7945. 7946 et

Spicilegium in cod. Vat. lat. 8054 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 23. 25). Una Celestini III bulla priori et monachis concessa (n. 3) iam saec. XIV in archivo canonicorum s. Iohannis Lateranensis adservabatur, ubi adhuc est (cf. Eccl. s. Iohannis in Laterano).

A = Orig. Roma Arch. capitolare di S. Giovanni in Laterano.
C = Liber iurium eccl. Lateranen., s. XIV, ib. (A LXXV).
F = Inventarium seu repertorium Lateranen. eccl. auctore Antonello can. Lateranen. a. 1745, ib. (A I).
K = Liber rerum notabilium eccl. Lateranen., s. XVII, ib. (FF XXV).

**1* *(1195)*
Celestinus III delegat Guidonem tit. s. Mariae Transtiberim, Fidantium tit. s. Marcelli et Iohannem tit. s. Priscae presb. card., ut cognoscant de causa appellationis inter Roffredam eiusque consortes et Egidium yconomum s. Laurentii Panispernae super sententia lata ab Oddone (de Insula) dativo iudice de tribus petiis terrae pos. in terr. Albanensi loco q. d. Oliarii et alio petio terrae pos. in Caccabellis.
Laud. in n. 2. — Reg. JL. —.

2 *1195 dec. 1*
Guido s. Mariae Transtiberim, F(idantius) s. Marcelli, Iohannes s. Priscae presb. card. una cum Persico iudice Beneventano ex delegatione Celestini III *(n. 1)* cognoscunt de causa appellationis *ut in n. 1.*
Insert. in n. 3. — Reg. JL. —.

3 *Laterano 1195 dec. 15*
Celestinus III Iohanni priori et monachis s. Laurentii Panispernen.: confirmat sententiam ab Oddone dativo iudice super quibusdam terris promulgatam et a Guidone tit. s. Mariae Transtiberim, Fidantio tit. s. Marcelli et Iohanne tit. s. Priscae presb. card. una cum Persico iudice Beneventano confirmatam *(n. 2)*. — Quarumlibet decisiones. Dat. Lat. 18 kal. ian. pont. n. a. 5.
A. [C f. 68. F f. 198. K f. 43]. — Ed. Crescimbeni L'istoria della chiesa di S. Giovanni avanti porta Latina p. 218. — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Cyriaci in thermis Diocletiani.

Lubin p. 334. — Piazza p. 531. — Franc. Cancellieri Memorie storiche della chiesa di S. Ciriaco etc. in cod. Vat. lat. 9160—61. — Adinolfi II 264 sq. — Armellini [1] p. 189; [2] p. 819 sq.

Ecclesia haec, iam antiquitus inter titulos adscripta (cf. Duchesne in Mélanges VII 224), restaurata fuit ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 507) atque donis aucta a Leone III (l. c. II 11. 21. 32), a Paschale I (l. c. II 60), a Gregorio IV (l. c. II 77) et a Benedicto III (l. c. II 146). Urbanus II a. 1091 s. Cyriaci ecclesiam et titulum s. Brunoni, Cartusiensis ordinis fundatori, concessit, „ut in eo loco libere et absque strepitu curiae cum

Guarino (sive Gavino) socio suo posset vacare" (JL. 5443), ibique monasterium instituit (n. 1). Benedictus XI a. 1304 feb. 28 ecclesiam s. Cyriaci monasterio s. Bartholomaei de Trisulto et ordini Cartusiensi addixit (cf. Grandjean Les registres de Bénoit XI p. 427 n. 668; Le Couteulx Ann. ord. Cartusien. IV 511). Pius VII denique a. 1801 iul. 24 duas domos Romae et Trisulti in unam uniens, Romanam Trisultensi incorporavit eiusque priorem Trisultensi abbati subiecit. Titulus — refert Panvinius —, cum prae vetustate corruisset, eo templo solo aequato, a Sixto IV ad ecclesiam ss. Quirici et Iulittae translatus est. Vestigia ecclesiae antiquae vidit Martinelli (p. 354) in vinea monachorum Cartusianorum. Graviter errat Mabillon (Ann. Bened. [2] I 244), confundens s. Cyriaci monasterium cum monasterio monialium ss. Nicolai et Cyriaci in Via lata (cf. Galletti Del primicero p. 147).

Pauca, quae supersunt ex archivo ecclesiae s. Cyriaci, transierunt ad archivum Cartusianorum in abbatia Trisultensi (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 300).

B = Cop. s. XII Trisulti Arch. abbaziale di S. Bartolomeo.

**1* *(1091—99)*
Urbanus II propriis manibus consecrat monasterium et nonnullis privilegiis et libertatibus dotat.

Laud. in Nicolai III bulla a. 1278 april. 27 (Reg. Vat. t. 39 f. 150 n. 97). — Reg. JL. —.

2 *Tivoli 1099 oct. 18*
Clemens III *(Wibertus)* confirmat, Romano presb. card. petente, ecclesiae tit. b. Cyriaci iuxta thermas Diocletiani omnes res et possessiones. — Sicut indignum est. Subscr. 13 card. Dat. Tibure p. m. Guidonis Ferrarien. ep. vice canc. et bibl., a. ab inc. Chr. 1099, 15 kal. nov., ind. 7.

B. — Ed. Kehr in Arch. della Soc. Rom. XXIII (1900) 282 ex B. — Reg. JL. —

Ecclesia s. Susannae.

(Santa Susanna.)

Ugonio f. 190 sq. — P. Fulvius Rituum sacrarum cerimoniarum ven. monasterii et collegii s. Bernardi in s. Susanna de Urbe Cistercien. ord. libri 3 (Romae 1595). — P. Fulvius Compendio del celeste e divino tesoro delle indulgenze indulti grazie favori esenzioni e privilegi concessi dai sommi pontefici al monastero di S. Bernardo di Roma (Non vidi.) — Panciroli [1] p. 787 sq.; [2] p. 334 sq. — Martinelli p. 310. — Ciampini Vet. mon. II 138 sq. — Piazza p. 462 sq. — Nibby I 732 sq. — Forcella IX 531 sq. — Adinolfi II 328 sq. — Armellini [1] p. 637; [2] p. 187. — Marucchi p. 380 sq.

Titulus Gaii seu Susannae, in regione quarta ad duas domos, iam memoratur saec. V ex. (cf. Duchesne in Mélanges VII 223). A Sergio I, qui fuit presbyter tituli huius, ecclesia ornata et multis possessionibus instructa est (Lib. pontif. ed. Duchesne I 375; Mommsen p. 215). Cuius presbyter fuit etiam Leo III, qui eam a fundamentis restauravit multisque donis ditavit

(l. c. II 3. 21. 31). Etiam Gregorius IV eam locupletem fecit (l. c. II 77). Est adhuc titulus presbyteralis.

Archivum periisse videtur. Sed ecclesiam olim antiqua pontificum privilegia libertatis possedisse, ex libro Albini colligitur (Cencius ed. Fabre-Duchesne I 9 not. 1 et II 109), ubi legimus:

„Ecclesia sanctae Susannae unum scifatum et unum morabutinum“.

1 *(687—701)*

Sergius I Iohanni presb. tit. s. Susannae etc.: deputat loca vel praedia propriis nominibus descripta. — Dum apostolicis.

Fragmenta tabulae marmoreae, cuius maior pars periit a. 1603, exstant in Museo Vaticano. — Edd. G. A. Oderici Dissertationes et adnotationes (Romae 1765) p. 261. St. Borgia De cruce Vaticana p. 24 not. G. Marini Pap. dipl. p. 215 ex cod. Vat. 3541 [lege 5241] et ex cod. Vat. Barb. 2756 (XXXIV 73, olim 3583). G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 226 n. 1. G. B. De Rossi in Bullett. di archeol. crist. Ser. II a. I (1870) 93 et tab. VIII (ex Panvinii schedis in cod. Vat. 6780, ex cod. Chis. I V 167 et ex cod. Vat. 5241 aliisque) = Duchesne Lib. pontif. I 379 not. Marucchi p. 381. — Reg. JE. 2135.

cf. PflugkH. in Quellen u. Forsch. IV 169 sq. et commentarium G. B. De Rossi l. c.

2 *(795—816)*

Leo III aulam a fundamentis erigens, condens corpus b. Felicitatis mart., compte aedificans ornat atque dedicat.

Inscriptio in musivo opere periit a. 1595. — Edd. Ugonio f. 193. Martinelli p. 311. Ciaconius [4] I 190. 574. Ciampini Vet. mon. II 170. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 154 n. 3. Forcella IX 531. G. B. De Rossi in Bullett. di archeol. crist. 1884—85 p. 181 et Inscr. chr. IIª 441 n. 149 (ex P. Sabini Syll. inscr. chr. in cod. Marc. X 195) = Duchesne Lib. pontif. II 34 not. 12. Armellini [2] p. 269. Marucchi p. 382. — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Salvatoris de Cornutis sive de Thermis.

Ex Innocentii III bulla ad clericos s. Agathae a. 1205 iun. 4 Potthast Reg. 2531 hanc ecclesiolam filialem fuisse ecclesiae s. Susannae deducitur. De eius situ cf. Martinelli p. 392; Armellini [1] p. 591; [2] p. 823.

**1* *(1191—98)*

Celestinus III Lothario card. (diac. ss. Sergii et Bachi) committit querelam, quam G(regorius) s. Mariae in Aquiro diac. card. pro ecclesia s. Agathes contra P. diaconum super ecclesia Salvatoris q. d. de Cornutis (sive de Thermis) coram se proposuit, audiendam et examinandam.

cf. Eccl. s. Agathae in Subura n. 4.

Monasterium iuxta Gallinas albas.

Ignoramus nomen proprium et fortunam huius monasterii. De loco, ubi posita fuerit domus illa, in regione prope palatium quod appellatur

Quirinale, cuius etiam mentio fit in Libro pontificali (ed. Duchesne II 260), cf. Jordan Topographie der Stadt Rom I 72; II 122.

Gratiosum subdiaconum in Gregorii I epistola (n. 1) unum eundemque esse ac Gratiosum in Honorii I privilegio (n. 2), ex eodem nomine eodemque loco evincitur.

1 *(593 ian.)*

Gregorius I Gratioso subdiacono: praecipit, quatenus domum positam in regione quarta iuxta locum q. app. Gallinas albas vel hortum atque hospitia Florae abbatissae ad monasterium in hac domo construendum tradat. — Religiosam vitam eligentibus.

Reg. Greg. I lib. III ep. 17. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. III n. 17. Mansi IX 1123 n. 17. Migne LXXVII 617 n. 17. Mon. Germ. Epp. I 175. — Regg. J. 857. JE. 1221.

2 *625 dec. 13*

Honorius I Gratioso subdiacono: concedit domum cum horto suo pos. in urbe Roma iuxta thermas Diocletianas regione quarta cum omnibus ad eam pertinentibus in 29 annorum spatia ad 1 aur. sol. persolvendum singulis quibusque annis rationibus ecclesiasticis pensionis nomine possidendam. — Ne cuiquam labor. Dat. id. dec. ind. 14.

Deusdedit lib. III c. 138 (117) ex registro Honorii pp. — Edd. Leonis M. Opp. ed. Ballerini III p. CCCVI = Mansi X 584 = Migne LXXX 480 n. 11. Deusdedit ed. Martinucci p. 293; ed. Wolf v. Glanvell p. 326. — Regg. J. 1558. JE. 2011.

Ecclesia ss. Gervasii et Protasii tit. Vestinae.

(San Vitale.)

Panciroli [1] p. 802 sq.; [2] p. 299 sq. — Piazza p. 689 sq. — Nibby I 758 sq. — Forcella XI 217 sq. — Adinolfi II 260 sq. — Armellini [1] p. 244 sq.; [2] p. 187 sq. — Marucchi p. 378 sq.

Titulus Vestinae ab Innocentio I constitutus est (cf. Duchesne in Mélanges VII 223). Eius ecclesia decorata a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 2. 11. 21. 32), a Gregorio IV (l. c. II 77) et a Nicolao I (l. c. II 158), fuit a canonicis culta, sed a. 1595 a Clemente VIII datur Societati Iesu. Est adhuc titulus presbyteralis sub nomine s. Vitalis.

De archivo nihil.

**1* *(401—17)*

Innocentius I dedicat basilicam ss. Gervasii et Protasii ex devotione cuiusdam inlustris feminae Vestinae, laborantibus presbyteris Ursicino et Leopardo et diacono Liviano, ibique ex delegatione Vestinae titulum Romanum constituit et in eodem dominico offert dona et possessiones nominatim illustratas.

Laud. in Vita Innocentii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 220 sq.; Mommsen p. 88 sq.). — Reg. JK. —.

Ecclesia s. Agathae in Subura.

(Sant' Agata de' Goti.)

Panciroli [1] p. 174 sq.; [2] p. 276 sq. — Flor. Martinelli Diaconia sanctae Agathae in Subura descripta et illustrata (Romae 1638; cf. cod. Vat. Barb. 2363 (XXXII 154, olim 1065). — Ciampini Vet. mon. I 250 sq. — Lubin p. 327. — Piazza p. 818 sq. — Franc. Cancellieri Memorie della chiesa di S. Agata alla Suburra, s. XVIII, cod. Vat. lat. 9701. — G. Laurenti Storia della diaconia cardinalizia e monistero abbaziale di S. Agata alla Suburra (Roma 1797). — Nibby I 32 sq. — Forcella X 343 sq. — Adinolfi II 93 sq. — Armellini [1] p. 102 sq.; [2] p. 201 sq. — Marucchi p. 375 sq. — Jacques Zeiller Les églises Ariennes de Rome in Mélanges XXIV (1904) 17 sq.

Pervetusta haec basilica aut restaurata aut constructa, ut alii dicunt, a Ricimer magistro utriusque militiae, fuit olim Gothorum ecclesia; sed Gregorius I „speluncam pravitatis haereticae", i. e. Arianae, ad catholicam fidem reduxit (n. 1. 2). Ibi Gregorius II monasterium instituit (n. 3), quod primo a monachis ord. s. Benedicti, postea ab Humiliatis, inde ab a. 1579, iubente Gregorio XIII, a monachis Montis Virginis administratum est. Alii econtra, ut Nibby I 73 et Armellini [1] p. 103; [2] p. 688 putant, hoc monasterium a Gregorio II conditum Transtiberim (S. Agata in Trastevere) situm fuisse. Ecclesia fuit ditata ab ipso Gregorio II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 402), a Leone III (l. c. II 12. 15. 22. 32), qui eam restauravit (l. c. II 28), et a Gregorio IV (l. c. II 79). Inde a saec. VII inter diaconias enumeratur (cf. Duchesne in Mélanges VII 235. 238) eiusque monasterium inter XX antiquas Urbis abbatias recensetur.

Monumenta antiquiora perierunt. De archivo nihil aliud habemus nisi quod refert Marini Pap. dipl. p. 215 ex Petro Orvietano, qui saec. XIV aiebat, se ibi vidisse ultra 35 privilegia bullata et scripta in iuncis conglutinatis (cod. Vat. Barb. 584 f. 30'; XII 27, olim 2017).

**1* *(591—92)*

Gregorius I dedicat ecclesiam Gothorum, quae est in Subora, in nomine b. Agathae martyris.

Laud. in Vita Gregorii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 312; Mommsen p. 162). — Reg. JE. —.

De tempore cf. Hartmann in Mon. Germ. Epp. I 253 not.

2 *(594 ian.—mart.)*

Gregorius I Leoni acolitho: monet, ut pensiones omnium domorum in Urbe constitutarum, quas ecclesia s. Agathae, aliquando spelunca pravitatis haereticae, nunc ad catholicae fidei culturam reducta, temporibus Gothorum habuisse constiterit, annis singulis congreget et quantum in reparatione eiusdem ecclesiae necessarium fuerit, eroget. — Locorum venerabilium.

Reg. Greg. I lib. IV ep. 19. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. IV n. 19. Mansi IX 1169 n. 19. Migne LXXVII 688 n. 19. Mon. Germ. Epp. I 253. — Regg. J. 926. JE. 1291.

cf. etiam Gregorii Dial. lib. III c. 30 et Iohannis diac. Vit. Gregorii M. lib. II c. 31. — cf. I. Carini in Arch. stor. Sicil. XII (1888) 435.

*3 *(715—31)*

Gregorius II post Honestae (matris suae) obitum domum propriam in honore s. Christi martyris Agathae, additis a fundamento cenaculis vel quae monasterii erant necessaria, a novo construit; praedia illic urbana vel rustica pro monachorum offert necessitate.

Laud. in Vita Gregorii II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 402). — Reg. JE. —.

*4 *(1191—98)*

Celestinus III Lothario card. (diac. ss. Sergii et Bachi) committit querelam, quam G(regorius) s. Mariae in Aquiro diac. card. pro ecclesia s. Agathes contra P. diaconum super ecclesia Salvatoris q. d. de Cornutis (sive de Thermis) coram sese proposuit, audiendam et examinandam.

Laud. in Innocentii III bulla ad clericos s. Agathes a. 1205 iun. 4 Potthast Reg. 2531. — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Mariae Novae.

(Santa Francesca Romana al Foro Romano.)

Panciroli [1] p. 538 sq.; [2] p. 99 sq. — Lancellotti Hist. Olivetan. p. 133. — Pennotti Generalis ord. can. hist. tripartita [1] p. 275. — Torrigio I sacri trofei p. 77 sq. — Martinelli p. 230. — Ciampini Vet. mon. II 162 sq. — Lubin p. 338. — Crescimbeni L'istoria di S. Maria in Cosmedin p. 386 sq. — Piazza p. 726 sq. — F. Landi Istoria di S. Francesca Romana (Lucca 1761). — Nibby I 763 sq. — P. Mazio Due carte inedite di S. Maria Nova in Il Saggiatore giornale Romano IV (1845) 161 sq. — Armellini [1] p. 431; [2] p. 150 sq. — P. Lugano S. Maria olim Antiqua nunc Nova al Foro Romano (Roma 1900). — Marucchi p. 361 sq. — P. Fedele Tabularium s. Mariae Novae ab a. 982 ad a. 1200 in Arch. della Soc. Rom. XXIII 171 sq.; XXIV 159 sq.; XXV 169 sq.; XXVI 22 sq.

De diaconia hac, antiquitate praeclara, magna est nostris temporibus inter viros doctos orta disputatio. Unam eandemque ac s. Mariam Antiquam credunt Duchesne, Lugano, Fedele, Valeri; contra quos Lanciani, Grisar, Marucchi, Federici s. Mariae Antiquae ecclesiam positam fuisse contendunt ubi exstabat ecclesia s. Mariae Liberatricis (cf. V. Federici S. Maria Antiqua e gli ultimi scavi in Arch. della Soc. Rom. XXIII 517 sq.). Decorarunt Iohannes VII (Lib. pontif. ed. Duchesne I 385), Leo III (l. c. II 12. 14. 26), Benedictus III (l. c. II 145), Nicolaus I (l. c. II 158); restauravit Leo IV (l. c. II 145. 158). Ab Aimerico S. R. E. cancellario et diac. card. s. Mariae Novae concessa est fratribus s. Frigdiani Lucensibus; quod confirmarunt Innocentius II, Celestinus II, Lucius II, Eugenius III, Hadrianus IV, Alexander III JL. 10637 (cf. Lucca, Eccl. s. Frigdiani). A. 1352 monachis Olivetanis data est, qui eam adhuc regunt.

Archivum non parvi pretii adservatur penes monachos Olivetanos in monasterio apud ecclesiam s. Franciscae Romanae, ubi olim procurator generalis ordinis Olivetani residebat. Autographa et apographa unita sunt in codice, cui inscriptio „Iurium ecclesiae et monasterii s. Mariae Novae“ (vol. I et vol. XI). Non pauca vero perierunt.

De archivo cf. Gött. Nachr. 1900 p. 136 et P. Fedele l. c. XXIII 173. Indicem archivi composuit a. 1766 Pietro Maria Rosini „Rubrica delle tavole.“

A = Orig. Roma Arch. di S. Francesca Romana (vol. I).
B = Cop. ib. (vol. XI).
C = Carlo sen. Strozzi Spoglio delle scritture di S. Maria Nova in Spoglio QQ 1238 p. 179 sq., s. XVII, Firenze Bibl. naz. (Magliab. XXXVII 306); cf. Gött. Nachr. 1904 p. 143.
D = P. L. Galletti Miscellanea vol. V, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7926; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 22.
E = Ios. Garampi Schedae, s. XVIII, Roma Arch. Vat.; cf. l. c. p. 522 sq.
F = Ioh. Schiaffino, s. XVIII, Settignano Arch. di Monte Oliveto.

Notitias et excerpta ex archivo praebent cod. Vat. Barb. 2375 (XXXII 166), s. XVI, f. 357 sq.; P. L. Galletti Miscellanea vol. XVI, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7937; P. L. Galletti Spicilegium, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8054 p. I—III; Van de Vivere Schedae, s. XIX, Roma Bibl. Vittorio-Emanuele cod. 2683 (Mss. Gesuitici 554); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 23 — 25. 85. 145.

***1** *(965—72)*
Iohannes XIII concedit ecclesiae s. Mariae Novae massam Careia.
Laud. in n. 7. — Reg. JL. —.
Sed dubito, utrum vera pontificis bulla intelligenda sit, an potius quaedam charta sub Iohanne XIII confecta.

2 ***(1104)***
Per praeceptum Paschalis II et per consensum Richardi Albanen. ep. Petrus subdiac. offert ecclesiae s. Mariae Novae portionem suam de terra sementaricia q. pon. in pastina de Anna in terr. Albanensi.
v. Petri subdiac. chartam a. 1104 dec. 12 (ed. Fedele n. 33). — Reg. JL. —.

3** ***(1124)
Calixtus II, visis instrumentis et auditis rationibus s. Mariae Novae, sententiam profert in favorem huius ecclesiae super massa Careia.
Laud. in n. 7. — Reg. JL. —.

4** ***(1124)
Calixtus II mittit litteras comitibus Galeriae, ut massam Careia diu iniuste detentam ecclesiae s. Mariae Novae restituant.
Laud. in n. 7. — Reg. JL. —.
A. 1124 Calixtum II hoc fecisse, colligitur ex Honorii II placito *(n. 7)*, ubi legimus „post paucum tempus Calixtus diem suum obiit“.

5** ***(1124—26)
Honorius II confirmat sententiam Calixti II *(n. 3)*.
Laud. in n. 7. — Reg. JL. —.

6** ***(1124—26)
Honorius II, visis sententia Calixti II *(n. 3)* et instrumentis iuris, praecipit comitibus Galeriae, ut massam Careia denuo invasam ecclesiae s. Mariae

Novae restituant. Sententiam Calixti II per Ugonem diac. card. s. Theodori et Cencium Roizonis Romanum consulem effectui mancipat.

Laud. in n. 7. — Reg. JL. —.

7 *1126 mai.*

Honorius II in curia decidit litem inter ecclesiam s. Mariae Novae et monasterium s. Sabae super massa q. d. Careia.

Iudicatum a Falcone scrin. S. R. E. confectum (edd. Coppi in Dissert. della pontif. Accad. XV (1864) 218 n. 27 et Fedele n. 42). — Reg. JL. —.

cf. sententiam de eadem re a. 1153 iun. 27 (ed. Fedele n. 68).

*8 *1161 iun. 6*

Alexander III consecrat ecclesiam.

Laud. in Alexandri III bullis a. 1161 sept. 30 (n. 9) et a. 1161 iun. 14 (JL. 10666) et in Oddonis Fraiapanis consulis charta a. 1162 mai. 4 (n. 10). — Reg. JL. —.

cf. Vitam Alexandri III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 403).

9 *Terracina 1161 sept. 30*

Alexander III Hugoni priori et fratribus: concedit, habito fratrum consilio, ecclesiam s. Sebastiani in Catacumba cum possessionibus et pertinentiis suis habendam et regendam. — Iniuncti nobis. Ego Alexander etc. Subscr. 7 card. Dat. Terracinae p. m. Hermanni S. R. E. subdiac. et not., 2 kal. oct., ind. 10, inc. d. a. 1161, pont. v. d. Alexandri pp. III a. 3.

[A a. 1862 disparuit.] B a. 1516 iun. 7. C p. 193. E. F. — Edd. Garampi Illustrazione di un antico sigillo della Garfagnana (Roma 1759) p. 62 n. 3 ex A = Migne CC 126 n. 53. Fedele n. 84. — Regg. Panvinio p. 100. Lancellotti p. 133. Pennotti [1] p. 276; [2] p. 283. Martinelli p. 230. Coppi in Dissert. della pontif. Accad. XV 222 n. 33. J. 7179. JL. 10679.

*10 *(1161)*

Alexander III, cum esset Romae, tribuit assensum suum in eiusdem ecclesiae consecratione coram populo Oddoni Fraiapani Romanorum consuli, ut donet bona sua; cum esset Terracinae, praecipit, ut consensus suus in chartula a scriniario scribatur.

v. Oddonis Fraiapanis chartam a. 1162 mai. 4 (ed. Fedele n. 87, qui hanc chartam falsam esse suspicatur). — Reg. JL. —.

*11 *(1174—75)*

Alexander III priori Lateranensi (an s. Quirici?), archipresbytero s. Mariae Maioris et I. presbytero Huberti subdiacono committit causam inter Iordanum priorem et canonicos s. Mariae Novae ex una et abbatem et monachos s. Sebastiani in Catacumba ex parte altera super molendino quodam et super instrumentis ipsius monasterii apud s. Mariam Novam conservandis.

Laud. in n. 13. — Reg. JL. —.

Iohannes presbyter Oberti subdiac. S. R. E. nominatur etiam in charta a. 1165 ap. Nerini De templo et coenobio ss. Bonifatii et Alexii p. 406 n. 15.

12 *Ferentino (1174—75) oct. 9*

Alexander III abbati et fratribus s. Sebastiani: mandat, quatenus super hac causa *(n. 11)* sententiae archipresbyteri s. Mariae Maioris et I. presbyteri Uberti subdiaconi pareant, non obstante quod L. s. Quirici eidem causae

interesse non potuerit. Praecipit, quatenus priori et fratribus s. Mariae Novae instrumenta quaedam reddant vel in praesentia iudicum faciant iustitiae complementum. — Quoniam eos qui. Dat. Ferentin. 7 id. oct.

A. [D f. 233. E]. — Ed. Fedele n. 107 ex A. — Regg. Pennotti [1] p. 276. PflugkH. Iter p. 275 n. 634 ex D. Gött. Nachr. 1900 p. 136. JL. 12431.

De tempore cf. Fedele l. c. not. 2.

13 *Anagni (1175) dec. 1*

Alexander III Iordano priori et canonicis: confirmat sententiam a priore Lateranensi (an s. Quirici?), archipresbytero s. Mariae Maioris et I. presbytero Huberti subdiac. latam *(n. 11)*. Confirmat quae in instrumento publico ab Andrea scrin. confecto de concessione ecclesiae s. Sebastiani facta continentur. — Cum inter vos. Dat. Anagn. kal. dec.

A. [B a. 1516 iun. 7. E]. — Ed. Fedele n. 108 ex A. — Reg. Gött. Nachr. 1900 p. 136 (ad a. 1159—79). JL. —.

**14* *(1191—98)*

Celestinus III donat totum tenimentum quoddam positum in territorio Tusculano.

Laud. in chartis a. 1199 ian. 22 et a. 1199 april. 2 (ed. Fedele n. 160 et 162). — Reg. JL. —.

cf. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX (1886) 109.

Ecclesia ss. Cosmae et Damiani in Tribus fatis sive in Silice sive in Via sacra.

(SS. Cosma e Damiano al Foro Romano.)

Ugonio f. 172' sq. — Panciroli [1] p. 278 sq.; [2] p. 92 sq. — Martinelli p. 93. — Ciampini Vet. mon. II 49 sq. — Piazza p. 826 sq. — Crescimbeni L'istoria di S. Maria in Cosmedin p. 383 sq. — A. Poma La diaconale basilica de' SS. Cosma e Damiano nel Romano foro (Roma 1727). — B. Mezzadri Disquisitio historica de ss. martyribus Cosma et Damiano (Romae 1747). — B. Mezzadri Dissertatio de actis ss. martyrum Cosmae et Damiani nec non de monumentis basilicae (Romae 1750). — Flaminio Annibali da Latere Vita dei SS. mart. Cosma e Damiano illustrata con annotazioni (Roma 1818). — Nibby I 182. — G. B. De Rossi in Bullett. di archeol. crist. Ser. I a. V (1867) 60 sq. et Ser. IV a. VI (1889) 134 sq. — Forcella IV 61 sq. — Adinolfi I 412 sq. — Duchesne Lib. pontif. I 279 not. 2 et Mélanges VII 238. — Armellini [1] p. 195; [2] p. 152 sq. — Marucchi p. 355 sq.

Hanc basilicam a Felice IV constructam (Lib. pontif. ed. Duchesne I 106. 279; Mommsen p. 138), a Sergio I amplificatam (Duchesne I 375; Mommsen p. 215), decoratam ab Hadriano I (Duchesne I 501. 508. 514), ipse Hadrianus I in diaconiam erexit (n. 2). Locupletiorem pariter fecerunt Leo III (l. c. II 21. 28), Paschalis I (l. c. II 59. 62), Gregorius IV (l. c. II 75). Diaconia ipsa fuit caput secundae partis fraternitatis Romanae (cf. supra p. 9).

De archivo nihil (cf. Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXIII 172).

**1* *(590—604)*

Gregorius I consecrat altare maius.

Laud. in n. 3. — Reg. JE. —.

*2 *(772–95)*

Hadrianus I „basilicas, scilicet b. Adriani martyris seu ss. Cosmae et Damiani . ., diaconias constituit, in quibus et multa bona fecit".

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 509). — Reg. JE. —.

cf. Eccl. s. Hadriani in Tribus fatis n. 2.

*3 *(1155–59)*

Hadrianus IV dedicat in ecclesia ss. Cosmae et Damiani maius altare, lapide superposito, quem b. pp. Gregorius consecraverat *(n. 1)*, propriis manibus, mediante quadragesima.

Laud. in Vita Hadriani IV auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 396). — Reg. JL. —.

cf. Baronii Ann. ad a. 1159 c. 18.

Ecclesia s. Hadriani in Tribus fatis sive in Tribus foris.

(Sant' Adriano al Foro Romano.)

Panciroli [1] p. 170 sq.; [2] p. 83 sq. — Martinelli p. 109. — Piazza p. 842 sq. — Crescimbeni L'istoria di S. Maria in Cosmedin p. 381 sq. — L. Holstenius De origine et antiquitate ecclesiae sancti Hadriani martyris ad Forum Boarium in C. Fea Miscellanea filologica, critica e antiquaria I (Roma 1790). — Nibby I 27 sq. — Forcella II 47 sq. — Armellini [1] p. 99 sq.; [2] p. 157 sq. — Duchesne Lib. pontif. I 517 not. 43 et Mélanges VII 238. — Marucchi p. 229 sq.

Ecclesia b. Hadriani ab Honorio I erecta et dedicata (n. 1), ab Hadriano I diaconia facta est (n. 2), qui eam restauravit quoque atque decoravit (Lib. pontif. ed. Duchesne I 508—510. 514). Item egerunt Leo III (l. c. II 12. 21) et Gregorius IV (l. c. II 76); fuit denuo dedicata a Paschale II (n. 3).

De archivo nihil (cf. Fedele l. c. p. 172).

*1 *(625—38)*

Honorius I „fecit ecclesiam b. Adriani in Tribus fatis, quem et dedicavit et dona multa optulit".

Laud. in Vita Honorii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 324; Mommsen p. 173). — Reg. JE. —.

*2 *(772– 95)*

Hadrianus I „basilicas, scilicet b. Adriani martyris seu ss. Cosmae et Damiani, . . diaconias constituit, in quibus et multa bona fecit pro sua sempiterna memoria, concedens eis agros, vineas, oliveta, servos vel ancillas et peculiis diversis atque rebus mobilibus, ut de reditum eorum crebro lusma diaconiae perficientes pauperes Christi refocillentur".

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 509). — Reg. JE. —.

Ad has duas diaconias, b. Hadriani scilicet et ss. Cosmae et Damiani, spectare crediderim formulam XCV Libri diurni (ed. Sickel p. 123), cui inscribitur: „Privilegium de diaconiis", ubi etiam legimus „quando lusma perficitur".

*3 *(1100 aug.—1101 aug.)*

Paschalis II dedicat ecclesiam (anno II pontificatus sui).

Laud. in Vita Paschalis II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 305). — Reg. JL. —.

Monasterium s. Basilii.

Panciroli [1] p. 238. — Martinelli p. 79. — Lubin p. 330. — Adinolfi II 59. — Armellini [1] p. 151; [2] p. 146.

Ecclesia antiquissima, prope forum Nervae, nuncupatur „venerabile monasterium s. Basilii situm in Scala mortuorum“ in Agapiti II bulla a. 955 mart. 25 pro mon. s. Silvestri in Capite (JL. 3669). Fuit unum ex XX monasteriis privilegiatis de Urbe; nunc vero dirutum est. Libertatis privilegio monasterium gavisum esse deducitur ex Cencii Libro censuum S. R. E. (ed. Fabre-Duchesne I 7):

„Ecclesia sancti Basilii II[as] saumas piscium; una in quadragesimali tempore, et alia in quolibet alio tempore.“

Ecclesia XII Apostolorum.

(SS. Apostoli.)

Ugonio f. 78 sq. — Panciroli [1] p. 225 sq.; [2] p. 346 sq. — Torrigio Le sacre grotte Vaticane [1. 2] p. 311 sq. — Martinelli p. 64 sq. — B. Malvasia Compendio storico della basilica dei SS. XII Apostoli (Roma 1665). — Ciampini De sacris aedif. p. 137 sq. — Piazza p. 468 sq. — Nibby I 108 sq. — Forcella II 221 sq. — Adinolfi II 16 sq. — A. Bonelli Memorie storiche della basilica dei XII Apostoli (Roma 1879). — Armellini [1] p. 139 sq.; [2] p. 249 sq. — Grisar Analecta Romana I 611 sq. — Marucchi p. 390 sq.

A fundamentis erecta, ut credit Duchesne (Lib. pontif. ed. Duchesne I 8. 9. 205; Mommsen p. 75 not.) a Iulio I, unde nomen basilicae Iuliae, „initiata“ a Pelagio I (Duchesne I 303; Mommsen p. 155), perfecta ac ss. Philippo et Iacobo apostolis dedicata est a Iohanne III (n. 1). Eius tegmen Paulus I reparavit (Duchesne I 465) porticumque incepit, ad finem adductam ab Hadriano I (l. c. I 500), qui et absidem instauravit ecclesiamque ditavit (l. c. I 504). Leo III quadriporticum refecit diversisque donariis dotavit (l. c. II 20. 28. 31), quod etiam egit Gregorius IV (l. c. II 78). Basilicam iam ruinis proximam Stephanus V funditus renovavit et quamplurimis sanctorum reliquiis auxit (l. c. II 195). Incoluerunt inde ab a. 1463 conventuales s. Francisci ex Bessarionis card. gratia, qui canonicos amovit. Est titulus presbyteralis inde a saec. XII (cf. Duchesne in Mélanges VII 235).

Archivum, in quo etiam documenta ad monasteria s. Stephani de rivo maris et s. Mariae in Arabona in dioecesi Theatina (Chieti) spectantia adservabantur (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 287 sq.), tempore suppressionis (a. 1873) dispersum est, paucis chartis exceptis, in R. archivum Romanum tum translatis (cf. Gött. Nachr. 1901 p. 241). Volumina nonnulla penes monachos remanserunt, inter quae codicem illum magni pretii „Volumen antiquarum rerum basilicae XII Apostolorum compositum per G. Volaterranum a. 1454“ (sign. A) frustra quaesivi (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 539 sq.).

B = Apographum a Cirino scrin. S. R. E. saec. XIII in. confectum periit.
C = Volumen antiquarum rerum basilicae XII Apostolorum compositum per G. Volaterranum a. 1454, olim exsistens in aerario conventus ss. Apostolorum, periit; cf. De Rossi Inscr. chr. II[a] 354.
D = Transsumptum literarum et instrumentorum super donatione facta cappellae ss. Apostolorum de Urbe, s. XV, Roma Arch. della chiesa dei SS. Apostoli; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 540.
E = Cod. Vat. lat. 5560, s. XVI. Est apographum cod. C; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 12.
F = Onuphrii Panvinii De cardinalium origine, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 43 (ed. A. Mai Spicil. Rom. XI 469 sq.).
G = Onuphrii Panvinii Schedae, s. XVI, ib. Misc. Arm. XV t. 128; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 4.
H = Angeli Massarelli Miscellanea vol. I. II, s. XVI, San Severino Bibl. comunale; cf. Gött. Nachr. 1898 p. 505.
I = Miscellanea, s. XVI, Roma Arch. Vat. Arm. XXXV t. 73 (olim cod. 492).
K = De reformatione curiae Urbis, s. XVI, ib. Misc. Arm. XI t. 91; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 388.
L = Cresconii coll. can. etc., s. XVII, Roma Bibl. Vallicell. C 20; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 126.
M = Bullae diversorum, s. XVII, Roma Arch. Vat. Arm. XXXI t. 46; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 367.
N = Miscellanea, s. XVII, cod. Vat. Regin. 2100; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 59.
O = Miscellanea monumentorum, s. XVII—XVIII, Roma Bibl. Corsin. cod. 1104 (41 F 25) f. 132 sq. Est apogr. cod. E; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 124.
P = Storia di alcune chiese di Roma, s. XVIII, Roma Arch. di S. Pietro in Vincoli; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 133.
Q = Ios. Bianchini Miscellanea in cod. Vat. lat. 8081 s. XVI sq. (ex cod. L); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 26.
R = G. Terribilini Schede riguardanti le chiese e i monumenti di Roma vol. II, s. XVIII, Roma Bibl. Casanat. cod. 2178 (XX XI 2); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 120.
S = Ios. Garampi Schedae, s. XVIII, Roma Arch. Vat. (Fondo Garampi); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 522.
T = P. L. Galletti Spicilegium vol. I, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8054; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 25.
V = St. Borgia Bullarium Lucii III, s. XVIII, Roma Bibl. Vat. (Museo Borgia); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 74 sq.

Cf. Inventarium librorum bibliothecae collegii s. Bonaventurae in conventu ss. XII Apostolorum de Urbe a. 1725, s. XVIII, Roma Bibl. Vittorio-Emanuele (Mss. Gesuitici 134).

†*1* *(560—73) mai. 3*

Iohannes III cardinalibus et clericis ecclesiae Apostolorum: basilicam iam a Pelagio initiatam et a sese consummatam titulum cardinalem constituit eidemque parochiae fines assignat et de sacro vestiario donaria donat. — Quoniam primitivam. Dat. temporibus d. Iohannis III pp. p. m. Petri ep. canc. s. sed. apost., m. madio, die 3.

[B. C =] E f. 3 = O f. 132. F f. 16' et 103 = R cit. G f. 108 Exc. H t. I f. 5' Exc. et t. II f. 460. I f. 67 = M f. 286. K f. 382. L f. 32 = Q f. 25. N f. 150. P p. 344. — Edd. Baronius Ann. ad a. 559 c. 3 ex K. Torrigio Le sacre grotte Vat. [2. 3] *p. 313 ex K. Martinelli p. 67. 70. 72 ex E. Bull. Rom. ed. Cocquelines I 93 ex L = Bull. Rom. ed. Taur. I 156.*

Marini Pap. dipl. p. 1 n. 1 ex E = Urlichs Cod. urbis Romae topogr. p. 199 = H. Jordan Topographie der Stadt Rom im Alterthum II (1871) 669 n. 3. — Regg. Rasponi De bas. Lat. p. 248. Malvasia p. 10. 66 ex C. Galletti Del vestarario p. 1. Bonelli p. 10. Grisar I 615. J. CCXXVI. JK. † 1043 ad mai. 13.

Spurium. — Descriptio terminorum parochiae deprompta est ex n. 7. De re cf. Vitam Iohannis III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 305; Mommsen p. 157): Hic perfecit ecclesiam apostolorum Philippi et Iacobi et dedicavit eam.

**2* *(1099—1118)*

Paschalis II Iohanni Gaetano cancellario suo: praecipit, ut audiat et definiat causam inter ecclesias XII Apostolorum et s. Marci de dignitate crucis fraternitatis.

Laud. in n. 3. — Reg. JL. —.

3 *1127 (feb. 19 — mart. 23)*

Ante Honorii II praesentiam causa inter basilicam XII Apostolorum et ecclesiam s. Marci de dignitate crucis fraternitatis Romanae agitur et sententia a rectoribus fraternitatis promulgata confirmatur. — Quoniam humanae. Ego Alexius scrin. S. R. E. Subscr. 75 clerici et laici, inter quos 21 card.

[C =] E f. 4 = O f. 134. G f. 244 et H t. I f. 21 Exc. (ex C). — Ed. Liverani Opp. IV 258 ex E. — Regg. Martinelli p. 66. Bonelli p. 17. Armellini [1] p. 40; [2] p. 38. JL. —.

cf. Clerus urbis Romae n. 22.

4 *Roma San Pietro 1130 april. 24*

Anacletus II Gregorio tit. ss. Apostolorum presb. card. etc.: ecclesiae ss. Apostolorum condonat ecclesiam b. Abbacyri in Biberatica solitumque bizantium, qui ex ea Lateranensi palatio singulis annis solvebatur. — Universos quidem. Ego Anacletus etc. Subscr. 17 card. Dat. Romae ap. s. Petrum p. m. Saxonis S. R. E. presb. card. et canc., 8 kal. maii, ind. 8, a. d. inc. 1130, pont. aut. d. Anacleti pp. II a. 1.

[C =] E f. 22 = O f. 166'. F f. 22'. G f. 250 et H t. I f. 22' Exc. (ex C). L f. 33'. P p. 349. T p. II f. 34. — Edd. Panvinio ap. Mai Spicil. Rom. IX 505 ex F. Liverani Spicil. Liber. p. 572 ex P. PflugkH. Acta II 330 n. 371 ex LT. — Regg. Martinelli p. 336. PflugkH. Iter p. 232 n. 378. JL. 8375.

5 *Anagni (1160 — 76) iul. 16*

Alexander III priori et clericis bas. XII Apostolorum: ad instantiam Gregorii subdiac. commutat stationem, quae 5 feria infra octavam pentecostes annuatim fieri consuevit, in diem festivitatis b. Iacobi maioris. — Attendentes fervorem. Dat. Anagniae 17 kal. aug.

[C =] E f. 7' = O f. 140. S (ex C). R f. 211' Reg. — Edd. Martinelli p. 68. Gött. Nachr. 1903 p. 38 n. 5 ex E. — Regg. Malvasia p. 200. Piazza p. 470 ad iul. 25. JL. 12608.

6 *Anagni (1160 — 76) iul. 16*

Alexander III primicerio et clericis scholae cantorum: mandat, quatenus de cetero in festo b. Iacobi stationem in eccl. XII Apostolorum faciant. — Apostolica sedes. Dat. Anagniae 17 kal. aug.

[C =] E f. 8 = O f. 141. S (ex C). R f. 211' Reg. — Ed. Gött. Nachr. 1903 p. 39 n. 6 ex E. — Regg. Martinelli p. 69. JL. 12609.

cf. Schola cantorum n. 3.

7 *Velletri 1183 (april. 28 — mai. 12)*
Lucius III Pandolpho presb. card. et clericis bas. XII Apostolorum etc.: ecclesiam a Iohanne III ad titulum cardinalatus constructam et dedicatam *(cf. n. 1)* sub apost. protectione suscipit et parochiam terminis suis descriptam confirmat. — Cum universis. Ego Lucius etc. Subscr. 11 card. Dat. Velletr. p. m. Alberti S. R. E. presb. card. et canc., 4 . . . mai., ind. 1, inc. d. a. 1183, pont. v. d. Lucii pp. III a. 2.

[D f. 31 =] V. — Ed. Gött. Nachr. 1903 p. 110 n. 6 ex V. — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Abbacyri.

Ecclesia b. Abbacyri de Militiis, sita in foro Traiani (cf. Martinelli p. 332. 335 et Armellini [1] p. 92 sq.; [2] p. 179 sq.), donata est ab Anacleto II basilicae XII Apostolorum (v. Eccl. XII Apostolorum n. 4). Ex ipsius autem bulla comperimus, hanc ecclesiolam Lateranensi palatio unum bizantium annuatim debuisse; quod confirmant Albinus et Cencius (ed. Fabre-Duchesne I 8 et II 109), apud quos legimus:

„Ecclesia s. Abbaciri I marabotinum".

Sed privilegii, quo sub hoc censu eidem ecclesiae libertas Romana concessa fuit, nullam habemus notitiam.

Ecclesia s. Marcelli in Via lata.

(San Marcello.)

Ugonio f. 279 sq. — Panciroli [1] p. 439 sq.; [2] p. 360 sq. — Martinelli p. 168. — Ciampini De sacris aedif. p. 139. — Piazza p. 456 sq. — Nibby I 316 sq. — Forcella II 299 sq. — Adinolfi II 277 sq. — Armellini [1] p. 324; [2] p. 254. — Monumenta ordinis Servorum s. Mariae edd. Aug. Morini et Peregr. Soulier II (Bruxelles 1898) 191 sq. — Marucchi p. 394 sq.

Titulus Marcelli (cf. Duchesne in Mélanges VII 224), ab ipso Marcello papa institutus (n. 1), laudatur in Symmachi praefecti Urbis epistola a. 418 (Baronius Ann. ad a. 418 c. 79). Ecclesia restaurata ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 509), aucta a Leone III (l. c. II 21), a Gregorio IV (l. c. II 78. 83) et a Stephano V (l. c. II 195), recta fuit olim ab archipresbytero et canonicis, sed a. 1368 „in suis aedificiis nimium collapsa ac etiam ruinosa" ab Ardoino card. fratribus ordinis Servorum b. Mariae concessa est (cf. A. Giani Ann. s. ord. fratrum Servorum s. Mariae virg. [1] I (Florentiae 1618) f. 112 et 170'; [2] I (Lucae 1719) p. 322 sq.); quod confirmavit Urbanus V a. 1368 dec. 7 (Reg. Vat. t. 259 f. 45'). Est adhuc titulus presbyteralis.

Privilegia huius ecclesiae antiquiora a. 1898 in domo fratrum Servorum s. Mariae Bruxellensi custodiebantur (ed. I. M. Albarelli in Mon. ord. Serv. II 191 sq.). Unum vero documentum a. 1138 nov. 3, quo Petrus card. tit. s. Marcelli, consentiente capitulo, Rainaldo filio comitis Landonis litem de quadam pensione de ecclesia s. Antimi refutavit, adservatur in archivo castri

s. Angeli (Arm. III c. III n. 22; ed. Studi e doc. VII (1886) 109 n. 3). Inventarium denique monasterii s. Marcelli de Urbe a. 1406, ubi etiam tabula est librorum, qui olim in bibliotheca ecclesiae s. Marcelli adservabantur, ed. P. M. Soulier in Mon. ord. Serv. IV (Bruxelles 1900—1) 192 sq.

A = Orig.
B = Cop. a. 1252 dec. 13.

**1* *(308—09)*

Marcellus .. domum Lucinae dedicat nomine b. Marcelli titulum.

Laud. in Vita Marcelli (Lib. pontif. ed. Duchesne I 164; Mommsen p. 44). — Reg. JK. —.

cf. Passio Marcelli (Acta SS. II ian. p. 373).

**2* *(847—50)*

Leo IV per missos et litteras vocat Anastasium presb. card., quem in titulo b. Marcelli ordinavit, secedentem ad alienas parochias absque pontificali scientia, ut ad parochiam suam redeat.

Laud. in n 3. — Reg. JE. —.

3 *Roma 850 dec. 16*

Leo IV in concilio Anastasium presb. card. iam per biennium in alienis parochiis latitando morantem et ad duo concilia frustra vocatum, privat communione, donec redeat. — Anastasius presb. card.

Hincmari Remen. Ann. ad a. 868 (edd. G. H. Pertz Mon. Germ. Scr. I 477; G. Waitz Ann. Bertiniani in Scr. rer. Germ. p. 92; Bull. Rom. ed. Cocquelines I 183 n. 2 = Bull. Rom. ed. Taur. I 292 n. 2; Mansi XIV (943). 1026. Migne CXV 665). — Regg. J. p. 231. JE. I p. 332.

Haec epistola, teste Hincmaro, in imagine in dextra parte (i. e. basilicae b. Petri) scripta fuit.

**4* *Ravenna S. Vitale 853 mai. 29*

Leo IV Anastasium presb. card. iterum anathematizat.

Laud. in n. 5. — Regg. J. p. 233. JE. I p. 335.

5 *Roma S. Pietro 853 iun. 19*

Leo IV (in concilio) omnibus episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus et universis clericis cunctoque populo christiano: Anastasium presb. card., qui contra statuta patrum provinciam ecclesiamque deserens, iam per quinquennii tempus in alienas parochias veluti ovis errans discurrit, iterum anathematizat. — Quod bene ac pleniter.

Hincmari Remen. Ann. ad a. 868 (edd. Pertz l. c. p. 478; Waitz l. c. p. 93; Bull. Rom. ed. Cocquelines I 183 n. 2 = Bull. Rom. ed. Taur. I 292 n. 2; Mansi XIV 1027; Migne CXV 665). [Deusdedit lib. II c. 60 (46) edd. Martinucci p. 192; Wolf v. Glanvell p. 214.] — Regg. J. 1986. JE. 2635.

Haec quoque epistola in imagine in sinistra parte (basilicae b. Petri) scripta fuit, ut tradit Hincmarus.

6 *Roma (853 iun. — aug.)*

Leo IV Anastasio excommunicato: praecipit, ut ad concilium, quod 15 die nov. exspectatae futurae secundae huius indictionis *(853)* celebrabitur, se

praesentare procuret, ut eius causam cum venerabili coetu sanctae congregationis valeat ventilare. — Cum spiritualibus te.

Exstat in actis concilii a. 853 dec. 8 (n. 7). — Edd. Baronius Ann. ad a. 853 c. 38 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 626, = Piazza p. 459, = Mansi XIV 1018 = Migne CXV 669. — Regg. J. 1987. JE. 2636.

In eisdem actis legimus, hanc epistolam a Nicolao, Petronacio et Iohanne episcopis ad Anastasium, tunc cum missis imperialibus Clusii *(Chiusi)* commorantem, delatam fuisse. Cf. etiam Vitam Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 129).

7 *Roma S. Pietro 853 dec. 8*

Leo IV (in concilio) venerabilibus missis sacratissimorum imperatorum, Ioseph Eporedien. seu Petro Spoletin. itemque Petro Aretin. ac Notingo Brixien. episcopis, universaeque s. synodo: Anastasium presb. card., qui propriam parochiam relinquens, in aliena per multa tempora nititur immorari, a sacerdotali ministerio modis omnibus removet, ita ut locum restitutionis nequaquam inveniat. — Quod bene ac pleniter.

Acta huius synodi edd. Baronius Ann. ad a. 853 c. 35. Mansi XIV 1017. St. Borgia Vat. conf. p. CCVII. — Regg. J. p. 233. JE. I p. 336.

cf. Hincmari Remen. Ann. ad a. 868 (edd. Pertz l. c. p. 478; Waitz l. c. p. 93; Mansi XIV 1027; Migne CXV 666), ubi inscribitur: „Super valvas argenteas haec scripta sunt". — De codd. et edd. cf. Werminghoff in N. Archiv XXVI (1901) 620.

**8* *(855)*

Benedictus III Anastasium presb. card. sacerdotalibus exspolians vestimentis, inter laicos in communione recipit.

Laud. in n. 9. — Regg. J. p. 235. JE. I p. 340.

Anastasius a. 855, post mortem Leonis IV, in antipapam eligitur; cf. Vitam Benedicti III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 141).

9 *Roma S. Prassede 868 oct. 12*

Hadrianus II (in concilio): Anastasium omni communione ecclesiastica privat, donec de omnibus, quibus impetitur, coram synodo rationem ponat. — Omni Dei ecclesiae.

Hincmari Remen. Ann. ad a. 868 (edd. Pertz l. c. p. 479; Waitz l. c. p. 94; Bull. Rom. ed. Cocquelines I 206 n. 2 = Bull. Rom. ed. Taur. I 332 n. 2. Mansi XIV 1028). — Regg. J. 2209. JE. 2912.

**10* *(1048—54)*

Leo IX iubet, ut poena, non impensa, quam abbas s. Sepulcri Aquaependentis clericis ecclesiae s. Marcelli pro ecclesiola ss. Cosmae et Damiani intra claustrum eorum sita debebat, tantum legaliter emendetur.

Laud. in n. 16. — Reg. JL. —.

„Abbatis autem versutia inemendata remansit."

**11* *(1054—57)*

Victor II similiter praecipit *(ut n. 10)*.

Laud. in n. 16. — Reg. JL. —.

„Sed neglegentia eorum, quibus imperaverat, factum non fuit."

**12* *(1057—58)*
Stephanus IX itidem iubet *(ut n. 10. 11).*
Laud. in n. 16. — Reg. JL. —.

**13* *(1059—61)*
Nicolaus II itidem iubet *(ut n. 10. 11. 12).*
Laud. in n. 16. — Reg. JL. —.
„Attamen adimpletum non fuit."

**14* *(1061—73)*
Alexander II possessionem ecclesiolae ss. Cosmae et Damiani s. Marcello reddi iubet.
Laud. in n. 16. — Reg. JL. —.
„Sed propter adversantium importunitatem non potuit."

**15* *(1080—84)*
Clemens III *(Wibertus)* pactum componit inter clericos s. Marcelli et abbatem s. Sepulcri Aquaependentis, ut monasterium retineat ecclesiolam ss. Cosmae et Damiani, singulis quibusque annis debitam poenam persolvens.
Laud. in n. 16. — Reg. JL. —.
Sed abbas promissa non solvit. Itaque papa ad abbatem nuntios misit, sed ille ad tres terminos frustra exspectatus est.

16 *Laterano 1084 nov. 4*
Clemens III *(Wibertus)* fidelibus Christi: reddit clericis tituli s. Marcelli possessionem ecclesiolae ss. Cosmae et Damiani et omnium bonorum eius ad usum et salarium, salva tamen abbatis (s. Sepulcri Aquaependentis) querela intra praesentis anni spatium. — Dispensatio licet. Subscr. 12 card. Dat. Lat. p. m. Sigefredi Bononien. ep. vice Petri canc., a. d. inc. 1084, ind. 8, a. aut. pont. d. Clementis III pp. 1, 2 non. nov.; actum fel. amen.
A. — Ed. Mon. ord. Serv. II 191 n. 1 ex A. — Reg. JL. —.

17 *Tivoli 1089 iul. 9*
Clemens III *(Wibertus)* Donato archipresb. etc.: Roberto eccl. s. Marcelli subdiacono interveniente, donat ecclesiam s. Philippi sitam in loco q. d. Massa de bestario b. Petri cum omnibus suis pertinentiis in usum et salarium, sub censu 2 denariorum annuatim s. Lateranensi palatio persolvendo. — Quamvis ineffabili clementia. Dat. Tybure p. m. Petri S. R. E. presb. card. atque bibl., 7 id. iul., a. 5 pont. d. Clementis III pp., ind. 12.
A. — Ed. Mon. ord. Serv. II 196 n. 2 ex A. — Reg. JL. —.
De massa de vestiario cf. Galletti Del vestarario p. 10 sq. et Albarelli l. c. p. 211.

**18* *(1099—1118)*
Ante Paschalem II sententia denuntiatur, ecclesiam s. Mariae de Cannella iuris et proprietatis atque parochiae s. Marcelli esse.
Laud. in n. 19. — Reg. JL. —.

19 *Roma S. Pietro 1118 mart. 19*
Gregorius VIII *(Burdinus)* Romano (card. s. Marci) praeposito eccl. s. Marcelli etc.: concedit ecclesiam s. Mariae in Cannella, quae iuris et pro-

prietatis atque parochiae s. Marcelli esse comprobatur et ante Paschalem *(n. 18)* finitum esse iusta sententia denuntiatur. — Cum per ineffabilem. Dat. Romae in porticu s. Petri p. m. Petri abbatis atque canc. S. R. E., 14 kal. aprel., ind. 11, a. 1 pont. d. Gregorii pp. VIII.

A. [B]. — Ed. Mon. ord. Serv. II 199 n. 3 ex A et p. 210 n. 8 ex B. — Reg. JL. —.

20 *Viterbo 1145 iun. 4*

Eugenius III Iulio presb. card. etc.: committit ecclesiam s. Mariae de Cannella cum omnibus ad eam pertinentibus, quae S. R. E. iuris exsistit, ad meliorandum, fruendum et disponendum. — Cum universis catholicae. Ego Eugenius etc. Subscr. 24 card. Dat. Biterbi p. m. Roberti S. R. E. presb. card. et canc., 2 non. iun., ind. 8, inc. d. a. 1145, pont. v. d. Eugenii III pp. a. 1.

A. — Ed. Mon. ord. Serv. II 202 n. 4 ex A. — Reg. Armellini [2] p. 289. JL. —.

21 *Laterano 1154 mai. 31*

Anastasius IV Iulio presb. card. etc.: repetit Eugenii III privilegium *(n. 20)*. — Cum universis. Ego Anastasius etc. Subscr. 14 card. Dat. Lat. p. m. Rolandi S. R. E. presb. card. et canc., 2 kal. iun., ind. 2, inc. d. a. 1154, pont. v. d. Anastasii pp. IIII a. 1.

A. — Ed. Mon. ord. Serv. II 204 n. 5 ex A. — Reg. JL. —.

22 *Viterbo 1155 aug. 21*

Hadrianus IV Iulio presb. card. etc.: repetit Eugenii III *(n. 20)* et Anastasii IV *(n. 21)* privilegia. — Cum universis. Ego Adrianus etc. Subscr. 14 card. Dat. Viterbi p. m. Rolandi S. R. E. presb. card. et canc., 12 kal. sept., ind. 3, inc. d. a. 1155, pont. v. d. Adriani pp. IIII a. 1.

A. — Ed. Mon. ord. Serv. II 205 n. 6 ex A. — Reg. JL. —.

23 *Laterano 1166 april. 16*

Alexander III Cunrado Maguntino archiep. et tit. s. Marcelli presb. card. et eiusdem eccl. clericis: confirmat sententiam a quibusdam iudicibus Romanis latam super possessionibus turris, terrarum, pratorum, vinearum, pantanorum in locis q. v. Pulveriulus, Casale, Vicus longus, Rutt. de çlovo, Sambuculis, super quibus causa inter ipsos et yconomum et fratres s. Caesarii de Palatio diutius vertebatur, et ipsos a praelibati yconomi et fratrum s. Caesarii impetitione tam in possessorio quam in petitorio iudicio prorsus absolvit, perpetuum eis super controversia ista silentium imponens. — Causam quae inter. Ego Alexander etc. Subscr. 19 card. Dat. Lat. p. m. Hermanni tit. s. Susannae presb. card., 16 kal. mai., ind. 14, inc. d. a. 1166, pont. v. d. Alexandri pp. III a. 7.

A. — Ed. Mon. ord. Serv. II 206 n. 7 ex A. — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Mariae in Via lata.

(Santa Maria in Via lata.)

Panciroli [1] p. 602 sq.; [2] p. 357 sq. — Torrigio I sacri trofei p. 75 sq. — Flor. Martinelli Primo trofeo della S^ma^ Croce eretta in Roma nella Via lata da S. Pietro apostolo (In Roma 1655). — Piazza p. 805 sq. — Notizia breve dell' Oratorio eretto

sotto l'insigne Collegiata di S. Maria in Via lata (In Roma 1771). — Nibby I 519 sq. — Forcella VIII 385 sq. — Adinolfi II 289. — Armellini [1] p. 341; [2] p. 471. — L. M. Hartmann Ecclesiae s. Mariae in Via lata tabularium I. II (Vindobonae 1895—1901). — Marucchi p. 392 sq.

Huius diaconiae origo incerta est, quamquam traditio fundationem eius Sergio I adscribit (cf. Baronii Ann. ad a. 701 c. 9, qui affirmat „in antiquis monumentis diaconiae s. Mariae in Via lata se legisse, ab eodem pontifice ecclesiam fuisse dedicatam"). Primam in Libro pontificali de ea notitiam invenimus temporibus Leonis III, qui ecclesiam ipsam ditavit (Duchesne II 12. 19); quod etiam fecit Gregorius IV (l. c. II 76. 77). Ecclesia a. 1491, iubente Innocentio VIII, funditus renovata est, eique unitum ab Eugenio IV, Nicolao V et Calixto III celebre monasterium monialium ss. Cyriaci et Nicolai in Via lata.

Archivum adservatur adhuc penes canonicos. De eo cf. Dudik Iter Rom. I 69; Hartmann I p. XI; Gött. Nachr. 1900 p. 400.

**1* *1049*

Leo IX cum multis episcopis et cardinalibus condit in altari maiore multas reliquias sanctorum.

Laud. in Stephani Infessurae Diario (edd. Martinelli p. 159; Muratori Scr. III^b 1238; Tommasini in Fonti per la storia d'Italia V 268), ubi legimus: Die 24 (m. augusti a. 1491) remotum fuit altare maius .., ubi est scriptum in pergamena de dictis reliquiis cum commemoratione, quod ibi conditae fuerunt per Leonem nonum, qui fuit tempore Henrici tertii, 1049, cum multis episcopis et cardinalibus. — *Reg. JL.* —.

**2* *(1124—30)*

Honorius II decidit malitiosam litem, quam Rainaldus ecclesiae s. Mariae in Via lata fecerat, clericis s. Mariae in Via lata confirmans hereditatem, quam Petrus Saxonis Franconis Durantis eidem ecclesiae reliquit.

Laud. in charta a senatoribus Urbis a. 1148 dec. 23 facta (edd. Galletti Del primicero p. 306 n. 57; Farina Rischiarazioni e documenti p. 337 n. 2). — Reg. JL. —.

**3* *(1197—98)*

Celestinus III committit P(etro) Portuen. ep. et I(ohanni) Tuscanen. ep. ac tit. s. Clementis presb. card. et G(regorio) s. Angeli diac. card. causam inter mon. s. Silvestri et eccl. s. Mariae in Via lata de quibusdam possessionibus.

cf. Mon. ss. Stephani et Silvestri n. 8.

Monasterium ss. Cyriaci et Nicolai in Via lata.

Floravante Martinelli Primo trofeo p. 67 sq. et p. 125 sq. narrat, monasterium ss. Stephani et Cyriaci conditum fuisse ab Adalberti consulis Romanorum sororibus saec. X med.; postea vero a Pretiosa huius monasterii abbatissa ecclesiam s. Nicolai ei attiguam fuisse erectam. Sed iam a. 972 monasterium memoratur s. Christi martyris Cyriaci atque Nicolai confessoris. Celebri

huic ancillarum coenobio subiectum fuit antiquissimum monasterium s. Mariae et s. Blasii in civitate Nepesina, atque etiam monasterium s. Cyriaci in Gernrode, a Gerone marchione institutum. Sed saec. XV, una abbatissa et octo monialibus solummodo exstantibus, „quarum plures decrepitae fuerant et senio laboraverant", Eugenius IV, ordine abbatissalique dignitate suppressis, monasterium ecclesiae s. Mariae in Via lata ei proximae incorporavit; quod confirmarunt Nicolaus V et Calixtus III. Nulla vestigia monasterii nunc supersunt (cf. Lubin p. 334; Adinolfi II 298; Armellini [1] p. 188; [2] p. 476).

Tabularium huius coenobii, magni pretii, quippe quod ad X saec. usque monumenta custodit, congregatione suppressa, saec. XV transiit ad archivum ecclesiae s. Mariae in Via lata, ubi hodie adservatur. Fuit exploratum a Martinelli, Massarelli, Panvinio, Strozzi, Galletti et nuperrime a L. M. Hartmann Vindobonensi.

A = Orig. Roma Arch. capitolare di S. Maria in Via lata.
B = Cop. ib.
C^{1-3} = Transsumptum bullarum pertinentium ad mon. s. Ciriaci, s. XVI—XVII, in Memorie dell' antichità di S. Maria in Via lata, ib. (sign. 339).
D = Liber transsumptorum instrumentorum antiquissimorum in pergameno, .. compositus a Magalotti, cum praefatione can. Iac. De Pretis, s. XVII, ib. (sign. 98).
E = Liber memoriarum antiquarum, cum praefatione can. Iac. De Pretis, s.XVII, ib.
F = Diversorum pontificum bullae, privilegia, s. XVI—XVII, cod. Vat. lat. 6420; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 16.
G = Onuphrii Panvinii Schedae, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 34 [G^1] et Arm. XV t. 128 [G^2]; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 1 sq.
H^1 = Angeli Massarelli De pontificibus et cardinalibus vol. II, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 44; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 387.
H^2 = Angeli Massarelli Miscellanea vol. I, s. XVI, San Severino Bibl. comunale; cf. Gött. Nachr. 1898 p. 505 sq.
I = Floravante Martinelli Spoglio di scritture che si ritrovano nell' archivio della chiesa di S. Maria in Via lata, s. XVII, cod. Vat. Barb. 2429 (XXXII 220); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 86.
K = Carlo sen. Strozzi Spoglio delle scritture di S. Maria in Via lata in Spoglio QQ 1238 p. 97 sq., s. XVII, Firenze Bibl. nazionale (Magliab. XXXVII 306); cf. Gött. Nachr. 1904 p. 142.
L = Istoria ecclesiastica di Sabina, s. XVII, Napoli Bibl. Brancacciana (III D 4, olim 3 E 9).
M = P. L. Galletti Chartularium ss. Cyriaci et Nicolai in Via lata vol. I—III, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8048—50 [M^1]; cf. PflugkH. Iter p. 136; Hartmann l. c. p. XII, Gött. Nachr. 1903 p. 25. — Miscellanea vol. XI, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7932 [M^2]. — Spicilegium, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8054 [M^3]. — Storia dei conti Tuscolani vol. I—III, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8042—44 [M^4]; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 23—25.

**1* *(981)*

Benedictus VII committit Stephano primicerio s. apost. sedis, ut audiat Angelam (*l.* Agatham) abbatissam mon. ss. Cyriaci et Nicolai de Via lata contra Farolfum, Marinum et Piccium fratres.

Laud. in sententia Stephani primicerii a. 981 (ed. Hartmann I 14 n. 10a ex I p. 64). — Reg. JL. —.

2 *(1099—1118?)*

Paschalis II(?) [abbatissae mon. ss. Cyriaci et Nicolai in Via lata etc.]: confirmat possessiones propriis nominibus expressas. — Convenit [apostolico moderamini].

B s. XII. [I p. 97. K p. 171]. — Ed. Hülsen in Bullett. della Commissione archeol. com. XXI (1893) 142 ex I. — Reg. JL. —.

Documentum longissimum constans tribus membranis simul consutis aqua ita labefactavit, ut, praesertim in inferiore eius parte, pauca verba tantum legere liceat. Textus cursivis litteris est exaratus, non quidem ad apostolicae cancellariae modum, sed notariorum Romanorum illius aetatis; quod ad concludendum inducit exemplum potius quam autographum fuisse documentum; quamquam ob scripturae defectum tutum iudicium sumere de eius fide nequimus. Procul dubio possessionum series illic exstans topographiae Urbis in medio aevo multum utilitatis contulerit.

**3* *(1099—1118)*

Paschalis II mittit Laviniam abbatissam in tenimentum et possessionem duarum partium castelli de Cave et roccae ipsius.

Laud. in n. 5. — Reg. JL. —.

4 *Laterano 1124 iun. 4*

Calixtus II Laviniae abbatissae: roborat refutationem factam a Iohanne Odonis et Gregorio de Monte Albano de possessionibus ab eis violenter invasis, quas confirmat monasterio s. Cyriaci. — Aequitatis et iustitiae. Ego Calixtus etc. Subscr. 9 card. Dat. Lat. p. m. Aimerici S. R. E. diac. card. et canc., 2 non. iun. [iul. $H^{1.2}$], ind. 2, inc. d. a. 1124, pont. aut. d. Calixti II pp. a. 6 [5 $C^{1.2}$].

C^{1-3}. F f. 2. G^1 f. 109 et G^2 f. 240 Exc. H^1 f. 553. H^2 f. 20. I p. 92. K p. 167. L f. 668 Exc. — Edd. Martinelli p. 103. U. Robert Bullaire du pape Calixte II t. II 328 n. 500 ex F. — Regg. Lubin p. 334. Robert Etude sur les actes du pape Calixte II App. p. 129. JL. 7158.

Lubin p. 334 laudat praeter Calixti bullam alteram a. 1084, qua Gregorius VII dedit huic monasterio s. Cyriaci ecclesiam s. Iohannis in Sylva maiore sitam, septimo ab Urbe miliario, prope Tibur civitatem. Sed Lubinium repetisse autumo errorem Martinellii l. c. p. 91, qui chartam privatam a. 1083 dec. 10 (Hartmann II 30 n. 112) male legens atque interpretatus, veluti de Gregorii VII bulla a. 1084 oct. 10 locutus est.

5 *Laterano 1125 april. 6*

Coram Honorio II (in Lateranensi palatio cum tota curia episcoporum cardinalium etc.) causa inter Mariam abbatissam et Caloleum de Cave eiusque consortes de duabus partibus castelli de Cave pos. in territorio Campanino agitur. — Capitulum recordationis scr. a Falcone scrin. iussu Honorii II.

B s. XII. D p. 93. I p. 61. K p. 149. M^2 f. 85. M^4 t. II^a f. 67. — Edd. Martinelli p. 109. Liverani Opp. IV 137 ex M^4. — Reg. JL. —.

6 *1147 mai. 24*

Ante praesentiam Conradi Savinen. ep. et Eugenii III vicarii et Gregorii card. tit. Calixti et Astaldi diac. card. s. Eustachii etc. causa inter Mariam abbatissam et Grisoctum de Ingizzello super tenimento pos. extra portam Portuensem in Campo de Meruli agitur. — Scr. a Nicolao scrin. S. R. E. iussu Conradi ep.

A. [D p. 276 et 301. I p. 75. K p. 158. M^1 t. II^a f. 28. M^2 f. 89. M^4 t. II^a f. 72]. — Reg. JL. —.

7 *1156 iun.*

Coram Hadriano IV causa inter Mariam abbatissam et Caloleum et Odemundum de Cave eiusque consortes super duabus partibus castelli Cave agitur. — Scr. ab Oddone scrin. S. R. E. iussu Hadriani IV.

D p. 94. I p. 18. K p. 116. M[4] t. II[a] f. 83. — Reg. JL. —.

Monasterium ss. Stephani, Dionysii et Silvestri cata Pauli sive inter duos hortos.

(San Silvestro in Capite.)

Ugonio f. 241 sq. — Panciroli [1] p. 760 sq.; [2] p. 389 sq. — Gio. Giacchetti Historia della venerabile chiesa e monastero di S. Silvestro de Capite di Roma (In Roma 1629). — Severano p. 346 sq. — Martinelli p. 303 sq. — Lubin p. 332. — Piazza p. 584 sq. — Gius. Carletti Memorie istorico-critiche della chiesa e monastero di S. Silvestro in Capite di Roma (In Roma 1795). — Gius. Settele Illustrazione di un' antica iscrizione esistente nella chiesa di S. Silvestro in Capite in Dissert. dell' Accad. Rom. di archeol. III (1829) 231 sq. — Nibby I 713 sq. — Forcella IX 77 sq. — Adinolfi II 348 sq. — Armellini [1] p. 220 sq.; [2] p. 296 sq. — V. Federici Regesto del monastero di S. Silvestro de Capite in Arch. della Soc. Rom. XXII (1899) 213 sq. 490 sq.; XXIII (1900) 68 sq. 412 sq. — L. Duchesne Saint-Denis in Via lata in Mélanges XX (1900) 317 sq. — Marucchi p. 395 sq.

Pauli I bulla (n. 2) docet, ipsum in propria domo monasterium hoc constituisse monachisque graecis ex ordine s. Basilii tradidisse, quibus expulsis, ut credunt, saec. XIII (cf. Federici p. 230), monasterii administratio ad monachos s. Benedicti transiit. Sed congregatione hac delabente, Honorius IV monasterium monialibus s. Clarae commisit. Ecclesia fuit ditata a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 11. 22), a Gregorio IV (l. c. II 79) et a Nicolao I (l. c. II 153), et inter XX antiquas Urbis abbatias ita recensetur: „S. Silvestri inter duos hortos, quam aedificavit Dionysius papa, qui et ibi requiescit“. Est titulus presbyteralis ex gratia Leonis X.

Archivum iam inundatione Tiberis a. 1870 valde laesum, translatum est, congregatione suppressa, ad R. archivum Romanum a. 1875 (Roma Arch. di stato, S. Silvestro in Capite; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 240 et Federici p. 236 sq.).

B = Cop. Roma Arch. di stato (quae tamen paene omnes aut perierunt aut disparuerunt).
B[1] = Cop. Roma Arch. Vat. Arm. XII c. II n. 4.
C = Monumenta varia collecta a C. card. Baronio, s. XVI, Roma Bibl. Vallicell. Q 6; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 139.
D = Collectio synodorum et epistolarum decretalium sive dogmaticarum summorum pontificum, s. XVII, ib. C 23; cf. PflugkH. Iter p. 102 et Gött. Nachr. 1903 p. 126 sq.
E = Varia, s. XVI, cod. Vat. lat. 6198; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 16.
F = P. L. Galletti Storia genealogica de' conti Tuscolani vol. I—III, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8042—44; cf. PflugkH. Iter p. 135.

Notitias ex archivo s. Silvestri praebent cod. Vat. lat. 8263, s. XVI, (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 27) et Garampi Notizie ricavate dall' archivio di

S. Silvestro in Capite, s. XVIII, Roma Arch. Vat. Fondo Garampi n. 80 (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 393). Inventarium saec. XIX est in archivo Romano: Inventario di tutti gli atti e scritture esistenti nell' archivio del ven. monastero di S. Silvestro in Capite, auct. C. Corvisieri, vol. I—III (cf. Federici p. 237 not. 1).

**1* *(761) iun. 9*

Paulus I introducit in hoc oraculo corpus b. Silvestri ep. et confessoris.

Notitia haec addita inveniebatur in n. 2. — Reg. JE. —.

2 *761 iul. 4*

Paulus I Leontio rel. presbytero et abbati etc.: concedit monasterio a sese infra moenia domus suae constituto praedia et possessiones, et statuit, ut congregatio monachorum in eodem monasterio septies in die Domino referat laudes. — Inter diversa studiorum. Paulus ep. etc. Subscr. 41 episcopi et presbyteri etc. Dat. 4 non. iul. imp. d. Constantino aug. a Deo cor. magno imp. a. 43, pc. eius a. 23, ind. 14.

B[1] s. XVI ex. C f. 492. D f. 267. E f. 41. — Edd. Baronius Ann. ad a. 761 c. 2 (4 non. iun.) *= Marangoni Chronol. Rom. pontif. p. 132, = Mansi XII 645, = Bull. Rom. ed. Cocquelines I 154 n. 2 = Bull. Rom. ed. Taur. I 248 n. 2 = Migne LXXXIX 1190 n. 12. Federici n. 1 ex B[1]. Mon. Germ. Conc. II 64 n. 12. — Regg. Giacchetti p. 11. 16. 77. Severano p. 346. Carletti p. 176. Werminghoff in N. Archiv XXIV 469. J. 1799. JE. 2346 ad iun. 2.*

Hoc „dignum huius sancti pontificis monumentum" primus Papebrochius falsum iudicavit. Contra quem Pagius et denuo Maffeus (Migne CXXVIII 1147) sincerum esse merito contendebant (cf. Federici p. 241 et Duchesne in Mélanges XX 328 sq.). — De re cf. Vitam Pauli (Lib. pontif. ed. Duchesne I 464).

**3* *761 aug. 17*

Paulus I introducit corpus b. Stephani mart. atque pontificis.

Notitia addita ut supra n. 1. — Reg. JE. —.

4 *(844?)*

Sergius II .. monacho atque abbati etc.: concedit pro restauratione monasterii portam q. v. s. Valentini, monasterium s. Valentini foris portam et pontem lapideum q. v. Molvius, censu sol. 3 singulis quibusque indictionibus persolvendo. — [Petentium desideriis.] Scr. p. m. Gaudiosi protoscrin. S. R. E., ind. ss. 1. [Dat. p. m. . . . . not.] et regionarii et bibl. S. R. E., a. Deo prop. pont. d. Sergii II pp. a. 1, regn. Lothario a Deo cor. imp., ind. ss. 1.

B s. XII. — Edd. PflugkH. Acta II 27 n. 56 ex B. Federici n. 2 ex B. — Regg. Carletti p. 179. PflugkH. Iter p. 177 n. 40. JE. † 2587.

Spurium Pflugk-Harttung et Federici (p. 241 sq.) documentum affirmant. Sed textum sincerum esse mihi persuasum habeo. Monasterium enim s. Valentini et pontem Milvium in Agapiti II bulla (n. 6) inter possessiones monasterii invenimus. Eschatocolli vero formulae et fortasse aut nomen papae aut signa chronologica incuria vel insipientia eius, qui apographum ex papyro originali iam valde laeso transcripsit, gravissime corruptae videntur.

**5* *(931—36?)*

Iohannes [XI?] offert monasterio „aquimolum molentem unum cum ligamentorio et introitu suo et cum omni conciatura sua et concedit in fluvium Tyberis ante cloacam cum aqua post se ad alium aquimolum faciendum".

Laud. in n. 6. — Reg. JL. —.

cf. Federici p. 247, qui hanc bullam Iohanni XI attribuit, sed res valde dubia est.

6 *955 mart. 25*

Agapitus II Leoni rel. presbytero et monacho atque a sese instituto et ordinato abbati etc.: confirmat possessionum seriem. — Convenit apostolico moderamini. Scr. p. m. Leonis not. reg. atque scrin. S. R. E., m. april., ind. ss. 13. Dat. 8 kal. april. p. m. Marini ep. s. Polimartien. eccl. et bibl. ss. sedis apost., a. Deo prop. d. n. Agapiti ss. pont. et univ. iunioris pp. in sacr. sede b. Petri apost. 9 et ind. ss. 13.

[B a. 1277] = F t. I f. 13. — Edd. Marini Pap. dipl. p. 38 n. 28 ex B = Migne CXXXIII 916 n. 19, = Urlichs Cod. urbis Romae topogr. p. 201. Federici n. 3 ex F. — Regg. Giacchetti p. 11. Carletti p. 181. Corvisieri in Arch. della Soc. Rom. I (1878) 94 not. 1 et p. 150 not. 2. J. 2816. JL. 3669.

7 *962 mart. 8*

Iohannes XII Theofilacto a sese constituto abbati etc.: confirmat possessionum seriem. — Convenit apostolico moderamini. Scr. p. m. Leonis scrin. S. R. E. in m. martio et ind. ss. 5. Dat. 8 die martii p. m. Iohannis ep. et bibl. s. sedis apost., a. Deo prop. pont. d. n. Iohannis ss. pont. et univ. XII pp. in sacr. sede b. Petri apost. 7.

[B a. 1318 april. 26.] — Edd. Marini Pap. dipl. p. 45 n. 29 ex B = Migne CXXXIII 1029 n. 14, = Federici n. 4. — Regg. Giacchetti p. 24. Corvisieri l. c. p. 151 not. J. 2834. JL. 3692.

**8* *(1197—98)*

Celestinus III committit P(etro) Portuen. ep. et I(ohanni) Tuscanen. ep. ac tit. s. Clementis presb. card. et G(regorio) s. Angeli diac. card. causam inter mon. s. Silvestri et eccl. s. Mariae in Via lata de quibusdam possessionibus.

Laud. in Innocentii III bulla a. 1199 nov. 27 Potthast Reg. 879. — Reg. JL. —.

Tempus indicant verba ipsius Innocentii III in eadem bulla ex nominibus senatorum Urbis (cf. Gregorovius [4] IV 599 sq.).

Ecclesia s. Laurentii in Lucina.

(San Lorenzo in Lucina.)

Ugonio f. 182 sq. — Panciroli [1] p. 417 sq.; [2] p. 434 sq. — Martinelli p. 137. — (Vinc. Guizzardi) Breve relatione delle SS. reliquie de Santi .. in S. Lorenzo in Lucina (Roma 1675; cf. cod. Vallicell. P 199 n. 10). — Piazza p. 513 sq. — A. Battaglini Vita di S. Lucina matrona romana seconda di questo nome (Roma 1717). — Nibby I 301 sq. — Forcella V 115 sq. — Armellini [1] p. 309 sq.; [2] p. 291 sq. — Marucchi p. 405 sq.

Ecclesiae s. Laurentii tit. Lucinae mentio fit iam saec. IV (cf. Duchesne in Mélanges VII 224). Eam restauravit et auxit Benedictus II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 363; Mommsen p. 203), ditavit etiam Sergius I (Duchesne I 376; Mommsen p. 215). Fuit iterum renovata ab Hadriano I (Duchesne

I 507) et locupletata a Leone III (l. c. II 12. 20) et a Gregorio IV (l. c. II 78). Est adhuc titulus presbyteralis.

Vetus basilicae archivum, nescimus quo tempore, periit.

**1* *1112 ian. 27?*

Paschalis II craticulam, super quam b. Laurentius emisit spiritum, de quodam altari vetere educit . . , quae per manus Leonis Ostien. ep. sub novo altari 9 kal. feb. reconditur.

v. notitiam ap. Baron. Ann. ad a. 1112 c. 26 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 907 = Gattula Hist. Cass. p. 877. — Reg. JL. I 745.

Tabulam marmoream in porticus parte sinistra, quae continet Leonis Ostien. ep. dedicationem a. 1112 ian. 24, edd. Baronius Ann. ad a. 1112 c. 27, Guizzardi, Galletti Inscr. Rom. III 608 n. 103, Forcella V 117 n. 341, Marucchi p. 410, et alteram tabulam a. 1111 oct. 15 edd. Guizzardi, Nardoni Dell' antica chiesa di S. Stefano già esistita ad Aquatraversa (Roma 1859) = Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IV (1881) 380, Forcella V 118 n. 342, Marucchi p. 409. — Dies 6 kal. feb. haud dubie emendandus est.

2 *1130 mai. 25*

Anacletus II dedicat ecclesiam et condit in maiore altari corpora sanctorum.

Tabula marmorea in porticus pariete sinistra. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1130 c. 49 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 1027. Guizzardi. Galletti Inscr. Rom. I 38 n. 48. Forcella V 119 n. 343. Reumont Gesch. der Stadt Rom II 1228. Armellini [2] p. 292. Marucchi p. 411. — Regg. Ugonio f. 186'. J. p. 602. JL. I p. 915.

3 *Roma S. Pietro 1130 (mai.—sept.)*

Anacletus II [clericis eccl. s. Laurentii]: donat ecclesiae, 8 kal. iun. a sese solemniter consecratae *(n. 2)*, omnes reditus possessionum in Massa de vestario seu in silva Proba, salvo censu 2 marabotinorum Lateranensi palatio persolvendorum, et confirmat ecclesiam ss. Luciae et Ypoliti aedificandam in eisdem possessionibus. — Si pastoralis officii. Dat. ap. s. Petrum.

Reg. Anacleti II ep. 32 (cod. Casin. 159 s. XIII p. 90 = cod. Vallicell. G 99 s. XVII). — Edd. Baronius Ann. ad a. 1130 c. 50 = Migne CLXXIX 713 n. 34. Lupus Ad Ephesin. concil. var. patr. epp. p. 517. — Regg. J. 5957. JL. 8405.

De massa de vestario cf. Eccl. s. Marcelli n. 17 (supra p. 76).

4 *1196 mai. 26*

Celestinus III dedicat ecclesiam, intervenientibus archiepiscopis Eboracensi, Acerentino, Sipontino, episcopis Albanensi, Ostiensi, Portuensi, Viterbiensi, Sinfroniensi, Ortano, Bathoniensi, Caputaquensi, Reatino, Narniensi, Ameliensi et tota curia cardinalium.

Tabula marmorea in porticus pariete sinistra. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1196 c. 6 (martii die 26) *= Martinelli ap. Ciaconium [4] I 1156 = Piazza p. 517 = F. Bussi Istoria della città di Viterbo p. 361. Guizzardi. Galletti Inscr. Rom. I 44 n. 55. Forcella V 119 n. 344. PflugkH. Iter p. 510 n. 89 (ex Schiaffino Ann.). Armellini [2] p. 291. Marucchi p. 410. — Regg. Ugonio f. 187. PflugkH. Iter p. 333 n. 986. JL. II p. 624.*

Ecclesia s. Blasii de Monte acceptabili.

Cf. Eccl. s. Triphonis.

In catalogo ecclesiarum Urbis apud Cencium (Lib. censuum ed. Fabre-Duchesne I 302) nominatur „sanctus Blasius Acceptorum“, in catalogo Taurinensi (ed. Armellini [1] p. 54; [2] p. 49) „ecclesia s. Blasii de Monte“, i. e. Citorio, ubi hodie publicus Italorum coetus ferendis legibus congregatur. Ecclesia diruta est, quo tempore nescimus.

Commemoratur in documentis ad causam spectantibus inter ecclesias s. Triphonis, s. Salvatoris de Serra, s. Nicolai de Praefecto et s. Blasii de Monte acceptabili ex una et monasterium s. Mariae in campo Martis ex parte altera de statu parochiarum, quae suo loco adducemus. Attamen adnotandum est, de ecclesia s. Blasii, quando sub Clemente III causa iterum tractata fuit, nullam amplius mentionem fieri.

Ecclesia s. Mariae in Aquiro.

(Santa Maria in Aquiro.)

Panciroli [1] p. 497 sq.; [2] p. 415 sq. — Martinelli p. 215. — Piazza p. 832 sq. — Nibby I 338 sq. — S. Imperi Della chiesa di S. Maria in Aquiro in Roma (Roma 1866). — Forcella II 431 sq. — Adinolfi II 388 sq. — Armellini [1] p. 340; [2] p. 315.

Asserit Martinelli, ecclesiam s. Mariae in Aquiro sive Equiro fuisse ab Anastasio I aedificatam et diaconiae titulo decoratam. Verum nullum est documentum, quod Anastasii fundationem hanc comprobet, quamvis diaconiae ipsius antiquitas commemoretur in Libro pontificali (ed. Duchesne I 419). Nempe Gregorius III basilicam s. Dei genetricis q. app. Acyro, in qua antea diaconia et parvum oratorium fuit, a fundamentis longiorem et latiorem construxit atque depinxit. Eandem diaconiam „in Cyro“ ditaverunt Leo III (l. c. II 12. 19), Gregorius IV (l. c. II 77), Leo IV (l. c. II 121).

Ecclesiae vetus archivum periit.

1 *1179 april. 29*

Alexander III consecrat altare minus in honorem b. Mariae et concedit, Rolando archipresbytero implorante, 2 annorum remissionem.

Tabula in ecclesia periit. — Edd. Martinelli p. 216 (ad a. 1189) = Piazza p. 833 = Nibby I 339, = Imperi p. 15. Forcella II 433 n. 1333 (ex cod. Chis. I V 167 f. 140'). — Reg. JL. II p. 346.

**2* *(1179—81)*

Alexander III committit Theodino Portuen. ep. et Mattheo Andegaven. presb. card. tit. s. Marcelli causam inter Paulum yconomum s. Anastasii et Petrum yconomum eccl. s. Mariae in Aquiro super quibusdam possessionibus.

v. Mon. ss. Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias n. 12.

*3 (1179—81)
In praesentia Alexandri III et cardinalium sententia a Persico iudice Beneventano de mandato Alexandri III *(n. 2)* lata promulgatur.

v. Mon. ss. Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias n. 13.

Ecclesia s. Mariae de Populo.

(Santa Maria del Popolo.)

I. De Albericis Historiarum ss. et glor. virg. Deiparae de Populo almae Urbis compendium (Romae 1599). — I. Alberici Notizie storiche della chiesa di S. Maria del Populo di Roma (Roma 1600). — I. Alberici Compendio delle grandezze dell' illustre et devotissima chiesa di S. Maria del Populo di Roma (Roma 1600). — Panciroli [1] p. 551 sq.; [2] p. 448 sq. — A. Landucci Origine del tempio dedicato in Roma alla Vergine madre di Dio Maria presso alla porta Flaminia, detto hoggi del Popolo (Roma 1646). — Martinelli p. 233. — Alveri II 3 sq. — Piazza p. 645 sq. — Nibby I 456 sq. — P. L. Bruni Illustrazione della chiesa di S. M. del Popolo di Roma in Giornale Arcadico, Nuova ser. XXVI 148 sq. — Forcella I 311 sq. — Armellini [1] p. 339 sq.; [2] p. 319 sq. — R. Colantuoni La chiesa di S. Maria del Popolo (Roma 1899).

Paschalem II insignem ecclesiam s. Mariae de Populo a fundamentis aedificasse, defossis eodem loco ossibus Neronis et in Tiberim proiectis, narrat I. De Albericis. Ecclesia fuit ord. heremitarum s. Augustini, qui adhuc eam tenent, et a Leone X titulum presbyteralem obtinuit.

Archivum nullum continet monumentum antiquum, teste Colantuoni.

†1 (1099—1118)
Paschalis II consecrat altare maius et concedit a die consecrationis usque ad octavam resurrectionis Domini indulgentiam mille annorum et totidem quadragenarum.

I. De Albericis Hist. p. 37. — Reg. JL. —.
Spurium.

Monasterium s. Mariae et s. Gregorii in Campo Martis.

(Santa Maria in Campo Marzio.)

Panciroli [1] p. 482 sq.; [2] p. 429 sq. — (Fra Iacinto De Nobili) Cronaca del ven. monistero di S. Maria in Campo Marzo di Roma dell' ordine di S. Benedetto della congregazione Cassinense (1617, Bibl. Vallicell. G 50 n. 48); [1] (Viterbo 1618); [2] (Ronciglione 1666); [3] (Roma 1750); [4] (Roma 1864), = Martinelli p. 107 sq. — Lubin p. 332. — Nibby I 361 sq. — Forcella X 507 sq. — Armellini [1] p. 340; [2] p. 334. — Duchesne Lib. pontif. II 45 not. 106.

Fr. Hyacinthus De Nobilibus in chronico suo narrat, moniales graecas ex monasterio Constantinopolitano s. Anastasiae, fugientes saevitiam imperatorum yconoclastarum, a. 750 Romam venisse, iisque Zachariam pp., ut in ecclesia s. Mariae in Campo Martis residerent, asylum praebuisse. Quo tempore moniales ad ordinem s. Benedicti transierint nescimus. Monasterium floruit usque ad a. 1872.

Archivum magni pretii cum chartis inde ab a. 986 remansit usque ad a. 1872 in sede monialium, ubi hodie exstat archivum regium. Congregatione suppressa, archivum non translatum est, ut lex volebat, in archivum reipublicae, sed per manum privatam in locum tutum transmigravit, ubi etiam hodie absconditur. Sed iam saec. XII ex. duae litterae papales (n. 5 et 6) ex tabulario monialium transierunt in archivum clericorum s. Triphonis, qui, victis monialibus in processu super statu parochiarum (n. 3—9), obtinuerunt, ut litterae illae vim suam amitterent. Istae cum aliis ecclesiae s. Triphonis documentis hodie adservantur in archivo Vaticano. Paene omnes chartas transcripsit abbas P. L. Galletti, antiquitatum Romanarum indefessus investigator.

A = Orig. Arch. di S. Maria in Campo Marzio, cuius locum invenire non potui; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 240.
A[1] = Orig. Roma Arch. Vat. Instrumenta monastica (PP. Agostiniani); cf. Gött. Nachr. 1900 p. 391; 1903 p. 520.
C = G. Bonjour Miscellanea vol. II, s. XVII, Roma Bibl. Angelica cod. 630 (Q 2. 2); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 118.
D = Fra Iacinto De Nobili Cronaca del monistero di S. Maria in Campo Marzo a. 1617, Roma Bibl. Vallicell. G 50 n. 48.
E = P. L. Galletti Varia, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8039 B p. II [*E*[1]] et Spicilegium, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8054 p. II [*E*[2]]; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 25.

Indicem archivi a. 1747 confectum inveni in archivo s. Pauli de Urbe (Miscellanea vol. 387 f. 301 sq.): Spoglio e ristretto delle pergamene del mon. di S. Maria e di S. Gregorio Nazianzeno di Campo Marzo di Roma a. 1747 (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 129). Excerpta et notitias ex archivo s. Mariae sumptas praebent cod. Vat. Barb. 2375 (XXXII 166, olim 2305) s. XVII; cod. Vat. lat. 8263 s. XVI sq.; P. L. Galletti Miscellanea s. XVIII, vol. VIII, cod. Vat. lat. 7929 p. I, et vol. X, cod. Vat. lat. 7931 f. 64 sq. (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 22. 27. 85).

1 *(937 oct. 6)*

Ex praeceptione Leonis VII Ursus abbas mon. s. Viti concedit Mariae quae et Marozza rel. ancillae Dei de mon. s. Mariae et s. Gregorii q. pon. in Campo Martis domum, in qua est oratorium s. Theodori, iuxta portam maiorem.

v. Mon. s. Viti in monte Esquilino n. 1.

**2* *(1130—43)*

Innocentius II concedit ecclesiam s. Andreae de Mortariis *(i. e.* Mortarariis *sive* de Marmorariis*)* cum omnibus suis pertinentiis.

Laud. in n. 10. — Reg. JL. —.

De ecclesia s. Andreae cf. Duchesne Lib. pontif. II 39 not. 47. — Hyacinthus De Nobilibus in chronico suo laudat insuper Urbani II bullam pro monasterio: „Urbano II in una bolla data appresso S. Pietro li 28 di Novembre l'anno sesto del suo pontificato, che fu del 1094, le deputò tre abbati, due in Roma ed uno in Arimini, per giudici e conservatori de' lor castelli, villaggi e possessioni." Sed non Urbano II tribuenda est, immo Urbano VI.

*3 *(1181—85)*

Lucius III rectoribus Romanae fraternitatis: committit causam, quae inter ecclesias s. Triphonis, s. Salvatoris de Serra, s. Nicolai de Praefecto et s. Blasii de Monte acceptabili ex una et monasterium s. Mariae in Campo Martis ex parte altera de statu parochiarum vertitur, fine debito terminandam.

Laud. in n. 5. — Reg. JL. —.

Sententia rectorum fraternitatis Romanae verbotenus repetitur in Alexii et Iohannis cardinalium sententia (n. 8) et laudatur in Urbani III (n. 5) et Clementis III (n. 6) mandatis. Quam vero sententiam omnino falsam esse clerici praedictarum ecclesiarum contenderunt, quibus Alexius et Iohannes cardinales assensere. — cf. Clerus urbis Romae n. 25.

*4 *(1181—85)*

Lucius III confirmat sententiam a rectoribus Romanae fraternitatis in favorem monialium s. Mariae prolatam *(n. 3).*

Laud. in n. 5. — Reg. JL. —.

5 *Verona (1186—87) mart. 12*

Urbanus III Agneti abbatissae ac sororibus s. Mariae de Campo Martis: confirmat sententiam a rectoribus Romanae fraternitatis iubente Lucio III *(n. 3)* prolatam. — Ea quae de. Dat. Veron. 4 id. mart.

A[1]. *[C f. 288]. — Edd. Montfaucon Diarium ital. p. 243 ex A*[1] (4 kal. mart.) = *Migne CCII 1469 n. 82. — Regg. J. 9899. JL. 15799 ad feb. 26.*

6 *Laterano 1188 mart. 12*

Clemens III Agneti abbatissae ac sororibus s. Mariae de Campo Martis: repetit Urbani III *(n. 5)* litteras. — Ea quae de. Dat. Lat. 4 id. mart. pont. n. a. 1.

A[1]. *— Ed. Gött. Nachr. 1903 p. 581 n. 22 ex A. — Reg. JL. —.*

*7 *(1188 mart. — iun.)*

Clemens III Alexio tit. s. Susannae presb. et Iohanni s. Theodori diac. card.: committit causam a clericis s. Triphonis, s. Nicolai de Praefecto et s. Salvatoris de Sere adversus moniales s. Mariae in Campo Martis denuo propositam fine debito definiendam.

v. Eccl. s. Triphonis n. 6.

8 *1188 iun. 6*

Alexius tit. s. Susannae presb. et Iohannes s. Theodori diac. card. auctoritate et mandato Clementis III *(n. 7)* et cardinalium consensu sententiam a rectoribus Romanae fraternitatis in favorem monialium s. Mariae in Campo Martis prolatam *(n. 3)* falsam esse et viribus carere iudicant clericisque s. Triphonis, s. Nicolai de Praefecto et s. Salvatoris de Sere incisam tradi iubent.

v. Eccl. s. Triphonis n. 7.

9 *Laterano 1188 nov. 4*

Clemens III clericis s. Triphonis, s. Nicolai de Praefecto et s. Salvatoris de Sere: confirmat sententiam Alexii et Iohannis card. *(n. 8)* suo privilegio insertam.

v. Eccl. s. Triphonis n. 8.

10 *Roma S. Pietro 1194 mai. 7*

Celestinus III abbatissae eiusque sororibus etc.: mon. s. Mariae in Campo Martis sub apost. protectione suscipit, regulam s. Benedicti et possessiones propriis expressas vocabulis confirmat, inter quas ecclesiam s. Andreae de Morta(ra)riis iam ab Innocentio II *(n. 2)* concessam. — Licet ex iniuncto. Ego Celestinus etc. Subscr. 21 card. Dat. Romae ap. s. Petrum p. m. Egidii s. Nicolai in carcere Tulliano diac. card., non. maii, ind. 12, a. inc. d. 1194, pont. v. d. Celestini pp. III a. 4.

[A.] E[1] f. 136. E[2] f. 64 (ex arch. mon.). D f. 287' (ital.). — Ed. Iac. De Nobili p. 23 (p. 24) et Martinelli p. 201 (ital.). — Regg. Ughelli [1] I 230; [2] I 201. Bussi Storia di Viterbo p. 103. PflugkH. Iter p. 330 n. 966. JL. 17095.

Ecclesia s. Nicolai de Praefecto.

(San Nicola dei Prefetti.)

Cf. Eccl. s. Triphonis.

De hac ecclesiola, sita in Campo Martio non longe a monasterio s. Mariae (cf. Nibby I 562; Forcella X 233 sq.; Armellini [1] p. 480; [2] p. 335), perpauca scimus.

Documenta, quae ad ecclesiam s. Nicolai de Praefecto spectant, invenies sub Eccl. s. Triphonis.

Monasterium ss. Andreae et Luciae q. app. Renati.

Renati monasterii satis antiqui abbas Probus iam occurrit sub Gregorio I (n. 1). Incoluerunt olim monachi graeci, quorum abbatem Thalassium invenimus a. 649 in synodo Romana, et Georgium monachum a. 681 in concilio generali. Saec. X fuit monasterium Latinorum, quorum rector a. 980 Gregorius filius Marozae senatricis exstabat (Reg. Sublacen. ed. Allodi et Levi p. 155 n. 109). Nominatur etiam in Libro pontificali sub Leone III (Duchesne II 11. 24); at post saec. X monasterii s. Andreae memoria quaevis desideratur. Oratorium vero s. Luciae q. pon. in monasterio de Renati memoratur in Vita Gregorii IV (l. c. II 79). Ubinam situm fuerit hoc monasterium, in dubio versatur: Martinelli p. 367 et Lubin p. 343, auctoritatem Grimaldii secuti, credunt fuisse ecclesiam s. Luciae vulgo della Tinta (cf. Nibby I 311). Et Duchesne (Lib. pontif. II 39 not. 47) eam opinatur fuisse quae postea ecclesia s. Andreae de Marmorariis sive de Mortarariis (hodie s. Ivonis Brittonum) et ecclesia s. Luciae Quatuor portarum (hodie S. Lucia della Tinta). Errant Armellini [1] p. 320; [2] p. 809 et Pressutti Reg. Honorii III t. I p. CXVII, qui crediderunt monasterium Renati positum fuisse in monte Esquilino apud ecclesiam s. Eusebii, male interpretantes nomina, quae habentur in instrumento a. 1162 sept. 22 (ed. Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXVI (1903) 27 n. 89).

Unum documentum quod habemus ex Gregorii I regesto sumpsimus.

1 *600 oct. 5*
Gregorius I in synodo residens concedit Probo abbati mon. ss. Andreae et Luciae liberam licentiam universas res suas alienandi vel disponendi.

Reg. Greg. I lib. XI ep. 15. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II App. 9. Mansi X 262. Migne LXXVII 1344 App. Mon. Germ. Epp. II 275. — Regg. J. p. 140; JE. I p. 202.

Probus abbas tum in Gregorii dialogis tum in eius epistolis saepius commemoratur (cf. Mon. Germ. Epp. II 71 not. 1).

Ecclesia s. Triphonis.

Ugonio f. 33 sq. — Panciroli [1] p. 799; [2] p. 471 sq. — Nibby I 699. — Armellini [1] p. 651; [2] p. 350.

Antiqua ecclesia s. Triphonis per Crescentium Urbis praefectum, famosissimi illius Crescentii filium, atque per ceteros habitatores ecclesiae vicinos noviter constructa, a Iohanne XVIII, qui ibidem propriis manibus corpus b. Triphonis martyris recondidit, fuit dedicata (n. 1). A. 1287 feb. 20 Honorius IV eam heremitis s. Augustini concessit (Potthast Reg. 22571), qui, ecclesia s. Triphonis diruta, in eius loco aedes s. Augustini construxerunt.

Suppressa congregatione PP. Augustinianorum, eorum archivum transivit ad archivum regium, ubi maior pars documentorum hodie adservatur (cf. Gött. Nachr. 1901 p. 241 et 243; 1903 p. 520); bibliotheca tamen, quam appellant Angelicam, permanente in sede primitiva. Ex antiquo tabulario septem chartae saec. XI et XII (sign. A 1—7) iam saec. XVIII ex. in archivum Vaticanum transmigrarunt, ubi hodie inter Instrumenta monastica inveniuntur. Unum tantum remansit penes patres s. Augustini.

A = Orig. Roma Arch. Vat. Instrumenta monastica (PP. Agostiniani).
A[1] = Orig. Roma Arch. di stato (PP. Agostiniani).
B = Cop. Roma Arch. Vat. l. c.
B[1] = Cop. Roma Convento dei PP. Agostiniani (S. Agostino).
C = Libro delle bolle, sign. A (s. XVII?), hodie desideratur.
D = G. Bonjour Miscellanea vol. II, s. XVII, Roma Bibl. Angelica cod. 630 (Q 2. 2); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 118.
E = Onuphrii Panvinii Schedae, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 34; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 1 sq.
F = Ios. Garampi Schedae, s. XVIII, Roma Arch. Vat. (Fondo Garampi); cf. Gött. Nachr. 1905 p. 522 sq.

Indicem archivi praebet „Tavola dell' archivio nel 1691" Roma Arch. di stato (PP. Agostiniani); eiusque autem notitias invenimus in schedis abbatis Gregorii Terribilini, Roma Bibl. Casanatense cod. 2186 (XX XI 10) f. 166 „Notizie della chiesa di S. Trifone nell' archivio del convento di S. Agostino" (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 120).

1 *1006 nov. 28 (aug. 23)*

Iohannes XVIII Iohanni rel. archipresbytero et Iohanni secundo atque Iohanni tertio rel. presbyteris etc.: confirmat per interventionem Crescentii gloriosissimi praefecti Urbis, ut perpetualiter in eccl. s. Triphonis permaneant; promulgat, ut, quemadmodum reliquae catholicae ecclesiae infra Romanam urbem honorabiles exsistunt, similiter et ipsa propter merita huius praecellentissimi martyris consistat; confirmat possessiones. — Convenit apostolico moderamini. Scr. p. m. Petri scrin. not. atque reg. S. R. E. in mense et ind. ss. 5 [4 B^1]. Dat. 4 kal. dec. [10 kal. sept. B^1] p. m. Gregorii ep. s. Ostien. eccl. et bibl. s. apost. sedis, a. Deo prop. pont. d. n. Iohannis XII pp. in sacr. sede b. Petri apost. 3, per ind. ss. 5 [4 B^1].

B s. XI ex. B^1 s. XII ex. (transcr. a Iohanne Kalo S. R. E. scrin.) [= C p. 38] = D f. 286. — Edd. Marini Dipl. pontif. [1] p. 65; [2] p. 99 ex B = Corvisieri in Arch. della Soc. Rom. 1 (1878) 161 n. 1, = Migne CXXXIII 1037 n. 17, omnes ut bullam Iohannis XII ad a. 957. — Regg. J. CCCLXIII. JL. † 3683 ut Iohannis XII, PflugkH. Iter p. 187 n. 103 et JL. 4104 ut Iohannis XIX bullam.

Mirum est quod paene omnes nomini ac numero Iohannis XII adhaerentes, hanc bullam falsam iudicaverint, quum genuina ea vere sit atque Iohanni XVIII tribuenda.

**2* *(1181—85)*

Lucius III rectoribus Romanae fraternitatis: committit causam inter ecclesias s. Triphonis, s. Salvatoris de Serra, s. Nicolai de Praefecto et s. Blasii de Monte acceptabili ex una et monasterium s. Mariae in Campo Martis ex parte altera de statu parochiarum.

v. Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 3.

**3* *(1181—85)*

Lucius III confirmat sententiam a rectoribus Romanae fraternitatis in favorem monialium s. Mariae prolatam *(n. 2)*.

v. Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 4.

4 *Verona (1186—87) mart. 12*

Urbanus III Agneti abbatissae ac sororibus s. Mariae de Campo Martis: confirmat sententiam a rectoribus Romanae fraternitatis iubente Lucio III *(n. 2)* prolatam.

v. Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 5.

5 *Laterano 1188 mart. 12*

Clemens III Agneti abbatissae ac sororibus s. Mariae de Campo Martis: repetit Urbani III *(n. 4)* litteras.

v. Mon. s. Mariae in Campo Martis n. 6.

**6* *(1188 mart. — iun.)*

Clemens III Alexio tit. s. Susannae presb. et Iohanni s. Theodori diac. card.: committit causam a clericis s. Triphonis, s. Nicolai de Praefecto et s. Salvatoris de Sere adversus moniales s. Mariae in Campo Martis denuo propositam fine debito definiendam.

Laud. in n. 7. — Reg. JL. —.

7 *1188 iun. 6*
Alexius tit. s. Susannae presb. et Iohannes s. Theodori diac. cardinales auctoritate et mandato Clementis III *(n. 6)* et cardinalium consensu sententiam a rectoribus Romanae fraternitatis *(n. 2)* prolatam falsam esse et viribus carere iudicant clericisque (s. Triphonis, s. Nicolai de Praefecto et s. Salvatoris de Sere) incisam tradi iubent.

A. [B insert. in n. 8. D f. 288']. — Reg. JL. —.

8 *Laterano 1188 nov. 4*
Clemens III clericis s. Triphonis, s. Nicolai de Praefecto et s. Salvatoris de Sere: confirmat sententiam Alexii et Iohannis card. *(n. 7)* suo privilegio insertam. — Ea quae fuerint. Ego Clemens etc. Subscr. 9 card. Dat. Lat. p. m. Moysi S. R. E. subdiac. et vicem agentis canc., 2 non. nov., ind. 7, inc. d. a. 1188, pont. v. d. Clementis pp. III a. 1.

A. — Edd. Marini Dipl. pontif. [1] *p. 67;* [2] *p. 102 ex A = Migne CCIV 1391 n. 92. — Regg. J. 10116. JL. 16344.*

9 *Laterano 1189 iun. 6*
Clemens III Octaviano archipresb. etc.: ecclesiam s. Triphonis ad exemplar Iohannis pp. *(n. 1)* sub apost. protectione suscipit et possessiones propriis expressas vocabulis confirmat. — Cum de universis. Ego Clemens etc. Subscr. 14 card. Dat. Lat. p. m. Moysi S. R. E. subdiac. vicem agentis canc., 8 id. iun., ind. 7, a. inc. d. 1189, pont. v. d. Clementis pp. III a. 2.

A[1]. *[C f. 174. D f. 290'. E f. 59. F]. — Ed. PflugkH. Acta III 373 n. 430 ex A. — Regg. PflugkH. Iter p. 319 n. 901. JL. 16419.*

Ecclesia s. Celsi.

(SS. Celso e Giuliano.)

Panciroli [1] p. 265; [2] p. 497 sq. — P. Adinolfi Il canale di ponte e le sue circostanti parti (Narni 1860) p. 23 sq. — Armellini [1] p. 184; [2] p. 363 sq.

Ecclesiam hanc satis antiquam, licet in Urbani III bulla a. 1186 feb. 14 pro ecclesia s. Laurentii in Damaso inter ecclesias ad hunc titulum immediate spectantes haud memoretur, cardinali s. Laurentii eiusque capitulo subiectam fuisse, ex n. 1 colligitur. Sed mirum est, Honorium III bulla a. 1218 mai. 21 ad Iohannem archipresbyterum missa (ed. Adinolfi p. 78 n. 4) ecclesiae s. Celsi, ad exemplar Innocentii III (cuius diploma tamen desideratur), apostolicam protectionem concessisse libertatesque eius confirmasse; ex quo suspicio oriri potest de authenticitate eiusdem Urbani III rescripti.

Archivum ecclesiae antiquiora non possidet documenta. Quaedam praebet Adinolfi l. c.

1 *Verona (1185) dec. 5*
Urbanus III clericis s. Celsi: praecipit, quatenus cardinali, qui pro tempore fuerit in ecclesia s. Laurentii in Damaso, et capitulo eius oboedientiam ac reverentiam debitam tam in capitulis quam in servitiis impendant.

v. Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 4.

Ecclesia s. Laurentii in Damaso.

(San Lorenzo in Damaso.)

Ugonio f. 221' sq. — Panciroli [1] p. 403 sq.; [2] p. 777 sq. — Greg. Porii Fornix Laurentianae basilicae exstructus et ornatus a Franc. card. Barberino (Romae 1640). — Martinelli p. 136. — I. Ciampini De S. R. E. vicecancellario illiusque munere, auctoritate et potestate (Romae 1697). — Piazza p. 402 sq. — G. B. Bovio La pietà trionfante su le distrutte grandezze del gentilesimo nella magnifica fondazione dell' insigne basilica di S. Lorenzo in Damaso di Roma (In Roma 1729). — A. Fonseca De basilica s. Laurentii in Damaso libri tres (Fani 1745). — Annali dei canonici di S. Lorenzo in Damaso, Roma Bibl. Vittorio-Emanuele cod. 837 (Varia 208). — Fr. Cancellieri Memorie della chiesa di S. Lorenzo in Damaso antica e moderna, s. XVIII, cod. Vat. lat. 9172. — Nibby I 291 sq. — Forcella V 163 sq. — Armellini [1] p. 312 sq.; [2] p. 373 sq. — Marucchi p. 419 sq. — P. Spezi S. Salvatore di Galla in Bullett. della Commiss. archeol. com. XXXIII (1905) 62 sq.

Titulus Damasi (cf. Duchesne in Mélanges VII 224) sive ecclesia s. Laurentii in Damaso quae app. in Prasino constructa et consecrata a Damaso I (n. 1), aucta ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 500), a Leone III (l. c. II 12. 20. 28) et a Gregorio IV (l. c. II 78), adhuc est titulus presbyteralis et sedes S. R. E. vicecancellarii.

Archivum, quod etiamnunc exstat penes canonicos, nimia quidem anxietate custoditum, documenta antiqua perdidisse persuasum nobis habemus. Fonseca enim iam huius ecclesiae Urbani III bullam illam magni momenti circa Urbis topographiam (n. 5) ex actis notarilibus a. 1591 edidit; Galletti autem ex quodam libro A, cui titulus „Instrumenta s. Laurentii in Damaso", huius ecclesiae chartas exaravit.

B = Transumptum per acta Iohannis Savii notarii a. 1591 april. 22, Roma Arch. capitolare di S. Lorenzo in Damaso (teste Fonseca).
C = I. Ciampini De ecclesiis Urbis, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VI t. 35; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 385.
D = G. Terribilini Schede riguardanti le chiese e monumenti di Roma vol. VI, s. XVIII, Roma Bibl. Casanat. cod. 2182 (XX XI 6); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 120.
E = Notizie storiche della basilica collegiata insigne di S. Lorenzo in Damaso a. 1797, Roma Arch. capitolare di S. Lorenzo in Damaso (teste Spezi).

Conf. etiam P. L. Galletti Varia vol. I, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8045 (Gött. Nachr. 1903 p. 25).

**1* *(366—84)*

Damasus I constituit titulum in urbe Roma basilicam, quam ipse construxit, ubi et donat possessiones Papiranam terr. Ferentino, Antonianam terr. Casino, et balneum iuxta titulum [et consecrat ecclesiam].

Laud. in Vita Damasi (Lib. pontif. ed. Duchesne I 212; Mommsen p. 84). — Reg. JK. —.

Tabula marmorea, ubi de consecratione ecclesiae, adservabatur inter praeclaras inscriptiones a Fulvio Ursino olim collectas in aedibus Farnesianis ad campum Florae (cf. Fonseca p. 139).

2 *Anagni (1173—76) iul. 19*
Alexander III Petro archipresbytero et clericis eccl. s. Eustachii: confirmat amicabilem compositionem inter ecclesias s. Eustachii et s. Laurentii in Damaso de investitura sacerdotum, scrutinio, baptismate et capitulo 4 cappellarum s. Pantaleonis, s. Sebastiani, s. Benedicti et s. Silvestri.

v. Eccl. s. Eustachii iuxta templum Agrippae n. 4.

*3 *(1166—81)*
Alexander III profert sententiam inter canonicos s. Petri bas. Vaticanae et clericos s. Laurentii in Damaso super ecclesia s. Mariae et s. Catharinae.

v. Eccl. s. Petri in Vaticano n. 41.

4 *Verona (1185) dec. 5*
Urbanus III clericis s. Celsi: praecipit, quatenus cardinali, qui pro tempore fuerit in eccl. s. Laurentii in Damaso, et capitulo eius oboedientiam ac reverentiam debitam tam in capitulis quam in servitiis impendant. — Licet universis. Dat. Veron. non. dec.

C f. 266' et f. 272'. — Edd. Ciampini p. 152 = Fonseca p. 274. — Regg. Moretti Ritus dandi p. 312. JL. 15476.

5 *Verona 1186 feb. 14*
Urbanus III Petro priori etc.: ecclesiam s. Laurentii sub apost. protectione suscipit et possessiones propriis expressas vocabulis et iura parochialia confirmat. — Apostolicae sublimitas. Ego Urbanus etc. Subscr. 14 card. Dat. Veron. p. m. Transmundi S. R. E. not., 16 kal. mart., ind. 4, a. inc. d. 1185, pont. v. Urbani pp. a. 1.

B. C f. 261. D f. 67'. E p. 1067. — Edd. Ciampini p. 140 ex B = Bovio p. 144 (ital.). Fonseca p. 250 ex B. — Regg. Moretti Ritus dandi p. 314. P. Adinolfi Il canale di ponte p. 23. P. Adinolfi La via sacra o del papa p. 9. JL. 15531.

Bullam falsam et omnino ficticiam esse contendit P. Spezi; nos contra ex maxima saltem parte genuinam retinemus; hoc unum concesserimus, ecclesiarum elenchum in documento contentum potuisse aut interpolari aut commutari.

6 *Verona (1186—87) oct. 3*
Urbanus III capitulo s. Laurentii in Damaso: decernit litteras et privilegia post privilegium canonicis concessum *(n. 5)*, quae eidem derogent, nullum vigorem habere. Indulget, ut cardinale vacante vel absente habeant facultatem yconomum statuendi. — Inter alias ecclesias. Dat. Veron. 5 non. oct.

C f. 266. — Ed. Gött. Nachr. 1900 p. 429 n. 20. — Reg. JL. —.

Estne hoc genuinum documentum?

Ecclesia s. Thomae in Parione.

(San Tommaso in Parione.)

Panciroli [1] p. 794; [2] p. 784. — Martinelli p. 312. — Ciampini De S. R. E. vicecancellario p. 204. — Piazza p. 580 sq. — Bovio La pietà trionfante p. 187 sq. — Fonseca De bas. s Laurentii in Damaso p. 280 sq. — Nibby I 739 sq. — Forcella VII 533 sq. — Armellini [1] p. 644; [2] p. 384 sq.

Origines antiquae huius ecclesiae ignoramus. Fuit consecrata ab Innocentio II (n. 1). Enumeratur inter ecclesias ad s. Laurentium in Damaso pertinentes in bulla Urbani III (Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 5). Est hodie titulus, erectus a Leone X.

De archivo nihil.

1 *1138 dec. 21*

Innocentius II consecrat templum et altare ad honorem Iesu Christi et b. Mariae virg. et b. Thomae apost.

Tabula marmorea in pariete ecclesiae. — Edd. Martinelli p. 312. Ciampini p. 204. Piazza p. 581. Bovio p. 187. Fonseca p. 281. Moretti De s. Callisto p. 265. Galletti Inscr. Rom. I 34 n. 43. Forcella VII 535 n. 1139. — Reg. JL. I p. 882.

Ecclesia s. Agnetis in Agone.

(Sant' Agnese al Circo Agonale.)

Panciroli [1] p. 180 sq.; [2] p. 785 sq. — Martinelli p. 51. — Ciampini De S. R. E. vicecancellario p. 154 sq. — Bovio La pietà trionfante p. 145. — Fonseca De bas. s. Laurentii in Damaso p. 275 sq. — Franc. Cancellieri Atti del martirio di S. Agnese e notizia della chiesa ad essa dedicata nel foro Agonale, s. XVIII, cod. Vat. lat. 9175. — Franc. Cancellieri Il mercato, il lago dell' acqua vergine ed il palazzo Panfiliano nel Circo Agonale etc. (In Roma 1811). — Nibby I 38 sq. — Forcella IX 511 sq. — Armellini [1] p. 106; [2] p. 383. — Marucchi p. 416 sq.

Ecclesia s. Agnetis „ex criptis Agonis", obscura quidem origine, fuit a Calixto II ampliata et consecrata (n. 1); nominatur inter ecclesias ad s. Laurentium in Damaso pertinentes in Urbani III bulla (Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 5). Errat Duchesne (Lib. pontif. II 45 not. 91) et alii, qui credunt, idem esse hanc ecclesiam ac monasterium s. Agnetis q. app. ad Duo furna, quod potius erat in regione I apud ecclesiam s. Praxedis. Illic Innocentius X collegium cappellanorum constituit, ubi exstat hodie bibliotheca nonnulla etiam manuscripta continens.

Documenta antiquiora vero omnino desiderantur; quae enim in archivo ecclesiae sunt, novam institutionem ab Innocentio X factam respiciunt. Documentum a. 1145 edidit nuperrime Fr. Gaet. Truppi Un atto notarile dell' a. 1145 relativo alla chiesa di S. Agnese in Piazza Navona (Roma 1901) ex arch. Neapolitano.

1 *1123 ian. 28*

Calixtus II consecrat ecclesiam s. Agnetis cum remissione annuatim in dicto die unius anni et 40 dierum.

Tabula marmorea ad fores ecclesiae periit. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1123 c. 3 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 944 = Amort Hist. indulg. I 127. Martinelli p. 52 = Ciampini p. 155 = Fonseca p. 278. Forcella IX 513 n. 1007 ex cod. Chis. I V 167 f. 313 aliisque codd. — Regg. J. p. 542. JL. I p. 808.

Ecclesia s. Salvatoris de Serra.

De ecclesiola s. Salvatoris de Serra sive de Sere nomen cognoscimus ex catalogo ecclesiarum Urbis apud Cencium. Reliqua ignoramus. Fuit una ex quatuor ecclesiis, quae contra moniales s. Mariae in Campo Martis de statu parochiarum contenderunt.

Documenta v. sub Eccl. s. Triphonis.

Ecclesia s. Mariae in Monticellis.

(Santa Maria in Monticelli.)

Panciroli [1] p. 538; [2] p. 748. — Martinelli p. 229. — O. Piselli-Ciuccioli Notizie istoriche della chiesa parrocchiale di S. Maria in Monticelli di Roma (In Montefiascone 1719). — Bovio La pietà trionfante p. 166 sq. — Fonseca De bas. s. Laurentii in Damaso p. 400 sq. — Nibby I 439 sq. — (Giac. Raimondi) La chiesa parrocchiale di S. Maria in Monticelli e i suoi ristauri (Roma 1860). — Forcella V 515 sq. — Armellini [1] p. 370 sq.; [2] p. 404 sq.

Ecclesia s. Mariae in Monticellis, consecrata a Paschale II (n. 1) et ab Innocentio II, ut videtur, privilegio munita (n. 2), enumeratur inter ecclesias ad s. Laurentium in Damaso pertinentes in Urbani III bulla (Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 5).

De archivo nihil.

**1* *(1099—1118)*

Paschalis II consecrat ecclesiam s. Mariae positam in regione Areolae in loco q. voc. in Monticelli.

Laud. in Vita Paschalis II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 305). — Reg. JL. —.

2 ***1143 mai. 6***

Innocentius II aulam sanctificans iubet, ut libera sit, praesentibus Conrado (Sabinensi), Stephano (Praenestinensi), Alberico (Ostiensi) episcopis.

Tabula in ecclesiae pariete arcus sinistri. — Edd. Torrigio Le sacre grotte Vaticane [1.2] p. 542. Martinelli p. 229. Piselli-Ciuccioli p. 28. Galletti Inscr. Rom. I 45 n. 56. Raimondi p. 28 not. 2. Forcella V 517 n. 1353 ad 1198. Armellini [1] p. 371; [2] p. 404. — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Eustachii iuxta templum Agrippae.

(Sant' Eustachio.)

Panciroli [1] p. 310 sq.; [2] p. 789 sq. — Martinelli p. 103 sq. — A. Ceccarelli Memoria della nobil casa de Sanctis detta de Saccocciis in La serenissima nobiltà dell'alma città di Roma vol. III f. 6 sq., s. XVI, cod. Vat. lat. 4911 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 10). — A. Kircher Historia Eustachio-Mariana (Romae 1665). — Piazza p. 851 sq. — Nibby I 215 sq. — Forcella II 383 sq. — Armellini [1] p. 234 sq.; [2] p. 429 sq. — Th. card. Mertel Storia della diaconia cardinalizia di S. Eustachio, ms. (Non vidi). — L. T. Topini Storia Eustachiana (Roma 1895).

Diaconia haec valde antiqua, sita in Platana iuxta templum Agrippae, laudatur in Vita Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 21) et in Vita Gregorii IV (l. c. II 75). Fuit consecrata a Celestino III (n. 5).

Vetus ecclesiae archivum periit.

**1* *(715—31)*

Gregorius II diaconiae s. Eustathii: locat in perpetuum fundum Clivus aliosque fundos ex corpore massae Calcianae patr. Lavican.

Deusdedit lib. III c. 237 ex registro Gregorii iunioris; Albinus lib. X; Cencius c. 71. — Edd. Martinucci p. 324. Wolf v. Glanvell p. 370. Fabre-Duchesne I 352. — Regg. J. 1701. JE. 2213.

**2* *(715—31)*

Gregorius II diaconiae s. Eustathii: locat in perpetuum fundos, quos enumerat, ex corpore massae Calcianae et massae Pontianae patr. Lavican., massam Furanianam et fundos ex corpore massae Alianae patr. Tiburtin.

Deusdedit lib. III c. 244 ex registro Gregorii iunioris; Albinus lib. X; Cencius c. 71. — Edd. Martinucci p. 325. Wolf v. Glanvell p. 372. Fabre-Duchesne I 353. — Regg. J. 1708. JE. 2220.

3 *998 april. 9*

In praesentia Gregorii V causa agitur inter presbyteros eccl. s. Eustathii in Platana et Hugonem abbatem Farfen. super ecclesiis s. Mariae et s. Benedicti in thermis Alexandrinis cum casis et oratorio Salvatoris.

v. Latium, Farfa.

4 *Anagni (1173—76) iul. 19*

Alexander III Petro archipresb. et clericis s. Eustachii: confirmat amicabilem compositionem factam inter clericos s. Eustachii et clericos s. Laurentii in Damaso de consensu et auctoritate P(etri) tit. s. Laurentii presb. et Hugonis s. Eustachii diac. card. super controversia, quae de investitura sacerdotum, scrutinio, baptismate et capitulo quatuor cappellarum s. Pantaleonis, s. Sebastiani, s. Benedicti et s. Silvestri aliquamdiu est agitata. — Cum inter ecclesiam. Dat. Anagniae 14 kal. aug.

Insert. in bullam Gregorii IX a. 1231 april. 9: Reg. Vat. t. 15 f. 88 n. 52 [= Moreau Coll. t. 1187 f. 216 Paris Bibl. nat.]. — Edd. Bull. Rom. ed. Cocquelines III 265 n. 24 = Bull. Rom. ed. Taur. III 453 n. 24. Gött. Nachr. 1902 p. 435 n. 16. — Regg. Auvray Les reg. de Grégoire IX t. I 406 n. 636. Potthast Reg. 8702. JL. —.

De eccl. s. Pantaleonis cf. P. Adinolfi La via sacra o del papa tra'l cerchio di Alessandro ed il teatro di Pompeo (Roma 1865) p. 26 sq.

5 *1196 mai. 12*

Celestinus III consecrat ecclesiam b. Eustachii cum tribus altaribus, condit corpora sanctorum, et statuit, ut quotquot a die consecrationis usque ad octavam pentecostes devote convenerint, 2 annorum remissionem suorum peccatorum habeant.

Tabula marmorea in sacrario ecclesiae. [Apographa exstant apud Ceccarelli in cod. Vat. lat. 4911 f. 6; in cod. Vat. lat. 8253 p. I f. 151; in cod. Vat. Arch. Misc. Arm. VII t. 28 f. 37; apud Borgia in bibl. Vat. ms. Borgia 274 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 71)]. — Edd. Martinelli p. 103. Kircher p. 158 ex cop. a. 1664. Piazza p. 853. Galletti Inscr. Rom. I 42 n. 54. Forcella II 385 n. 1177. Armellini [2] p. 433. Topini p. 52 ex cop. a. 1664. — Reg. JL. —.

Xenodochium in Platana.

Non invenitur in Urbis monumentis; ex quo deducitur, hoc xenodochium unitum fuisse diaconiae s. Eustachii (cf. Duchesne Lib. pontif. II 46 not. 108).

**1* *(752—57)*

Stephanus II fundat xenodochium in Platana, centum pauperum Christi, dispositum illic faciens, quotidianum videlicet victum eorum decernens tribui.

Laud. in Vita Stephani II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 440). — Reg. JE. —.

Monasterium iuxta thermas Agrippianas.

Ex Gregorii I epistolis comperimus, Iohannem presbyterum S. R. E. in domo iuris sui posita iuxta thermas Agrippianas oratorium construxisse, ibique quosdam reditus legati titulo per testamentum reliquisse; in quo oratorio servorum Dei congregationem voluit esse; quae omnia ut implerentur, Pelagio papae deputavit. Itaque Gregorius I a. 596 abbatem quendam cum congregatione sua illic instituit (n. 1). Sed quoniam pro temporum difficultate nova servorum Dei congregatio adhiberi ultra non potuit, idem Gregorius a. 599 feminarum ibi congregationem constituendam esse decrevit (n. 2). Cuius monasterii fortunam prorsus ignoramus.

1 *(596 iul.)*

Gregorius I .. abbati: constituit, ut oratorium, quod Iohannes presb. S. R. E. in domo iuris eius iuxta thermas Agrippianas construxit, dedicari debeat ibique abbas ille cum congregatione constituatur, cui proprietates a Iohanne testatore relictas assignat. — Ecclesiastica damnum.

Reg. Greg. I lib. VI ep. 42. — Ed. Mon. Germ. Epp. I 417. — Reg. JE. —.

2 *(599 april.)*

Gregorius I Bonae abbatissae: decernit, ut in domo Iohannis quondam presb. S. R. E. iuxta thermas Agrippianas feminarum congregatio constituatur, cui proprietates a Iohanne testatore relictas assignat. — Ecclesiastica damnum.

Reg. Greg. I lib. IX ep. 137. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. III n. 37. Mansi X 30 n. 44 et X 139 n. 49. Migne LXXVII 633 n. 37. Mon. Germ. Epp. II 135. — Regg. J. 877 ad 593 mai. JE. 1425 ad 596 iul.

Ecclesia s. Salvatoris de Cupellis.

(San Salvatore delle Coppelle.)

Panciroli [1] p. 743; [2] p. 423. — Martinelli p. 298. — Ciampini De S. R. E. vicecancellario p. 190 sq. — Bovio La pietà trionfante p. 176. — Fonseca De bas. s. Laurentii in Damaso p. 397 sq. — Nibby I 693 sq. — (M. Santelmazza) Cenni intorno la

chiesa di S. Salvator alle Copelle, l'immagine di S. Maria SS^ma^ della Perseveranza e la sua archiconfraternità (Roma 1863). — Forcella VIII 497 sq. — Adinolfi II 396 sq. — Armellini [1] p. 592; [2] p. 442.

Haec ecclesiola, erecta saec. XII, prius, ut putat Fonseca, appellata fuit s. Salvatoris in Versis, et hoc nomine enumeratur inter ecclesias ad s. Laurentium in Damaso pertinentes in bulla Urbani III (Eccl. s. Laurentii in Damaso n. 5); postea s. Salvatoris de Pietate dicta est.

De archivo nihil.

1 *1195 nov. 26*

Celestinus III consecrat ecclesiam.

Tabula marmorea in ecclesiae pariete dextra. — Edd. Galletti Inscr. Rom. I 40 n. 52. Santelmazza p. 1. Forcella VIII 499 n. 1156. — Reg. JL. II p. 618.

Ecclesia s. Mariae ad Martyres.

(Santa Maria della Rotonda.)

Ugonio f. 309 sq. — Panciroli [1] p. 565 sq.; [2] p. 417 sq. — Martinelli p. 237. — P. Lazzeri Della consecrazione del Pantheon e sue memorie (Roma 1749). — Nibby I 406 sq. — Forcella I 287 sq. — Adinolfi II 407 sq. — Armellini [1] p. 346 sq.; [2] p. 483 sq. — Gio. Eroli Raccolta epigrafica storica bibliografica del Pantheon di Agrippa (Narni 1895). — Marucchi p. 412 sq.

Pantheon templum a Bonifatio IV b. Mariae et omnibus martyribus dedicatum (n. 1), a Benedicto II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 363; Mommsen p. 203), a Gregorio III (Duchesne I 419), a Stephano II (l. c. I 444), ab Hadriano I (l. c. I 504. 514), a Leone III (l. c. II 9. 19. 30) et a Gregorio IV (l. c. II 76. 83) donis locupletatum est. Anastasium IV apud s. Mariam Rotundam novum palatium construxisse, ex Bosonis Vita Anastasii IV comperimus (l. c. II 388). A Bonifatio VIII erigitur in diaconiam.

Archivum perpauca adhuc continet documenta, at nulla antiquioris aevi. Documenta quaedam saec. XIV sq. edidit G. Cugnoni in Arch. della Soc. Rom. VIII (1885) 577 sq.

**1* *609 (?) mai. 13*

Bonifatius IV dedicat templum q. app. Pantheon b. Mariae et omnibus martyribus, permissu Phocatis imp.

Laud. in Vita Bonifatii IV (Lib. pontif. ed. Duchesne I 110. 317; Mommsen p. 165). — Regg. J. p. 155. JE. I p. 220.

2 *Laterano 1123 mart. 27*

Calixtus II in concilio Lateranensi interdicit, oblationes de altari s. Mariae Rotundae . . a laicis auferri.

Acta concilii edd. Mansi XXI 281. 301. Mon. Germ. Leg. II 182 et Constit. I 574. — Regg. J. p. 543. JL. I p. 810.

Ecclesia s. Marci.

(San Marco.)

Ugonio f. 155'sq. — Panciroli [1] p. 443 sq.; [2] p. 834 sq. — Martinelli p. 170 sq. — Ciampini Vet. mon. II 119 sq. — Piazza p. 413 sq. — Nibby I 321 sq. — Bartolini La sotterranea confessione della romana basilica di s. Marco (Roma 1844). — Forcella IV 341 sq. — Armellini [1] p. 327 sq.; [2] p. 459 sq. — Marucchi p. 384 sq.

Titulus s. Marci (cf. Duchesne in Mélanges VII 225), erectus in vico Pallacinae, ut traditur, a Marco papa (n. 1), decoratur a Iohanne VI (Lib. pontif. ed. Duchesne I 383; Mommsen p. 217), restauratur et locupletior fit ab Hadriano I, qui in hac ecclesia domui paternae vicina educatus et edoctus, monachos in monasteriis s. Stephani q. app. Vagauda et s. Laurentii q. app. Pallacinis, ut in basilica s. Marci divina officia administrarent, instituit (Duchesne I 500. 507. 514). Augetur deinde a Leone III (l. c. II 12. 21), renovatur plurimumque ditatur a Gregorio IV, qui prius fuit presbyter huius tituli (l. c. II 74). Est adhuc titulus presbyteralis.

In archivo ecclesiae monumenta antiquioris aetatis omnino desiderantur.

C = Collectio synodorum et epistolarum summorum pontificum, episcoporum et aliorum, s. XVI, Roma Bibl. Vallicell. C 24; cf. PflugkH. Iter p. 105.

**1* *(336)*

Marcus condit basilicam in urbe Roma iuxta Pallacinis, ubi offert inter cetera fundum Antonianum in via Claudia, fundum Baccanas in via Appia, fundum Orrea in via Ardeatina.

Laud. in Vita Marci (Lib. pontif. ed. Duchesne I 202; Mommsen p. 73). — Reg. JK. —.

**2* *(1099—1118)*

Paschalis II Iohanni Gaietano cancellario suo: praecipit, ut audiat et definiat causam inter ecclesias XII Apostolorum et s. Marci de dignitate crucis fraternitatis.

v. Eccl. XII Apostolorum n. 2.

3 *1127 (feb. 19—mart. 23)*

Ante Honorii II praesentiam causa inter basilicam XII Apostolorum et ecclesiam s. Marci de dignitate crucis fraternitatis Romanae agitur et sententia a rectoribus fraternitatis promulgata confirmatur.

v. Eccl. XII Apostolorum n. 3.

**4* *(1143—44)*

Celestinus II concedit massam quandam sub censu 10 sol.

Laud. ap. Albinum (ed. Fabre-Duchesne I 9 not. et II 109). — Reg. JL. —.

5 *(1145—53)*

Eugenius III archipresb. tit. s. Marci: mandat, quatenus cappellanum de Pinea moneat, ut secundum antiquam et rationabilem consuetudinem ecclesiae s. Marci oboedientiam promittat. — Super controversia.

C f. 199. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1148 c. 38 ex cod. Vat. = Manriquez Ann. Cisterc. II 116, = Mansi XXI 629 n. 5 = Migne CLXXX 1564 n. 542. — Regg. J. 6683. JL. 9649.

Monasterium s. Laurentii q. app. Palatinis sive in Pallacinis.

Monasterium hoc antiquae originis fuit restauratum ab Hadriano I (n. 1) et dotatum a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 22) et a Gregorio IV (l. c. II 82). Errat Tomassetti (Arch. della Soc. Rom. III 154), qui hoc in ruinis palatii Neronis prope Vaticanum collocat; constat enim ex n. 1 positum fuisse iuxta monasterium s. Stephani q. app. Vagauda, cuius ecclesia adhuc exstat sub nomine Santo Stefano del Cacco. Ecclesia b. Laurentii, quae saec. XII adnexa videtur ecclesiae s. Mariae dominae Rosae, periit in constructione monasterii s. Catharinae (S. Caterina dei Funari; cf. Martinelli p. 361; Armellini [1] p. 305; [2] p. 493).

**1* *(772—95)*

Hadrianus I „monasterium s. Laurenti q. app. Palatinis in desertis reperiens, .. restaurans atque in omnibus ditans, coniungens ei alium monasterium iuxta ipsum positum, scilicet s. Stephani qui cognominatur Vagauda, ordinavit monachos et constituit, ut in titulo b. Marci .. officium fungerent, id est matutino, hora prima, tertia et sexta atque nona seu vespera psallerent".

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 507). — Reg. JE. —.

Monasterium s. Mariae et s. Iohannis bapt. in Capitolio.

(Santa Maria in Aracoeli.)

Panciroli [1] p. 470 sq.; [2] p. 67 sq. — Martinelli p. 184. — Lubin p. 338. — Piazza p 568 sq. — F. Casimiro Memorie istoriche della chiesa e convento di S. Maria in Araceli di Roma [1] (In Roma 1736); [2] (Roma 1845). — Nibby I 341 sq. — Forcella I 111 sq. — J. Vetter Souvenirs historiques sur Araceli (Rome 1886). — Armellini [1] p. 376 sq.; [2] p. 540 sq. — G. B. De Rossi in Bullett. di archeol. crist. Ser. V a. IV (1894) 85 sq. — Marucchi p. 238 sq.

Monasterium valde antiquum et laudatum inter XX antiquas Urbis abbatias sub nomine s. Mariae in Capitolio, ubi est ara caeli Dei, fuit rectum primum ab hegumenis graecis, deinde ab abbatibus ord. s. Benedicti usque ad a. 1250, quo anno Innocentius IV (Potthast Reg. 14002) illud una cum hortis et aliis suis appendiciis nec non libris et ornamentis ipsius concessit fratribus ordinis s. Francisci, qui ecclesiam adhuc tenent. Titulus a Leone X promotus.

Monasterii vetus archivum periit. Etiam Innocentii IV bullam originalem, cui Anacleti II diploma (n. 1) insertum est, non invenimus in archivo, licet adservatam ibi etiamtunc temporibus Waddingii et Casimiri.

1 *(1130—37)*

Anacletus II Iohanni abbati etc.: concedit totum montem Capitolii cum omnibus ad eum generaliter pertinentibus, finibus terminatis. — Quod in apostolicae.

Insert. bullae Innocentii IV a. 1252 iul. 5 Potthast Reg. 14651: Reg. Vat. t. 22 f. 200' n. 39 [B[1]] et bullae Alexandri IV a. 1259 sept. 26 Potthast Reg. 17671: Reg. Vat. t. 25 f. 218 n. 183

[B²]. — Edd. Wadding Ann. Minor. [1] *II 9 n. 17 et 78 n. 29;* [2] *III 255 (cf. p. 509 n. 97) ex B¹; IV 492 n. 66 Reg. ex B² = (Valesius) Spiegazione d'una bolla d'Anacleto antipapa in Calogierà Raccolta d'opuscoli XX (In Venezia 1739) 105 sq., = Bull. Rom. ed. Cocquelines III 327 n. 28 = Bull. Rom. ed. Taur. III 558 n. 28. Casimiro p. 21 et p. 432 ex B¹. Sbaralea Bull. Franc. I 616 n. 418 ex B¹ et II 365 n. 513 Reg. ex B², = Preller in Philologus I 104 = Urlichs Cod. urbis Romae topogr. p. 147 = Jordan Topographie der Stadt Rom im Alterthum II (1871) 667 n. 1 = Gori in Arch. stor. artistico archeol. e lett. di Roma I (1875) 307. — Reg. JL. 8425.*

**2* *(1193—98)*

Celestinus III delegat iudices Iohannem tit. s. Stephani in Coelio monte et Sofredum tit. s. Praxedis presb. card. ad audiendam causam inter ecclesias s. Mariae de Capitolio et ss. Sergii et Bachi.

v. Eccl. ss. Sergii et Bachi n. 2.

Ecclesia ss. Sergii et Bachi.

Panciroli [1] p. 759; [2] p. 205 sq. — Martinelli p. 399. — Piazza p. 729 sq. — Ign. Kulcrynski Notizia della chiesa dei SS. Sergio e Bacco a Campo Vaccino (Roma 1732). — Armellini [1] p. 609; [2] p. 538. — Marucchi p. 242.

Diaconiam ss. Sergii et Bachi, sitam apud arcum Septimii Severi in foro Romano, quando „eiusdem ecclesiae dispensator, propter metum templi, quod situm super eam videbatur, evertens, super eandem ecclesiam a fundamentis ipsam basilicam exterminavit; quam restaurare minime valens . ., Hadrianus I a fundamentis in ampliorem restauravit decore nimio statum" (Lib. pontif. ed. Duchesne I 512). A Leone III (l. c. II 11. 21), a Gregorio IV (l. c. II 75) et ab Innocentio III, qui huius diaconiae cardinalis fuerat, aucta est. Innocentius II, prout videtur, una cum ecclesia ss. Quatuor Coronatorum abbati mon. Saxivivi (Sassovivo) in dioecesi Fulginatensi (Foligno) regendam concessit (cf. Innocentii II privilegium a. 1138 mai. 21 JL. 7898). Saec. XIV a canonicis gubernatur. Iterum temporibus Sixti IV instaurata, a Pio IV penitus destructa est.

De archivo nihil.

**1* *(1191—98)*

Celestinus III concedit archipresbytero et clericis ss. Sergii et Bachi (et ecclesiae s. Mariae in Porticu) tenimentum quoddam Tusculani.

Laud. in Innocentii III bulla a. 1199 iun. 26 Potthast Reg. 754. — Reg. JL. —.

**2* *(1193—98)*

Celestinus III delegat iudices Iohannem tit. s. Stephani in Coelio monte et Sofredum tit. s. Praxedis presb. card. ad audiendam causam, quae super horto s. Sergii sive post s. Sergium et horto inter columnas usque ad absidem et usque ad custodiam Mamertinam inter ecclesiam ss. Sergii et Bachi et ecclesiam s. Mariae de Capitolio vertebatur.

Laud. ut n. 1. — Reg. JL. —.

Monasterium s. Caesarii de Palatio.

S. Caesarii oraculum „quod est intro Palatium" memoratur in Vita Sergii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 371; Mommsen p. 210); monasterium s. Caesarii in Palatio in Vita Leonis IV (Duchesne II 114), ibique electus fuit Eugenius III (l. c. II 386). Fuit primo monasterium Graecorum. Recensetur inter XX antiquas Urbis abbatias. De eius situ veteres auctores magno tenebantur errore, alii hoc s. Caesarii de Palatio monasterium ad monasterium Corsarum (s. Caesarii in Turrim) referentes, alii ad oratorium s. Caesarii in Lateranis, ubi olim fuit vestiarium. Sed potius in colle Palatino idem situm fuisse L. Duchesne aperte monstravit (Bulletin critique VI (1885) p. 417 sq.; Nuovo Bullett. di archeol. crist. VI 17 sq.; Lib. pontif. I 377 not. 12; II 136 not. 23; cf. Armellini [1] p. 187; [2] p. 517; Marucchi p. 262 sq.).

De archivo nihil remansit. Unum documentum, quod infra, ex bullis pro ecclesia s. Marcelli de Urbe sumptum est.

1 *Laterano 1166 april. 16*

Alexander III Cunrado Maguntino archiep. et tit. s. Marcelli presb. card. etc.: confirmat sententiam a quibusdam iudicibus Romanis latam in causa inter clericos s. Marcelli et yconomum et fratres s. Caesarii de Palatio, perpetuum his silentium imponens.

v. Eccl. s. Marcelli n. 23.

Monasterium ss. Andreae et Gregorii in Clivo Scauri.

(San Gregorio al Monte Celio.)

Panciroli [1] p. 393 sq.; [2] p. 686 sq. — Martinelli p. 107 sq. — Mittarelli Ann. Camald. I 68 sq. — Lubin p. 329. — Memorie storiche della chiesa ed abbazia dei SS. Andrea e Gregorio al clivo di Scauro sul M. Celio, Roma Bibl. Vallicell. Q 74 f. 114 sq. — Nibby I 279 sq. — Forcella II 95 sq. — Armellini [1] p. 290; [2] p. 513 sq. — A. Gibelli Memorie storiche ed artistiche dell' antichissima chiesa abbaziale dei SS. Andrea e Gregorio al clivo di Scauro sul Monte Celio (Siena 1888). — F. Cristofori Memorie archeologiche e storico-critiche della chiesa dei SS. Andrea e Gregorio al clivo di Scauro (Siena 1888 et in Miscellanea storica Romana od Archivio di storia medioevale ed ecclesiastica I. III. IV, Roma 1888). — A. Gibelli L'antico monastero de' SS. Andrea e Gregorio al clivo di Scauro sul Monte Celio (Faenza 1892). — I. Carini Cronichetta inedita del monastero di Sant' Andrea ad Clivum Scauri in Il Muratori II (Roma 1893). — G. Cascioli Memorie storiche di Poli (Roma 1896). — H. Grisar in Civiltà cattolica, Giugno 1902. — O. Iozzi [A. Gibelli] La veneranda antica chiesa di S. Andrea e Gregorio al Celio (Roma 1902). — Marucchi p. 212 sq.

Vetustissimum hoc monasterium, quod celebratur inter XX antiquas abbatias Urbis, conditum a Gregorio Magno, adhuc laico, in domo sua, a. 575, ut credit Mabillon (Ann. Bened. ad a. 575), a. 581, ut contendit Baronius (Ann. ad a. 581), ab eo larga donatione fuit instructum (cf. chartulam donationis a. 587 dec. 28 ap. Mittarelli Ann. Camald. IV App. p. 600 n. 1; Marini

Pap. dipl. p. 137 n. 89; Mon. Germ. Epp. II 437 App.) Quae regula in hoc s. Andreae monasterio tum viguerit, res fuit magnae inter viros eruditos concertationis: s. Equitii regulam ex Valeriae coenobio credit Baronius, s. Benedicti Mabillonius aliique. Postea Gregorianum monasterium a latinitate in graecitatem, necessitate potius quam voluntate conversum fuisse et ita remansisse etiamtunc saec. IX, Iohannes diac. in Vita Gregorii M. (lib. IV c. 13) testatur. Nescimus quamdiu Graeci incoluerint monasterium, certe ab Alberico Romanorum principe iuxta Cluniacensium regulam reformatum (cf. Sackur Die Cluniacenser I 102). Fuit dotatum a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 22), a Gregorio IV (l. c. II 79), a Stephano V (l. c. II 195) et ab Ottone III imp. a. 999 nov. 5 diplomate suo honestatum (Mon. Germ. Dipl. II 764 n. 336). Processu temporis vetustate attritum et a Roberto Guiscardo „tyranno perfido foedatum“ Paschalis II reconciliavit, eo transferens corpora Iohannis et Pauli aliorumque sanctorum (n. 6). A. 1525 abbatibus commendatariis, a. 1573 a Gregorio XIII monachis Camaldulensibus concessum fuit, qui ibi remanserunt atque adhuc manent. Est titulus presbyteralis, iussu Gregorii XVI, olim monasterii monachi.

Antiquissima documenta hoc monasterium habuisse, eius abbas contendit in Paschalis II placito (n. 7), in quo mentio fit instrumenti a b. Sylvia, Gregorii M. matre, concessi (sed falsum est; ed. Mittarelli Ann. Camald. I App. p. 296 n. 137) et confirmationum a pluribus pontificibus factarum. Etiam Gregorii I diploma (n. 1) exstabat etiamtum saec. XIII. Vetus instrumentum a. 1019 nov. 23 vidit olim Baronius penes Flaminium Philonardum ep. Aquinatem inter alia antiquitatis monumenta a Paulo IV collecta, antequam cardinalis esset (Baronius ad a. 1019 c. 5). Quae omnia propter incuriam abbatum commendatariorum, ut asserit Montfaucon (Diar. ital. p. 146), hodie desiderantur. Codex quoque chartarum veterum coenobii s. Gregorii de Urbe saec. XV exaratus, quo usi fuerunt Mittarelli aliique, desideratur. Aliorum manuscriptorum, quae enumerat Bethmann in Archiv XII 400 sq., pars una a. 1872 in bibliothecam Vittorio-Emanuele transivit (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 143 sq.), altera in monasterio remansit.

C = Codex Gregorianus sive Codex chartarum veterum coenobii s. Gregorii de Urbe a Tranquillo not. exaratus, s. XV ex. — XVI in., (de quo Mittarelli Ann. Camald. I 66; IV 354 sq.; Mittarelli Bibl. ms. s. Michaelis Venetiarum p. 468) hodie, ut diximus, desideratur.

D = Chronica mon. s. Andreae ad Clivum Scauri, s. XIV, in cod. Vat. lat. 600 (ed. I. Carini in Il Muratori II (1893) p. 5 sq.); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 5.

E = Chronica mon. s. Andreae ad Clivum Scauri, s. XVI, in cod. Vat. lat. 5617; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 13.

F = Onuphrii Panvinii Instrumenta antiqua eccl. s. Gregorii de Urbe, s. XVI, cod. Vat. lat. 6883 f. 162 sq.; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 19.

G = Instrumenta varia pertinentia ad monasterium s. Gregorii ad Clivum Scauri in cod. Corsin. 1104 (41 F 25) f. 1 sq., s. XVII. Est apographum codicis *F*; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 123.

H = Const. Ruggieri De regesto mon. s. Andreae ad Clivum Scauri, s. XVIII, cod. Vat. lat. 9033 f. 217; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 28.

I = Codex veterum chartarum s. Gregorii de Urbe, s. XVIII, a Ferd. Romualdo Guiccioli confectus, Roma Arch. di S. Gregorio; cf. Gibelli L'antico mon. p. VII; Iozzi p. 18; Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXVII (1904) p. 427 not.

— — Chartularium mon. s. Gregorii in Clivo Scauri, Cheltenham Bibl. Sir Thomas Phillips cod. 7679, ego exquirere non potui.

Codice Gregoriano *[C]* et archivi chartis usus est etiam O. Panvinius in opusculis suis De gente Anicia libri 2 et De gente Fregepania libri 4 in cod. Vat. Barb. 2481 (XXXIII 1), s. XVI, et in cod. bibl. Angelicae 77 (A 7. 16), s. XVIII, De gente Maxima libri 2 in cod. Vat. 6168, s. XVI, et in cod. bibl. Patavin. n. 263, s. XVI (ed. A. Mai Spicil. Rom. IX 549 sq.) et De gente Matthaeia in cod. bibl. Patavin. n. 263, s. XVI; cf. Perini Onofrio Panvinio e le sue opere (Roma 1899) p. 81 sq.; 192 sq.

De veteri archivo procuratoris ord. Camaldulen. in Urbe cf. Indice dell'archivio della procureria generale dei monaci Camaldolesi, Roma 1740, olim Romae in archivo s. Gregorii (sign. D 2). Camaldulensium quoque archivum olim in ecclesia s. Romualdi de Urbe periit. Notitias vero ex archivo s. Gregorii depromptas praebet Garampi in Adversariorum vol. II (Roma Arch. Vat.). Conf. etiam quae transcripta sunt in Monterenzi Cameralia vol. G, s. XVII, Roma Arch. Vat. Arm. XXXVI t. 7 f. 665 sq.

De bibliotheca s. Gregorii de Urbe cf. Oderici Dissertationes et adnotationes (Romae 1765); Blume Iter III 155 et Bibl. libr. manuscr. ital. p. 186 sq; Bethmann in Archiv XII 400; Gött. Nachr. 1903 p. 143 sq.

1 *(590)*

Gregorius I Maximo abbati etc.: statuit, ut nulli abbati nullique de congregatione liceat loca vel praedia, quae ante tres annos monasterio condonaverit, distrahere aut alienare. — Conversionis meae.

Insert. bullae Gregorii IX a. 1240 nov. 15 Potthast Reg. 10963: Reg. Vat. t. 20 f. 31' n. 174 [= Cop. s. XVII Roma Arch. Vat. Arm. XII c. 11 n. 5 = E f. 259 = G f. 10 = Tabula saec. XVI in pariete ecclesiae ante oratorium s. Silviae]. — Edd. Mittarelli IV 353. Galletti Inscr. Rom. III 450 n. 2. Marini Pap. dipl. p. 2 n. 2. Gibelli Mem. p. 23. Mon. Germ. Epp. I 14. — Regg. J 724. JE. 1082.

cf. Vitam Gregorii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 312; Mommsen p. 162).

†2 *(592)*

Gregorius I (a. 2 sui praesulatus), collecta cardinalium et episcoporum ac ceterorum S. R. E. multitudine clericorum, ecclesiam . . . consecrat, quam etiam plurimis indulgentiis [plenarie] ditat et privilegiis praemunit. Imponit indulgentias 20 annorum et tot quadragenarum et per totam octavam omnibus accedentibus illuc vere poenitentibus et confessis.

D f. 54'. — Edd. Gibelli Mem. p. 7 not. 1; p. 51 not. 1. Carini p. 17 et p. 20. Iozzi p. 5. — Reg. JE. —.

Spurium.

†3 *(594—95)*

Gregorius I impetrat a domino Iesu Christo illud privilegium, quod quicumque sepulturam elegerit in mon. s. Andreae, dummodo fuerit fide catholicus, perpetuo non deputetur incendio. — Actum sub a. D. 595, ind. 11.

D f. 54. — Edd. Gibelli Mem. p. 51 not. 1. Carini p. 20. — Reg. JE. —.

Spurium.

4 *(598 feb.)*

Gregorius I Candido abbati: confirmat transactionem factam inter eum et Maurentium magistrum militiae de hereditate Iohannis, Maurentii fratris, in monasterio conversi ac defuncti. — Sicut loci nostri.

Reg. Greg. I lib. VIII ep. 12. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. VIII n. 11. Mansi X 94 n. 11. Migne LXXVII 914 n. 11. Mon. Germ. Epp. II 14. — Regg. J. 1134. JE. 1499.

5 *1014 mart. 5*

Benedictus VIII (Thfpfhlbctxc) subscribit chartulam donationis Gerardi et Sergii nobilium germanorum Iohanni abbati de fundo Cesamora factae.

[C p. 57] = O. Panvinii De gente Fregepania lib. 4. Edd. Muratori Antiq. IV 795. Mittarelli I App. p. 214 n. 93 (cf. I 371) ex C (cf. Gibelli L'antico mon. p. 49). — Regg. J. p. 353. JL. I p. 508.

†6 *1108*

Paschalis II monasterium reconciliat, transferens eo corpora Iohannis et Pauli et aliorum sanctorum . ., ponit indulgentias 5 annorum et tot quadragenarum in quolibet anno omnibus illuc accedentibus vere poenitentibus et confessis. — Actum sub a. D. 1108, ind. 1.

Tabula marmorea periit. D f. 54'. — Edd. Gibelli Mem. p. 9 not. 1 et p. 52. Carini p. 28. — Reg. JL. —.

Spurium. — Addere vero iuvat, altare maius per manus Iohannis Tusculanen. ep. a. 1106 mai. 11 dedicatum fuisse, prout constat ex tabula (edd. Mittarelli VII 204; Gibelli Mem. p. 13).

7 *1115 nov. 24*

Coram Paschale II Anastasius abbas conqueritur adversus Albericum filium Fusconis priorem scholae piscatorum stagni de parte eiusdem stagni. Iussu et auctoritate Paschalis II abbas investitur. — Iudicatum ex praecepto Paschalis II scriptum a Falconio scrin. S. R. E.

[C]. F f. 192 = G f. 26'. — Ed. Mittarelli III 166 ex C (cf. Gibelli L'antico mon. p. 61 sq.). — Regg. J. 4788. JL. 6479.

8 *1139 april. 4—1143*

Coram Innocentio II, in concilio Lateranensi in eccl. s. Salvatoris sollemniter habito, querela Petri abbatis contra Odonem de Polo, qui castra monasterii invaserat, agitur. Sed papa multis et gravibus extraneorum, qui convenerant, impeditus negotiis, causam post concilium differt. Denuo et iterum iterumque Odoni indutias concedit.

Edd. M. Dionigii Genealogia di casa Conti (In Parma 1663) p. 31 ex arch. mon. Mittarelli IV App. p. 614 n. 3 (cf. IX 26) ex O. Panvinii De gente Matthacia = Mansi XXI 541 = Cascioli p. 299 n. 5 (cf. Gibelli L'antico mon. p. 66 sq.). — Reg. JL. —.

*9 (1143—44)

Celestinus II reddit Odoni de Polo pecuniam Innocentio II pro eadem causa *(n. 8)* solutam, salvo sacramento de iustitia facienda.

Laud. in n. 8. — Reg. JL. —.

Ecclesia ss. Iohannis et Pauli tit. Pammachii.

(SS. Giovanni e Paolo sul Celio.)

Ugonio f. 24'sq. — Panciroli [1] p. 370 sq.; [2] p. 697 sq. — Martinelli p. 128. 278 sq. — Piazza p. 519 sq. — Ph. Rondinini De ss. martyribus Iohanne et Paulo eorumque basilica in urbe Roma vetera monimenta (Romae 1707). — Forcella X 1 sq. — P. Serafino Cronotassi dei cardinali titolari del titolo di Pammachio (Tournai 1885). — Armellini [1] p. 276 sq.; [2] p. 506 sq. — P. Germano di S. Stanislao La casa Celimontana dei SS. martiri Giovanni e Paolo (Roma 1894). — Marucchi p. 203 sq.

Titulus Byzanti seu Pammachii iam exstabat saec. V, temporibus Innocentii I (cf. Duchesne in Mélanges VII 221). Symmachum ad b. Iohannem et Paulum gradus post absidem fecisse, Vita eius narrat (Lib. pontif. ed. Duchesne I 262; Mommsen p. 124). Ecclesiam reparavit Hadrianus I (Duchesne I 510), ditarunt Leo III (l. c. II 9. 20. 32) et Gregorius IV (l. c. II 77). Est adhuc titulus presbyteralis.

De archivo nihil. Monumentorum veterum una superest inscriptio illa Gregorii papae, cuius habemus duo exemplaria, alterum *[B¹]*, quod sculptor incompletum reliquit, repertum a. 1871 in via quae hodie Del Babuino, alterum *[B²]*, duabus partibus constans, quod in ecclesia adservatur. Harum partium una, aut composita aut sculpta a quodam Constantino servo servorum Dei (quem nonnulli falso putant Constantinum papam), continet notitiam fundorum tituli huius, antiquiorem sane et marmore et diplomate Gregorii papae, quod a parte altera exhibetur (cf. De Rossi in Bullett. della Commiss. archeol. com. (1872) 54 sq. et in Bullett. di archeol. crist. Ser. II a. IV (1873) p. 36 sq.). Tabula autem transcripta fuit a Massarello, Ughello, Aleandro, Donio aliisque, quorum apographa praeterimus.

1 — —

Gregorius Deusdedit card. et Iohanni archipresb. etc.: confirmat fundos enumeratos. — Creditae speculationis.

B¹. B². — Edd. Ugonio f. 26' (ital.). Martinelli p. 278. Rondinini p. 107 (cf. p. 78). Fabretti Inscr. domest. p. 316 = Bianchini in praef. ad Anastasium. Galletti Inscr. Rom. I 7 n. 10. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 211 n. 2 (omnes ex B¹ et ut Gregorii I diploma). De Rossi l. c. (1873) p. 41 ex B¹ et B² = Bibl. de l'Ecole des chartes XXXIV (1873) 260. P. Germano di S. Stanislao p. 480 sq. ex B¹ et B². Grisar Anal. Rom. I 163 n. 16 (tab. IV n. 8) ex B¹ et B². — Reg. JL. 5292.

cf. Borgia Istoria della chiesa e città di Velletri p. 137 et v. Pflugk-Harttung in Quellen u. Forschungen IV (1902) 175 sq. — Auctores omnes, qui de hoc documento locuti sunt ante G. B. De Rossi, ipsam bullam Gregorio I attribuerunt, ex eo praesertim quod Gregorio I pontifice Deusdedit presb. tit. ss. Iohannis et Pauli in synodis a. 595 iul. 5 ac 600 oct. 5 occurrit. De Rossi contra validis quidem argumentis eam Gregorio I auferens, Gregorio VII sollicite nimis, sequentibus

deinde omnibus, adiudicavit. Nos vero, quamquam principis antiquitatum christianarum auctoritatem minime improbamus, tamen in hac re cum eo convenire nequimus. Textus enim documenti eiusque formulae usui cancellariae Gregorii VII haudquaquam respondent, sed antiquiorem redolent stilum. Itaque aut Gregorio IV aut Gregorio V bullam adscribendam esse crediderimus.

Ecclesia s. Iohannis ante portam Latinam.

(San Giovanni a porta Latina.)

Ugonio f. 293'sq. — Panciroli [1] p. 360 sq.; [2] p. 667 sq. — Pennotti Generalis ord. can. hist. tripartita [1] p. 276. — Martinelli p. 127. — Io. Mar. Soresini De ecclesia s. Ioannis ante portam Latinam, Lateranensi ecclesiae annexa, s. XVII (teste Mandosio I 168). — Piazza p. 572 sq. — G. M. Crescimbeni L'istoria della chiesa di S. Giovanni avanti porta Latina (In Roma 1716). — Marini Memorie proposte ai devoti nella visita della chiesa e cappelletta di S. Giovanni a porta Latina (Roma 1791). — Nibby I 269 sq. — Forcella XI 159 sq. — Armellini [1] p. 272; [2] p. 520. — Marucchi p. 170 sq.

Ecclesia s. Iohannis ante portam Latinam antiquissimam repetit originem; restaurata ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 508), fuit recta a propriis archipresbyteris, inter quos Gratianus ille, qui postea papa nomine Gregorii VI factus est. Sed a. 1145 a Lucio II canonicis s. Salvatoris Lateranensibus concessa fuit (Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 17). Canonicis regularibus ex basilica Lateranensi per Bonifatium VIII deinde pulsis, etiam ista ecclesia successu temporum canonicis fuit destituta, et in monasterio positae sunt sanctimoniales. Ecclesia a Leone X tituli honore decorata est, quem tenet.

Huius ecclesiae monumenta inveniuntur in archivo canonicorum Lateranensium, ad quod transierunt quo tempore ecclesia unita fuit basilicae Constantinianae; conf. Eccl. s. Iohannis in Laterano.

1 *1148 aug. 30*

Conradus Savinen. ep. et Eugenii III vicarius decidit litem inter ecclesias s. Iohannis ante portam Latinam et s. Praxedis ex una et ecclesiam s. Mariae Criptaeferratae ex parte altera super duabus partibus ecclesiae s. Primitivi.

v. Eccl. s. Praxedis n. 6.

2 *1191 mai. 10*

Celestinus III dedicat ecclesiam et concedit ibi vere poenitentibus remissionem 40 dierum de iniunctis eis poenitentiis singulis annis.

Inscriptio in pariete ecclesiae. — Edd. Martinelli p. 127. Crescimbeni p. 115 (cum tab.). Galletti Inscr. Rom. I 40 n. 51. Forcella XI 161 n. 297. Reumont Gesch. der Stadt Rom II 1229. — Reg. JL. —.

Ecclesiae s. Mariae dominae Rosae et b. Laurentii in Castello aureo.

Harum ecclesiarum conditores nominantur in n. 5: „sicut in scriptis authenticis a bo. me. Gratiano, Gregorio et domina Rosa et Imilla, ipsarum ecclesiarum fundatoribus, continetur". Positae fuerunt in circo Flaminio,

quem vulgus Castellum aureum et Palatium appellavit. Ecclesia olim parochialis et collegiata s. Mariae dominae Rosae, Innocentio VII, Iohanne XXIII et Martino V mandantibus, monasterio s. Catharinae prope porticum s. Petri adnexa fuit; ipsum vero s. Catharinae monasterium cum omnibus bonis suis, Paulo II iubente, in ius et proprietatem Vaticanae s. Petri basilicae transiit. Ecclesia s. Mariae dominae Rosae postea Santa Caterina dei Funari appellatur (cf. Panciroli [1] p. 256; [2] p. 733; Martinelli p. 374; Lubin p. 335; Bull. Vat. II 49 sq.; Nibby I 148); ecclesia vero s. Laurentii, quae etiam Pallacini dicitur, in constructione huius monasterii s. Catharinae funditus eversa est (cf. Bull. Vat. I 74 not.; Cancellieri De secretariis bas. Vat. III 1413 sq.; Armellini [1] p. 177; [2] p. 567).

Documenta, quae spectant ad has ecclesias, inde a Paulo II adservantur in archivo Vaticanae basilicae.

De codd. cf. Eccl. s. Petri in Vaticano.

**1* *(1024—33)*

Iohannes XIX donat pratum unum infra campum de Meruli extra portam Portuensem situm.

Laud. in n. 5. — Reg. JL. —.

**2* *(1159—81)*

Alexander III privilegium protectionis concedit.

Laud. in n. 5. — Reg. JL. —.

**3* *(1181—85)*

Lucius III *ut n. 2.*

Laud. in n. 5. — Reg. JL. —.

**4* *(1187—91)*

Clemens III *ut n. 2.*

Laud. in n. 5. — Reg. JL. —.

5 *Laterano 1192 oct. 4*

Celestinus III Iohanni primicerio, rectori eccl. etc.: ecclesias s. Mariae dominae Rosae et b. Laurentii ad exemplar Alexandri III *(n. 2)*, Lucii III *(n. 3)* et Clementis III *(n. 4)*, excepta communi defensione, speciali privilegio munit et possessiones propriis expressas vocabulis confirmat et, ut nulli nisi Romano pontifici sint subiectae, sancit. — Monet nos apostolicae. Ego Celestinus etc. Subscr. 17 card. Dat. Lat. p. m. Egidii s. Nicolai in carcere Tulliano diac. card., 4 non. oct., ind. 10, inc. d. a. 1192, pont. v. d. Celestini pp. III a. 2.

A. [E f. 241. S f. 238. V f. 22'. W p. 27]. — Edd. Bull. Vat. I 74 ex A = Migne CCVI 962 n. 93. Schiaparelli in Arch. della Soc. Rom. XXV 345 n. 79 ex A. — Regg. Tomassetti l. c. XXIII 132. J. 10394. JL. 16923.

Non dubito quin haec bulla una eademque sit ac bulla quae laudatur in inventario s. XIV—XV (ed. Schiaparelli l. c. XXIV 421): „Item bulla Celestini continens de filis salini, que habet ecclesia s. Petri". — De locis cf. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. III (1880) 165 sq. — Iohannes primicerius i. e. scholae cantorum, cf. supra p. 18 n. 4.

Ecclesia s. Mariae in Porticu.

(Santa Galla.)

Panciroli [1] p. 479 sq. 555 sq.; [2] p. 721 sq. — Gio. Leonardi Memorie di S. Maria in Portico di Roma (Roma 1605). — G. Matraja Historia della miracolosa imagine della b. vergine Maria detta S. Maria in Portico [1] (Roma 1627); [2] (1638); [3] (1694). — Severano p. 331 sq. — Martinelli p. 234 sq. — L. Marracci Memorie di S. Maria in Portico di Roma [1] (In Roma 1667); [2] (1675). — C. B. Piazza Eusevologio I 362 sq. — C. B. Piazza Gerarchia card. p. 781. — C. B. Piazza Cherosilogio, ovvero discorso dello stato vedovile spiegato con le memorie illustri di S. Galla (Roma 1708). — C. A. Erra Storia dell'imagine e chiesa di S. Maria in Portico di Campitelli (Roma 1750). — A. Belli Della origine del ven. arcispedale di S. Maria della Consolazione già chiamato di Vita eterna (Roma 1834). — Nibby I 357 sq. — G. M. Corrado Memorie di S. Maria in Portico ora in Campitelli (Roma 1871). — Forcella V 365 sq.; XII 405 sq. — Armellini [1] p. 360. 362; [2] p. 629. — L. Pasquali S. Maria in Portico Campitelli [2] (Roma 1899). — L. Pasquali S. Maria in Portico nella storia di Roma dal secolo VI al XX [1] (Roma 1902); [2] (1904).

Erecta iuxta piam traditionem a Galla patricia, illustris Symmachi filia, consecrata a Iohanne I (n. 1) et restaurata a Gregorio VII (n. 4), inter diaconias Urbis recensebatur. Ibi venerabatur miraculis clara illa b. Mariae imago, quam Alexander VII ad vicinam ecclesiam s. Mariae in Campitelli transportari iussit. Ecclesiae adnexum fuit antiquae fundationis xenodochium, rectum a confraternitate, quae a. 1506 unita fuit confraternitatibus „delle Grazie e della Consolazione“ (cf. C. L. Morichini Degli istituti di carità in Roma [2] (Roma 1870) p. 152 sq.; P. Pericoli L'ospedale di S. Maria della Consolazione di Roma (Imola 1879).

Archivum periit. Documenta, quae spectant ad confraternitatem, transierunt ad R. archivum Romanum (Roma Arch. di stato, Archivio della Consolazione; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 243).

B = Historia venerandae et incorruptibilis imaginis gloriosae virginis Mariae, quae miraculose collocata fuit in ecclesia quae dicitur s. Maria in Porticu, cod. mb. in archivo ecclesiae adservatus, hodie desideratur (edd. Marracci [1] p. 129 sq.; [2] p. 146 sq. Erra p. 136 sq. Acta SS. III oct. p. 155 sq. Corrado p. 189 sq. Pasquali (1904) p. 101 sq.). — Alterum codicem olim exsistentem in bibl. Angelica, laudatum ab Erra aliisque, non invenimus. — Tertius cod. mb. in archivo ecclesiae (Arm. C), laudatus a Belli aliisque, periisse videtur.

C = Scritture spettanti alla città di Roma vol. I n. 52: De s. Maria in Porticu, s. XVII, Roma Bibl. Vallicell. G 50; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 134.

D = Origine, progresso e stato presente dell' archiconfraternità di S. Maria in Portico, s. XVII, cod. Vat. Ottobon. 2408; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 64.

E = Ios. Matrarii S. Mariae in Porticu historiae libri 3, s. XVII, cod. Vat. Barb. 2477 (XXXII 268, olim 935); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 87.

*†*1* *(523—26)*

Iohannes I concedit omnibus vere contritis et confessis b. Mariae in Porticu ecclesiam .. devote visitantibus et manus adiutrices pro illius conservatione porrigentibus indulgentiam et plenariam omnium peccatorum a poena et culpa remissionem perpetuis temporibus duraturam.

[B]. — Edd. Marracci [1] *p. 132;* [2] *p. 149. Erra p. 137. Acta SS. III oct. p. 156. Corrado p. 195. Pasquali p. 103. — Reg. JK. —.*

Spurium.

†*2 *(590—604)*

Gregorius I confirmat praedictam indulgentiam *(n. 1).*

[B]. — Edd. Marracci [1] *p. 133;* [2] *p. 150. Erra p. 137. Acta SS. III oct. p. 156. Corrado p. 195. Pasquali p. 104. — Reg. JE. —.*

Spurium.

†*3 *(1061)*

Alexander II confirmat eandem indulgentiam *(n. 1. 2).*

[B]. — Edd. Marracci [1] *p. 133;* [2] *p. 150. Erra p. 137. Acta SS. III oct. p. 156. Corrado p. 196. Pasquali p. 104. — Reg. JL. —.*

C. D. E laudant eandem indulgentiam concessam omnibus confratribus confraternitatis erectae, ut asserunt, ab eodem pontifice (Marracci [1. 2] p. 36 ex cod. bibl. Angelicae).

Spurium.

4 *1073 iul. 8*

Gregorius VII sacrat templum.

Tabula in parte anteriori altaris maioris in ecclesia periit. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1073 c. 81. Marracci [1. 2] *p. 36. Erra p. 5. 29. Acta SS. III oct. p. 159. Corrado p. 45. Forcella XIII 338 n. 785. 786. De Rossi Inscr. chr. II*[a] *439 n. 136 (ex P. Sabini Syll. inscr. chr. in cod. Marc. cl. X c. 195 f. 301'). Armellini* [1] *p. 361;* [2] *p. 629. Pasquali p. 50. — Reg. JL. —.*

Gregorium VII ecclesiam prae vetustate dirutam restaurasse et hac die consecrasse indulgentiamque et omnium peccatorum a poena et culpa remissionem confirmasse, laudant B (edd. Marracci [1] p. 133; [2] p. 150. Erra p. 138. Acta SS. III oct. p. 156. Corrado p. 197. Pasquali p. 104) et C. D. E. — Sed hac die Gregorium VII Laurenti fuisse, ex eius epistola ad Wratislaum Boemiae ducem (JL. 4788) constat.

*5 *(1191—98)*

Celestinus III confirmat dictam indulgentiam *(n. 1. 2. 3).*

[B]. C. D. E. — Edd. Marracci [1] *p. 133;* [2] *p. 150. Erra p. 138. Acta SS. III oct. p. 156. Corrado p. 197. Pasquali p. 104. — Reg. JL. —.*

*6 *(1191—98)*

Celestinus III hospitalem domum infirmorum a sese iuxta ecclesiam s. Mariae in Porticu aedificatam reditibus locupletat.

Laud. a Baronio Ann. ad a. 1198 c. 3. — Reg. JL. —.

Corrado p. 51 aliique ex praefato cod. bibl. Angelicae affirmant, Celestinum III omnibus porrigentibus eleemosynam pro pauperibus infirmis eiusdem xenodochii pro qualibet eleemosyna 100 dies indulgentiarum concessisse. Haec indulgentia ea fuisse videtur quae sub n. 5.

*7 *(1191—98)*

Celestinus III concedit (clericis ss. Sergii et Bachi et) ecclesiae s. Mariae in Porticu tenimentum quoddam Tusculani.

v. Eccl. ss. Sergii et Bachi n. 1.

Ecclesia ss. Adalberti et Paulini sive s. Bartholomaei in insula Lycaonia.

(San Bartolomeo all' Isola.)

Vinc. Robardi De insula Tyberina et Aesculapii templo ad sacrum d. Bartholomaei apost. cultum revocato (Romae 1590). — Panciroli [1] p. 233; [2] p. 616 sq. — Severano p. 317 sq. — Martinelli p. 77 sq. — Fr. Dini Dissertatio historico-critica de translatione et collocatione corporis s. Bartholomaei (Venetiis 1700). — Piazza p. 576 sq. — F. Casimiro Dissertazione o sia religione della chiesa e convento di S. Bartolomeo all' Isola (Roma 1742). — F. Casimiro Memorie istoriche delle chiese e dei conventi dei fratri Minori della provincia Romana [1] (Roma 1744) p. 264 sq; [2] (1845) p. 370 sq. — Nibby I 123 sq. — Forcella IV 529 sq. — Armellini [1] p. 97; [2] p. 620 sq. — Marucchi p. 464 sq.

Erecta, ut fertur, ab Ottone III in honorem b. Adalberti confessoris, splendorem praecipue obtinuit ob s. Bartholomaei apost. corpus huc Benevento translatum (cf. Ottonis Frising. Chron. lib. VI c. 25 et Friderici I diploma a. 1167 aug. 6 Stumpf Reg. 4088), unde lis gravis orta est inter Beneventanos et ecclesiae s. Bartholomaei rectores. Ecclesiam ss. Adalberti et Paulini cum insula Lycaonia, ut esset episcoporum Silvae Candidae episcopale domicilium et congruum receptaculum, Iohannes XIX a. 1026 Petro episcopo concessit (JL. 4076) eique presbyteros et clericos ibidem degentes subiecit, sed Leo IX a. 1049, querela de re a Iohanne Portuensi ep. contra Crescentium ep. Silvae Candidae accepta, ecclesiam s. Adalberti cum insula Lycaonia Portuensi episcopatui confirmavit (JL. 4163). A Leone X tituli honore decorata, a. 1513 transiit ad fratres ord. Minorum de Observantia.

Archivum periisse videtur fortasse inundatione Tiberis a. 1557. Friderici I autem diploma originale adservatur in archivi castri s. Angeli Arm. XI c. VII n. 37 (cf. N. Archiv XIV 353). In ecclesia ipsa exstabat olim tabula perantiqua, cui inscriptae fuerunt Anacleti II (n. 1), Alexandri III (n. 2) et Celestini III (n. 3) indulgentiae. Librum memoriarum adservatum in scriniis patrum s. Bartholomaei laudat Dini p. 9.

C = Scritture appartenenti alla chiesa di S. Bartolomeo, s. XVII, Roma Bibl. Vallicell. O 26 f. 253 sq.; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 138.

D = Ughelli Autographa, s. XVII, cod. Vat. Barb. 3227 (XL 24) f. 281 „ex tabula ecclesiae s. Bartholomaei adeo ob vetustatem oblitterata, ut describi et annotari vix potuerit"; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 96.

1 *(1133)*

Anacletus II Angelo et Brisotto presbyteris eccl. s. Adalberti: sepulturam liberam esse sancit et illis, qui in ecclesia sepeliuntur, maximam indulgentiam concedit.

C f. 272 Fragm. — Edd. Dini p. 13. Gött. Nachr. 1903 p. 147 n. 2. — Reg. JL. —.

2 *(1159—81)*

Alexander III confirmat indulgentias concessas a praedecessoribus suis.

C f. 272. D f. 281 Fragm. — Edd. Dini p. 13. Gött. Nachr. 1903 p. 154 n. 8. — Reg. JL. —.

a. 1174 (1179?) ecclesiam ab Alexandro III consecratam fuisse, Panciroli, Severano, Piazza aliique affirmant, quo argumento nescimus.

3 *(1196)*
Celestinus III nob. viro Iohanni Petri Leonis almae Urbis ill. senatori et universo populo Romano: ad supplicationem Petri ep. Portuensis confirmat omnes indulgentias positas per summos pontifices.

C f. 272. D f. 281 Fragm. — Edd. Dini p. 13. Gött. Nachr. 1903 p. 157 n. 11. — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Stephani rotundi.

(Santo Stefano delle Carrozze.)

Panciroli [1] p. 777; [2] p. 631. — Severano p. 335. — Martinelli p. 309. — G. M. Crescimbeni L'istoria di S. Maria in Cosmedin p. 345 sq. — Armellini [1] p. 630; [2] p. 611. — A. Steinhuber Geschichte des Collegium Germanicum-Hungaricum I 133 sq. — P. Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXVI (1903) p. 526 sq.

Antiquum illud templum rotundum iuxta Tiberim fluvium adversus ecclesiam s. Mariae in Cosmedin fuit s. Stephano dedicatum. Errant Steinhuber, Grisar et alii, qui Innocentii II bullam (n. 1) ecclesiae s. Stephani rotundi in Coelio monte concessam fuisse contendunt. De fortuna huius ecclesiolae, quae saec. XII iuris tituli s. Anastasiae fuit, perpauca scimus.

Una Innocentii II bulla hodie adservatur in tabulario collegii Germanici-Hungarici (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 138).

B = Cop. s. XII Roma Collegio Germanico (Via S. Nicolò da Tolentino).
C = Cop. s. XVIII Roma Arch. di stato (Congregazione della S. Imagine del SS. Salvatore ad Sancta Sanctorum Arm. VIII m. X n. 19); cf. Gött. Nachr. 1901 p. 242.

1 *Laterano 1140 oct. 27*
Innocentius II Alberto presb.: ecclesiam pro interventu Petri Latronis et Petri Mardonis privilegio munit et liberam constituit, salvo iure tit. b. Anastasiae. Privilegia ab Anacleto II clericis s. Mariae in Cosmedin et clericis s. Mariae Transtiberim de possessionibus ecclesiae s. Stephani concessas evacuat. Possessiones nominatim expressas confirmat. — Omnium quidem ecclesiarum. Ego Innocentius etc. Subscr. 15 card. Dat. ⟨Romae in⟩ Lat. p. m. Aimerici S. R. E. diac. card. et canc., 6 kal. nov., ind. 4, inc. d. a. 1140, pont. aut. d. Innocentii II pp. a. 11.

B. C. — Ed. Gött. Nachr. 1900 p. 166 n. 17. — Regg. Steinhuber I 135 not. 4. Grisar Anal. Rom. I 604. JL. —.

Ecclesia s. Mariae in Cosmedin sive in Schola Graeca.

(Santa Maria in Cosmedin.)

Panciroli [1] p. 574 sq.; [2] p. 633 sq. — Severano p. 345 sq. — Martinelli p. 213 sq. — Piazza p. 743 sq. — G. M. Crescimbeni L'istoria della basilica diaconale collegiata e parrocchiale di S. Maria in Cosmedin di Roma (In Roma 1715). — G. M. Crescimbeni

Stato della basilica diaconale collegiata e parrocchiale di S. Maria in Cosmedin di Roma nel presente anno (In Roma 1719). — G. M. Crescimbeni Notizie istoriche della sacra immagine della beatissima Vergine della basilica di S. Maria in Cosmedin (In Roma 1722). — Nibby I 367 sq. — Tel. Galli Serie cronologica dei cardinali diaconi etc. dell' insigne basilica di S. Maria in Cosmedin (Roma 1845). — Forcella IV 303 sq. — Armellini [1] p. 391; [2] p. 600 sq. — G. B. Giovenale La basilica di S. Maria in Cosmedin (Roma 1895). — Gius. Patroni Serie cronologica dei cardinali diaconi .. di S. Maria in Cosmedin (Napoli 1899). — H. Grisar Ste Marie in Cosmedin à Rome in Revue de l'Art chrétien IX (1898) mai. — Marucchi p. 270 sq.

Apparet iam saec. VI inter diaconias Urbis sub titulo s. Mariae in Schola graeca sive Graecorum. Hadrianus I antiquam ecclesiam demolivit et „basilicam ultro citroque spatiose largans tresque absidas in ea construens", a fundamentis renovavit (Lib. pontif. ed. Duchesne I 507). Nicolaus I fecit in ecclesia „hospitium largum ac spatiosum" (l. c. II 154) et renovavit secretarium (l. c. II 161). Basilicam ditarunt Leo III (l. c. II 9. 19. 30), Gregorius IV (l. c. II 77), Nicolaus I (l. c. II 152. 158) et Gelasius II, antea huius ecclesiae diaconus cardinalis, qui ei reliquias concessit (l. c. II 312. 318 not. 9). A. 1435 ab Eugenio IV adnectitur monasterio s. Pauli de Urbe (ed. Margarini Bull. Cas. II 313 n. 301); a. 1513, iubente Leone X, erigitur in collegiatam.

Archivum chartas antiquas non possidet.

1 *1123 mai. 6*

Calixtus II consecrat altare maius.

Inscriptiones in marmore incisae in ecclesia. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1123 c. 3. 4 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 944. C. Caietani Gelasii pp. II Vita (Romae 1638) p. 50 = Muratori Scr. III[a] 379 not. 15, = C. Gaetani Vita del pontefice Gelasio II (Roma 1802) p. 100. Crescimbeni L'istoria p. 184 (cf. p. 44. 53). Forcella IV 305. 306 n. 742. 743. Armellini [1] p. 394; [2] p. 603. — Regg. J. p. 544. JL. I p. 813.

**2* *(1130—37)*

Anacletus II concedit clericis s. Mariae in Cosmedin privilegium de possessionibus ecclesiae s. Stephani rotundi.

Laud. in Innocentii II privilegio pro eccl. s. Stephani rotundi a. 1140 oct. 27 (v. Eccl. s. Stephani rotundi n. 1). — Reg. JL. —.

Monasterium Euprepiae.

Hoc ancillarum Dei monasterium in monte Aventino situm fuisse, credunt Nardini Roma antica (Roma 1732) p. 1276, Armellini [1] p. 232; [2] p. 589 et A. Bachofen in Studien und Mitteilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden XIX (1898) 461. Nihil aliud habemus praeter ea quae ex Gregorii I epistola (n. 1) inferius allata colliguntur.

1 *(591 oct.)*

Gregorius I Sabino subdiacono: praecipit, ut hortum Feliciani quondam presbyteri positum regione prima ante gradus s. Sabinae, excusatione post-

posita, monasterio Euprepiae, in quo ancillarum Dei congregatio esse cognoscitur, iure proprietario possidendum tradere sine ambiguitate festinet. — Officio pietatis.

Reg. Greg. I lib. II ep. 10. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. II n. 4. Mansi X 396 n. 19. Migne LXXVII 540 n. 4. Mon. Germ. Epp. I 108. — Regg. J. 794. JE. 1160.

Monasterium ss. Bonifatii et Alexii in monte Aventino.

(Sant' Alessio.)

Panciroli [1] p. 185 sq.; [2] p. 641 sq. — Severano p. 368 sq. — Martinelli p. 54. — Lubin p. 328. — Piazza p. 666 sq. — Crescimbeni L'istoria di S. Maria in Cosmedin p. 376. — F. Nerini De templo et coenobio ss. Bonifacii et Alexii historica monumenta (Romae 1752). — N. Caimi Della vita di Sant' Alessio patrizio romano libri 2 (Roma 1772). — Nibby I 59 sq. — Forcella VII 355 sq. — Armellini [1] p. 108; [2] p. 585. — L. Duchesne in Mélanges d'archéologie et d'histoire X (1890) 227 sq. — G. B. Lugari S. Bonifazio e S. Alessio sull' Aventino in Dissert. della pontif. Accad. Rom. di archeol. Ser. II t. V (1893) p. 1 sq. — A. Bachofen in Studien und Mitteilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden XIX (1898) 648 sq. — St. Zakrzewski Opactwo ss. Bonifacego i Aleksego na Awentynie w latach (1902). — Marucchi p. 196 sq. — A. Monaci Regesto dell' abbazia di Sant' Alessio all' Aventino in Arch. della Soc. Rom. XXVII (1904) 351 sq.; XXVIII (1905) 151 sq. 395 sq.

Exstabat iam saec. VII s. Bonifatii diaconia in Aventino in loco q. d. Balcerna, quam ditavit Leo III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 9. 21). Circiter a. 977 Benedictus VII, petente Sergio Damasceno ep., ibi monachos graecos posuit (n. 1), unde vocabatur monasterium ss. Bonifatii et Alexii, quod invenimus inter XX antiquas Urbis abbatias. Nescimus quo tempore in Graecorum locum successerint monachi latini ord. s. Benedicti. Monasterium a. 1231 ian. 25 conceditur a Gregorio IX ordini Praemonstratensi (Potthast Reg. 8656); a. 1399 april. 18 unitur a Bonifatio IX mensae capitulari basilicae s. Petri de Urbe; a. 1426 denique transit ad ordinem b. Hieronymi. Ecclesia a. 1587 titulus presbyteralis constituitur.

Quae supersunt monumenta, suppressa congregatione, transierunt a. 1873 ad R. archivum Romanum (Roma Arch. di stato, Girolamini di S. Alessio; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 241). Sed antiquissima disparuerunt, inter quae Ottonis III diploma a. 996 mai. 31 (Mon. Germ. Dipl. II 620 n. 209). Iam pridem perierunt, nescimus quo tempore, pontificum Romanorum privilegia antiqua, quorum mentionem fecit Honorius III in privilegio a. 1217 iun. 3 (Potthast Reg. 5505; Monaci n. 29), ubi legitur „ad exemplar felicis recordationis praedecessorum nostrorum“. Quo Honorii III confirmationis privilegio textum renovari antiquioris privilegii, fortasse saec. XII confecti, mihi manifestum est. In monachorum tabulario apud ecclesiam s. Alexii restant solum pauca volumina, inter quae vol. II, cui inscribitur „Registro di S. Alessio“ (cf. Monaci p. 357 sq.). Alia invenies in cod. Vat. Barb. 2437 (XXXII 228, olim 1239), s. XVII (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 86).

*1 (974—83)

Benedictus VII monasterium statuit monachosque locat.

Laud. in Sergii I abb. sepulcrali epigraphe (edd. Nerini p. 68 et Duchesne in Mélanges X 243) et in Benedicti VII tabula sepulcrali in eccl. s. Crucis (v. Eccl. s. Crucis in Hierusalem n. 2). — Reg. JL. —.

*2 (996)

Gregorius V concedit monasterio per suum privilegium medietatem portae s. Pauli cum omnibus suis pertinentiis.

Laud. in Ottonis III privilegio a. 996 mai. 31. — Reg. JL. 3865.

3 1002 mart. 8

In praesentia Silvestri II et totius Romanae curiae Benedictus scrin. S. R. E. Euphemiani vetustissimam donationem in tomo charticinio conscriptam cognoscit et exemplat.

v. chartam ap. Nerini p. 33; Monaci n. 1. — Reg. JL. —.

4 1140 mart. 14

In praesentia Innocentii II iudicatum celebratur super controversia inter Riccardum abbatem et Tholomaeum comitem de Tusculana circa insulam de Asturia. — Scriptum iussu Innocentii II a Nicolao S. R. E. scrin.

v. chartam ap. Nerini p. 394 n. 8 (cf. p. 190) = Nic. M. Nicolai in Dissert. dell'Accad. Rom. di archeol. III (1829) 37 n. 2; Monaci n. 13. — Reg. JL. —.

5 1165 april. 30

In praesentia Iohannis presb. card. tit. ss. Iohannis et Pauli et Alexandri III vicarii et eius consensu et mandato Iohannes abbas locat Agustino presb. et yconomo tit. s. Crucis in Hierusalem duas pedicas terrae sementariciae extra portam s. Iohannis. — Scr. a Nicolao scrin. S. R. E.

v. chartam ap. Nerini p. 406 n. 15; Monaci n. 20. — Reg. JL. —.

Monasterium s. Mariae in monte Aventino.

(Santa Maria del Priorato.)

Panciroli [1] p. 477 sq.; [2] p. 647 sq. — Severano p. 374 sq. — Martinelli p. 186. — Lubin p. 338. — Crescimbeni L'istoria di S. Maria in Cosmedin p. 377 sq. — Nibby I 473 sq. — Armellini [1] p. 375; [2] p. 587. — A. Bachofen in Studien und Mitteilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden XIX (1898) 472 sq.

Antiquum hoc et celebre monasterium monachorum ord. s. Benedicti, quod recensetur inter XX antiquas Urbis abbatias, conditum ab Alberico munifico illo Romanorum principe, floruit saec. X et XI sub arctiore Cluniacensium regula (cf. E. Sackur Die Cluniacenser I 101). Monasterium disparuit saec. XV. Ubi exstabat, est hodie ecclesia s. Mariae prioratus, quam saec. XIII milites Templi incoluerunt (cf. A. Gennarelli in Saggiatore Romano I (1844) 243 sq.), iisque expulsis, milites s. Iohannis Hierosolymitani de Malta, qui adhuc tenent.

De archivo nihil.

*1 *1050 mai.*

[In praesentia?] Leonis IX, in palatio Lateranensi, residentibus Umberto archiep. s. Rufinae et Alinardo archiep. Lugdunen. nec non Hugone archiep. Besontien. et Petro diac. cancellario et fratre eius Andrea iudice, causa inter Umbertum abb. de mon. s. Benedicti in Sublaco et Petrum abb. s. Mariae de monte Aventino super ecclesia s. Mariae in Surisco agitur.

v. Latium, Subiaco.

Ecclesia s. Priscae in monte Aventino.

(Santa Prisca.)

Ugonio f. 303'sq. — Panciroli [1] p. 707sq.; [2] p. 683sq. — Pierleone Casella Discorso intorno l'antichità della chiesa titolare di S. Prisca, s. XVII, Napoli Bibl. Brancacciana 4 B 4 (4 D 28). — Severano p. 376sq. — Torrigio I sacri trofei p. 17sq. — Martinelli p. 288. — Martinelli Primo trofeo p. 18sq. — Lubin p. 343. — Piazza p. 437sq. — Crescimbeni L'istoria di S. Maria in Cosmedin p. 368sq. — Nibby I 675sq. — Forcella XI 169sq. — Armellini [1] p. 560sq.; [2] p. 577sq. — I. Carini Sul titulo presbiterale di S. Prisca (Palermo 1885). — A. Bachofen in Studien und Mitteilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden XIX (1898) 467sq. — Marucchi p. 180sq. — A. Merlin L'Aventin dans l'antiquité (Paris 1906).

Tituli ss. Aquilae et Priscae mentio fit iam saec. V (cf. Duchesne in Mélanges VII 226). Ecclesiam reparavit Hadrianus I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 501), ditavit Leo III (l. c. II 4. 20). Titulo adnexum fuit monasterium, quod inter antiquas XX Urbis abbatias recensetur. Alii credunt monasterium apud titulum s. Priscae illud fuisse, quod sub nomine s. Donati memoratur in Vita Leonis III (l. c. II 24). Monasterium incoluerunt primo monachi graeci, postea monachi latini ord. s. Benedicti, eiusque abbatem Iohannem locationem quandam de massa Obizana in agro Ferentinate, iuris monasterii ss. Aquilae et Priscae fecisse, ex Eugenii III bulla a. 1152 iul. 23 pro Ferentinatibus (Ferentino) colligimus. Saec. XI monasterio s. Pauli de Urbe subiectum fuisse videtur, cuius rector Heldiprandus cum generalis capituli consensu idem coenobium Oderico abbati Vindocinensi tradidit; quod confirmavit Alexander II a. 1066 iul. 1 (JL. 4594); ex quo tempore abbates Vindocinenses ecclesiam s. Priscae cum dignitate cardinalis, Gregorio VII, Urbano II, Calixto II, Innocentio II, Honorio III aliisque confirmantibus, tenuerunt. Postea transivit ad fratres ord. s. Francisci, denique ad Augustinianos.

In archivo ecclesiae s. Priscae documenta antiqua non inveniuntur. Quae a Romanis pontificibus huius tituli cardinalibus concessa sunt, ea sub titulo monasterii s. Trinitatis Vindocinensis (Vendôme) ponemus.

Monasterium s. Sabae in monte Aventino.

(San Saba.)

Panciroli [1]p. 734; [2]p. 682. — Severano p. 378. — Martinelli p. 295. — Lubin p. 329. — Crescimbeni L'istoria di S. Maria in Cosmedin p. 370. — Nibby I 688. — Forcella XII 133 sq. — Armellini [1]p. 581; [2]p. 589. — A. Steinhuber Geschichte des Collegium Germanicum-Hungaricum (Freiburg i. Br. 1895) I 104 sq. — A. Bachofen in Studien und Mitteilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden XIX (1898) 462 sq. — H. Grisar in Civiltà Cattolica 1901, 2. 3; 1902, 5; 1905, 8. — Marucchi p. 176 sq. — Wilpert in Mélanges XXVI (1906) 15 sq.

S. Sabae monasterium „a temporibus beatissimi papae Gregorii in religione et honestate fundatum atque magnis et amplissimis possessionibus ditatum fuisse", Lucius II asserit (n. 3). Et Iohannes diac. in Vita Gregorii M. (lib. I c. 1) narrat, Silviam matrem eiusdem Gregorii I degisse in loco qui dicitur Cella nova, „quo hactenus oratorium et famosum s. Sabae monasterium, cuius laus est in sexta et septima synodo, constitutum videtur". Fuit igitur antiquissimum Graecorum monasterium ab hegumenis rectum, quod fortasse primum exstabat in „Cella Muroniana" (n. 1) et postea translatum fuit, ut opinor, ad „Cellam novam". Huius monasterii „Cellanovas" mentio fit in Vita Stephani III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 471), eiusque hegumeni saepius legationis munere tum ad imperatores Graecorum tum ad reges Langobardorum et Francorum functi sunt, Theodorus sub Agathone, Pardus sub Hadriano I (l. c. I 493 et Cod. Carol. ep. 51. 55 in Mon. Germ. Epp. III 571. 578), Petrus denique, quem idem pontifex Constantinopolim misit. (Duchesne I 511). Et sub Gregorio VII invenimus Maurum abbatem una cum Gepizone abbate mon. ss. Bonifatii et Alexii pariter legationis munere functum (JL. 4917. 18. 23. 25).

Monasterium s. Sabae, ditatum a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 9. 22) et a Gregorio IV (l. c. II 79), recensetur etiam in catalogo antiquarum XX abbatiarum Urbis sub titulo s. Sabae cellae novae, ubi est caput s. Tiburtii. Sed nescimus quamdiu Graeci obtinuerint monasterium, quod saec. X et XI a monachis Benedictinis ex Casinensi abbatia rectum fuisse creditur. A. 1145 Lucius II Cluniacensibus (n. 3), a. 1503 Iulius II Cisterciensibus commisit. Abbatiam omnino desertam Gregorius XIII a. 1573 concessit collegio Germanico-Hungarico de Urbe.

Perpauca sunt quae ex antiquo monasterii s. Sabae tabulario hodie in collegio Germanico-Hungarico adservantur. Quae in Cluniacensium archivo, hodie Parisiis, supersunt, ea suo loco invenies.

1 — —

Gregorius Eugenio a sese consecrato egumeno in loco q. nom. Cella Muroniana supra portam b. Apostoli, ubi est ecclesia recondita ad honorem imaginis domini Dei . . .

Tabula marmorea in hypogeo eccl. s. Sabae, cuius tamen quatuor lineae tantum scriptae olim fuerunt. — Edd. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 223 n. 1. Steinhuber p. 107 not. 1. — Reg. JE. —.

Nescimus cui Gregorio attribuenda sit haec inscriptio. De loco quoque „Cella Murouiana" nulla alia superest memoria.

2 *1126 mai.*

Honorius II in curia decidit litem inter ecclesiam s. Mariae Novae et monasterium s. Sabae super massa q. d. Careia.

v. Eccl. s. Mariae Novae n. 7.

3 *Roma 1145 ian. 19*

Lucius II Petro Cluniacen. abbati etc.: committit monasterium s. Sabae cum omnibus ad ipsum pertinentibus ad reformandam ibidem religionem, ad meliorandum etiam et disponendum.

v. Gallia pontif., Cluny.

4 *Roma (1145) ian. 20*

Lucius II Petro abbati et monachis Cluniacen.: nuntiat, se fratres Cluniacenses apud s. Sabam honeste locavisse, sed maxima Urbis perturbatione praepeditum ibi abbatem ordinare nequisse. Promittit, se magistrum Maurum, qui hactenus eidem loco praefuerat, providere et ibidem in abbatem ordinare curaturum esse.

v. Gallia pontif., Cluny.

Ecclesia ss. Nerei et Achillei tit. Fasciolae.

(SS. Nereo ed Achilleo.)

Panciroli [1] p. 625 sq.; [2] p. 675 sq. — Severano p. 470. — Torrigio I sacri trofei p. 90 sq. — Martinelli p. 260. — (Th. Bozius) De ecclesia ss. Nerei et Achillei tituli Fasciolae dissertatio historica in cod. Vallicell. N 102 n. 13. — Ciampini Vet. mon. II 123 sq. — Piazza p. 442 sq. — Nibby I 555 sq. — V. Lais Memorie del titolo di Fasciola (Roma 1880). — Armellini [1] p. 467 sq.; [2] p. 591 sq. — Marucchi p. 163 sq.

Titulus Fasciolae (cf. Duchesne in Mélanges VII 225) exstabat iam a. 377. Sed temporibus Hadriani I et Leonis III mutatus est in diaconiam (cf. Duchesne Lib. pontif. I 519 not. 68 et II 41 not. 64), quae a Leone III restaurata et decorata fuit (l. c. II 9. 21. 33). In titulum presbyteralem restituitur, nescimus quo tempore; sed inde a saec. XI huius tituli presbyteri cardinales saepius occurrunt.

De archivo nihil.

**1* *(1191—98)*

Celestinus III confirmat sententiam latam a (Fidantio) card. s. Marcelli super quaestione inter Benedictum archipresb. s. Nerei et moniales s. Mariae in Tempulo super horto sive terra sita ante ipsam ecclesiam via mediante.

v. Mon. s. Mariae in Tempulo n. 5.

Monasterium s. Mariae Corsarum sive Mon. s. Symmetrii et s. Caesarii Corsarum.

(San Sisto vecchio.)

Pulcheria Carducia et Dominica Salomonia De origine monasterii ss. Sixti et Dominici, cod. mb. penes moniales (cf. Ann. ord. Praed. I 554 n. 8; ego non vidi). — Ugonio f. 167'sq. — Panciroli [1] p. 764sq.; [2] p. 671sq. — Severano p. 473sq. — Fl. Martinelli Imago b. Mariae virginis quae apud ven. ss. Sixti et Dominici moniales . . asservatur (Romae 1635). — F. M. Torrigio Historia della ven. immagine di Maria vergine posta nella chiesa del mon. delle RR. monache di SS. Sisto e Domenico di Roma (In Roma 1641). — Fl. Martinelli Imago b. Mariae quae apud ven. ss. Sixti et Dominici moniales . . asservatur, vindicata et in pristinam dignitatem restituta (Romae 1642). — F. M. Torrigio Apologia dell' Istoria della ven. immagine di Maria vergine etc. (In Roma 1643). — Martinelli Roma sacra p. 305. 350. — Lubin p. 333. 345. — Piazza p. 451 sq. — Annales ord. Praedicatorum (auctoribus Th. M. Mamachio etc. Romae 1756) I 554 sq. — Girol. Baldassini Memorie appartenenti alla storia e al culto della Madonna detta di San Luca esistente in SS. Domenico e Sisto (Iesi 1775). — Nibby I 209. 719 sq. — Forcella X 373 sq. — Armellini [1] p. 332 et p. 616sq.; [2] p. 518sq. — Marucchi p. 168 sq.

Temporibus Leonis III duo monasteria apud antiquum s. Xysti titulum in Via Appia exstiterunt, mon. s. Caesarii de Corsas sive Corsarum, postea appellatum „In turrim sive de Palatio" (Armellini [1] p. 186; [2] p. 595), et mon. s. Simmitrii, ambo decorata a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 24). Ad hoc s. Symmetrii monasterium Gregorii I epistolam (n. 1) referendam esse mihi manifestum est (de s. Symmetrio cf. Acta SS. VI mai. 26 p. 357 sq.). Sed Leo IV duo haec monasteria sub nomine ss. Symmetrii et Caesarii Corsarum univit ibique congregationem ancillarum instituit (n. 2); ecclesia autem in eodem monasterio Corsarum posita b. Mariae nomen accepit (Lib. pontif. ed. Duchesne II 112), unde etiam monasterium s. Mariae Corsarum appellabatur (n. 3). A. 1219 dec. 17 ab Honorio III monialibus ordinis s. Dominici datur (Potthast Reg. 6184), eiusque nomen mutatur in monasterium ss. Xysti et Dominici. Pio V pontifice, ob insalubrem aerem moniales monasterium hoc dereliquerunt, sese transferentes in collem Quirinalem, ubi alia ecclesia eiusdem nominis erecta est.

Archivum monialium ss. Xysti et Dominici disparuit a. 1848, ut mihi dixit b. m. H. Denifle O. P. Remansit solum N. Ridolfi bullarium (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 401).

B = Cop. s. XI, a Gervasio scriniario S.R.E. confecta, adservabatur usque ad a. 1848 penes moniales (sig. B 3).

C = Vol. „Monasteri" (sign. n. 26), continens chartas, quae spectant ad monasteria (s. Mariae in Tempulo), olim penes moniales, hodie desideratur.

D = Fra Benedetto da Montefiascone (circiter a. 1318), cuius „Libro in pergameno originale che si conserva nel monastero di queste religiose" laudat Torrigio Historia p. 21; nescio ubi sit.

E = Fra Nicolò Ridolfi Bollario dell' eccellentissimo e venerabilissimo monastero de' SS. Domenico e Sisto a. 1727, Roma Arch. delle monache de' SS. Domenico e Sisto.

1 *(599 iul.)*
Gregorius I Bonino defensori: praecipit, ut monachis, quos Fortunatus abbas mon. s. Semetrii pro recolligendis mancipiis iuris sui monasterii dirigit, in omnibus concurrere ac opitulare festinet. — Filius noster Fortunatus.

Reg. Greg. I lib. IX ep. 191. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. lib. XII n. 36. Mansi X 333 n. 40. Migne LXXVII 1246 n. 36. Mon. Germ. Epp. II 180. — Regg. J. 1469. JE. 1718.

L. M. Hartmann in editione sua editorum priorum lectionem „s. Severini" merito reiciens, „s. Demetrii" in textum recepit, licet codices optimi „s. Semetrii" praebeant. Sed monasterii s. Demetrii Romae nulla omnino memoria habetur. Teneo itaque mon. s. Symmetrii intelligendum esse. Idem Fortunatus memoratur in Gregorii I Dial. I, 4. 10 abbas monasterii q. app. balneum Ciceronis.

**2* *(847—55)*
Leo IV „monasterio Corsarum, quod iuxta basilica b. Xysti situm est, quod quorundam malorum hominum fuerat operibus desolatum et ad saecularem habitationem perductum, . . restauravit. In quo etiam ancillarum Dei congregationem munivit ad persolvendum Deo omnipotenti quotidie laudes, muneribus auxit, divitiis perornavit et omnia sacris praeceptis quae exinde fuerant ablata restaurans suisque sanctis digitis plenius confirmavit".

Laud. in Vita Leonis IV (ed. Duchesne II 112; cf. II 120). — Reg. JE. —.

3 *905 iul. 17*
Sergius III b. Mariae virgini et Euphemiae ven. diaconae et abbatissae etc.: confirmat fundum Casaferrata cum suis pertinentiis aliasque possessiones nominatim illustratas. — Convenit apostolico moderamini. Scr. p. m. Antonii scrin. S. R. E., m. aug., ind. ss. 5. Dat. 16 kal. aug. p. m. Stephani arcarii s. sedis apost., a. Deo prop. pont. d. Sergii ss. pont. et univ. III pp. in sacr. sede b. Petri apost. 2, in mense et ind. ss. 5.

[B] = E f. 1. — Edd. Torrigio Historia p. 36 ex B. Martinelli Imago vindicata p. 47 ex B. Torrigio Apologia p. 123 ex B. Ann. ord. Praed. I App. p. 5 n. 1 ex B. Marini Pap. dipl. p. 30 n. 23 (cf. p. 223) ex B. — Regg. Galletti Del primicero p. 117. J. CCCLIV. JL. † 3536.

Etsi notae chronologicae corruptae sint, non intelligo cur privilegium falsum dici possit.

Monasterium s. Mariae in Tempulo.

Torrigio Historia della ven. immagine di Maria vergine (In Roma 1641) p. 38 sq. — Lubin p. 346. — Armellini [1] p. 366; [2] p. 518 sq.

Iam memoratur saec. IX in Vita Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 24), ubi mentio fit oratorii s. Agathae q. pon. in monasterio Tempuli. Fuit monasterium puellarum ord. s. Benedicti. Sed „cum ecclesia s. Mariae in Tempore usque adeo in spiritualibus esset collapsa et in temporalibus diminuta", Honorius III a. 1221 april. 25 moniales ad monasterium s. Xysti de Urbe transtulit (Potthast Reg. 6631). Iam saec. XIII destructum fuit, ut constat ex catalogo Taurinensi, ubi legimus: „Ecclesia s. Mariae in Tempore est destructa, non habet servitorem".

Monumenta, quae spectant ad monasterium s. Mariae in Tempulo sive in Tempore, transierunt una cum monialibus iam saec. XIII ad s. Xysti monasterii tabularium.

C = Vol. „Monasteri“ (sign. n. 26), olim penes moniales ss. Xysti et Dominici, hodie desideratur.

D = Fratris Benedicti da Montefiascone liber; cf. Mon. s. Mariae Corsarum.

**1* *(977)*

In praesentia (Benedicti VII), in Lateranensi palatio, causa inter Theophilactum abbatem mon. s. Laurentii foris muros et Constantiam abbatissam mon. s. Mariae q. v. Tempuli eiusque consortes agitur.

v. Eccl. s. Laurentii in Via Tiburtina n. 6.

**2* *(1153—54)*

In curia Anastasii IV causa inter Carantionem yconomum s. Anastasii ad Aquam Salviam et Caeciliam abbatissam s. Mariae in Tempulo de duobus pedicis terrae in Casaferrata et de uno petiolo terrae iuxta costam eiusdem terrae agitur.

Laud. in n. 4. — Reg. JL. —.

**3* *(1154—55)*

Hadrianus IV, consentientibus Astaldo card. s. Priscae, Guidone diac. card. s. Mariae in Porticu et Oddone diac. card. s. Nicolai ad Carcerem, mandat Mardoni protoscriniario, Filippo sacellario et [Gregorio] de Primicerio arcario, ut iudicent causam inter Carantionem yconomum s. Anastasii ad Aquam Salviam et Caeciliam abbatissam.

Laud. in n. 4. — Reg. JL. —.

4 *1155 mart. 14*

Hadrianus IV confirmat sententiam iudicum *(n. 3)* in causa inter Carantionem yconomum s. Anastasii ad Aquam Salviam et Caeciliam abbatissam a. 1155 feb. 11 prolatam et evacuat appellationem a Carantione factam. — Ego Adrianus. A. d. inc. 115[5], a. v. 1 pont. d. Adriani IV pp., ind. 3, m. mart. die 14. — Mandatum papae iniunctum fuit Oddoni scrin. S. R. E., coram Rolando cancellario, Iohanne diac. card. ss. Sergii et Bachi atque Oddone diac. card. s. Nicolai ad Carcerem.

[C]. — Ed. Ann. ord. Praed. I App. p. 16 n. 5 ex C. — Reg. JL. —.

**5* *(1191—98)*

Celestinus III confirmat sententiam latam a (Fidantio) card. s. Marcelli super quaestione inter Benedictum archipresb. s. Nerei et moniales s. Mariae in Tempulo super horto sive terra sita ante ipsam ecclesiam via mediante.

Laud. a Torrigio Historia p. 39 ex D. — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Caeciliae.

(Santa Cecilia.)

Ugonio f. 129' sq. — Panciroli [1] p. 261 sq.; [2] p. 607 sq. — Bosius Historia passionis b. Caeciliae (Romae 1600). — Martinelli p. 84. — Alveri II 379 sq. — Lubin p. 331. — Ciampini Vet. mon. II 153 sq. — Piazza p. 382 sq. — Iac. Laderchi S. Caeciliae virg. et mart. acta et Transtyberina basilica saeculorum singulorum monumentis asserta ac illustrata I. II (Romae 1722—33; exstat etiam in cod. Vallicell. G 101). — Nibby I 155 sq. — Giac. Luigi Brignole Dissertazione sulla basilica di S. Cecilia in Trastevere (Roma 1847). — Gius. Bondini Di Santa Cecilia etc. memorie storiche (Roma 1855) p. 119 sq. — Forcella II 19 sq. — Armellini [1] p. 179 sq.; [2] p. 669 sq. — C. Erbes Die hl. Caecilia im Zusammenhang mit der Papstcrypta sowie der ältesten Kirche Roms in Zeitschr. für Kirchengesch. IX (1888) 1 sq. — V. Bianchi-Cagliesi Santa Cecilia e la sua basilica nel Trastevere (Roma 1902). — Marucchi p. 438 sq.

Titulus Caeciliae Transtiberim exstabat iam saec. IV (cf. Duchesne in Mélanges VII 227) eiusque titulares occurrunt a. 499 et 595. Hanc ecclesiam, nimio iam quassatam senio, Paschalis I magnifico opere restaurans, multis donis decoravit (Lib. pontif. ed. Duchesne II 56—58. 60. 62) ibique monasterium sub nomine ss. Agathae et Caeciliae q. v. Ad colles iacentes constituit, ut monachi in proxima s. Caeciliae ecclesia divina officia ministrarent (n. 3). Ecclesiam ditarunt etiam Leo III (l. c. II 11. 21) et Gregorius IV (l. c. II 77). Est adhuc titulus presbyteralis.

Documenta, quae supersunt, hodie adservantur in R. archivo Romano (Roma Arch. di stato, Benedettine di S. Cecilia; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 241). Fuerunt transcripta a P. L. Galletti Documenti di S. Cecilia vol. I—IV, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8025—28 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 24).

B = Quaedam de ecclesia s. Caeciliae in cod. Vat. Barb. 587 (XII 30), s. XI—XII, f. 308' sq.; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 80.

C = Chronica mon. s. Andreae ad Clivum Scauri, s. XIV, in cod. Vat. lat. 600; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 5.

1 *822*

Paschalis I sanctorum corpora sub altari collocat et ecclesiam dedicat.

B f. 308' (ubi a. 822, ind. 15 adnotatur). Inscriptio in abside ecclesiae et alia inscriptio in hypogeo s. Caeciliae (s. XII). — Edd. Ugonio f. 133. Baronius Ann. ad a. 821 c. 7. Alveri II 382. Marangoni Delle cose gentilesche e profane p. 411. Nibby I 162. Bondini p. 128. De Rossi Inscr. chr. II[a] 151 n. 26 et 156 n. 6. Reumont Gesch. der Stadt Rom II 1223. Armellini [1] p. 181; [2] p. 671. Duchesne Lib. pontif. II 66 not. 22. Mon. Germ. Poetae lat. II 662. Marucchi p. 444. 448. — Reg. JE. —.

cf. Vitam Paschalis I (Lib. pontif. ed. Duchesne II 56).

†*2* *(822)*

Paschalis I scribit de inventis s. Caeciliae reliquiis. — Cum summae.

C f. 55'. — Edd. Baronius Ann. ad a. 821 c. 4 (ex bibl. Vat. plut. 3 n. 153) = Mansi XIV 373 = Migne CII 1085 n. 1. Bosius p. 42. Laderchi I 200 (ex cod. antiquo eccl. s. Caeciliae, ex Iohannis de Columna Hist. in cod. Vat., ex antiquo lectionario bas. b. Petri et ex cod. bibl. card. Ascanii Columnae). Forcella II 44 n. 132. Carini in Muratori II 24 ex C. — Regg. J. 1942. JE. 2555.

Spurium; confectum ope Vitae Paschalis I; cf. Duchesne Lib. pontif. II 65 not. 20.

*3 *(817—24)*

Paschalis I „construxit monasterium in honore ss. Agathae et Caeciliae iuxta ipsius ecclesiam in loco q. d. Colles iacentes, in quo et monachorum .. congregationem pro quotidianis laudibus in praefato titulo s. Caeciliae die noctuque .. decantandis constituit. Et pro subsidio et luminariorum concinnatione seu utilitate atque stipendiis monachorum .. hospitale s. Peregrini pos. ad b. Petrum apost. in loco q. v. Naumachia .. cum fundis et casalibus atque massis seu etiam colonis sive domibus nec non familiis et universis, quae iuste et rationabiliter secundum legum statuta tam eis, quae a praedecessore suo (Leone III) in iam fato hospitale donata sunt, quam quae ab ipso pia devotione ad augmentum iam dicti monasterii adiuncta sunt, sive agris vel vineis, etiam domibus nec non rustica familia, suae auctoritatis pagina pro iam nominata monachorum congregatione in eodem monasterio confirmavit".

Laud. in Vita Paschalis I (Lib. pontif. ed. Duchesne II 57). — Reg. JE. —.

4 *1080 iun. 3*

Gregorius VII dedicat altare in ecclesia.

Tabula in ecclesia. C f. 308'. — Edd. Laderchi II 17 (qui praebet MLXXV). Forcella II 19 n. 56. Bondini p. 129. — Reg. JL. I p. 636.

Ecclesia s. Chrysogoni.

(San Crisogono.)

Ugonio f. 280 sq. — Panciroli [1] p. 292 sq.; [2] p. 600 sq. — Severano p. 312 sq. — Martinelli p. 89. — Lubin p. 344. — Piazza p. 376 sq. — Franc. Cancellieri Memorie dell' immagine di S. M. delle Grazie esistente in S. Crisogono e notizie di questa chiesa, s. XVIII, in cod. Vat. lat. 9191. — Giac. Pouyard Memorie storiche della basilica di S. Crisogono in Trastevere, ms. in archivo ord. Carmelitan. de Observantia (Non vidi). — Nibby I 190 sq. — Forcella II 169 sq. — Armellini [1] p. 202 sq.; [2] p. 686 sq. — Marucchi p. 452 sq.

Titulus s. Chrysogoni Transtiberim iam memoratur a. 499 (cf. Duchesne in Mélanges VII 227). Ecclesia fuit restaurata a Gregorio III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 418) et ditata a Leone III (l. c. II 12. 21), a Gregorio IV (l. c. II 77), a Benedicto III (l. c. II 145). Huius tituli presb. card. Iohannes de Crema ibi oratorium cum claustro construxit, quod a. 1123 iul. 8 sollemniter a Petro Portuen., Vitali Albanen. et Guilelmo Praenestino episcopis dedicatur (cf. tabulam ap. Forcella II 169 n. 486. 487; Marucchi p. 455). Monasterium autem, quod Gregorius III sub nomine ss. Stephani, Laurentii et Chrysogoni apud ecclesiam erexit, ut monachi in eadem ecclesia divina officia administrarent (n. 1), incoluerunt primo monachi ord. s. Benedicti, inter quos Stephanus postea papa III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 468), deinde canonici regulares Lateranenses, inde ab a. 1480 monachi Carmelitani. Pius IX concessit ecclesiam monachis Trinitariis, Carmelitis ad s. Mariam Transpontinam translatis. Est adhuc titulus presbyteralis.

Monumenta antiqua perierunt. Sed etiamtum saec. XVIII ex. exstiterunt duo privilegia Calixti II (n. 5) et Innocentii II (n. 7) et Friderici I imp. diploma (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 271 sq.), quae transcripsit Garampius; sed frustra quaesivi et in archivo Carmelitarum apud s. Mariam Transpontinam et in archivo Trinitariorum apud s. Chrysogonum. Pauca documenta transierunt, congregatione a. 1873 suppressa, in R. archivum Romanum (Roma Arch. di stato, Trinitari riformati di S. Crisogono; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 241).

B = Cop. s. XVIII inter schedas Ios. card. Garampi Roma Arch. Vat. (Fondo Garampi); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 522 sq.

**1* *(731—41)*

Gregorius III „construxit monasterium erga eundem titulum (s. Chrysogoni) ss. mart. Stephani, Laurenti atque Chrysogoni, constituens ibidem abbatem et monachorum congregationem ad persolvendas Deo laudes in eundem titulum diurnis atque nocturnis temporibus, ordinatam secundum instar officiorum ecclesiae b. Petri apost., segregatum videlicet a iure potestatis presbyteri praedicti tituli. In quo monasterio pro sustentatione ibidem ipse . . praedia et dona atque familiam largitus est“.

Laud. in Vita Gregorii III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 418). — Reg. JE. —.

**2* *(758—62)*

Paulus I concedit Marino presbytero tituli Chrysogoni praeceptum cum omnibus locis et possessionibus sibi pertinentibus, urbanis vel rusticis, exaratum atque manu sua roboratum.

Laud. in Pauli I epistola ad Pipinum regem Francorum (Cod. Carol. ep. 24 ed. Mon. Germ. Epp. III 529. Regg. J. 1788. JE. 2351). — Reg. JE. —.

De Marino presb. cf. Codicis Carolini epp. 25. 29. 99.

**3* *(985—96)*

Iohannes XV concedit ecclesiam s. Salvatoris de Curte in fundo ecclesiae s. Chrysogoni sub censu annuo constitutam.

Laud. in n. 5 et 7 et in Innocentii III bulla a. 1199 iul. 23 Potthast Reg. 803. — Reg. JL. 3859.

**4* *(1088—99)*

Urbanus II statuit, ut clerici ecclesiae s. Salvatoris de Curte debeant ecclesiae s. Chrysogoni scrutinium, baptisma, capitulum, processiones et reliqua parochialia iura sicut proprio titulo exhibere.

Laud. in n. 5 et 7. — Reg. JL. —.

5 *Laterano 1121 april. 17*

Calixtus II Iohanni presb. card. etc.: confirmat ecclesias et cappellas infra parochiam s. Chrysogoni positas, videlicet ecclesias s. Salvatoris de Curte q. v. Felix aquila, s. Bonosae, s. Agathae et s. Stephani, et confirmat Urbani II *(n. 4)* iudicium super quaestione inter ecclesiam s. Chrysogoni et clericos s. Salvatoris de Curte de eorum subiectione mota. — Cum ecclesiis omnibus. Ego Calixtus etc. Subscr. 33 card. Dat. Lat. p. m. Grisogoni S. R. E. diac.

card. ac bibl., 15 kal. maii, ind. 14, inc. d. a. 1122, pont. aut. d. Calixti II pp. a. 3.

B. — Edd. Monsignanus Bull. Carmel. I 517 (ex orig.) = U. Robert Bullaire du pape Calixte II t. I 334 n. 227. — Reg. JL. 6901.

**6* *(1124—30)*

Honorius II concedit confirmationis privilegium.

Laud. in Innocentii III bulla a. 1199 iul. 23 Potthast Reg. 803. — Reg. JL. —.

7 *Trastevere 1130 (april. — mai.)*

Innocentius II Iohanni presb. card. etc.: repetit Calixti II privilegium *(n. 5)*. — Ad hoc in. Ego Innocentius etc. Subscr. 10 card. Dat. Transtiberim a. d. inc. 1130, ind. 8, pont. v. eiusdem d. Innocentii pp. a. 1.

B. — Ed. Monsignanus Bull. Carmel. I 519 (ex orig.). — Reg. JL. 7412.

**8* *(1144—45)*

Lucius II confirmat sententiam a Calixto II *(n. 5)* latam et ab Innocentio II *(n. 7)* confirmatam super ecclesia s. Salvatoris de Curte.

Laud. in Innocentii III bulla a. 1199 iul. 23 Potthast Reg. 803. — Reg. JL. —.

**9* *(1155)*

Hadrianus IV confirmat, petente Guidone presb. card., sententiam super ecclesia s. Salvatoris de Curte, inspectis privilegiis Urbani II *(n. 4)* et Calixti II *(n. 5)*, a. eius primo.

Laud. ut supra n. 8. — Reg. JL. —.

**10* *(1159)*

Hadrianus IV committit, reclamante Bonadie presb. card., Bernardo Portuen. ep. causam inter illum et clericos s. Salvatoris de Curte de subiectione eorum, a. eius quinto.

Laud. ut supra n. 8. — Reg. JL. —.

**11* *(1159)*

Bernardus Portuen. ep. de mandato Hadriani IV *(n. 10)*, sententia Calixti II *(n. 5)* inspecta, pronuntiat eandem sententiam, sicut in authentico scripto per manum scriniarii exinde facto continetur.

Laud. ut supra n. 8. — Reg. JL. —.

**12* *(1159—81)*

Alexander III confirmat sententiam Bernardi Portuen. ep. *(n. 11)*, auditis et cognitis utriusque partis rationibus et privilegiis praedecessorum inspectis, confutato privilegio clericorum s. Salvatoris de Curte.

Laud. ut supra n. 8. — Reg. JL. —.

**13* *(1181—85)*

Lucius III ratam habet eandem sententiam *(n. 11)*.

Laud. ut supra n. 8. — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Salvatoris de Curte.

(San Salvatore della Corte o della Luce.)

Panciroli [1] p. 744; [2] p. 603. — Martinelli p. 298. — Dom. Maoro Descrittione della ven. chiesa parocchiale del SS. Salvatore della Corte di Roma (In Velletri 1677). — Nibby I 694. — Armellini [1] p. 600; [2] p. 678 sq.

Hanc ecclesiam in fundo tituli s. Chrysogoni sub censu annuo constitutam esse, ex Iohannis XV privilegio, quod periisse dolemus, Calixtus II, Innocentius II et Innocentius III docent.

Documenta, quae hanc ecclesiam respiciunt, iam collegi sub Eccl. s. Chrysogoni, ubi Urbani II (n. 4), Calixti II (n. 5) et Innocentii II (n. 7) sententias de subiectione clericorum s. Salvatoris de Curte invenies, quas confirmarunt Lucius II (n. 8), Hadrianus IV (n. 9—11), Alexander III (n. 12) et Lucius III (n. 13). Sed clerici s. Salvatoris aliud Alexandri III privilegium (infra n. 1) protulerunt, quod ipse falsum esse iudicavit. Neque hoc libertatis privilegium neque alia privilegia, quae clerici huius ecclesiae pro eius libertate praetendebant, ad nostra usque tempora pervenerunt.

†*1 *(1159—81)*

Alexander III privilegium libertatis concedit, quod ecclesia nulli alii nisi Romanae ecclesiae subiaceat.

Laud. in Innocentii III bulla a. 1199 iul. 23 Potthast Reg. 803. — Reg. JL. —.

Eodem loco legimus, ipsum Alexandrum III pronuntiasse, hoc privilegium et alia similiter privilegia, quae pro libertate suae ecclesiae clerici s. Salvatoris de Curte praetendebant, falsitate esse confutata, „tum quia recens iunctura et incollatura evidentius apparebat et multa in se mendacia continebant, tum quia nullis aliis temporibus visa sunt vel exhibita“.

Ecclesia s. Mariae Transtiberim tit. Calixti.

(Santa Maria in Trastevere.)

Panvinio p. 63 sq. — Ugonio f. 135' sq. — Panciroli [1] p. 253. 586 sq.; [2] p. 582 sq. — Severano p. 301 sq. — Martinelli p. 246. — Alveri II 331 sq. — Lubin p. 339. — Piazza p. 364 sq. et p. 561 sq. — Bened. Millinus De origine basilicae s. Mariae Transtiberim, s. XVII, Roma Arch. di S. Maria in Trastevere (teste Moretti De s. Callisto p. XIII). — Hieronymus De Avila Summarium status eccl. s. Mariae trans Tyberim, s. XVII, ib. — I. Lancisius Notizie della basilica di S. Maria in Trastevere (Roma 1728). — P. Moretti Ritus dandi presbyterium papae, cardinalibus et clericis nonnullarum ecclesiarum Urbis App. III (Romae 1741). — P. Moretti De s. Callisto PP. et M. eiusque basilica s. Mariae trans Tyberim nuncupata disquisitiones duae critico-historicae I (Romae 1752). — P. Moretti Notitia cardinalium titularium insignis basilicae s. Mariae trans Tyberim (Romae 1752). — Nibby I 140. 488 sq. — Forcella II 335 sq. — P. G. Rinaldo-Bucci Cenni storici e descrizione della sacrosanta basilica Trasteverina (Roma 1889). — Armellini [1] p. 414 sq.; [2] p. 637 sq. — Marucchi p. 428 sq.

Calixtus I basilicam Transtiberim erexisse traditur (Lib. pontif. ed. Duchesne I 62. 63. 141; Mommsen p. 21. 236), unde nomen tit. Calixti.

Completa fuit a Iulio I (Duchesne I 8. 9. 205; Mommsen p. 75), unde etiam nomen basilicae Iulii, sive Iulii et Calixti (cf. Duchesne in Mélanges VII 226). Eam dedicavit Celestinus I (n. 1), restituerunt Gregorius III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 419), Hadrianus I (l. c. I 509), Gregorius IV (l. c. II 80), Leo IV (l. c. II 120), Benedictus III (l. c. II 147) et praecipue Innocentius II (l. c. II 384), qui ibi sepultus est. Ditarunt Hadrianus I (l. c. I 511), Leo III (l. c. II 9. 11. 16. 19. 26), Gregorius IV (l. c. II 77—80) et Benedictus III, qui tit. Calixti presbyter fuerat (l. c. II 145). Ibi Gregorius IV monasterium sub nomine s. Mariae, s. Cornelii et s. Calixti instituit, ut monachi in ipsa ecclesia s. Caeciliae divina officia ministrarent (n. 2).

Archivum, cuius documentum antiquissimum pro monasterio s. Mariae et s. Cornelii q. app. Calixti Transtiberim edd. Moretti Ritus dandi p. 358 n. 10 et Galletti Del primicero p. 188 n. 5, ubi memoratur Leo missus et apocrisiarius summae sedis apostolicae et abbas huius monasterii, adhuc apud ecclesiam adservatur (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 135).

A = Orig. Roma Arch. capitolare di S. Maria in Trastevere.
B^{1-3} = Cop. ib.
C = Liber I instrumentorum capituli s. Mariae Transtyberim, s. XVI, ib.
D^1 = Onuphrii Panvinii De ecclesiis urbis Romae, s. XVI, cod. Vat. lat. 6780; cf. Göt't. Nachr. 1903 p. 18.
D^2 = O. Panvinii Schedae, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XV t. 128; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 4.
E = P. L. Galletti Chartularium s. Mariae Transtyberim, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8051 p. I. II; cf. PflugkH. Iter p. 136.

Quaedam documenta ex archivo s. Mariae Transtiberim exscripsit P. L. Galletti in cod. Vat. lat. 8044, s. XVIII (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 25). Adnotare denique iuvat, Necrologium sive Martyrologium ecclesiae s. Mariae Transtiberim, saec. XII, hodie adservari Londini, British Museum, Addit. Manuscr. 14801 (cf. Bresslau in N. Archiv XI 99 sq.).

**1* *(422—32)*

Celestinus I dedicat basilicam Iuli .. post ignem Geticum.

Laud. in Vita Celestini I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 230; Mommsen p. 94). — Reg. JK. —.

**2* *(827—44)*

Gregorius IV „iuxta latus basilicae (s. Mariae Transtiberim) monasterium a fundamentis statuit et novis fabricis decoravit. In quo etiam monachos canonicos adgregavit, qui inibi officium facerent et .. laudes diebus singulis et noctibus prosecutis .. decantarent".

Laud. in Vita Gregorii IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 78). — Reg. JE. —.

3* ***1114 mai. 10*

Nicolaus yconomus s. Mariae Transtiberim, consentiente Henrico presb. card., Petro archipresb. etc., iussu Paschalis II, locat Petro et Guidoni et Cencio castrum Ringianum cum appenditiis suis, quae omnia obligata erant pro guerra d. pp. Paschalis.

v. chartam ap. Moretti Ritus p. 378 n. 20. Coppi in Dissert. della pontif. Accad. Rom. di archeol. XV (1864) 216 n. 25. — Reg. JL. —.

cf. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. VII (1884) 400.

4 *Laterano 1123 iun. 7*

Calixtus II Petro presb. card. etc.: confirmat totius parochiae cappellas et iura matricis ecclesiae, et concedit praeter duas stationes aliam tertiam in dominicae nativitatis octavis. Confirmat alias possessiones. — Cum omnibus ecclesiis. Dat. Lat. p. m. Aimerici S. R. E. diac. card. et canc., 7 id. iun., ind. 1, inc. d. a. 1123, pont. aut. d. Calixti II pp. a. 5.

Insert. bullae Benedicti XII a. 1340 oct. 10 : Orig.; Cop. a. 1393 iul. 12; [Reg. Aven. t. 54 dep. =] Reg. Vat. t. 128 n. 369 [B¹] et bullae Calixti III a. 1457 iul. 8: Orig.; Reg. Vat. t. 460 f. 244' [B²]. B² s. XVII. C f. 124 ex B². D¹ f. 28 ex B². D² f. 227 Exc. E p. I f. 26 ex B¹ (cf. f. 66 et p. II f. 39). — Edd. Crescimbeni L'istoria di S. Giovanni avanti porta Latina p. 243 ex B²C. Coppi l. c. p. 217 n. 26 ex E. PflugkH. Acta II 239 n. 284 ex E = U. Robert Bullaire du pape Calixte II t. II 210 n. 408. — Regg. Panvinio p. 66. Lanfranchi p. 8. Torrigio Le sacre grotte ¹·² p. 581. Moretti De s. Callisto p. 318. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. XXII 459. Vidal Lettres communes de Benoit XII n. 8198. JL. 7075.

cf. Notitiam in Martyrologio s. Mariae Transtiberim ed. Mon. Germ. Scr. XIX 273: „Anno d. inc. 1123, ind. 1, data est statio diei octavi natalis Domini ecclesiae s. Mariae Transtiberim a d. R. E. pontifice Calixto . . Quam ipse primum cum praefatis dominis (i. e. cardinalibus) omnibusque Lateranensibus scholis sollemniter et maxima Romani populi turba circumdatus celebravit. Et ut de cetero a Romanis pontificibus annuatim sollemniter ageretur, praecipue mandavit".

**5* *(1130—37)*

Anacletus II concedit clericis s. Mariae Transtiberim privilegium de possessionibus ecclesiae s. Stephani rotundi.

Laud. in Innocentii II privilegio pro eccl. s. Stephani rotundi a. 1140 oct. 27 (v. Eccl. s. Stephani rotundi n. 1). — Reg. JL. —.

Monasterium ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea.

(S. Cosimato.)

Panciroli ¹ p. 287; ² p. 579 sq. — Suor Orsola Formicini Libro del antiquità del sacro mon. di S. Cosmato, s. XVII, cod. bibl. Vittorio-Emanuele 778 (Varia 5). — Orsola Formicini Istoria del mon. di S. Cosmato, s. XVII, cod. Vat. lat. 7847 et in Galletti Miscellanea vol. XII, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7933 f. 49 sq. [cf. Mabillon Ann. ord. s. Bened. ² III 664; Fedele p. 484 sq. Aliud fortasse exemplar laudat Montfaucon Bibl. bibl. I 178: Historia degli abbati e dell' abbatia di S. Cosimo e Damiano, volgarmente detto S. Cosimato in Roma in ripa, cod. olim exsistens in bibl. Slusiana n. 148]. — Lubin p. 333. — Nibby I 189 sq. — C. Massimo Memorie storiche della chiesa di S. Benedetto in Piscinula nel rione Trastevere (Roma 1844). — Forcella X 321 sq. — Armellini ¹ p. 198 sq.; ² p. 664 sq. — G. Gatti Della Mica aurea nel Trastevere in Bullett. della Commiss. archeol. com. 1889 p. 392 sq. — P. Fedele Carte del monastero dei SS. Cosma e Damiano in Mica aurea in Arch. della Soc. Rom. XXI (1899) 459 sq.; XXII (1900) 25 sq. 383 sq. — Marucchi p. 456 sq.

Monasterium hoc, in catalogo XX antiquarum Urbis abbatiarum celebratum sub nomine s. Cosmae in Vico aureo infra urbem Ravennantium trans

Tiberim, conditum fuit, ut demonstrat Fedele p. 474, a nobili quodam Romano viro Benedicto q. d. Campaninus saec. X med. et monachis ord. s. Benedicti concessum. Sed a. 1234 iubente Gregorio IX traditum est sororibus reclusis s. Damiani ord. s. Clarae, expulsis monachis ord. s. Benedicti. Floruit usque ad suppressionem a. 1873.

Archivi satis pretiosi documenta transierunt a. 1873 ad R. archivum Romanum (cf. PflugkH. Iter p. 89 et Gött. Nachr. 1901 p. 241).

A = Orig. Roma Arch. di stato (S. Cosimato).
C = Ughelli Privilegia pontificum et imperatorum, s. XVII, cod. Vat. Barb. 3214 (XL 11, olim 3632); cf. PflugkH. Iter p. 93.
D = Orsola Formicini Istoria del mon. di S. Cosmato, s. XVII, cod. Vat. lat. 7847; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 21.
E = P. L. Galletti Miscellanea vol. X, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7931; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 23.
F = G. Marini Excerpta, s. XVIII, cod. Vat. lat. 9112; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 28.
G = Ios. Garampi Schedae, s. XVIII, Roma Arch. Vat. (Fondo Garampi); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 522 sq.

SS. Cosmae et Damiani instrumenta a. 1164—80, olim in Bibl. Albani (cod. Misc. 595; cf. Bethmann in Archiv XII 375) et in Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 193, desiderantur. Excerpta ex archivo collegit Mabillon ms. Saint-Germain-des-Prés 11886 Paris Bibl. nat. Alia apographa exscripsit Galletti in Spicilegio, cod. Vat. lat. 8054 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 25). Indices: G. Marini Inventario delle pergamene che si conservano nell' archivio del ven. mon. delle monache de' SS. Cosma e Damiano a. 1801 in cod. Vat. lat. 9112 c. 253 sq. et Inventario delle scritture di S. Cosimato, s. XIX, Roma Arch. di stato.

**1* *(996—99)*

Gregorius V in placito decidit litem inter Gregorium abb. et Hugonem abb. s. Mariae in Farfa super cella s. Mariae in Minione.

v. Latium, Farfa.

2 *999 dec. 2*

Otto III cum consensu Silvestri II decidit litem *ut supra n. 1.*

v. Latium, Farfa.

3 *1005 mart. 29*

Iohannes XVIII Andreae abbati etc.: confirmat possessiones nominatim expressas. — Supernae dispensationis. Scr. p. m. Benedicti not. et reg. atque scrin. S. R. E., in m. mart., ind. 3. † Dat. 4 kal. april. p. m. Gregorii ep. et bibl. S. R. E. atque ep. Hostien. eccl., a. Deo prop. pont. d. Iohannis ss. pont. et univ. XVIII pp. in sacr. sede b. Petri apost. 2, in mense et ind. ss. 3.

C f. 10. D f. 20 (ital.). E f. 17. F f. 342. — Edd. Massimo p. 18 ex D. PflugkH. Acta II 57 n. 93 ex CEF. — Regg. Ughelli [1] I 72; [2] I 57 = Migne CXXXIX 1481 n. 3. Coppi in Dissert. della pontif. Accad. Rom. XV (1864) 205 n. 13 ex E. Kaltenbrunner in Wiener Sitzungsber. XCIV 640 n. 3 ex E. PflugkH. Iter p. 185 n. 95. J. 3017. JL. 3944.

*4 *1030 ian. 6*

Iohannes XIX (cum Alberico fratre suo) donat ecclesiam b. Benedicti.

Laud. in tergo chartae a. 1029 mart. 25 (ed. Fedele n. 33 not. 1): Anno 6 pont. d. Iohannis XVIIII pp. et a. 3 Conradi mag. imp., ind. 13, m. ian.(?), die 6 etc. — *Reg. JL.* —.

Hanc donationem non in forma diplomatis, sed in forma chartae privatae datam fuisse apud me constat.

5 *Corneto 1051 april. 29*

In praesentia Adelberti missi d. Bonifatii marchionis et ducis et Ingelberti ep. Bledae missi Leonis IX causa inter Berardum abb. s. Mariae in Pharpha et Rainerium abb. s. Cosmatis super ecclesia s. Mariae in Minione aliisque ecclesiis agitur.

v. Latium, Farfa.

6 *1069 nov. 15*

Alexander II sacrat „hanc ternis auctam sedibus aulam", petente Odmundo rectore.

Tabula in eccl. penes altare maius. — Edd. Forcella X 321 n. 540 ex cod. Vat. lat. 7921A f. 33 n. 94 (Galletti). Armellini [1] p. 199; [2] p. 665. Fedele p. 483 not. 1. Marucchi p. 458. — Reg. JL. —.

7 *Laterano 1072 oct. 8*

Heldebrandus S. R. E. archidiac., vicem Alexandri II gerens, in Lateranen. palatio, assedentibus episcopis et presbyteris cardinalibus nec non praefecto cum iudicibus ac Romanorum maioribus, decidit controversiam inter Pharphense et ss. Cosmae et Damiani in Mica aurea monasteria super bonis apud Cornetum et Centumcellensem urbem sitis, tali pacti tenore ut Odmundus ss. Cosmae et Damiani abbas omnem litem refutet et praecepta et privilegia sua reddat.

v. Latium, Farfa. — De re cf. Fedele l. c. p. 476 sq.

*8 *(1061—73)*

Ex praecepto Alexandri II Berardus abb. Farfen. acquirit ab abbate ss. Cosmae et Damiani omne ius in eccl. s. Petri iuxta castellum de Corgnito.

v. Latium, Farfa.

9 *1073 dec. 10*

Ex praecepto Gregorii VII causa inter Berardum abb. Farfen. et Odimundum abb. de refutatione eccl. s. Petri (in Corneto) a Petro protoscriniario s. apost. sedis coram praefecto et Saxone secundicerio aliisque tractatur.

v. Latium, Farfa.

10 *Laterano 1157 iun. 28*

Hadrianus IV Iohanni abbati etc.: mon. sub apost. protectione suscipit et possessiones propriis expressas vocabulis et decimas confirmat. — Religiosam vitam eligentibus. Ego Adrianus etc. Subscr. 16 card. Dat. Lat. p. m. Rolandi S. R. E. card. et canc., 4 kal. iul., ind. 5, inc. d. a. 1157, pont. v. d. Adriani pp. IIII a. 3.

A. [G]. — Ed. PflugkH. Acta II 360 n. 409 ex A. — Regg. PflugkH. Iter p. 258 n. 533. JL. 10299.

Ecclesia s. Petri in Vaticano.

(San Pietro in Vaticano.)

Petri Mallii[1]) Opusculum historiae sacrae de sacratissima basilica s. Petri in Vaticano, s. XII (codd. bibl. s. Petri C 101; G 1; H 61; codd. Vat. lat. 3627. 8093; cod. Vat. Reg. 2100; cod. Vat. Barb. 2503 (XXXIII 23); cod. bibl. Vittorio-Emanuele 1520 (Sessor. 313); cod. Chis. G III 74; alii) edd. Ianningus Acta SS. VII iun. App. p. 34 sq. et I. B. De Rossi Inscr. chr. II[a] 193 sq. — Eiusdem recensio aucta a Romano canonico, s. XII ex. (cod. Vat. lat. 6757 s. XIII) ed. P. De Angelis Basilicae veteris Vaticanae descriptio auctore Romano eiusdem basilicae canonico (Romae 1646); cf. I. B. De Rossi l. c. — Maphaei Vegii De rebus antiquis memorabilibus basilicae s. Petri de Urbe, s. XV (cod. bibl. s. Petri G 12; codd. Vat. lat. 3750. 5702. 8266. 8905; cod. Vat. Reg. 794; codd. Vat. Ottob. 731. 751. 1863; cod. Vat. Barb. 2570 (XXXIII 90); cf. B. Nogara I codici di Maffeo Vegio nella Biblioteca Vaticana in Arch. stor. Lombardo Ser. III t. XIX (1903) p. 388 sq.; cod. Chis. G III 76; cod. bibl. Classen. Ravenn. 321; alii) ed. Ianningus Acta SS. VII iun. App. p. 56 sq.; Excerpta apud De Rossi Inscr. chr. II[a] 345 sq. — Iulii Herculani De basilicae principis apostolorum de Urbe praestantia dignitate excellentia et antiquitate liber a. 1567 (cod. bibl. s. Petri G 8). — G. card. Sirleti Liber de praestantia basilicae s. Petri apostoli, s. XVI (cod. bibl. s. Petri H 63; codd. Vat. lat. 6146. 6206; codd. Vat. Barb. 2420 (XXXII 211). 2592 (XXXIII 112); alii [Estne opus Panvinii? cf. Perini p. 185 sq.]. — Onuphrii Panvinii De rebus antiquis memorabilibus et praestantia basilicae s. Petri in Vaticano libri 7 (codd. bibl. s. Petri G 10; N 1; codd. Vat. lat. 6115. 6237. 6780. 6781. 7010; cod. bibl. Alterianae II A 1—3 (cf. Blume Bibl. libr. ms. ital. p. 165); cod. Chis. G III 74; alii) ed. A. Mai Spicil. Rom. IX (1843) p. 194 sq.; cf. Perini Onofrio Panvinio e le sue opere (Roma 1899) p. 212. — O. Panvinii De praecipuis urbis Romae basilicis p. 33 sq. — Serrano p. 3 sq. — Ugonio f. 85 sq. — Panciroli [1] p. 675 sq.; [2] p. 519 sq. — F. M. Torrigio Le sacre grotte Vaticane [1] (In Viterbo 1618 = Roma 1867); [2] (In Roma 1635); [3] (In Roma 1639); [4] (In Roma 1649); [5] (Roma 1675); [eius autographum exstat Romae in Arch. Vat. Misc. Arm. VI t. 127). — F. M. Torrigio Memorie diverse di Roma, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. III t. 121 et Misc. Arm. VI t. 74 (hodie desideratur). — Gio. Severano Memorie sacre delle sette chiese di Roma p. 1 sq. — Ioh. Severani Monumenta varia spectantia ad praecipuas Romanae urbis ecclesias, s. XVII, cod. bibl. Vallicell. G 19. — Gio. Severano Memorie istoriche della SS. basilica Vaticana di S. Pietro apost. di Roma, s. XVII, cod. bibl. Vallicell. G 29. — Martinelli p. 281 sq. — De quinque patriarchalibus Romanae urbis ecclesiis et de praeeminentia inter illas, quae potissime Vaticanae basilicae solidis rationibus et validis momentis asseritur, s. XVII, cod. bibl. Vallicell. G 37. — (Bened. Burghesius et Ioh. Bapt. Pontanus) De sacrosanctis basilicis Vaticana et Lateranensi collectanea, s. XVII, cod. bibl. Vallicell. G 21. — Chr. Hurandus De scriptoribus Vaticanis tractatus et Cronologia historica della basilica Vaticana (teste Mandosio II 269. 270). — Alveri II 157 sq. — Ciampini De sacris aedif. p. 27 sq. — C. B. Piazza Efemeride Vaticana per i pregi ecclesiastici d'ogni giorno dell' augustissima basilica di S. Pietro in Vaticano (In Roma 1687). — Gio. Batt. Vaccondio Notizie istoriche delle quattro basiliche di Roma (In Roma 1700) p. 80 sq. — C. B. Piazza Gerarchia card. p. 335 sq. — Gio. Batt. Gizzi Breve descrizione della basilica Vaticana (Roma 1751). — (Raphael Sindone) Altarium et reliquiarum sacrosanctae basilicae Vaticanae . . descriptio historica (Romae 1744). — (R. Sindone e Ant. Martinetti) Della sacrosanta basilica di S. Pietro in Vaticano libri 2 (In Roma 1750). — Collectio bullarum sacrosanctae basilicae Vaticanae I—III (Romae 1747—52). — Gio. Pietro Chattard Nuova descrizione del Vaticano osia della sacrosanta basilica di S. Pietro I—III (In Roma 1762—67). — Phil. Lor. Dionysius Sacrarum Vaticanae basilicae cryptarum

[1]) rectius Petri Mallonis, ut apparet ex ipsis documentis archivi bas. s. Petri (Schiaparelli n. 57. 58. 59).

monumenta [1] (Romae 1773); [2] (Romae 1828). — St. Borgia Vaticana confessio b. Petri principis apostolorum .. inlustrata (Romae 1776). — St. Borgia De cruce Vaticana ex dono Iustini Augusti .. commentarius (Romae 1779). — Franc. Cancellieri De secretariis basilicae Vaticanae veteris ac novae I—IV (Romae 1786). — (Fr. Cancellieri) Descrizione della basilica Vaticana con una biblioteca degli autori che ne hanno trattato (Roma 1788) et in Effemeridi letterarie di Roma 1789. — Luigi Martorelli Storia del clero Vaticano dai primi secoli del cristianesimo fino al XVII (Roma 1792). — Nic. Mar. De Nicolais De Vaticana basilica divi Petri ac de eiusdem privilegiis libri 4 (Romae 1817). — Aemil. Sarti e Ios. Settele Ad Ph. L. Dionysii opus de Vaticanis cryptis appendix (Romae 1840). — Nibby I 593 sq. — Fil. Mar. Mignanti Istoria della sacrosanta patriarcale basilica Vaticana dalla sua fondazione fino al presente I—II (Roma-Torino 1867). — Forcella VI 1 sq. — A. De Waal I luoghi pii sul territorio Vaticano (Roma 1886). — Armellini [1] p. 508 sq.; [2] p. 695 sq. — D. Dufresne Les cryptes Vaticanes (Paris-Rome 1902). — Marucchi p. 110 sq. — L. Schiaparelli Le carte antiche dell'archivio capitolare di S. Pietro in Vaticano in Arch. della Soc. Rom. XXIV (1901) 393 sq.; XXV (1902) 273 sq. — L. Duchesne Vaticana in Mélanges XXII (1902) 3 sq. 385 sq.

Basilica b. Petri apost. in Vaticano, in loco, ubi secundum piam traditionem iam Anacletus presbyter, postea papa, oratorium cum coemeterio construxerat, a Constantino M. condita et a Silvestro I, ut traditur, 14 kal. dec. dedicata, paullatim primum inter Urbis ecclesias locum obtinuit. Non hic eius historiam narrandi locus; eoque magis si iam Gregorius I in Dialogorum lib. 3 merito dixerit: „Quodsi cuncta quae in beati Petri ecclesia gesta sunt evolvere quis conetur, ab omnium iam procul dubio narratione conticescet". Equidem in Libro pontificali nimis saepe occurrit Vaticanae ecclesiae mentio, ita ut locos enumerare longum profecto sit. Paene omnes enim Romani pontifices eam alii donis ditarunt, alii instaurarunt. Praeterea Gregorii I quatuor epistolas habemus, hoc loco minime omittendas, quibus Maurentium magistrum militum (J. 1454. JE. 1650), Gregorium expraefectum (J. 1456. JE. 1651), Arogem ducem Beneventanorum (J. 1455. JE. 1652) et Stephanum episcopum (J. 1457. JE. 1653) rogavit, ut Savinum subdiaconum, rectorem patrimonii Bruttiorum, cui trabes ecclesiis ss. Petri et Pauli necessarias in partibus Bruttiorum incidi et ad mare trahi iniunxerat, adiuvarent. Hadrianus I autem Carolo regi Francorum et Langobardorum a. 779 vel 780 scripsit de trabibus ad restaurationem ecclesiae s. Petri et de camarado in partibus Spoletii ad renovandum tectorium faciendo (J. 1861. JE. 2429 ex Cod. Carolin. ep. 65: Mon. Germ. Epp. III 592), et postea, ut promissi iam stanni libras mille ad reparanda basilicae tecta mitteret (J. 1888. JE. 2450; l. c. ep. 78: III 609). Alia praeterimus.

Basilicam Vaticanam ministrarunt primo clerici, postea monachi in quatuor monasteriis apud ipsam instructis, videlicet ss. Iohannis et Pauli, s. Martini, s. Stephani maioris et s. Stephani minoris, qui divina officia in basilica peregerunt. Tunc unumquodque monasterium a suo archipresbytero regebatur. Sed inde a saec. XI invenimus horum monasteriorum monachos nominari canonicos, qui uni eidemque archipresbytero ecclesiae b. Petri, honore cardinalis honestato, parebant. Denique vetusta illa monasteria in ruinas cum venissent et monachorum vita communi magis magisque labente, in eorum locum canonici saeculares suffecti sunt.

Basilicam Vaticanam eiusque canonicos summi pontifices plurimis privilegiis decorarunt. Sed antiquiora periisse valde dolemus cum ipso Maphaeo Vegio, qui tot deperdita iam saec. XV lugebat; inter haec, ut taceam vetustissima, Paschalis I, Sergii II, Leonis IV, Iohannis X et Iohannis XIX privilegia, a Leone IX et Hadriano IV laudata. Leonis IV et IX privilegia originalia quoque desiderantur. Quae vero remanserunt, canonici sumptibus et auspiciis Hannibalis card. Albani a. 1747 sq. in Bullario Vaticano et nuperrime L. Schiaparelli in lucem ediderunt. Diplomata autem canonicis a Friderico I a. 1159, Heinrico VI a. 1196 et Friderico II a. 1234 concessa vulgavit P. Scheffer-Boichorst in Mitteilungen des österreichischen Instituts, Ergänzungsband IV 95 sq., ut Caroli M. spurium notissimum omittam.

Archivum canonicorum diligenter custoditur sub canonici archivistae cura in sacrario basilicae a. 1782 a Pio VI instaurato, quod, licet magna, ut diximus, pars documentorum periit, inter Urbis tabularia tum antiquitate monumentorum inde a saec. IX, tum eorum numero praecellit. Continet enim, praeter chartas ad basilicam spectantes, etiam documenta antiquissima ex quatuor monasteriis olim apud s. Petrum, ex Theatina ecclesia et ex s. Salvatoris de Maiella et s. Martini de Valle, ex Viterbiensi s. Martini de Monte et Forlimpopuliensi s. Rufilli monasteriis huc translata.

De archivo cf. Visitatio et descriptio archivi a. 1656 feb. 6, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VI t. 30 f. 122 sq. = cod. Casanat. 3208 (X IV 39) p. 357 sq. (cf. Schiaparelli p. 412); Descriptio archivi in Inventario omnium bonorum etc. a. 1726, Roma Arch. cap. di S. Pietro (cf. Schiaparelli p. 408. 413); Chattard I 248 sq.; Cancellieri II 890 sq.; Dudik Iter Rom. I 77 sq.; Bethmann in Archiv XII 407 sq.; PflugkH. Iter p. 80 sq.; Gött. Nachr. 1900 p. 125 sq.; Schiaparelli p. 393 sq.

Inventaria habemus plura, quorum tabulam L. Schiaparelli p. 405 sq. praebet; ne vero eam repetamus, satis habebimus inventaria maioris momenti tantum indicare. Antiquissimum est Inventarium continens in se omnia et singula bona et mobilia ss. basilicae, s. XIV ex. — s. XV in., fol. 7 sq. (ed. Schiaparelli p. 419 sq.). Sequuntur Liber sive inventarium bonorum et scripturarum a. 1520; Gio. Batt. Tegerone Inventarium omnium bullarum et aliarum scripturarum a. 1568; I. Grimaldi Inventarium a. 1599 et P. Bizono Index secundus sive Appendix ad Grimaldi inventarium a. 1618. Haec in archivo bas. s. Petri. Praeterea commemoramus Summarium instrumentorum et aliarum scripturarum exsistentium in archivo bas. s. Petri, s. XVI, cod. Vat. Barb. 2509 (XXXIII 29, olim 2075) et Memoriali delli sette altari privilegiati anticamente nella SS. basilica di S. Pietro, s. XVII, Roma Arch. Vat. Arm. XII c. I n. 16 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 88 et p. 515).

De bibliothecae s. Petri codicibus v. Inventarium omnium bonorum et librorum bibliothecae et sacristiae a. 1454 et 1455 (cf. Gottlieb Über mittelalterliche Bibliotheken p. 239); Inventarium librorum archivi s. Petri in Miscellanea, s. XVII, Bibl. cap. di S. Pietro H 61 f. 313 sq. et in cod. Vat. Reg. 1598, s. XVI. Indices librorum mss. archivi bas. s. Petri edd. Montfaucon

Bibl. bibl. I 156 sq. et Cancellieri II 906 sq. et 915 sq.; cf. Kehr in Quellen u. Forsch. VIII (1905) 1 sq.

A = Orig. Roma Arch. capitolare di S. Pietro in Vaticano.
B = Cop. ib.
C = Liber A: Exemplaria bullarum et privilegiorum, s. XVI, ib.
D = Liber B: Transumpta authentica statutorum et privilegiorum apostolicorum Ludovici Cecii pro basilica, s. XVI, ib.
E = Liber C: Transumpta authentica instrumentorum casalium basilicae per Ludovicum Cecium notarium a. 1200. 1300. 1400, s. XVI, ib.
F = Liber I: Exemplaria bullarum et privilegiorum basilicae s. Petri, s. XVI, ib.
G = Liber visitationum A (Demetrii camerarii), s. XV—XVI, ib.
H = Liber visitationum D: Summarium ecclesiarum subiectarum (Io. Bapt. Corradi vicarii ab a. 1582 ad a. 1585), s. XVI, ib.
I = Liber visitationum E, s. XVI, ib.
K = Informatio abbreviata in facto capituli s. Petri, ex processu a. 1354 in archivo Vaticano misso ad Urbem ex Avenione a. 1633, super oblationibus factis in altaribus bas. s. Petri inter capitulum et commissarium apostolicum, coll. a Fel. Contelori, Arch. Vat. praefecto 1) in calce Lib. L: Exemplaria bullarum et aliorum pro basilica, s. XVII, ib. *[K¹]*; 2) in Miscellanea, s. XVII, Roma Bibl. cap. di S. Pietro H 61 f. 100 et f. 254 *[K²]*; 3) ap. Torrigio Memorie diverse di Roma, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. III t. 121 *[K³]*; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 127 sq.
L = Fel. Contelori Bullae et brevia Alexandri III, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VII t. 127.
M = Iac. Grimaldi Instrumenta antiquissima, a. 1617, cod. Vat. lat. 6438; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 17.
N = I. Grimaldi Catalogus omnium archipresbyterorum ss. Vaticanae bas., a. 1620, Roma Bibl. cap. di S. Pietro H 1 *[N¹]* et eiusdem operis alterum exemplar, a. 1635, cod. Vat. Barb. 2719 (XXXIV 36, olim 1147) *[N²]*. — I. Grimaldi Liber canonicorum ss. Vaticanae bas. etc., a. 1622, Roma Bibl. cap. di S. Pietro *[N³]*.
O = (Io. Bapt. Nardoni) Memorie di alcuni arcipreti antichi, s. XVII, ib. (H 3).
P = Ronconi Collectanea de bas. Vaticana, s. XVII, ib.
Q = Miscellanea, s. XVII, ib. (H 61).
R = De ecclesiis urbis Romae vol. II f. 122 sq., s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VI t. 30; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 385.
S = Vitae sanctorum et alia monumenta antiqua, s. XVI sq., Roma Bibl. Vallicell. G 94; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 134.
T = Miscellanea, s. XVII, Roma Bibl. Casanat. 2098 (X V 25); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 120.
U = Miscellanea, s. XVII sq., Roma Bibl. Corsin. 1104 (41 F 25); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 123.
V = Summarium instrumentorum . . in archivo bas. s. Petri, s. XVI, cod. Vat. Barb. 2509 (XXXIII 29, olim 2075); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 88.
W = Carlo sen. Strozzi Spoglio delle scritture del capitolo della basilica di S. Pietro in Spoglio QQ 1238 p. 1 sq., s. XVII, Firenze Bibl. naz. (Magliab. XXXVII 306).
X = Varie memorie e scritture appartenenti alla basilica, capitolo e clero di S. Pietro in Vaticano, s. XVIII, Roma Bibl. cap. di S. Pietro (H 237).
Y = Onuphrii Panvinii Schedae, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 34 *[Y¹]* et Arm. XV t. 128 *[Y²]*; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 2 sq.
Z = Angeli Massarelli Miscellanea vol. I. II, s. XVI, San Severino Bibl. comunale; cf. Gött. Nachr. 1898 p. 505 sq.

†*1 (314—35) nov. 18

Silvester I basilicam b. Petri sollemniter consecrat; maximam remissionem omnibus ad eam devote venientibus condonat, Romanis et circumiacentibus 1 anni, Tuscis, Lombardis et Apulis et ceteris mare non transeuntibus 2 annorum, sed et his, qui maria transmeare noscuntur, 3 annorum.

Laud. a Petro Mallio c. 1 et a Maphaeo Vegio lib. 1 c. 2 (qui diem dedicationis 14 kal. dec. praebet). — Reg. JK. —.

Spurium. — cf. Eccl. s. Iohannis in Laterano n. 1.

*2 (468—83)

Simplicius „constituit ad s. Petrum apost. . . hebdomadas, ut presbyteri manerent propter poenitentes et baptismum: . . regio VI vel VII ad s. Petrum".

v. Clerus urbis Romae n. 3. — cf. Simplicii inscriptionem (edd. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 106 n. 2; De Rossi Inscr. chr. II[a] 144 n. 3; Grisar Anal. Rom. I 78).

*3 523

Hormisdas concedit Petro extribuno voluptatis et Iohannae eius coniugi sepulcri locum in basilica b. Petri.

Laud. in inscriptione, quae exstat in cryptis Vaticanis (edd. Torrigio [1] p. 87; [2, 3] p. 95. Donii Inscr. p. 537. Muratori Nov. thes. vet. inscr. IV 1874. Galletti Inscr. Rom. I 4 n. 8. Dionigi p. 58 tab. XXV. Cancellieri III 1239. De Rossi Inscr. chr. I 448 n. 989. Dufresne p. 27 n. 42. C. M. Kaufmann Die Grotten des Vatican (Mainz 1902) p. 35. — Reg. JK. —.

*4 563

Iohannes III concedit Marcello subdiacono regionis sextae eiusque posteris sepulcri locum in basilica b. Petri.

Laud. in inscriptione, quae exstat in cryptis Vaticanis (edd. Torrigio [1] p. 85; [2, 3] p. 93. Donii Inscr. p. 537. Muratori Nov. thes. vet. inscr. IV 428. Galletti Inscr. Rom. I 4 n. 8. Dionigi p. 53 tab. XXIV. Cancellieri III 1240. De Rossi Inscr. chr. I 500 n. 1096. Dufresne p. 26 n. 38. Kaufmann p. 35. — Reg. JK. —.

*5 (590—604)

Gregorius I praecipit, ut super corpus b. Petri missae celebrentur.

Laud. in Vita Gregorii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 109. 312; Mommsen p. 162) et in Vita Gregorii M. auct. Iohanne diac. lib. II c. 20. — Reg. JE. —.

De re cf. Martorelli p. 85.

*6 (590—604)

Gregorius I praecipit, ut ad altare maius b. Petri nulla consecratio fiat, nisi Romani pontificis . ., et constituit quatuor diaconos cardinales ad s. Petrum, qui legant evangelium ad missam et praedicent unusquisque in hebdomada sua.

Laud. a Petro Mallio c. 4 et a Maphaeo Vegio lib. III. — Reg. JE. —.

Sed Petrus Mallius notitiam, quae ad Simplicium spectat (n. 2), false ad Gregorium I refert.

*7 (590—604)

Gregorius I consecrat oratorium s. Luciae ante eccl. s. Iohannis ad Fontes.

Laud. a Petro Mallio c. 6 (ut a nostris maioribus accepimus). — *Reg. JE. —.*

8 (716—30) nov. 13

Gregorius II Petro et Paulo apostolorum principibus: statuit, ut loca vel praedia cum olivetis pro concinnatione luminarium immutilata permaneant. — Quotiens laudi. Dat. id. nov. imp. piiss. Leone.

*Decretum exstat in porticu basilicae Vaticanae incisum duabus tabulis marmoreis; tertia desideratur, sed suppletur ex: Romani can. Descriptio bas. Vat. (cod. Vat. lat. 6757 f. 8'), P. Sabini Syll. inscr. chr. (cod. Marc. cl. X c. 195 f. 278'), O. Panvinii De reb. bas. Vat. (cod. bibl. s. Petri G 10 f. 143' et codd. Vat.), A. Massarelli Miscell. II f. 100 et f. 459'; I. B. Donii Inscr. (cod. Vat. lat. 7113 f. 74 et cod. Vat. Barb. 2756 (XXXIV 73) p. 360), Const. Caietani Acta SS. (cod. bibl. Alexandr. 92 p. I f. 239), I. Grimaldi Instrumenta autentica translationum a. 1619 (cod. Vat. Barb. 2733 (XXXIV 50, olim 2376) f. 334') aliisque. — Edd. Baronius Ann. ad a. 604 c. 19. Severano p. 113. P. De Angelis p. 81. Alveri II 165. I. B. Donii De restituenda salubritate agri Romani. Opus posthumum (Florentiae 1667) ad p. 64. Piazza Efem. Vat. p. 306 (ital.). Ciampini De sacris aedif. p. 81. Acta SS. VII iun. App. p. 39. Vaccondio p. 88. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. IV 328. Bianchini praef. ad Anastasium I. I. Fontanini Discus argenteus votivus veterum christianorum Perusiae repertus (Romae 1727) p. 35. Bull. Rom. ed. Cocquelines I 142 n. 5 = Bull. Rom. ed. Taur. I 227 n. 5. Ang. Rocca Thesaurus pontificiarum sacrarumque antiquitatum II (Romae 1745) 411. Bull. Vat. I 7. Galletti Inscr. Rom. I 11 n. 16. G. Marini Pap. dipl. p. 293. G. Marini ap. A. Mai Scr. vet. nova coll. V 209 n. 1. Mignanti II 284 n. 17. G. B. De Rossi Bullett. di archeol. crist. Ser. II t. I (1870) 98 et Inscr. chr. II*a* 209. 411. 413. — Regg. J. 1676. JE. 2184.*

Hoc privilegium laudatur iam a Iohanne diac. in Vita Gregorii M. (lib. II c. 20) quasi Gregorii I diploma; quem secutus est Romanus can. hanc inscriptionem praebens: Privilegium beati Gregorii primi (cf. etiam P. Mallius c. 2. 4 et M. Vegius lib. II c. 3). Editores itaque omnes usque ad Cocquelines et editores bullarii Vaticani privilegium Gregorio I attribuerunt. — Adnotare iuvat, idem prooemium inveniri in Gregorii diaconi, postea papae, donatione a. 587 (edd. Mittarelli Ann. Camald. IV App. p. 600 n. 1; Marini Pap. dipl. p. 137 n. 89 et Mon. Germ. Epp. II 437 App.) — cf. v. Pflugk-Harttung in Quellen und Forschungen IV 170 sq.

9 *732 april. 12*

Gregorius III in concilio statuit, ut sanctorum festa celebrentur in oratorio a sese constructo intro ecclesiam s. Petri, et ut tria monasteria ss. Iohannis et Pauli, s. Stephani, et s. Martini, id est eorum congregatio, omnibus diebus . . tres psalmos et evangelia matutina Deo canant.

*Decretum, olim in oratorio s. Mariae Vaticanae basilicae insculptum tribus tabulis lapideis, quarum duo tantum fragmenta adhuc exstant in cryptis Vaticanis. Totius vero decreti textum praebent cod. lat. Monac. 6355 s. IX f. 257', cod. Vat. Reg. 1021 s. IX f. 212', cod. Vat. lat. 7222 s. IX f. 483 [cf. G. B. De Rossi in Bullett. di archeol. crist. Ser. V a. I (1890) 154 et a. III (1892) 151] et P. Sabini Syll. inscr. chr. in cod. Marc. cl. X c. 195 f. 279'. [cf. etiam Grimaldi Instrumenta autentica translationum a. 1619 in cod. Vat. Barb. 2733 (XXXIV 50, olim 2376) f. 287']. — Edd. Torrigio [1] p. 64. 78; [2. 3] p. 71. 72. 86. Alveri II 188. Ciampini De sacris aedif. p. 101 = Mansi XII 300. Vaccondio p. 121. Bianchini praef. ad Anastasium I. Gizzi p. 56. Dionigi [1] p. 17 tab. VIII; [2] p. 8 tab. IV. V. Amaduzzi Dissertazione canonico-filologica sopra il titolo delle istituzioni canoniche de officio archidiaconi in Calogierà Nuova raccolta XVII (1768) 22. Cancellieri De secretariis III 1305. G. Marini ap. A. Mai Scr. vet. nova coll. V 27 n. 1; 465 sq. Sarti e Settele p. 19. G. B. De Rossi in Annali delle scienze religiose 1854 p. 12 et Inscr. chr. II*a* 412. 414—17 = Duchesne Lib. pontif. I 422; II 565. O. Günther in N. Archiv XVI (1891) 244. Grisar Anal. Rom. I 171 n. 19 (tab. II n. 4). Dufresne p. 10. 11. — Reg. JE. I p. 742.*

De hoc decreto cf. Vitam Gregorii III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 417. 421). — Petrus Mallius c. 2 narrat insuper, Gregorium III altare b. Mariae in basilica consecrasse. — cf. etiam v. Pflugk-Harttung in Quellen und Forschungen IV 172.

**10* *(741—52)*

Zacharias instituit XX auri libras pro emendo oleo annue, ut de lucro eorum in luminariis apostolicis proficiat, et constitutum sub anathematis vinculo obligat.

Laud. in Vita Zachariae (Lib. pontif. ed. Duchesne I 432). — Reg. JE. 2302 a.

cf. etiam Vitam Gregorii II (l. c. I 410), ubi legimus, eum ad luminaria b. Petri apost. dimisisse solidos mille.

**11 (772—95)*

Hadrianus I donat canonicis castrum Capracorum.

Laud. a P. Mallio c. 2 et a M. Vegio lib. IV, qui tamen addit et fundum quendam optimum vocatum Bravi. *Sed errat Vegius, asserens hanc donationem Hadrianum I pro mon. s. Stephani fecisse; Hadrianus enim IV inter alios fundos canonicis etiam fundum Bravi confirmavit (n. 35). — Reg. JE. —.*

cf. Latium, Capracorum.

**12 (772—95)*

Hadrianus I constituit, ut quatuor vicibus in anno farum a sese donatum accendatur, id est in natali Domini, in pascha, in natali apostolorum et in natali pontificis.

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 499). — Reg. JE. —.

**13 (827—44)*

Gregorius IV decernit, ut monachi, qui ad officium persolvendum in ecclesia b. Petri apost. sunt constituti, omnibus diebus ibidem laudes Deo canere non desistant.

Laud. in Vita Gregorii IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 74). — Reg. JE. —.

**14 (844—47)*

Sergius II concedit canonicis ecclesias ss. Iohannis et Pauli, s. Martini, s. Stephani maioris et s. Stephani minoris ad eorum usus destinatas.

Laud. in n. 21. 35. 42. — Reg. JE. —.

**15 (847—55)*

Leo IV condit magnum privilegium charticinium, donans canonicis in perpetuum ecclesiam Salvatoris, quae est posita in Turrione (quam siquidem ecclesiam ipse pontifex ad sepulturam omnium peregrinorum ultramontanorum fecerat), et ecclesiam s. Iustini positam in monte Saccorum (quam fecerat ad sepulturam omnium peregrinorum latinorum), nec non et ecclesiam s. Peregrini extra civitatem Leoninam positam cum tenimentis suis, et ecclesiam b. Mariae in Palazolo positam, et ecclesiam s. Georgii mart. post s. Petrum positam.

Laud. a Petro Mallio c. 2 et a Maphaeo Vegio lib. II c. 3 et in n. 21. 35. 42. — Reg. JE. —.

Attamen errat Mallius, confundens hoc diploma cum privilegio Leonis IV a. 854 aug. 10 monasterio s. Martini concesso, itemque Schiaparelli p. 43 n. 2, qui haec duo privilegia unum idemque esse contendit. Sed valde diversa sunt quae in his duobus continentur; immo crediderim, Leonem IV, ita ut postea Leo IX, tum canonicis b. Petri tum singulis monasteriis apud s. Petrum sitis nonnulla privilegia concessisse.

**16 (885—91)*

Stephanus V „cum in basilica b. Petri .. cerneret nocturnis laudibus vix semel thimiamatis incensum offerri, instituit, ut per singulas lectiones et responsoria adoleatur“.

Laud. in Vita Stephani V (Lib. pontif. ed. Duchesne II 194). — Reg. JL. —.

*17 (885—91)

Stephanus V, malam consuetudinem inveniens, ut presbyteri, qui ibidem Domino sacrificium quotidie offerebant, omni anno unam wittam consuetudinaliter darent (quam consuetudinem sanctae memoriae Marinus pp. fregerat) . . ., sub forti obtestatione praecipit, ut nullus umquam ab eis non solum hoc, verum etiam aliquod tributum accipiat, sed cum omni honore, sicut sacerdotes oportet, suum peragi officium eis liceat.

Laud. in Vita Stephani V (Lib. pontif. ed. Duchesne II 194). — Reg. JL. —.

18 1026 dec. 17 (31)

Iohannes XIX Petro ep. Silvae Candidae etc.: concedit in perpetuum sanctum diem sabbati ad baptismi sacramentum celebrandum et totum officium faciendum in ecclesia b. Petri, et statuit, ut omni annua die dominica palmarum cum processione ab ecclesia s. Mariae in Turri exeat et veniens ad magnum altare s. Petri missam celebret, similiter et omni anno in die coenae Domini missam celebret, ‚Gloria in excelsis' Deo dicat, sanctum chrisma conficiat, itemque omni anno die parasceve super ipsum altare maius totum officium reverenter faciat; concedit certis diebus oblationes.

v. Latium, Ep. Silvae Candidae. — De re cf. P. Fabre Les offrandes dans la basilique Vaticane in Mélanges XIV (1894) 225 sq.

*19 (1031) mai. 13

Iohannes XIX dedicat altare in honorem s. Martialis in basilica s. Petri ad meridianam templi partem.

Laud. in Iohannis XIX epistola ad Iordanum ep. Lemovicen. cunctosque Galliarum episcopos missa (Regg. J. 3114. JL. 4092). — Reg. JL. —.

20 1037 nov.

Benedictus IX Petro ep. Silvae Candidae etc.: repetit Iohannis XIX privilegium episcopis ss. Rufinae et Secundae (Silvae Candidae) concessum *(n. 18)*.

v. Latium, Ep. Silvae Candidae.

21 1053 april. 1

Leo IX Iohanni archipresb. eccl. b. Petri et eiusdem eccl. servitoribus: confirmat ad exemplar Sergii II *(n. 14)* et Leonis IV *(n. 15)* ecclesias ss. Iohannis et Pauli, s. Martini, s. Stephani maioris et s. Stephani minoris, eorum usibus destinatas, cum earum possessionibus, et concedit facultatem in propriis fundis ecclesias construendi et in ipsorum ecclesiis episcopalia recipiendi a quocumque catholico episcopo. — Convenit apostolico moderamini. Dat. kal. april. p. m. Friderici diac. S. R. E. bibl. et canc. vice d. Hermanni archicanc. et Colonien. archiep., a. d. Leonis IX pp. 5, ind. 6.

B^1 a. 1340 febr. 14. B^2 a. 1350 iun. 5. B^3 s. XIV. [D f. 65'. 76. 84. 141. F f. 175'. 180. 181. 182'. I f. 82'. O f. 3 Exc. S f. 133]. — Edd. Bull. Vat. I 33 ex B^2 = Migne CXLIII 723 n. 81. Schiaparelli n. 18 ex B^{1-3}. — Regg. Petrus Mallius c. 5. M. Vegius lib. II c. 3. Torrigio $^{2.3}$ p. 327. J. 3262. JL. 4294.

cf. eiusdem Leonis IX privilegia pro mon. s. Martini a. 1053 mart. 21 (n. 4) et pro mon. s. Stephani maioris a. 1053 mart. 24 (n. 6).

22 *(1049—54)*

Leo IX Petro apost.: offert decimam de oblationibus fidelium in altari b. Petri ad constructionem et resartionem sacri templi. — Ego Leo episcopus. † Ego Leo . . . roboravi.

B a. 1350 mai. 10. K¹. K² f. 193. 254 Exc. [N¹ f. 13. N² f. 13. O f. 6. Q f. 193]. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1049 c. 30 = Severano p. 117 = Piazza Efem. Vat. p. 219, = Moretti Ritus p. 47, = Bull. Rom. ed. Cocquelines I 367 n. 10 = Bull. Rom. ed. Taur. I 591 n. 10 = Mansi XIX 671 = Hunkler Leo IX p. 295. Bull. Vat. I 35 ex B = Migne CXLIII 736 n. 90. Schiaparelli n. 19 ex B. — Regg. Borgia Vat. conf. p. CCXIV. J. 3272. JL. 4309.

23 *1057 mai. 8*

Victor II Humberto ep. Silvae Candidae etc.: concedit quicquid auri, argenti, pallii seu cerae vel quarumcumque rerum omnino iactatum vel positum fuerit vel oblatum certis diebus in toto altari maiore s. Petri sive in eius confessione.

v. Latium, Ep. Silvae Candidae.

24 *1058 iun. 1*

Benedictus X Bo., Sergio et Bo. prioribus mansionariorum scholae confessionis b. Petri etc.: concedit medietatem integram omnium utilitatum et ministeriorum de altari dominico s. Petri; alteram vero medietatem donat presbyteris quatuor monasteriorum s. Petri.

Excerptum K¹. K² f. 100 et f. 254. K³ f. 108. — Edd. Gött. Nachr. 1900 p. 147 n. 6. Schiaparelli n. 22. — Reg. JL. —.

cf. aliud privilegium eiusdem Benedicti X pro monasterio s. Stephani minoris (n. 2). — De mansionariis scholae confessionis cf. Cancellieri De secretariis bas. Vat. I 462 sq.; Borgia Vat. conf. p. LVIII sq.; Martorelli p. 48 sq.

25 *(1074—75)*

Gregorius VII omnibus christianis etc.: promittit, se ter in anno cum omnibus Romanis ecclesiis generaliter missam celebraturum et septies specialiter illorum clericorum et laicorum, qui a Guillelmo glorioso Aquitaniae duce ad auxilium praestandum incitati, unoquoque anno de suis rebus oblationes largiri disposuerunt ad ecclesias b. Petri et b. Pauli restaurandas, memoriam inter sacra missarum sollemnia habiturum, ut Deus eos a cunctis peccatis absolvat. — Notum vobis fieri.

Edd. D'Achery Spicil. ¹ IV (1661) 232 ad a. 1044 ex cod. s. Albini Andegaven.; ² III (1723) 398 = Amort Hist. indulg. I 126, = Bull. Vat. III App. p. 3, = Borgia Vat. conf. p. CCXIV, = Mansi XIX 611 = Migne CXLII 573 n. 2, omnes ut epistolam Gregorii VI. L. Delisle in Bibl. de l'école des chartes (XXVI) Ser. VI t. I (1865) 560 ex cop. Martène (ex cod. Andegaven. 355) = Anal. iuris pontif. X 418 ut bullam Gregorii VII. — Regg. J. 3137 ad a. 1045—46 inter Gregorii VI acta. JL. 4916 ad a. 1074—75 et JL. 5273 ad a. 1084.

Hanc epistolam non Gregorio VI, immo Gregorio VII attribuendam esse, E. Steindorff Jahrbücher des Deutschen Reichs unter Heinrich III t. I 492 sq. fusius exposuit.

**26* *1105 nov. 17*

Paschalis II dedicat basilicam b. Petri.

Laud. in Paschalis II epistola a. 1105 nov. 26 (J. 4515. JL. 6054). — Regg. J. p. 490. JL. I p. 722.

De die dedicationis viri docti inter se dissentiunt; cf. JL. I p. 723 ad JL. 6054.

*27 *(1123) mart. 25*

Calixtus II in festo annuntiationis b. Mariae cum toto concilio lapidem altaris b. Petri satis honorifice et devote consecrat et concedit remissionem trium annorum annualiter ad eam devote venientibus.

Laud. a Petro Mallio c. 8 (sicut invenimus in libris nostris scriptum) *et a Maphaeo Vegio lib. II c. 3 (cf. Baronius Ann. ad a. 1124 c. 6; Sindone p. 139). — Reg. JL. —.*

*28 *(Laterano 1123 mart. 27)*

Calixtus II concedit privilegium „de littera Verventana *(i. e. Beneventana; cf. Marini Pap. dipl. p. 226 not. 3)* super accepta" *(i. e. oblationibus).*

Laud. in inventario saec. XIV—XV. — Reg. Schiaparelli n. 34. JL. —.

Ad hanc rem referendam esse puto notitiam in Actis concilii (edd. Mansi XXI 281. 301; Mon. Germ. Leg. II 182 et Constit. I 574; Regg. J. p. 543. JL. I p. 810): Calixtus II in concilio interdicit, oblationes de altari b. Petri a laicis auferri. — cf. etiam Vitam Calixti II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 323): fundos atque casalia b. Petro donavit.

29 *Laterano 1138 mai. 23*

Innocentius II canonicis ss. Iohannis et Pauli, s. Martini, s. Stephani maioris et s. Stephani minoris ad servitium ecclesiae b. Petri deputatis etc.: confirmat ecclesias et possessiones, nominatim medietatem oblationum altaris s. Mariae et possessionum ecclesiae s. Mariae in Turri, medietatem quoque oblationum altaris s. Gregorii et ecclesiarum s. Iohannis et s. Petronillae. — Liquet omnibus. Ego Innocentius etc. Subscr. 16 card. Dat. Lat. p. m. Aimerici S. R. E. diac. card. et canc., 10 kal. iun., ind. 1, inc. d. a. 1138, pont. v. d. Innocentii pp. II a. 9.

A. [C f. 42'. D f. 139. F f. 30'. Y[1] f. 70'. 76' et Y[2] f. 270. 271' Exc. Z f. 23' Exc. (8 kal. iul.)*]. — Edd. Bull. Vat. I 46 ex A = Migne CLXXIX 364 n. 317. Schiaparelli n. 37 ex A. — Regg. P. Mallius c. 8. Torrigio [2. 3] p. 149. 327. De Angelis p. 154. Moretti Ritus p. 60. Cancellieri II 1057. J. 5637. JL. 7899.*

30 *1144 aug. 12*

Ex licentia et auctoritate (Lucii II) pp. Cencius et Peregrinus presbyteri et Petrus Guidonis canonici concedunt Sarraceno Gregorii de Ceca medietatem domus terrineae teguliciae.

v. chartam ap. Schiaparelli n. 40. — Reg. JL. —.

31 *Segni (1151) iul. 13*

Eugenius III C(onrado) Sabinen. ep., vicario apostolico: mandat, quatenus ad ecclesiam b. Petri proxima dominica vadat et in conspectu populi de quarta parte oblationum altaris b. Petri a sese canonicis concessa *(cf. n. 32)* canonicos ipsos investiat. — Ea quae fienda. Dat. Signiae 3 id. iul.

B saec. XII in cod. 135 C f. 127 bibl. s. Petri. — Edd. Gött. Nachr. 1903 p. 563 n. 8 ex B. Schiaparelli n. 43 ex B. — Reg. JL. —.

32 *Roma S. Pietro 1153 april 10*

Eugenius III Bernardo presb. card. s. Clementis et ecclesiae b. Petri archipresbytero atque ceteris eiusdem ecclesiae canonicis etc.: concedit quartam partem omnium oblationum, quae de altari b. Petri et tam de arca quam

de omnibus ministeriis ipsius ecclesiae, praeter de ministerio b. Leonis, proveniunt. — Beatorum Petri. Ego Eugenius etc. Subscr. 26 card. Dat. Romae ap. s. Petrum p. m. Bosonis S. R. E. scriptoris, 4 id. april., ind. 1, inc. d. a. 1153, pont. v. d. Eugenii III pp. a. 9.

A. [B a. 1350 mai. 10. C f. 3. D f. 55' et f. 57 (4 kal. april.). *F f. 21* (4 kal. april.). *K*[1]. *K*[2] *f. 232. 258 Exc. N*[1] *f. 31 et N*[2] *f. 27 (ex Libro constitutionum = D). Q f. 232. Y*[1] *f. 56 et Y*[2] *f. 307 Exc. Z f. 25' Exc.]. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1153 c. 1 ex A = Manrique Ann. Cisterc. II 217, = De Angelis p. 17, = Bull. Rom. ed. Cocquelines II 328 n. 51 = Bull. Rom. ed. Taur. II 587 n. 51, = Moretti Ritus p. 50. Bull. Vat. I 51 ex A. Nouveau traité de diplomatique V 271 Facs. Mansi XXI 632 n. 9 ex A = Migne CLXXX 1588 n. 575. Schiaparelli n. 44 ex A. — Regg. P. Mallius c. 2. M. Vegius lib. II c. 3. Torrigio* [1. 2] *p. 107. J. 6718. JL. 9714.*

**33* *(1145—53)*

Eugenius III canonicis s. Petri praeceptum dat erigendi altare in oratorio b. Mariae, quod est in choro canonicorum.

Laud. a Petro Mallio c. 2. — Reg. Schiaparelli n. 45. JL. —.

34 *Roma S. Pietro 1155 ian. 20*

Hadrianus IV Bernardo presb. card. s. Clementis et eccl. b. Petri archipresbytero atque ceteris eiusdem ecclesiae canonicis etc.: repetit Eugenii III *(n. 32)* privilegium. — Beatorum Petri. Ego Adrianus etc. Subscr. 18 card. Dat. Romae ap. s. Petrum p. m. Rolandi S. R. E. presb. card. et canc., 13 kal. feb., ind. 3, inc. d. a. 1154, pont. v. d. Adriani pp. IIII a. 1.

A. [D f. 59'. F f. 22'. K[1]. *K*[2] *f. 101 et f. 259 Exc. R f. 142. X f. 18. Y*[1] *f. 27 et Y*[2] *f. 324 Exc. Z f. 27 Exc.]. — Edd. Bull. Vat. I 53 ex A = Migne CLXXXVIII 1382 n. 15. Schiaparelli n. 46 ex A. — Regg. P. Mallius c. 2. J. 6837. JL. 9984.*

35 *Laterano 1158 feb. 10*

Hadrianus IV Bernardo tit. s. Clementis presb. card. et archipresbytero canonicae bas. et eiusdem canonicis et rectoribus quatuor monasteriorum etc.: confirmat ad exemplar Sergii II *(n. 14)*, Leonis IV *(n. 15)*, Leonis IX *(n. 21)* et Innocentii II *(n. 29)* ecclesias, possessiones, oblationes et iura. — Liquet omnibus. Ego Adrianus etc. Subscr. 16 card. Dat. Lat. p. m. Rolandi S. R. E. presb. card. et canc., 4 id. feb., ind. 6, inc. d. a. 1157, pont. v. d. Adriani pp. IIII a. 4.

A. [B[1] *s. XII. B*[2] *a. 1289 mai. 14. C f. 14. D f. 129. E f. 222 Exc. F f. 31'* (id. feb.). *Q f. 346 Exc. Y*[1] *f. 69' et Y*[2] *f. 332 et f. 329' Exc. Z f. 28 Exc.]. — Edd. Bull. Vat. I 57 ex A = Migne CLXXXVIII 1557 n. 182. Schiaparelli n. 47 ex A. — Regg. P. Mallius c. 2. M. Vegius lib. II c. 3. Torrigio Historica narrazione della chiesa parrocchiale etc. di S. Giacomo apost. in Borgo (In Roma 1649) p. 7. J. 7037. JL. 10387.*

**36* *(1158)*

Hadrianus IV Rolando tit. s. Marci presb. card. et cancellario, Alberto tit. s. Laurentii in Lucina, Willielmo tit. s. Petri ad Vincula presb. et Raimundo s. Mariae in Via lata diac. card.: committit controversiam inter canonicos s. Petri et G. Sutrinum ep. super ecclesia s. Silvestri amicabiliter componendam.

Laud. in n. 37. — Reg. JL. —.

37 *Vetralla (1158) iul. 12*

Hadrianus IV eccl. s. Petri canonicis: confirmat compositionem factam a praedictis cardinalibus *(n. 36)* de controversia inter canonicos et G. Sutrinum ep. super ecclesia s. Silvestri. — Ea quae a. Dat. Vetrallae 4 id. iul.

A. [C f. 220. G f. 66' Exc.]. — Edd. Bull. Vat. I 60 ex A = Migne CLXXXVIII 1573 n. 191. Schiaparelli n. 48 ex A. — Regg. J. 7051. JL. 10423.

*38 *(1154—59)*

Hadrianus IV donat canonicis s. Petri castrum Valeranum in episcopatu Civitatis Castellanae positum.

Laud. a Petro Mallio c. 2 et a Maphaeo Vegio lib. II c. 3. — Regg. Torrigio [1. 2] p. 366. Bull. Vat. I 85 not. a. Schiaparelli n. 49. JL. —.

39 *Roma S. Pietro 1178 april. 30*

Alexander III Iohanni presb. card. ss. Iohannis et Pauli et eccl. b. Petri archipresbytero atque ceteris canonicis etc.: repetit Eugenii III *(n. 32)* et Hadriani IV *(n. 34)* privilegia. — Beatorum Petri. Ego Alexander etc. Subscr. 11 card. Dat. Romae ap. s. Petrum p. m. Alberti S. R. E. presb. card. et canc., 2 kal. mai., ind. 11, inc. d. a. 1177, pont. v. d. Alexandri pp. III a. 19.

A. [D f. 60' (2 kal. mart.). *F f. 23'. K^1. K^2 f. 101 et f. 259 Exc. L. N^1 f. 33 Exc.* (kal. mart.). *Y^1 f. 27* (2 kal. mart.) *et f. 34 Exc. Z f. 33 Exc.]. — Edd. Bull. Vat. I 64 ex A = Migne CC 1172 n. 1348. Schiaparelli n. 60 ex A. — Regg. J. 8586. JL. 13060.*

40 *Laterano (1166—79) mai. 27*

Alexander III archipresbytero et canonicis s. Petri: statuit, ut, salva quarta parte, quae canonicis, sicut Eugenius III *(n. 32)* constituit, salvis etiam consuetudinibus, quae papae et curiae et cardinalibus aliisque ecclesiis et ecclesiasticis personis de antiquitate debentur, quarta oblationum portio pauperibus per provisionem eorum, qui a sese ad hoc deputati fuerint, fideliter erogetur. — Si diffusis. Dat. Lat. 6 kal. iun.

C f. 1'. — Edd. Bull. Vat. I 134 ex C ut bullam Alexandri IV ad a. 1256 (Potthast Reg. 16397). Schiaparelli n. 62 ex C. — Reg. JL. —.

cf. Albinus (ed. Fabre-Duchesne I 9 not. et II 109): Ecclesia sancti Petri XX solidos Lucensium.

*41 *(1166—81)*

Alexander III canonicis b. Petri: confirmat ecclesiam s. Mariae in Caterina cum parochia et omnibus ad eam pertinentibus.

Laud. in n. 42 et in Innocentii III bulla a. 1205 oct. 15 Potthast Reg. 2592. — Reg. Schiaparelli n. 66. JL. —.

Hoc privilegium unum idemque esse videtur ac sententia Alexandri III lata in causa inter canonicos s. Petri et clericos s. Laurentii in Damaso super ecclesiis s. Mariae et Catharinae, cuius mentionem fecit Anibaldus Urbis senator in diplomate a. 1224 mart. 12 (Bull. Vat. I 69 not. b; Cancellieri III 1414 sq.). — De ecclesia hodie S. Caterina della Rota cf. Bull. Vat. I 69 not. b.

42 *Verona 1186 iun. 13*

Urbanus III canonicis basilicae .. et rectoribus quatuor monasteriorum etc.: confirmat ad exemplar Sergii II *(n. 14)*, Leonis IV *(n. 15)*, Leonis IX *(n. 21)*, Innocentii II *(n. 29)* et Hadriani IV *(n. 35)* ecclesias et possessiones, inter

quas ecclesiam s. Mariae in Caterina ab Alexandro III *(n. 41)* confirmatam, oblationes et iura. — Liquet omnibus. Ego Urbanus etc. Subscr. 17 card. Dat. Veronae p. m. Alberti S. R. E. presb. card. et canc., id. iun., ind. 4, inc. d. a. 1186, pont. v. d. Urbani pp. III a. 1.

B s. XIV. K¹. K² f. 101 et f. 259 Exc. R f. 145. — Edd. Bull. Vat. I 68 ex B = Migne CCII 1402 n. 42. Schiaparelli n. 70 ex B. — Regg. Torrigio ²·³ p. 418. J. 9826. JL. 15632.

43 *Laterano 1188 april. 26*

Clemens III canonicis eccl. s. Petri et rectoribus quatuor monasteriorum: concedit tertiam partem oblationum, quae veniunt ad manus Portuen. ep. *etc. per omnia ut supra in privilegio Urbani III (n. 42).* — Dat. Lat. 6 kal. mai., ind. 6, a. d. 1188, pont. a. 1.

Excerptum K¹. K² f. 101 et f. 260. — Edd. Gött. Nachr. 1900 p. 189 n. 39 ex K. Schiaparelli n. 72 ex K. — Reg. JL. —.

Laudatur etiam in Innocentii III privilegio a. 1205 oct. 15 Potthast Reg. 2592 et in inventario s. XIV: „Item bulla Clementis pp. continens hospitalia et ecclesias basilicae subiecta" (Schiaparelli l. c. p. 421).

44 *Laterano 1188 iun. 2*

Clemens III canonicis basilicae . . et rectoribus quatuor monasteriorum etc.: repetit Eugenii III *(n. 32)* privilegium. — Beatorum Petri. Ego Clemens etc. Subscr. 21 card. Dat. Lat. p. m. Moysi S. R. E. subdiac. vicem agentis canc., 4 non. iun., ind. 6, inc. d. a. 1188, pont. v. d. Clementis pp. III a. 1.

A. [D f. 58'. F f. 28' Exc. K¹. K² f. 101 et f. 260' Exc. Y¹ f. 56' et f. 76' Exc. Z f. 37 Exc.]. — Edd. Bull. Vat. I 72 ex A = Migne CCIV 1353 n. 61. Schiaparelli n. 73 ex A. — Regg. J. 10083. JL. 16267.

Monasterium ss. Iohannis et Pauli.

Cf. Eccl. s. Petri in Vaticano.

Conditum a Leone I (n. 1), apparet hoc monasterium antiquissimum inter tria illa monasteria, ss. Iohannis et Pauli, s. Stephani, et s. Martini, apud basilicam Vaticanam constructa, quae enumerat Gregorius III in constituto synodali a. 732 (v. Eccl. s. Petri in Vaticano n. 9); quartum, s. Stephani minoris, aggregavit Stephanus II. Verum in privilegiis Iohannis XIX et Benedicti IX pro episcopo Silvae Candidae (JL. 4076. 4110) quinque monasteria apud s. Petrum memorantur, quae pontifices Petro episcopo subiecerunt, videlicet s. Stephani maioris, et minoris, ss. Iohannis et Pauli, et b. Martini, atque Hierusalem, constituta iuxta magnam ecclesiam s. Petri. Ceterum ss. Iohannis et Pauli monasterium creditur stetisse in loco, quem hodie laeva basilicae Vaticanae pars, s. Michaelis et s. Erasmi altaribus instructa, occupat (cf. Bull. Vat. I 33 not. a). Huius monasterii abbas Quodvultdeus ille fortasse fuit, quem Pelagius II in epistola ad Heliam Aquilejensem monasterii maioris basilicae b. Petri abbatem laudat (J. 686. JK. 1054); insuper sub Stephano III occurrit Georgius abbas (cf. Lib. pontif. ed.

Duchesne I 484 not. 58), sub Nicolao I Saxus abbas (l. c. II 162). Monasterium, dotatum a Leone III (l. c. II 23) et a Leone IV (l. c. II 130), Pauli V iussu deletum esse traditur. Plura de monasteriis antiquis apud s. Petrum invenies ap. Panvinium lib. III c. 12; Lubin p. 336; Cancellieri III 1485 sq.; Martorelli p. 9 sq.; Armellini [2] p. 743 sq.

*1 *(440—61)*

Leo I constituit monasterium apud b. Petrum apost. (quod nuncupatur ss. Iohannis et Pauli).

Laud. in Vita Leonis I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 90. 91. 239; Mommsen p. 105. 254). — Reg. JK. —.

Monasterium s. Martini.

Cf. Eccl. s. Petri in Vaticano.

Hoc monasterium, cuius initia tamen obscura sunt, memoratur a Gregorio III in constituto synodali a. 732. Iam a Leone III dotatum (Lib. pontif. ed. Duchesne II 23. 31) et instauratum (l. c. II 28), Leo IV, qui ibi fuerat educatus (l. c. II 106), multis donis et ornamentis auxit (l. c. II 111. 130. 133). Vetustissima huius ecclesiae privilegia laudat Leo IX (n. 5). A Nicolao V monasterium solo aequatum est. De eius situ cf. Maphaei Vegii De rebus antiquis bas. s. Petri lib. IV (Acta SS. VII iun. App. p. 72) et Ianningi commentarium l. c. p. 145; O. Panvinii lib. III c. 9; Lubin p. 339; Cancellieri III 1489 sq.; Armellini [1] p. 457; [2] p. 739 sq.

Documenta, quae ad hoc monasterium spectant, in tabulario canonicorum basilicae Vaticanae inveniuntur.

De codd. v. Eccl. s. Petri in Vaticano.

1 *854 aug. 10*

Leo IV [. . abbati] mon. s. Martini, quod situm est post absidam in introitu ecclesiae b. Petri etc.: concedit ecclesias s. Salvatoris ad sepeliendos omnes peregrinos, s. Mariae q. v. Schola Saxonum, s. Michaelis q. v. Schola Frisonorum, s. Iustini q. app. Schola Langobardorum una cum eccl. s. Zenonis, nec non fundora et alias possessiones. — [Convenit apostolico moderamini.] Scr. p. m. Theodori not. reg. et scrin. S. R. E., in mense et ind. ss. 2. † Dat. 4 id. aug. p. m. Theophilacti secundicerii s. sed. apost., imp. d. n. piiss. pp. aug. Lothario a Deo cor. magno imp. a. 37 et pc. a. 37, ind. 2.

B[1] a. 1141. [B[2] s. XVIII. M f. 13 Exc. P f. 339]. — Edd. Bosio Roma sotterranea p. 115 Exc. Bull. Vat. I 15. G. Marini Pap. dipl. p. 14 n. 13 = Urlichs Cod. urbis Romae topogr. p. 200. Schiaparelli n. 2. — Regg. P. Mallius c. 2. M. Vegius lib. IV. Galletti Capena p. 38. Galletti Del primicero p. 97. M. Marini Nuovo esame dell' autenticità de' diplomi di Ludovico Pio, Ottone I e Arrigo II (Roma 1822) p. 43. J. 1990. JE. 2653.

De locis cf. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. II (1879) 155 sq.

*2 *(914—28)*

Iohannes X concedit privilegium.

Laud. in n. 4. — Reg. JL. 3575.

*3 *(1024—33)*

Iohannes XIX concedit privilegium.

Laud. in n. 4. — Reg. JL. 4105.

4 *1053 mart. 21 (20)*

Leo IX Iohanni archipresb. eccl. b. Petri et eiusdem ecclesiae canonicis in mon. s. Martini etc.: confirmat ad exemplar Leonis IV *(n. 1)*, Caroli M. imp. *(Mühlbacher Reg. Kar. ¹ 331; ² 340)*, Iohannis X *(n. 2)* et Iohannis XIX *(n. 3)* possessiones propriis expressas vocabulis. — Convenit apostolico moderamini. Scr. p. m. Albini scrin. s. pal., a. 5 d. Leonis IX pp., ind. 6, martio m., 20 die. Dat. 12 kal. april. p. m. Frederici diac. S. R. E. bibl. et canc. vice d. Herimanni archicanc. et Colonien. archiep., a. d. Leonis IX pp. 5, ind. 6.

B¹ a. 1289 mai. 14. B² a. 1362 nov. 8. [D f. 70'. E f. 222 Exc. F f. 177. K¹ et K² f. 100 Exc. N¹ f. 15' Exc. S f. 115. T f. 55. U f. 108. Y¹ f. 27' et f. 85 Exc. Y² f. 161 Exc. Z f. 6' Exc.]. — Edd. Bosio p. 115 Exc. Bull. Vat. I 22 = Van den Bergh Oorkondenboek van Holland en Zeeland (Amsterdam 1866) I² 52, = Migne CXLIII 704 n. 79. Schiaparelli n. 16. — Regg. Torrigio ²· ³ p. 327. Torrigio Narrazione dell' origine dell' antichissima chiesa dei SS. Michele arcangelo e Magno (Roma 1629) p. 41. Adinolfi La portica di S. Pietro p. 43. 169. J. 3260. JL. 4292.

De locis cf. Tomassetti l. c. III (1880) 143 sq. — Conf. etiam Leonis IX privilegia pro canonicis basilicae s. Petri (Eccl. s. Petri in Vaticano n. 21. 22) et pro mon. s. Stephani maioris (n. 6).

5 *Laterano (1049—54)*

Leo IX in synodo apud Lateranum in eccl. Salvatoris reddit monasterio s. Martini, cuius presbyteri vetustissima suae ecclesiae privilegia in medium protulerunt, tria oratoria in eccl. s. Petri, iam a Leone IV donata *(n. 1)*, videlicet s. Xysti et s. Leonis nec non s. Hadriani cum duobus postpositis hospitiis, a mansionariis s. Petri direpta.

Tabula marmorea olim in eccl. s. Petri affixa periit. — Edd. G. B. De Rossi in Annali delle scienze religiose 1854 p. 44 (ex P. Sabini Syll. inscr. chr. in cod. Marc. cl. X c. 195 f. 286) et Inscr. chr. II² 422 n. 36. — Reg. JL. —.

cf. M. Vegii De reb. antiquis bas. s. Petri lib. IV; Panvinii De reb. antiquis bas. Vat.; Pitra Anal. nov. I 3; v. Pflugk-Harttung in Quellen u. Forsch. IV 174.

Monasterium s. Stephani maioris.

Cf. Eccl. s. Petri in Vaticano.

Monasterium s. Stephani maioris q. app. cata Barbara patricia sive cata Galla patricia, quo tempore erectum fuerit nescimus. Sed vetustissimae originis fuit. Exstabat enim iam saec. VIII temporibus Gregorii III (cf. eius constitutum synodale a. 732). Ab Hadriano I reformatum (n. 1), a Leone III dotatum (Lib. pontif. ed. Duchesne II 13. 23) atque a fundamentis restauratum (l. c. II 28), Paschalis I, qui olim eius rector fuerat (l. c. II 52), donis et privilegio honestavit (l. c. II 59). De hoc monasterio cf. M. Vegii De rebus antiquis bas. s. Petri lib. IV et quae Ianningus (Acta SS. VII iun. App. p. 145) fusius disseruit. Attamen contra eum aliosque (cf. Panvinii De rebus antiquis bas. Vat. lib. III c. 11; Lubin p. 343; Cancellieri

III 1513 sq.; Armellini [1] p. 623; [2] p. 750) Duchesne (Lib. pontif. I 518 not. 49) demonstrat, mon. s. Stephani cata Barbara et cata Galla unum idemque fuisse, non duo diversa monasteria (cf. etiam documentum a. 1073 —74, ubi legimus „mon. s. Stephani maioris q. app. cata Galla", ed. Schiaparelli n. 26). Adnotare denique iuvat, Stephanum II hospitalem domum positam infra bas. b. Petri iuxta sepulcrum b. Leonis pp. et domum quandam positam iuxta mon. b. Martini iuris monasterii s. Stephani cata Galla patricia a. 757 Fulrado abbati s. Dionysii diebus vitae concessisse (J. 1784. JE. 2333); quod confirmavit Hadrianus I Fulrado et Maginario (J. 1863. JE. 2435).

De codicibus, ex quibus documenta quae sequuntur hausimus, v. Eccl. s. Petri in Vaticano.

**1* *(772—95)*

Hadrianus I constituit in monasterio s. Stephani cata Barbara patricia .. congregationem monachorum et statuit, ut sedulas laudes in ecclesia b. Petri persolvant, sicut et cetera tria monasteria.

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 501). — Reg. JE. —.

**2* *(817—24)*

Paschalis I concedit quasdam possessiones, inter quas nominantur insula Martana una cum ecclesiis s. Stephani et s. Valentini, quam ex proprio patrimonio dat ad sustentationem monachorum s. Stephani maioris .., et ecclesia s. Mariae q. v. in Turri.

Laud. in n. 6. — Reg. JE. —.

**3* *(847—55)*

Leo IV condit privilegium confirmationis, quo inter alia templum et hospitale s. Peregrini cum multis bonis concedit.

Laud. in n. 6 et a M. Vegio lib. II c. 3. — Reg. JE. —.

**4* *(914—28)*

Iohannes X concedit privilegium confirmationis.

Laud. in n. 6. — Reg. JL. 3576.

**5* *(1024—33)*

Iohannes XIX *ut n. 4.*

Laud. in n. 6. — Reg. JL. 4106.

6 *1053 mart. 24*

Leo IX Iohanni archipresb. eccl. b. Petri et ipsius ecclesiae canonicis in monasterio s. Stephani maioris etc.: confirmat ad exemplar Paschalis I *(n. 2)*, Iohannis X *(n. 4)* et Iohannis XIX *(n. 5)* ea quae a Paschale I *(n. 2)* et Leone IV *(n. 3)* concessa sunt. — Convenit apostolico moderamini. Scr. p. m. Albini scrin. s. pal., a. 5 d. Leonis IX pp., ind. 6, m. mart., die 24. Dat. 9 kal. april. p. m. Frederici diac. S. R. E. bibl. et canc. vice d. Herimanni archicanc. et Colonien. archiep., a. d. Leonis IX pp. 5, ind. 6.

B[1] a. 1289 mai. 14. B[2] a. 1350 iun. 5. [C f. 20. D f. 142. E f. 221'. F f. 183'. O. Panvinii De reb. antiq. bas. Vat. (cod. bibl. s. Petri G 10 f. 152 et codd. Vat.). K[1]. K[2] f. 100' Exc. M f. 31' Exc. S f. 124'. T f. 59. U f. 102]. — Edd. Bull. Vat. I 29 = Migne

CXLIII 717 n. 80. Schiaparelli n. 17. — Regg. Torrigio [1, 2] *p. 402. Torrigio Historica narrazione della chiesa parrocchiale di S. Giacomo apost. in Borgo (In Roma 1649) p. 7. Adinolfi La portica di S. Pietro p. 14. J. 3261. JL. 4293.*

De locis cf. Tomassetti l. c. III (1880) 143 sq. 163 sq.; V (1882) 73 sq. — Conf. etiam Leonis IV privilegia pro canonicis basilicae s. Petri (Eccl. s. Petri in Vaticano n. 21. 22) et pro mon. s. Martini (n. 4).

Monasterium s. Stephani minoris.

Cf. Eccl. s. Petri in Vaticano.

Conditum in loco, ubi hodie basilicae Vaticanae sacrarium exstat, a Stephano II (n. 1) et dotatum a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 22), solo aequatur sub Pio VI. Apparet etiam, ut putat Duchesne (l. c. I 459 not. 42), sub nomine s. Stephani de Agulia. Ibi, ad australem Vaticani templi partem, Stephanus I Hungariae rex, erexit hospitalem domum Hungarorum (cf. n. 2), quam Innocentius III privilegio suo a. 1205 oct. 15 canonicis b. Petri confirmavit (Potthast Reg. 2592) et Gregorius XIII a. 1583 collegio Hungarico de Urbe univit (cf. Steinhuber Geschichte des Collegium Germanicum-Hungaricum I 140 sq.). De hoc monasterio cf. M. Vegii De reb. antiquis bas. s. Petri lib. IV; O. Panvinii De reb. antiquis bas. Vat. lib. III c. 10; Lubin p. 334; Cancellieri III 1483. 1534 sq.; Armellini [1] p. 623; [2] p. 747.

Unam Benedicti X bullam inveni in actis cuiusdam processus a. 1354, quae exstant in tabulario canonicorum basilicae s. Petri *[K]*.

**1* *(752—57)*

Stephanus II „a tribus monasteriis, qui a prisco tempore in eccl. b. Petri . . officium persolvuntur, adiungens quartum, ibidem monachis, qui adhuc in ipso coniungerentur officio, instituit atque abbatem super eos ordinavit. Et multa dona ibi largitus est, tam universa quae in monasterio necessaria sunt monachis quamque foris immobilia loca, qui in psallentio b. Petri cum supradictis tribus monasteriis . . constituit“.

Laud. in Vita Stephani II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 451). — Reg. JE. —.

2 *1058 mai. 8*

Benedictus X Adelberto archipresb. ac R. et P. cunctaeque congregationi etc.: statuit, ut Hungari omnes causa orationis aut legationis Romam venientes non habeant licentiam hospitandi in aliquo loco intra muros urbis Romae nisi ad s. Stephanum mart. q. app. minor.

Excerptum K[1]. *K*[2] *f. 100 et f. 254. K*[3] *f. 108. — Edd. Gött. Nachr. 1900 p. 146 n. 5. Schiaparelli n. 21. — Regg. M. Vegius lib. IV* (Benedictus autem X in quodam privilegio Catagalla patricia appellat) = *Severano p. 86 = Cancellieri III 1535. JL. —.*

cf. aliud Benedicti X privilegium pro mansionariis scholae confessionis b. Petri (Eccl. s. Petri in Vaticano n. 24).

Diaconia ss. Sergii et Bachi apud b. Petrum.

De hac diaconia, a Gregorio III condita, nihil aliud novimus quam notitiam, quae sequitur (cf. Armellini [1] p. 610; [2] p. 745; Duchesne Lib. pontif. I 424 not. 25).

**1* *(731—41)*

Gregorius III „diaconiam ss. Sergii et Bachi sitam ad b. Petrum apost., in qua pridem parvum oratorium erat, a fundamentis ampliori fabrica dilatavit; et concedens omnia, quae in usu diaconiae exsistunt, statuit perpetuo tempore pro sustentatione pauperum in diaconiae ministerio deservire".

Laud. in Vita Gregorii III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 420). — Reg. JE. —.

Xenodochium s. Gregorii iuxta gradus b. Petri.

Xenodochium s. Gregorii, fundatum ab ipso b. Gregorio (n. 1), ubi scholam cantorum instituit, postea nominabatur Eccl. s. Gregorii „de area sive in platea sive Armeniorum". Laudatur quoque in Vita Stephani V, qui huic domui hospitali b. Gregorii in porticu b. Petri librum sermonum sanctorum donavit (Lib. pontif. ed. Duchesne II 195). De hac ecclesia cf. Cancellieri De secretariis II 727 sq.; Armellini [1] p. 285 sq.; [2] p. 762. 770; de schola cantorum quae supra disserui p. 17.

**1* *(590—98)*

Gregorius I „fecit xenodochium s. Gregorii iuxta gradus b. Petri et constituit ibi tres cantores cum primicerio, qui iugiter officiaret missam ad altare b. Petri, indutus pluviali et mitra et virga, staretque iuxta altare cum II et III et IIII, et pro beneficio haberent, sicut in privilegio eius legitur".

Laud. a Petro Mallio c. 4 (cf. Martinelli p. 375; Cancellieri De secretariis II 733). — Reg. JE. —.

Num huic notitiae fides tribuenda?

2 *(598 nov.—dec.)*

Gregorius I Azimarcho scriboni: petit, ut Laurentio v. cl. praesentium portitori concurrat apud Leontium (exconsulem) pro exponendis ratiociniis Bonifatii quondam numerarii, qui condito testamento partem aliquam hereditatis suae xenodochio, quod ad s. Petrum apost. situm est, reliquit. — Magnitudinem vestram.

Reg. Gregorii I lib. IX ep. 63. — Edd. S. Gregorii Opp. ed. Maur. II lib. XII n. 16. Mansi X 319 n. 18. Migne LXXVII 1229 n. 16. Mon. Germ. Epp. II 84. — Regg. J. 1448. JE. 1588.

3 *(599 april.)*

Gregorius I Romano defensori (patrimonii Syracusani): iniungit, ut Laurentium v. cl. praesentium portitorem, pro rationibus nonae ac decimae indictionis faciendis transmissum, in eadem causa *(ut in n. 2)* iuvare festinet. — Experientiam tuam.

Reg. Gregorii I lib. IX ep. 130. — Edd. S. Gregorii Opp. ed. Maur. II lib. XII n. 15. Mansi X 318 n. 16. Migne LXXVII 1228 n. 15. Mon. Germ. Epp. II 129. — Regg. J. 1447. JE. 1657.

*4 (741—52)

Zacharias statuit, „crebris diebus alimentorum sumptus, quae et elymosina usque nunc appellatur, de venerabili patriarchio a paracellariis pauperibus et peregrinis, qui ad b. Petrum demorantur, deportari eisque erogari".

Laud. in Vita Zachariae (Lib. pontif. ed. Duchesne I 435). — Reg. JE. —.

Locus, ubi pauperes et peregrini apud b. Petrum degebant, hoc s. Gregorii xenodochium fuisse videtur.

Diaconia s. Silvestri iuxta hospitale s. Gregorii.

Diaconiarum s. Mariae et s. Silvestri institutionem Liber pontificalis attribuit et Stephano II (n. 1) et Hadriano I (n. 2). Diaconiae s. Silvestri, quae ponitur iuxta b. Petrum apost. mentio quoque fit in Vita Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 22). Diruta est Pii IV temporibus (cf. Martinelli p. 400; Cancellieri De secretariis III 1494; Armellini [1] p. 614; [2] p. 765).

*1 (752—57)

Stephanus II „foris muros .. secus basilicam b. Petri apost. duo fecit xenodochia, in quibus et plura contulit dona, quae et sociavit venerabilibus diaconiis illic foris exsistentibus perenniter permanere, id est diaconiae s. Mariae et b. Silvestri, ex privilegiis apostolicis perenniter permanenda munivit".

Laud. in Vita Stephani II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 441). — Reg. JE. —.

*2 (772—95)

Hadrianus I „constituit diaconias tres foris porta b. Petri apost. . . . nec non et alia diaconia q. app. s. Silvestri quae ponitur iuxta hospitale s. Gregorii" etc.

cf. Diaconia s. Mariae in Hadriano n. 1.

Diaconia s. Mariae in „Caput portici".

Diaconia haec, memorata in Vitis Stephani II (n. 1), Hadriani I (n. 2) et Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 19. 30: diaconia b. Mariae foris porta b. Petri apost.), fuit, ut opinatur Duchesne (l. c. I 520 not. 80), eadem atque ecclesia s. Mariae in Oratorio, quae est in „capo de porticu", cuius mentio fit in Leonis IV privilegio pro monasterio s. Martini (n. 1). Sed certum de re argumentum prorsus desideratur.

*1 (752—57)

Stephanus II „foris muros . . secus basilicam b. Petri apost. duo fecit xenodochia" etc.

cf. Diaconia s. Silvestri n. 1.

*2 (772—95)

Hadrianus I „constituit diaconias tres foris porta b. Petri apost., id est . . alia s. Mariae quae ponitur foris porta b. Petri apost. in caput portici" etc.

cf. Diaconia s. Mariae in Hadriano n. 1.

Ecclesia s. Mariae q. v. Schola Saxonum.

Quatuor scholas peregrinorum medio aevo Romae apud s. Petrum exstitisse constat, Saxonum cum ecclesia s. Mariae, Francorum cum ecclesia s. Salvatoris, Frisonum cum ecclesia s. Michaelis, Langobardorum cum ecclesia s. Iustini. Quarum antiquissima, ut credit Duchesne Lib. pontif. II 36 not. 27, erat schola Saxonum, quae, teste Matthaeo Paris, ab Ina rege instituta fuit (c. a. 727). Certe hae omnes scholae iam saec. VIII exstiterunt. Praeterea ex Leonis IV Vita discimus, Leonem IV ecclesiam s. Mariae a fundamentis supra schola Saxonum noviter construxisse (Lib. pontif. ed. Duchesne II 128), quam idem pontifex monasterio s. Martini (n. 1) concessit. In eius loco Innocentius III hospitalem domum s. Spiritus in Saxia condidit (cf. Alveri II 252 sq.; P. Adinolfi La portica di S. Pietro ossia borgo nell' età di mezzo (Roma 1859) p. 18 sq.; Armellini [1] p. 444; [2] p. 772; De Waal I luoghi pii p. 32 sq.).

Domus hospitalis s. Spiritus in Saxia archivum adservatur hodie in R. archivo Romano (Roma Arch. di stato, Arcispedale di S. Spirito in Sassia; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 243). Sed documenta antiquiora, quae ad Innocentium III usque spectabant, desiderantur.

**1* *(884)*
Marinus I liberat scholam Saxonum Romae morantium ab omni tributo et talento telonio pro amore et deprecatione Aelfredi Angelsaxonum regis.

Laud. in Ann. Anglosax. (ed. Mon. Germ. Scr. XIII 104. 106) et ab Asserio De gestis Aelfredi (edd. Petrie et Sharpe in Mon. hist. Britt. I 484 et in Mon. Germ. Scr. XIII 121). — Regg. J. 2622. JL. 3396.

**2* *(1026)*
Iohannes XIX liberat scholam Anglorum ab omni tributo et teloneo, impetrante Canuto rege.

Laud. in Florentii Wigornien. Chron. ad a. 1031 (ed. Thorpe I 185; Petrie et Sharpe in Mon. hist. Britt. I 596; Mon. Germ. Scr. XIII 126). — Reg. JL. 4077.

3 *1123 feb. 24*
Calixtus II cum episcopis et cardinalibus suis nec non cum multis aliis archiepiscopis et innumera multitudine cleri et populi consecrat altare in honorem s. Mariae. — A. d. inc. 1123, ind. 1, 6 kal. mart., pont. d. Calixti II pp. a. 5.

Tabula in templo s. Spiritus in Saxia periit. — Ed. I. B. De Rossi Inscr. chr. II[a] 434 n. 98 (ex P. Sabini Syll. inscr. chr. in cod. Marc. cl. X c. 195 f. 296 et ex cod. Chis. I V 168 f. 109'). — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Salvatoris q. v. Schola Francorum.

Condita, ut traditur, a Carolo M. (cf. De Waal La schola Francorum fondata da Carlo Magno e l'ospizio Teutonico del Campo santo nel secolo XV (Roma 1897) sub nomine scholae Francorum, quae etiam vocabatur s. Salva-

toris in Turrione sive in Ossibus sive in Magello (cf. Torrigio Le sacre grotte [2. 3] p. 485 sq. 525 sq.; Alveri II 223 sq.; Armellini [1] p. 596; [2] p. 765), fuit concessa a Leone IV una cum ecclesiis s. Mariae q. v. Schola Saxonum, s. Michaelis q. v. Schola Frisonum et s. Iustini q. v. Schola Langobardorum monasterio s. Martini apud s. Petrum (Mon. s. Martini n. 1). Ubi exstabat olim ecclesia s. Salvatoris, est hodie ecclesia s. Mariae q. d. della Pietà in Campo santo.

**1* *(847—55)*

Leo IV confirmat possessiones a Carolo magno imp. concessas et census, qui de ultramontanis partibus annuatim mittuntur, ad sepulturam omnium hominum de qualibet parte mundi Romam venientium.

Laud. in Leonis IX privilegio pro monasterio s. Martini a. 1053 mart. 21 (Mon. s. Martini n. 4) et in Caroli M. diplomate spurio (Mühlbacher Reg. Kar. [1] 331; [2] 340. Schiaparelli in Arch. della Soc. Rom. XXIV (1902) 426 n. 1). — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Michaelis iuxta Palatiolum q. v. Schola Frisonum.

(SS. Michele e Magno in Borgo.)

Panciroli [1] p. 207; [2] p. 551. — F. M. Torrigio Narrazione dell' origine dell' antichissima chiesa dei SS. Michele arcangelo e Magno vescovo e martire .. posta nel borgo di S. Spirito in Sassia (Roma 1629). — Severano p. 294 sq. — Alveri II 244. — Nibby I 553 sq. — Ant. Tosti Notizie intorno l'origine e i progressi dell' ospizio apostolico di S. Michele (Roma 1835). — P. Adinolfi La portica di S. Pietro ossia borgo nell' età di mezzo (Roma 1859) p. 209 sq. — Forcella VI 265 sq. — Armellini [1] p. 143; [2] p. 770 sq.

Ecclesia haud dubio vetustissima, licet falsa sint quae inscriptio saec. XIII adhuc in ecclesia exsistens (edd. Torrigio Le sacre grotte [2. 3] p. 487; Severano p. 296; Alveri II 244; G. Marini ap. A. Mai Scr. vet. nova coll. V 221; cf. De Rossi Inscr. chr. II[a] 278) edocet, a Leone IV monasterio s. Martini apud s. Petrum concessa (Mon. s. Martini n. 1), subicitur ab Innocentio III a. 1198 mart. 13 (Potthast Reg. 46) canonicis basilicae b. Petri in Vaticano.

Documenta antiquiora desiderantur.

1 *1141 ian. 30*

Innocentius II consecrat ecclesiam cum duobus altaribus et in maiore altari celebrat missam ad honorem b. Michaelis (secundum altare consecrat Curradus Savinien. S. R. E. vicarius), praesentibus Aimerigo can[cellario S. R. E.], Gerardo s. Cru[cis], Gregorio s. Mariae (Transtiberim), Octaviano s. Nicolai (in carcere), Rainerio s. Priscae, Ottone s. Georgii (ad Velum aureum) cardinalibus.

Tabula, cuius superior pars periit; inferior pars, ea quoque mutila, superest in ecclesia. — Edd. Alveri II 245. Galletti Inscr. Rom. I 312 n. 229. Forcella VI 267 n. 967. I. B. De Rossi Inscr. chr. II[a] 448 n. 208 (ex P. Sabini Syll. inscr. chr. in cod. Marc. cl. X c. 195 f. 312', qui tabulam integram descripsit). — Reg. JL. —.

*2 *1191*

Celestinus III concedit privilegium libertatis.

Laud. in Cencii Lib. cens. S. R. E. (ed. Fabre-Duchesne I 6): Ecclesia s. Michaelis iuxta Palatiolum II sol. Lucen. monetae, sicut etiam apparet ex privilegio domini Celestini papae III anno eius primo. — *Reg. JL. 16791.*

Hospitale s. Peregrini in Naumachia.

(San Pellegrino.)

Panciroli [1] p. 698; [2] p. 515. — Severano p. 11 sq. — Torrigio Le sacre grotte [2, 3] p. 309. — Alveri II 121. — Cancellieri De secretariis bas. Vaticanae II 932 sq. — Armellini [1] p. 501; [2] p. 786 sq. — De Waal in Röm. Quartalschrift III (1889) 386 sq.

Conditum a Leone III (n. 1), conceditur a Paschale I monasterio ss. Agathae et Caeciliae Transtiberim, a Leone IX vero monasterio s. Stephani maioris (n. 6). Postea unitur capitulo s. Petri in Vaticano, cuius canonici a. 1590 ecclesiam s. Peregrini vetustate collabentem instaurarunt. Oratorii autem s. Peregrini in hospitali dominico ad Naumachiam mentio iam fit in Vita Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 25).

*1 *(795—816)*

Leo III „hospitalem b. Petro apost. in loco q. d. Naumachia a fundamentis noviter construens, diversa illic domorum aedificia decoravit . . In qua etiam . . martyrum corpora deferens recondidit et omnia, quae in praedicto hospitale erant necessaria, construxit. Praedia etiam illic urbana vel rustica pro alimoniis Christi pauperum seu advenis vel peregrinis . . obtulit“.

Laud. in Vita Leonis III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 28) et in Vita Paschalis I (Duchesne II 57). — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Aegidii iuxta portam Auream.

(Sant' Egidio.)

Panciroli [1] p. 305; [2] p. 517. — Alveri II 121. — Breve notizia della chiesa di S. Egidio abate nel borgo Angelico (In Roma 1790). — Forcella VI 315 sq. — Armellini [1] p. 224; [2] p. 788.

Quo tempore erecta sit haec ecclesia ignoramus. In Libro pontificali nulla de ea notitia invenitur. Alexander III eam concessit priori et fratribus s. Sepulcri Hierosolymitani (JL. 13184) una cum hospitali domo ei contigua ad religionis statum in ea informandum. Bonifatius VIII denique a. 1300 april. 27 ecclesiam seu cappellam s. Aegidii foris muros Urbis, ad ecclesiam Hierosolymitanam spectantem, cum parochia et parochianis capitulo basilicae Vaticanae concessit, salvo censu sedi apostolicae ratione huius ecclesiae annis singulis persolvendo (Potthast Reg. 24 945).

Privilegium, quo ecclesiae s. Aegidii census ille imponebatur, desideratur; immo a quo pontifice concessum fuerit ignoramus. Laudatur tamen ab Albino et in Cencii Lib. cens. S. R. E. (ed. Fabre-Duchesne I 6; II 109), prouti sequitur:

„Ecclesia s. Egidii iuxta portam Auream I unctiam melequinorum singulis annis [Ecclesia s. Egidii cum hospitali sita iuxta civitatem Leonianam XL solidos affortiatorum in festo s. Andreae].“

Diaconia s. Mariae in Hadriano.

(Santa Maria in Traspontina.)

Panciroli [1] p. 583 sq.; [2] p. 503 sq. — Torrigio Le sacre grotte [2.3] p. 138 sq. — Torrigio I sacri trofei p. 94 sq. — Alveri II 124 sq. — Piazza p. 656 sq. — A. Mastelloni La Traspontina. Notizie istoriche della fondazione ed immagine di N. S. del Carmine di Roma detta Traspontina (In Napoli 1717). — Nibby I 485 sq. — P. Adinolfi La portica di S. Pietro p. 67 sq. — Forcella VI 347 sq. — Armellini [1] p. 348; [2] p. 773.

Teste auctore Vitae Hadriani (n. 1) haec diaconia instituta est ab ipso Hadriano I non longe a mausoleo Hadriani, a quo sumpsit nomen s. Mariae in Hadriano, et ditata a Leone III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 19). Postea vero nomen mutavit et appellabatur s. Maria in Transpontina sive in Transpadina. Ibi Paschalis II mortuus est (l. c. II 376). Ecclesia s. Mariae in Transpadina ab Innocentio III a. 1198 mart. 13 (Potthast Reg. 46) in scrutinio, baptismo, processionibus et chrismatis confectione canonicis basilicae s. Petri in Vaticano subiecta, ab Innocentio VIII denique monachis Carmelitanis concessa, a. 1564, iubente Pio IV, destruitur et nova ecclesia non longe, ubi est adhuc, erigitur, quae a. 1587 dedicatur et honore tituli presbyteralis decoratur.

Archivum custoditur nostris quoque diebus in ecclesia penes Carmelitas; sed documenta antiquiora non inveni.

**1* *(772—95)*

Hadrianus I „constituit diaconias tres foris porta b. Petri apost., id est una quidem s. Mariae quae ponitur in Adrianum, alia vero s. Mariae quae ponitur foris porta b. Petri apost. in caput portici, nec non et alia diaconia q. app. s. Silvestri quae ponitur iuxta hospitale s. Gregorii . ., ubi et dona plurima, mobilia atque immobilia . . obtulit, et constituit, ut per unamquamque hebdomadam, 5 feria die, cum psallentio a diaconia usque ad balneum pergerent et ibidem dispensationem per ordinem pauperibus consolari atque elemosina fieri".

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 505). — Reg. JE. —.

2* ***1194 mai. 15*

Celestinus III consecrat altare columnarum ss. Petri et Pauli, ex antiqua et demolita ecclesia in novam ecclesiam translatum, et decorat speciali privilegio pro animabus defunctorum.

Laud. in Pauli V privilegio a. 1606 april. 6 (edd. Torrigio I sacri trofei p. 99. Alveri II 130) et in inscriptione de re (edd. Torrigio Le sacre grotte [2.3] p. 138 et I sacri trofei p. 96. Piazza p. 656). — Reg. JL. —.

Torrigio, praedictam inscriptionem praebens, affert a. 1144, Piazza contra a. 1195. Sed hic falso tribuit notitiam ad ecclesiam s. Mariae in Porticu.

Ecclesia s. Michaelis in Hadriano.

Ecclesia s. Michaelis in mole Hadriana sive in castro s. Angeli erecta, ut traditur, aut a Gregorio I aut a Bonifatio IV (cf. Acta SS. VIII sept.

p. 70 sq.), laudatur a Liudprando in Antapod. lib. III c. 45 sub nomine „Ecclesia s. Angeli usque ad caelos“. Sed de ecclesia ipsa perpauca scimus; cf. M. Borgatti Castel Sant' Angelo in Roma (Roma 1890).

Unum documentum, quod de ea habemus, exstat in Richeri cod. Bamberg. E III 3 (cf. Pertz Archiv VII 417) *[B]*.

1 *(999—1002) iun. 1*

Silvester II praeceptione apostolica iubet insignia portarum b. Michaelis archangeli in Adriano, tempore nocturno sublata, suis locis restitui. — [. . .] et cum nuper. Dat. kal. iun.

B f. 56'. — Edd. Höfler Die deutschen Päpste 1 (Regensburg 1839) 330 n. 14. Olleris Oeuvres de Gerbert (Clermont-Paris 1867) p. 152 n. 222. — Regg. J. 3005. JL. 3922.

Monasterium ad Luna.

Nihil scimus de situ et historia huius monasterii; tantum laudatur semel in Vita Hilari papae.

**1* *(461—68)*

Hilarus „fecit monasterium intra urbe Roma ad Luna“.

Laud. in Vita Hilari (Lib. pontif. ed. Duchesne I 245; Mommsen p. 110). — Reg. JK. —.

Monasterium Bonifatii.

Huius monasterii, de quo nihil scimus, in Vita Bonifatii IV unice mentio fit.

**1* *(608—15)*

Bonifatius IV „domum suam monasterium fecit, quem et ditavit“.

Laud. in Vita Bonifatii IV (Lib. pontif. ed. Duchesne I 110. 317; Mommsen p. 165). — Reg. JE. —.

Monasterium Boetianum.

De situ et fortuna huius monasterii, cuius memoriam unus Liber pontificalis tradit, alia omnino notitia deest.

**1* *(676—78)*

Donus instituit in monasterio q. app. Boetiana, expulsis Nestorianitis monachis ex Syria, monachos Romanos.

Laud. in Vita Doni (Lib. pontif. ed. Duchesne I 111. 348; Mommsen p. 192). — Reg. JE. —.

Xenodochia.

Primam notitiam de re, ut sciam, praebet Liber pontificalis (ed. Duchesne I 263; Mommsen p. 124), ubi legimus, Symmachum ad b. Petrum et ad b. Paulum et ad s. Laurentium pauperibus habitacula construxisse,

Temporibus vero Gregorii I tria xenodochia in urbe Roma commemorantur, xenodochium de Via nova (Reg. Greg. I lib. I ep. 42 ed. Mon. Germ. Epp. I 68), xenodochium Aniciorum (l. c. lib. IX ep. 8), et xenodochium Valerii (l. c. lib. IX epp. 66ª. 82), quod situm erat in monte Coelio penes ecclesiam s. Stephani rotundi (v. sup. p. 43). Ipse quoque Gregorius I xenodochium s. Gregorii iuxta gradus s. Petri condidisse, iam supra diximus (p. 149). Praeterea mentio fit xenodochii in Via lata fundati a Belisario (Vita Vigilii in Lib. pontif. ed. Duchesne I 296; Mommsen p. 149) et ptochii pauperum senum, quod in propria domo fecerat Pelagius II (Duchesne I 309; Mommsen p. 160); denique gerocomii iuxta ecclesiam s. Mariae Maioris, quod Gregorius II instituit (v. sup. p. 57). Temporibus Stephani II quatuor xenodochia in Urbe enumerantur, ab ipso restaurata (n. 1), qui insuper condidit xenodochium in Platana apud ecclesiam s. Eustachii (v. sup. p. 98) et alia duo apud basilicam s. Petri, i. e. diaconiam s. Mariae et diaconiam s. Silvestri (v. sup. p. 150). Quatuor iterum xenodochia nominantur in Vita Leonis III: xenodochium Firmis cum oratorio s. Mariae (l. c. II 12. 19), xenodochium q. app. Anichiorum cum oratorio s. Luciae (l. c. II 25), xenodochium q. app. a Valeris cum oratorio s. Abbacyri (l. c. II 25), xenodochium q. app. Tucium cum oratorio ss. Cosmae et Damiani (l. c. II 25). Ipse Leo III xenodochium quoque s. Peregrini in Naumachia instituit (v. sup. p. 153).

Praecepta de concedendo xenodochio duo leguntur in Diurno (form. LXVI et LXVII ed. Sickel p. 62. 63); sed ad quae ex illis supradictis xenodochiis referantur et a quo pontifice data sint nescimus.

**1* *(752—57)*
Stephanus II „restauravit quatuor in hac Romana urbe sita antiquitus xenodochia . ., omnem utilitatem in diversis eorum locis eis disponens, intus etiam et foris; in quibus et multa contulit dona, quae et per privilegii paginam sub anathematis interdictum confirmavit“.

Laud. in Vita Stephani II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 440). — Reg. JE. —.

Xenodochium Aniciorum.

Aniciorum xenodochium, in Gregorii I rescripto (n. 1) laudatum, et in Vita Leonis III memoratum, qui in oratorio s. Luciae q. pon. in xenodochio q. app. Anichiorum canistrum fecit (Lib. pontif. ed. Duchesne II 25), Martinelli p. 367 putat cum Grimaldio, fuisse iuxta novum oratorium Confalonis in via Iulia; quem secutus est Vignolius (Lib. pontif. II 295). Verum nihil certi habemus, unde colligi queat huius xenodochii situs.

1 *(598 sept.—oct.)*
Gregorius I Fantino defensori (rectori patrimonii Syracusani): mandat, ut tam quatuor equas, quas quondam Servusdei diac. Aluminosae proximae suae legati titulo dari constituit, quam decem equas, quas ipse ex hereditate eius

xenodochio Anichiorum, cui Florentius diac. praeest, concessit, simul et emissarium latori praesentium contradat. — Experientiam tuam.

Reg. Greg. I lib. IX ep. 8. — Edd. S. Gregorii Opp. ed. Maur. II lib. XII n. 39. Mansi X 334 n. 43. Migne LXXVII 1247 n. 39. Mon. Germ. Epp. II 46. — Regg. J. 1472. JE. 1532.

Ecclesia s. Valentini iuxta pontem Milvium in Via Flaminia.

G. Marini I papiri diplomatici (In Roma 1805) p. 225 not. 3. — Gius. Settele Illustrazione di un' antica iscrizione esistente nella chiesa di S. Silvestro in Capite in Dissert. dell' Accad. Rom. di archeol. III (1829) 231 sq. — O. Marucchi La cripta sepolcrale di S. Valentino sulla via Flaminia in Gli studi in Italia (Roma 1878). — G. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. VI (1883) 189 sq. — O. Marucchi Il cimitero e la basilica di S. Valentino (Roma 1890). — Armellini [1] p. 662; [2] p. 843 sq.

Condita a Iulio I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 9. 205; Mommsen p. 75), renovata ab Honorio I et a Theodoro I (n. 1), refecta a Leone III (Duchesne II 28), fuit decorata a Benedicto II (Duchesne I 363; Mommsen p. 203), ab Hadriano I (Duchesne I 500. 504), a Leone III (l. c. II 9. 20) et a Gregorio IV (l. c. II 78). Ibi olim exstabat monasterium, quod inter XX antiquas Urbis abbatias ita recensetur: „S. Valentini iuxta pontem". Inde a saec. IX in documentis monasterii s. Silvestri Romani, cuius iuris erat, saepius invenitur. Sed saec. XVI ecclesia destructa fuerat.

De archivo nihil.

**1* *(642—49)*

Theodorus „fecit et ecclesia b. Valentino via Flamminea iuxta pontem Molvium a solo, quam et ipse dedicavit et dona multa obtulit".

Laud. in Vita Theodori (Lib. pontif. ed. Duchesne I 333; Mommsen p. 180). — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Leucii in Via Flaminia.

Iam Gregorii I temporibus apud hanc ecclesiam monasterium fuit, cuius abbas Oportunus ab ipso papa nominatur (Reg. Greg. I lib. XI ep. 57. J. 1428. JE. 1849). Hadrianus I ab heredibus Mastali primicerii et a Gregorio secundicerio eorum portiones fundorum et casalium una cum ecclesia s. Leucii acquisivit (cf. etiam Galletti Del primicero p. 53. 59; Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. VII (1884) 186 sq.). Eadem ecclesia nominatur etiamtum in Vita Benedicti III (Lib. pontif. ed. Duchesne II 141. 142), sed paulo post videtur diruta fuisse. Plura nescimus (cf. Armellini [2] p. 849).

**1* *(772—95)*

Hadrianus I „ecclesiam s. Leucii noviter restaurans, mirae magnitudinis domocultam ibidem b. Petro . . aedificavit et in perpetuum concessit et in ea fines ampliavit, tam ex hereditate quondam Paschalis quamque ex commutatione heredibus quondam Luciae seu Iohannis primicerii vel diversorum locorum".

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 509). — Reg. JE. —.

cf. Latium, Patrimonia S. R. E.

Coemeterium s. Nicomedis in Via Nomentana.

Teste De Rossi (Bullett. di archeol. crist. Ser. I a. III (1865) p. 49 sq.), quem sequitur Duchesne (Lib. pontif. I 322 not. 4), hoc coemeterium una cum basilica sua exstabat extra muros Urbis ad dexteram viae Nomentanae. Ecclesiae b. Nicomedis mentio quoque fit in Vita Hadriani I (l. c. I 511).

**1* *(619—25)*

Bonifatius V „perfecit cimiterium s. Nicomedi et dedicavit eum".

Laud. in Vita Bonifatii V (Lib. pontif. ed. Duchesne I 321; Mommsen p. 168). — Reg. JE. —.

Monasterium ss. Agnetis et Constantiae in Via Nomentana.

(Sant' Agnese.)

Martius Milesius Sarazanius Commentarius de basilica ss. Agnetis, Gallicani et Constantiae in Via Nomentana, s. XVII, Napoli Bibl. Brancacciana I B 27 (1 F 1). — Panciroli [1] p. 183. 277; [2] p. 312 sq. — Martinelli p. 52 sq. — Lubin p. 328. — Ciampini Vet. mon. II 103 sq. et De sacris aedif. p. 126 sq. — Piazza p. 602 sq. — Franc. Cancellieri Memorie della chiesa di S. Agnese fuori le mura in cod. Vat. lat. 9198. — Nibby I 43 sq. — Forcella XI 347 sq. — L. Santini Vita di S. Agnese V. e M. e notizie della basilica a lei dedicata sulla Via Nomentana [1] (Roma 1879); [2] (Roma 1883). — Armellini Il cimitero di S. Agnese (Roma 1880). — Armellini [1] p. 672 sq.; [2] p. 857 sq. — Marucchi p. 468 sq.

Ecclesia s. Agnetis a Constantino M. erecta et ab Innocentio I, Symmacho et Honorio I instaurata traditur (Lib. pontif. ed. Duchesne I 180. 222. 263. 323; Mommsen p. 62. 90. 125. 171; cf. inscriptionem ap. De Rossi Inscr. chr. II[a] 44. 89. 104. 137; Grisar Anal. I 80). Quo tempore vero monasterium ss. Agnetis et Constantiae et Emerentianae ei adnexum (in confinio Agelli) conditum sit nescimus, sed laudatur in Vita Leonis III (Duchesne II 25). Primitus certe incoluerunt moniales ord. s. Benedicti; Albericum autem Romanorum principem novam Cluniacensium monachorum congregationem induxisse Hugo abbas Farfensis asserit. Sub Benedicto IX monachi ibi degebant, quorum abbas Iohannes memoratur in Hadriani IV iudicato (n. 4). Postea ibi clericos minus religiose vixisse, ipse Paschalis II narrat, qui, iis expulsis, moniales restituit (n. 2). Sixtus IV autem monasterium coniunxit ecclesiae s. Petri ad Vincula. Innocentium VIII a. 1489 aug. 13 denique in abbatiam erexisse et canonicos regulares ord. s. Augustini ex congregatione Salvatoris de Bononia introduxisse, Pennottus tradit (Generalis totius s. ord. cler. can. hist. tripartita [1] p. 277. 473). Titulum presbyteralem ab Innocentio X ecclesiae s. Agnetis in Agone concessum Leo X in alteram ecclesiam hanc s. Agnetis transtulit.

Tabularium s. Agnetis adservatur in Armario E archivi generalis canonicorum Lateranensium penes ecclesiam s. Petri ad Vincula in sede abbatis generalis (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 131 sq.), ex quo nuperrime P. Fedele documentum a. 982 ian. edidit in Mélanges XXVI (1906) 174.

A = Orig. Roma Arch. di S. Pietro in Vincoli.

B = Cop. ib.
C = Instrumenta acta donationes et privilegia ad canonicos regulares s. Petri ad Vincula et s. Laurentii extra muros de Urbe spectantia vol. I, auct. Inn. Gigliuccio, a. 1681, ib.
D = Varia ad ss. Agnetis et Constantiae et s. Laurentii spectantia a Mich. Ang. Monsacrati collecta, s. XVIII, ib.
E = G. Terribilini Schede riguardanti le chiese di Roma, s. XVIII, Roma Bibl. Casanat. 2178 (XX XI 2); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 120.
F = P. L. Galletti Miscellanea vol. IX, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7930; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 23.

1 — —

[Benedictus IX?] confirmat canonicae ss. Agnetis et Constantiae in confinio Agielli possessiones nominatim expressas. — [. . . . . concedimus vobis].

D ex libro instrumentorum R p. 591 frustra a nobis quaesito. — Ed. Gött. Nachr. 1900 p. 140 n. 2. — Reg. Armellini [2] p. 184. JL. —.

Cui pontifici haec bulla, sine protocollo et sine eschatocollo exscripta, attribuenda sit, in dubio versatur. Sed eam, cum ab abbatibus monasterium regeretur, concessam esse, facile coniectari potest ex ipsius verbis „quomodolibet pravorum antecessorum abbatum". Sub Benedicto IX Iohannes, ut diximus, abbas memoratur.

2 *Laterano 1112 mai. 11*

Paschalis II Adeleitae abbatissae etc.: constituit in ecclesia ss. Agnetis et Constantiae, penes quam clerici minus religiose vivebant, abbatissam cum sororibus suis, statuens, ut ordinis monastici disciplina perpetua observatione custodiatur. — Cum iusti viri. Scr. p. m. Iohannis scrin. reg. ac not. s. pal. Ego Paschalis etc. Subscr. 17 cardinales, abbates et subdiaconi. Dat. Lat. p. m. Iohannis S. R. E. diac. card. ac bibl., 5 id. mai., ind. 5, inc. d. a. 1112, pont. aut. d. Paschalis II a. 13.

A. [Insert. bullae Urbani V a. 1370 feb. 8: Reg. Aven. t. 171 f. 429'. C f. 13 n. 5. E f. 38 Exc.]. — Ed. Gött. Nachr. 1900 p. 155 n. 11. — Reg. JL. —.

**3* *(1154—55)*

Hadrianus IV committit Iulio tit. s. Marcelli presb. card. causam inter mon. s. Mariae in Monasterio et mon. ss. Agnetis et Constantiae de duobus petiis terrae in Muro malo et de prato iuxta silvam ibidem.

Laud. in n. 4. — Reg. JL. —.

4 *1155 april. 10 (11)*

Ex iussione Hadriani IV, praesentibus Gregorio Sabinen. ep., Iulio tit. s. Marcelli et Gerardo s. Stephani in Coelio monte card. presb. atque Iohanne Petri Leonis consule, lis inter Romanum yconomum mon. s. Mariae q. app. Monasterium et Merentianam abbatissam mon. ss. Agnetis et Constantiae atque Merentianae *(n. 3)* agitur. Merentiana abbatissa absolvitur. — Iudicatum iussu Hadriani IV ab Ottone scrin. S. R. E. publicis litteris exaratum. Dat. a. 1 d. Hadriani IV pp., ind. [3], m. april. die 11.

B s. XIV. [C f. 28 n. 7. F f. 1]. — Edd. Galletti Del primicero p. 313. Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXIX (1906). — Reg. JL. —.

Ecclesia s. Laurentii in Via Tiburtina.

(San Lorenzo fuori le mura.)

Panvinio p. 226 sq. — Serrano p. 85 sq. — Ugonio f. 149' sq. — Panciroli [1] p. 411 sq.; [2] p. 155 sq. — Pennotti Gen. totius s. ord. cler. can. hist. tripartita [1] p. 277. — Severano p. 649 sq. — Martinelli p. 134 sq. — Ciampini Vet. mon. II 101 sq. et De sacris aedif. p. 111 sq. — Lubin p. 337. — Piazza p. 346 sq. — Nibby I 296 sq. — Salv. Da Morrovalle La basilica di S. Lorenzo fuor delle mura illustrata. Con appendici di T. Bollici (Bologna 1861). — Fabio Gori Della porta e basilica di S. Lorenzo etc. (Roma 1862). — G. B. De Rossi Le due basiliche di S. Lorenzo nell' agro Verano in Bullett. di archeol. crist. Ser. I a. II (1864) 41 sq. — Forcella XII 497 sq. — Armellini [1] p. 679 sq.; [2] p. 865 sq. — Marucchi p. 476 sq.

Duae fuerunt olim basilicae b. Laurentii in agro Verano, quas deinde Honorius III univit (cf. Duchesne Lib. pontif. I 197 not. 84). Earum alteram, quae postea nominabatur „speciosa", Constantinus M. imp. exstruxisse traditur „super arenario cryptae", ubi fecerat Xystus III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 233; Mommsen p. 98) confessionem b. Laurentii: ditarunt Hilarus, Iohannes I, Hadrianus I, Leo III, Gregorius IV, Leo IV, Benedictus III, Nicolaus I. Renovatur a Pelagio II, Gregorio II et ab Hadriano I. Altera basilica, quae appellabatur „basilica maior" et postea „ecclesia s. Mariae apud s. Laurentium", a Xysto III (Duchesne I 234; Mommsen p. 99) condita est ac restaurata ab Hadriano I et a Leone III, qui porticum renovavit: auxerunt Hilarus, Hadrianus I, Leo III.

Vetustissimis temporibus basilicam hanc patriarchalem clerici tenuerunt; postea monachi cum suo abbate; quorum disciplina exolescente, auctore Alberico Romanorum principe Agapitus II novae tunc congregationi Cluniacensi concessit, quae diutissime ibi permansit. Congregatione autem deficiente, canonici regulares s. Salvatoris de Bononia, vulgo Scopetini vocati, iussu Iulii II a. 1511 nov. 7, eam obtinuerunt (Panvinius).

Archivum ecclesiae s. Laurentii adservatur hodie in canonicorum regularium tabulario generali apud ecclesiam s. Petri ad Vincula, deperditis vero vetustioribus documentis (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 131 sq.).

†**1* *(314—35)*

Silvester I concedit ecclesiae s. Laurentii indulgentiam.

Laud. in Calixti III bulla a. 1458 iul. 31 (Reg. Vat. t. 453 f. 360). — Reg. JK. —.

Spurium. — Eaedem indulgentiae esse videntur quae adservantur Romae in ecclesia s. Petri ad Vincula ex ecclesia s. Petri Cremonae (ed. Gött. Nachr. 1900 p. 139 n. 1).

**2* *(468—83)*

Simplicius „constituit .. ad s. Laurentium mart. hebdomadas, ut presbyteri manerent propter poenitentes et baptismum: regio III ad s. Laurentium ..".

v. Clerus urbis Romae n. 3.

†**3* *(579—90?)*

Pelagius (II?) confirmat indulgentiam *(n. 1)*.

Laud. ut in n. 1. — Reg. JK. —.

†*4 *(590—604?)*

Gregorius (I?) confirmat indulgentiam *(n. 1. 3)*.

Laud. ut in n. 1. — Reg. JE. —.

*5 *(847—55)*

Leo IV octavam assumptionis b. Mariae diem, quae minime Romae antea colebatur, vigiliis sacris matutinisque cum omni clero pernoctans, laudibus in basilica eiusdem b. Mariae, quae foris muros iuxta basilicam s. Laurentii mart. sita est, celebrare praecipit.

Laud. in Vita Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 112). — Reg. JE. —.

*6 *(977)*

In praesentia (Benedicti VII), in Lateranensi palatio, causa inter Theophilactum abbatem mon. s. Laurentii foris muros et Constantiam abbatissam mon. s. Mariae q. v. Tempuli eiusque consortes agitur.

Laud. in charta a. 977 iun. 4 in Reg. Sublacen. s. XII f. 144 (ed. Allodi e Levi Il regesto Sublacense p. 168 n. 120). — Reg. JL. —.

Monasterium ss. Stephani et Cassiani in Via Tiburtina.

Iam antiquissimis temporibus exstabant apud basilicam s. Laurentii duo monasteria, alterum s. Stephani, fundatum ab Hilaro papa (n. 1), consecratum a Simplicio (n. 2), renovatum ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 508) et decoratum a Leone IV (l. c. II 112); alterum s. Cassiani. Ambo Leo III ornamentis locupletavit (l. c. II 23). Leo IV denique, quum pro magna paupertatis inopia in desolatione redacta ea invenisset, novum monasterium sub nomine ss. Stephani et Cassiani instituit ibique monachos graecos posuit (n. 3). Plura nescimus, quum monumenta desint.

*1 *(461—68)*

Hilarus instituit monasterium ad s. Laurentium.

Laud. in Vita Hilari (Lib. pontif. ed. Duchesne I 245; Mommsen p. 110). — Reg. JK. —.

*2 *(468—83)*

Simplicius dedicat basilicam s. Stephani iuxta basilicam s. Laurentii.

Laud. in Vita Simplicii (Lib. pontif. ed. Duchesne I 249; Mommsen p. 112). — Reg. JK. —.

*3 *(847—55)*

Leo IV monasterium quod nunc vocatur s. Stephani et Cassiani restaurans, muneribus ac divitiis locupletissime perornat. In quo etiam sanctae conversationis plures graeco constituit monachos genere.

Laud. in Vita Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 113). — Reg. JE. —.

Monasterium s. Eugeniae extra portam Latinam.

Antiquissima ecclesia s. Eugeniae restaurata fuit a Iohanne VII (Lib. pontif. ed. Duchesne I 385; Mommsen p. 219) et ab Hadriano I (Duchesne I 509), qui ibi monasterium puellarum constituit (n. 1), auctum deinde a

Leone III (l. c. II 25). Ecclesia et basilica perierunt, nullo eorum vestigio remanente. Errant Martinelli p. 356 et Lubin p. 335, asserentes basilicam s. Eugeniae in Coelio monte positam fuisse (cf. Armellini [1] p. 701; [2] p. 886; Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. VIII (1885) 20).

*1 *(772—95)*

Hadrianus I „in basilicam b. Eugeniae, quae iamdudum eius renovaverat almitas, sollerti in ea gerens cura, monasterium puellarum noviter ibidem a fundamentis aedificans, constituit, ut iugiter illuc Deo canerent laudes, videlicet hora prima, tertia, sexta, nona, vespera et matutina; in quo et plura obtulit dona, id est agros, vineas, domos, servos et ancillas diversisque peculiis et ceteris mobilibus et immobilibus rebus".

Laud. in Vita Hadriani I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 510). — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Sebastiani ad Catacumbas in Via Appia.

Panvinio p. 93 sq. — Serrano p. 43 sq. — Panciroli [1] p. 754 sq.; [2] p. 661 sq. — Severano p. 443 sq. — Martinelli p. 302. — Lubin p. 343. — Descrizione esattissima della basilica dei SS. Fabiano e Sebastiano alle Catacombe, s. XVIII, Perugia Bibl. comunale (sign. i. 23). — Nibby I 704 sq. — Forcella XII 147 sq. — Armellini [1] p. 709 sq.; [2] p. 896 sq. — G. B. Lugari Le catacombe ossia il sepolcro apostolico dell' Appia (Roma 1888). — A. De Waal Die Apostelgruft ad Catacumbas an der Via Appia (Rom 1894). — H. Grisar Die römische Sebastianuskirche und ihre Apostelgruft im Mittelalter in Röm. Quartalschrift IX (1895) 409 sq. — G. B. Lugari in Cronachetta mensuale Ser. VI t. I (1901) 161 sq. — Marucchi p. 488 sq.

Basilica apostolorum Petri et Pauli ad eorum sepulcra, ubi etiam corpus s. Sebastiani, a quo postea nomen sumpsit, erecta est, ut traditur, a Damaso I. Ibi monasterium „in Catacumbas" a Xysto III conditum esse, eius Vita narrat (n. 2). Nicolaus I aut illud renovavit aut aliud monasterium in coemeterio s. Sebastiani fundavit (n. 3). Ecclesia fuit restaurata ab Hadriano I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 508) et decorata a Leone III (l. c. II 13). Alexander III eam concessit a. 1161 Hugoni priori et fratribus canonicis regularibus diaconiae s. Mariae Novae. Sed a. 1167 Hieronymus huius diaconiae cardinalis, consentiente Hugone priore monasterii s. Sebastiani, eam cum suis reditibus commisit congregationi Cisterciensi (Janauschek Orig. Cisterc. p. 162 n. 415). Gregorius XVI denique ecclesiam hanc, quae inter septem basilicas Urbis maiores recensetur, a card. Scipione Borghese funditus renovatam, fratribus Minoribus de Observantia concessit, qui adhuc tenent.

De archivo nullam notitiam haurire valui. Sed adnotare iuvat, membranas antiquas, quae legi tamen non potuerunt, in arca marmorea a. 1614 detectas fuisse (cf. Armellini Cronachetta mensuale Ser. II t. III (1877) 159 ex schedis Suaresii). Indulgentiae „ex quibusdam antiquissimis scriptis et tabulis in eadem ecclesia tunc exsistentibus" ab Andrea de Iacobatiis a. 1521 laudantur. Praeterea I. De Albericis in Historiarum virg. Deiparae de Populo compendio (Romae 1599) p. 79 memorat „quendam librum mon.

s. Sebastiani, in quo nonnulla privilegia et nonnullae litterae apostolicae descriptae et manibus diversorum notariorum publicorum subscriptae fuerunt". Inter haec multae indulgentiae laudantur, quas Cornelius, Gregorius I, Xystus II ecclesiam visitantibus concesserunt. Aliae autem indulgentiae a Gregorio I, Pelagio, item Gregorio, Silvestro, Alexandro, Nicolao, Pelagio, Honorio et Iohanne concessae enumerantur in transumpto, iussu Andreae de Iacobatiis ep. Lucerini a. 1521 facto (ed. Grisar l. c. p. 447 sq.) et in documento Ludovici Becatelli ep. Ravellen. a. 1596 confecto (ed. I. De Albericis l. c. p. 79). Easdem remissiones a Silvestro, Xysto et Gregorio indultas Clemens VII a. 1523 nov. 26 confirmavit; itemque Paulus III a. 1537 ian. 26 egit pro indulgentiis Gregorii, Silvestri, Alexandri, Nicolai, Pelagii, Honorii et Iohannis. Conf. etiam Summarium indulgentiarum concessarum . . in rotulis repertis in archivo mon. s. Pudentianae ord. reformat. s. Bernardi extractis per d. Angelum a s. Benedicto Sublacen. a. 1672 iun. 25 in cod. Vat. Barb. 4591 (L 140) f. 65′ (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 99) et Scritture e documenti dell' erettione in parochiale la chiesa di S. Sebastiano detto alle Catacombe, s. XVII, Roma Arch. capitolare di S. Giovanni in Laterano (N XXII; cf. Gött. Nachr. 1903 p. 538). Quae omnia prorsus ficticia, quum omni accuratiori indicatione careant, in nostris regestis omittenda esse statuimus. Documenta reliqua ex s. Mariae Novae tabulario sumpsimus.

*1 *(366—84)*

Damasus . . dedicat platoniam, ubi corpora apostolorum iacuerunt.

Laud. in Vita Damasi (Lib. pontif. ed. Duchesne I 84. 85. 212; Mommsen p. 83. 250). — Reg. JK. —.

*2 *(432—40)*

Xystus III instituit monasterium „in Catatymbas".

Laud. in Vita Xysti III (Lib. pontif. ed. Duchesne I 234; Mommsen p. 99). — Reg. JK. —.

*3 *(858—67)*

Nicolaus I condit monasterium via Appia in coemeterio s. Christi martyris Sebastiani in Catacumba . . ibique constituit monachos sub abbatis regimine victuique necessaria dari ceteraque stipendia ministrari praecipit.

Laud. in Vita Nicolai I (Lib. pontif. ed. Duchesne II 161). — Reg. JE. —.

4 *Terracina 1161 sept. 30*

Alexander III Hugoni priori et fratribus eccl. s. Mariae Novae: concedit ecclesiam b. Sebastiani in Catacumba habendam et regendam.

v. Eccl. s. Mariae Novae n. 9.

*5 *(1174—75)*

Alexander III priori Lateranensi (an s. Quirici?), archipresbytero s. Mariae Maioris et I. presbytero Huberti subdiacono committit causam inter Iordanum priorem et canonicos s. Mariae Novae ex una et abbatem et monachos s. Sebastiani in Catacumba ex parte altera.

v. Eccl. s. Mariae Novae n. 11.

6 *Ferentino (1174—75) oct. 9*
Alexander III abbati et fratribus s. Sebastiani: mandat, quatenus super eadem causa *(n. 5)* sententiae archipresbyteri s. Mariae Maioris et I. presbyteri Uberti subdiaconi pareant, non obstante quod L. s. Quirici eidem causae interesse non potuerit. Praecipit, quatenus priori et fratribus s. Mariae Novae instrumenta quaedam reddant vel in praesentia iudicum faciant iustitiae complementum.

v. Eccl. s. Mariae Novae n. 12.

7 *Anagni (1175) dec. 1*
Alexander III Iordano priori et canonicis s. Mariae Novae: confirmat sententiam supradictam *(n. 5. 6)* et quae in instrumento publico ab Andrea scriniario confecto de concessione ecclesiae s. Sebastiani facta continentur.

v. Eccl. s. Mariae Novae n. 13.

Ecclesia Apostolorum in Via Ostiensi.

Ecclesia obscurae originis et fortunae exstabat in loco, ubi Petrus et Paulus apostolus, cum ad supplicium ducerentur, ultimum vale invicem sibi dixisse traduntur (cf. Torrigio I sacri trofei p. 68 sq.; Crescimbeni L'istoria della basilica di S. Maria in Cosmedin p. 395 sq.; Armellini [1] p. 743; [2] p. 926).

*1 *(676—78)*
Donus restaurat atque dedicat ecclesiam Apostolorum sitam via Ostiensi.

Laud. in Vita Doni (Lib. pontif. ed. Duchesne I 348; Mommsen p. 192). — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Pauli extra muros in Via Ostiensi.

(San Paolo fuori le mura.)

Panvinio p. 67 sq. — Serrano p. 32 sq. — Ugonio f. 227 sq. — Panciroli [1] p. 652 sq.; [2] p. 653 sq. — Severano p. 385 sq. — Flor. Martinelli Raccolta di quello spetta all' istoria della basilica di S. Paolo (teste Mandosio II 52). — Martinelli Roma ex ethnica sacra p. 270 sq. — C. Margarini Bullarium Casinense I (Venetiis 1650); II (Tuderti 1670). — (C. Margarini) Inscriptiones antiquae basilicae s. Pauli ad viam Ostiensem (Romae 1654). — Lubin p. 341. — Ciampini De sacris aedif. p. 109 sq. — Gio. Batt. Vaccondio Notizie istoriche delle quattro basiliche di Roma p. 129 sq. — G. Di Costanzo Memorie sulla storia della basilica e del monastero di San Paolo in Roma (Non vidi). — Piazza p. 346 sq. — Crescimbeni L' istoria della basilica di S. Maria in Cosmedin p. 407 sq. — N. M. Nicolai Della basilica di S. Paolo (Roma 1815). — Ang. Uggeri Della basilica di S. Paolo sulla via Ostiense (Roma 1829). — Nibby I 577 sq. — Forcella XII 1 sq. — Armellini [1] p. 744; [2] p. 928 sq. — Marucchi p. 135 sq.

Basilicae b. Pauli apostoli, ubi corpus eius, conditae a Constantino M. et magnificentiore opere, iubente Valentiniano II imp. et Siricio a. 390 nov. 18 consecrante, refectae, patriarchali dignitate auctae, in vitis pontificum Romanorum tot mentiones invenimus, ut pontificum nomina repetere, qui eam ditarunt, longum profecto sit. Primum a clericis sub praepositis administratam fuisse, Gregorii I diploma (n. 3) demonstrat. Saec. VIII ineunte, ut in aliis Urbis basilicis, monachi ex monasteriis prope ecclesiam institutis ad officia divina celebranda adhibiti sunt. Verum Agapiti II temporibus, anti-

quorum monachorum disciplina regulari iam dissoluta, monachi Cluniacensis congregationis introducti fuere (cf. E. Sackur Die Cluniacenser I 101). Saec. X et XI abbatia s. Pauli ad maximum gloriae fastigium pervenit. Martinus V a. 1425 iul. 28 concessit congregationi s. Iustinae de Padua (Margarini Bull. Cas. II 296 n. 289), quae, Casinensis vulgo nuncupata, adhuc basilicam colit.

Antiquissimis bullis pontificum Romanorum b. Pauli basilicam honestatam fuisse non dubium est. Sed paene omnes perierunt. Iam Bonifatius IX in bulla a. 1400 dec. 31 (Margarini II 289 n. 282) queritur: „cum litterae apostolicae praedecessorum nostrorum super sustentatione, exemptione et liberatione huiusmodi confectae incurata conservatione et inadvertentia irrecuperabiliter sint deperditae“. Paucorum autem privilegiorum, quae supersunt, non habemus autographa, sed solum apographa saec. XIII et XIV confecta. Etiam diplomata Heinrici IV et Friderici I perierunt, Lotharii III et Heinrici VI tamen privilegiis remanentibus (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 271).

Documenta, quae ad basilicam et abbatiam s. Pauli spectant, una cum aliis ex monasteriis s. Apollinaris Novi Ravennati, s. Mariae Fontis vivi Parmensi et s. Benedicti Nepesino huc translatis, adservantur penes monachos ord. s. Benedicti congregationis Casinensis in monasterio ipso s. Pauli; paucis exceptis, quae transierunt ad R. archivum Romanum (Roma Arch. di stato, Benedettini di S. Paolo; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 241).

De archivo s. Pauli cf. v. Pflugk-Harttung Iter p. 80 et Gött. Nachr. 1900 p. 129 sq. — Indices: C. Margarini Index alphabeticus archivi mon. s. Pauli extra menia Urbis, s. XVII, Roma Arch. di S. Paolo (cf. Gött. Nachr. 1900 p. 129); P. L. Galletti Series chronologica praecipuarum chartarum, quae in tabulario mon. bas. divi Pauli in Via Ostiensi adservantur (914—1500), s. XVIII, in Miscell. vol. VI, cod. Vat. lat. 7927 f. 276 sq. (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 22); P. L. Galletti Inventario di S. Paolo, s. XVIII, in Miscell. vol. XXXII, cod. Vat. lat. 7953 p. I f. 1 sq. (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 24); P. L. Galletti Indice dei libri di S. Paolo a. 1724 in Miscell. vol. XIX, cod. Vat. lat. 7940 f. 233 (Gött. Nachr. 1903 p. 23).

B = Cop. Roma Arch. di San Paolo fuori.
C = Codex diplomaticus basilicae monasteriique s. Pauli, s. XVIII, ib.; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 130.
D = Fel. Contelori Privilegia ecclesiae s. Pauli, s. XVII, cod. Vat. Barb. 2468 (XXXII 259, olim 2485); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 86.
E = Fel. Contelori Privilegia s. Pauli de Urbe, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VII t. 132 (Mélanges 54).

Excerpta ex archivo s. Pauli inveniuntur ap. Galletti Miscell. vol. IX. XI. XXXI, codd. Vat. lat. 7930; 7932 p. II. III; 7952 p. I. II; Galletti Documenti di S. Paolo, s. XVIII, cod. Vat. lat. 8029 p. I. II (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 23—24).

†**1** *(314—35) nov. 18*

Silvester I basilicam b. Pauli sollemniter consecrat; maximam remissionem omnibus ad eam devote venientibus condonat, Romanis et circumiacenti-

bus 1 anni, Tuscis, Lombardis et Apulis et ceteris mare non transeuntibus 2 annorum, sed et his, qui maria transmeare noscuntur, 3 annorum.

Laud. a Petro Mallio in Opusculo historiae sacrae c. 1 et a Maphaeo Vegio De rebus antiquis memorabilibus bas. s. Petri lib. I c. 2 (qui diem 14 kal. dec. praebet). — Reg. JK. —.

Spurium. — Eadem die a. 390 Siricium novam basilicam dedicasse, Grisar Geschichte Roms I 284 ex inscriptione coniecit.

**2* *(468—83)*

Simplicius „constituit . . ad s. Paulum apost. . . hebdomadas, ut presbyteri manerent propter poenitentes et baptismum: . . regio I ad s. Paulum . . .“

v. Clerus urbis Romae n. 3.

3 ***604 ian. 25***

Gregorius I Felici subdiac. et rectori patrimonii Appiae: praecipit, ut massam Aquas Salvias cum omnibus fundis suis et duos hortos inter Tiberim et porticus eccl. s. Pauli positos, simul et terrulas q. v. Fossa latronis, a sese ecclesiae s. Pauli donatas, ad nomen huius ecclesiae tradat. — Licet omnia. Dat. 8 kal. feb., imp. d. n. Phoca pp. aug. a. 2 et cons. eius a. 1, ind. 7.

Tabula marmorea in mon. s. Pauli [= P. Sabini Syll. inscr. chr. s. XVI in cod. Marc. cl. X c. 195 f. 286'. O. Panvinii De eccl. urbis Romae s. XVI in cod. Vat. lat. 6781 f. 139. A. Massarelli Miscell. I f. 137 San Severino Bibl. comunale. Inscr. urbis Romae s. XVI in Arch. Vat. Misc. Arm. II t. 46 f. 15'; Arm. VI t. 30 f. 67'; Arm. XI t. 43 f. 107'; cod. Vat. lat. 3457 f. 38'; cod. Vallicell. C 16 f. 154. Aleandri Iscrizioni antiche s. XVI in cod. Vat. lat. 7113 f. 74'. Ughelli Monumenta s. XVII in cod. Vat. Barb. 3209 (XL 6) f. 95. I. B. Donii Inscr. coll. s. XVII in cod. Vat. Barb. 2756 (XXXIV 73, olim 3583) p. 566. Cod. dipl. s. Pauli s. XVIII f. 1]. — Reg. Greg. I lib. XIV ep. 14 [= Deusdedit lib. III c. 102 (88)]. — Edd. Panvinio De praecipuis Urbis basilicis p. 79. Baronius Ann. ad a. 604 c. 18. Severano p. 390. Margarini Inscr. p. 18 n. 243. Pl. Puccinelli Memorie sepolcrali (1664) p. 53. Margarini Bull. Cas. II 1 n. 1. Ciampini De sacris aedif. p. 110. Vaccondio p. 140. S. Gregorii Opp. ed. Maur. II 1273; IV 330. Bianchini praef. ad Anastasium. Bull. Rom. ed. Cocquelines I 104 n. 19. Ang. Rocca Thes. pontif. sacrarumque antiq. II 410. Galletti Inscr. Rom. I 5 n. 9. Mansi X 390 n. 9. Nicolai p. 205 n. 426 A. G. Marini ap. A. Mai Scr. vet. nova coll. V 213 n. 1. Bull. Rom. ed. Taur. I 175 n. 19. Martinucci Deusdedit p. 281. De Rossi Inscr. chr. II[a] 423 n. 38. Pitra Anal. nov. spicil. Solesmen. I 467. Kirsch in Röm. Quartalschrift II (1888) 235. Migne LXXVII 1318 n. 14. Mon. Germ. Epp. II 433. Grisar Anal. Rom. I 157 n. 13 (tab. III n. 2). Wolf v. Glanvell Deusdedit p. 313. — Regg. Coppi in Dissert. della pontif. Accad. Rom. XV (1864) 210. Ewald in N. Arch. III 549. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. XIX (1896) 138 n. 2. J. 1546. JE. 1991.

cf. v. Pflugk-Harttung in Quellen u. Forsch. IV 167.

**4* *(590—604)*

Gregorius I praecipit, ut in ecclesia b. Pauli apost. super corpus b. Pauli missae celebrentur.

Laud. in Vita Gregorii I (Lib. pontif. ed. Duchesne I 109. 312; Mommsen p. 162). — Reg. JE. —.

5 *(731—41)*

Gregorius III statuit de oblationibus, quae offerri deb entur per singulos dies in ecclesia s. Pauli apost. — Breve facta a me.

Tabula marmorea in mon. s. Pauli [= P. Sabini Syll. inscr. chr. s. XVI in cod. Marc. cl. X c. 195 f. 288'. Aleandri Iscrizioni antiche s. XVI in cod. Vat. lat. 7113 f. 101. 111. I. B. Donii Inscr. coll. s. XVII in cod. Vat. Barb. 2756 (XXXIV 73, olim 3583) p. 400]. —

Edd. Baronius Ann. ad a. 741 c. 12. Margarini Inscr. p. 4 n. 30. Margarini Bull. Cas. II 4 n. 6 = Muratori Nov. thes. vet. inscr. IV 1881 n. 1 = Nouveau traité de diplomatique V 157 not. 1. Bianchini praef. ad Anastasium. Card. Thommasii Opuscula varia ed. Vezzosi VII 20. Borgia Vat. conf. p. CCXLII. Cancellieri De secretariis bas. Vat. II 674. Nicolai p. 187 n. 349. G. Marini ap. A. Mai Scr. vet. nova coll. V 214 n. 1. De Rossi Inscr. chr. IIª 423 n. 41. Grisar Anal. Rom. I 169 n. 18 (tab. III n. 3). — Regg. Pomp. Sarnelli Lettere ecclesiastiche (In Venezia 1740) VI 37. J. 1737. JE. 2254.

cf. v. Pflugk-Harttung in Quellen u. Forsch. IV 173.

**6* *(817—24)*

Paschalis I confirmat possessiones et nominatim totam Galeriam cum colonis et colonabus suis et omnibus terminis, excepta terra parva, quam ibidem detinet s. Sabas.

Laud. in n. 16. — Reg. JE. —.

7 *(847—55)*

Leo IV omnibus christianis notitiam contestationis: quicumque dona vel oblationes altaris b. Pauli totiusque templi eius ab usu et utilitate hic Deo servientium tollere praesumpserit aut rectorem per pecuniam vel aliquod malum ingenium ordinaverit sive hereditatem huius loci vendere vel comparare ausus fuerit, Dei maledictionem in corpore suo suisque rebus habeat. — Quicumque dona.

Tabula marmorea in mon. s. Pauli [= P. Sabini Syll. inscr. chr. s. XVI in cod. Marc. cl. X c. 195 f. 288. A. Massarelli Miscell. 1 f. 136 S. Severino Bibl. comunale. Inscr. urbis Romae s. XVI in Arch. Vat. Misc. Arm. II t. 46 f. 16'; Arm. VI t. 30 f. 69; Arm. XI t. 43 f. 108; cod. Vat. lat. 3457 f. 40'; cod. Vallicell. C 16 f. 154'. I. B. Donii Inscr. coll. s. XVII in cod. Vat. Barb. 2756 (XXXIV 73, olim 3583) p. 399. G. Terribilini Schedae s. XVIII in cod. Casanat. 2185 (XX XI 9) f. 125. Cod. dipl. s. Pauli s. XVIII f. 2]. — Edd. Panvinio De praecipuis Urbis basilicis p. 72. Margarini Inscr. p. 28 n. 384. Puccinelli Mem. sepolcrali p. 53. Margarini Bull. Cas. II 20 n. 24 = Muratori Nov. thes. vet. inscr. IV 1901 n. 5. Bull. Rom. ed. Cocquelines I 161 n. 2 = Bull. Rom. ed. Taur. I 258 n. 2 = Migne CXXIX 971 n. 4. Galletti Inscr. Rom. I 17 n. 20. Nicolai p. 206 n. 426 B. G. Marini ap. A. Mai Scr. vet. nova coll. V 215 n. 1. De Rossi Inscr. chr. IIª 423 n. 40. Grisar Anal. Rom. I 183 n. 26 (tab. V n. 1). — Regg. J. 1931. JE. 2535.

cf. v. Pflugk-Harttung in Quellen u. Forsch. IV 173 sq. — Editores paene omnes hoc decretum Leoni III attribuerunt; itaque Jaffé et Ewald inter Leonis III regesta receperunt. Sed De Rossi gravibus demonstravit argumentis, id aut Leoni IV aut Leoni VII adscribendum esse. Ego Leonem IV auctorem diplomatis fuisse crediderim, praesertim quum ille fuerit expresse nominatus in Gregorii VII privilegio (n. 16).

**8* *(847—55)*

Leo IV „constituit in basilica b. Pauli apost. . . vespertinas publice a cuncto clero et schola die natalis eius psallere laudes“.

Laud. in Vita Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 108). — Reg. JE. —.

**9* *(942—46)*

Marinus II possessiones confirmat et concedit nominatim civitatem Patricum cum omnibus appendiciis et cum tota ecclesia s. Laurentii, duo quoque castella, id est Mons Pado et Campum lacum atque Grossetum.

Laud. in n. 16 et 19. — Reg. JL. —.

*10 *(946—55)*

Agapitus II possessiones confirmat et donat specialiter medietatem civitatis Manturanae et totius territorii eius cum colonis et colonabus suis, retinens alteram medietatem in dominio suo.

Laud. in n. 16. — Reg. JL. —.

Exstabat olim in pavimento ecclesiae b. Pauli tabula marmorea, paene omnis laesa, solum nomen AGAPITVS EP offerens, in qua Agapiti II diploma hoc sculptum fuisse putavit G. Marini ap. A. Mai Scr. vet. nova coll. V 214 (cf. v. Pflugk-Harttung in Quellen u. Forsch. IV 169 not. 2 et Grisar Anal. Rom. I 39).

*11 *(999—1003)*

Silvester II confirmat possessiones.

Laud. in n. 16 et 19. — Reg. JL. 3936.

*12 *(1048—54)*

Leo IX concedit privilegium confirmationis.

Laud. in n. 16 et 19. — Reg. JL. 4327.

*13 *(1057—58)*

Stephanus IX concedit privilegium.

Laud. in n. 19. — Reg. JL. 4380.

*14 *(1061—73)*

Alexander II concedit omnes oblationes super altare maius s. Pauli sive in confessione atque in reliquis ecclesiae b. Pauli altaribus datas et confirmat possessiones.

Laud. in n. 16 et 19. — Reg. JL. 4740.

15 *(1074—75)*

Gregorius VII omnibus christianis etc.: promittit, se ter in anno cum omnibus Romanis ecclesiis generaliter missam celebraturum et septies specialiter memoriam illorum clericorum et laicorum, qui a Guillelmo glorioso Aquitaniae duce ad auxilium praestandum incitati, unoquoque anno de suis rebus oblationes largiri disposuerunt ad ecclesias b. Petri et b. Pauli restaurandas, inter sacra missarum sollemnia habiturum, ut Deus eos a cunctis peccatis absolvat.

v. Eccl. s. Petri in Vaticano n. 25.

16 *(1073—85) mart. 14*

Gregorius VII Paulo apostolo: cedit omnes oblationes super altare, oblationes confessionis et omnium altarium ecclesiae b. Pauli pro restauratione monasterii et confirmat possessiones nominatim expressas et cuncta, quae a Gregorio „doctore mellifluo“ *(n. 3)*, Leone IV *(n. 7)*, Silvestro *(n. 11)*, Marino *(n. 9)*, Leone IX *(n. 12)*, Agapito *(n. 10)*, Paschasio *(n. 6)* et Alexandro *(n. 14)* concessa et confirmata sunt. — Quotienscumque tibi. Scr. p. m. Beniamin not. s. pal., in m. martio, die 14, ind. . .

B[1] a. 1281 dec. 31. B[2] s. XIV. [C f. 6'. D p. 1. E f. 1]. — Edd. Margarini Bull. Cas. II 107 n. 112 = Migne CXLVIII 722 n. 78. Coppi in Dissert. della pontif. Accad. Rom. XV (1864) 209 n. 23 = G. Cascioli Mem. stor. di Poli (Roma 1896) p. 299 n. 4. — Regg. Degli Effetti Mem. di S. Nonnoso (De' borghi di Roma e luoghi convicini al Soratte. In Roma 1675) p. 29. Galletti Capena p. 42. Galletti Del primicero p. 368. N. Archiv III 155

ex E (die 10, 4 ind.). *Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. XV 183 n. 4; XIX 142 n. 17; XXVI 176 (ad 1073 mart. 13). J. 3987. JL. † 5200 ad 1081 mart. 10.*

Falsam hanc bullam esse v. Pflugk-Harttung Iter p. 80 et Loewenfeld contendunt, sed nescio quibus rationibus innitantur. Interpolatam vero esse ego etiam concedo.

17 *(1099—1118)*

Ante praesentiam Paschalis II Cencius et Stephanus filii Theobaldi Cencii de Stephano reddunt in manum Paschalis pp. b. Paulo omnia illa castella, quae Theobaldus per vim ei abstulerat, i. e. Flaianum, Baccariciae, Liprinianum, ambas civitaculas, scilicet civitatem de Colonis et civitatem Strictilianam, in territorio Collinensi.

v. chartam ap. Galletti Capena p. 59 n. 1 (ex arch. b. Pauli N 6). — Reg. JL. —.

18 *(1099—1118)*

Praecepto Paschalis II, eo in curia Lateranensi praesente et laudante, Anastasius presb. et monachus et prior mon. s. Pauli locat Cencio et Stephano filiis Theobaldi Cencii eadem castra *(n. 17)*.

v. chartam ap. Galletti Capena p. 62 n. 2 (ex arch. b. Pauli N 9). — Reg. JL. —.

19 *Laterano 1130 mart. 27*

Anacletus II Anastasio abbati s. Pauli etc.: confirmat ad exemplar Alexandri II *(n. 14)* aliorumque ante eum pontificum Romanorum oblationes a fidelibus datas, item possessiones nominatim illustratas et iura et quaecumque a b. Gregorio *(n. 3)* et Silvestro *(n. 11)*, Marino *(n. 9)*, Leone *(n. 12)*, Stephano *(n. 13)*, Alexandro *(n. 14)* concessa sunt. — Et apostolicae sedis. Ego Anacletus etc. Subscr. 13 card. Dat. Lat. p. m. Saxonis S. R. E. presb. card. et canc., 6 kal. april., ind. 8, inc. d. a. 1130, pont. aut. d. Anacleti II pp. a. 1.

B a. 1398 oct. 22. [C f. 18']. — Edd. Margarini Bull. Cas. II 139 n. 150 = Migne CLXXIX 692 n. 4. — Regg. Galletti Capena p. 41. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. XIX (1896) 142 n. 18. J. 5926. JL. 8373.

20 *Laterano (1139 april. 3)*

Praesidente Innocentio II in concilio Lateranensi in eccl. Salvatoris sollemniter habito et consedentibus primis S. R. E. et collateralibus episcopis, tribus quoque patriarchis Antiocheno, Aquilejensi et G[radensi], Azo abbas mon. s. Pauli querimoniam facit contra Stephanum Theobaldi et Theobaldum et Petrum nepotes eius de castro Baccarice et de Castello novo, contra Tiburtinos de castro sancti Poli et ecclesia s. Cosmae de Vicovaro et s. Pauli et s. Angeli in Perlaiule, contra Octavianum filium Odonis de Numentana de castro Numentano, contra Baronzinos de parte quadam in castro Patrica et contra comitem Galeriae de castro Galeriae.

v. libellum querulum ap. Galletti Capena p. 65 n. 3 (ex arch. b. Pauli N 8). — Reg. JL. —.

21 *Ferentino 1175 iun. 10*

Alexander III Rainaldo Aquinati ep.: decidit causam inter eum et fratres s. Pauli de Roma super ecclesia s. Viti de Melfia vertentem.

v. Aquino Episc.

Monasterium s. Caesarii et s. Stephani apud b. Paulum apost.

Antiquissimorum monasteriorum apud basilicam b. Pauli ignoramus originem. Monasterium s. Stephani, quod fuit ancillarum Dei, iam recordatur Gregorius I in diplomate a. 604 (Eccl. s. Pauli n. 3); monasterium s. Caesarii monachorum habitaculum fuisse crediderim. Teste auctore Vitae Gregorii II ambo, a monialibus et monachis suis deserta, renovavit Gregorius II, qui sub uno abbate monachos ad administranda divina officia in basilica b. Pauli constituit (n. 1). Monasterio s. Caesarii itemque s. Stephani Leo III dona obtulit (Lib. pontif. ed. Duchesne II 23). Saec. X haec duo monasteria memorantur uno titulo: monasterium ss. Caesarii et Stephani q. v. Ad quatuor angulos, quamquam in Gregorii VII privilegio pro monasterio s. Pauli (n. 16) denuo legimus: mon. s. Stephani quod est monasterium ancillarum, positum ad s. Paulum apostolum. Hodie eorum vestigia minime inveniuntur (cf. Duchesne l. c. I 410 not. 6 et II 44 not. 82; Sickel Prolegomena zum Liber diurnus II (1889) 29 sq.; Armellini [1] p. 743; [2] p. 928).

De archivo nihil, quamquam haud dubium est documenta ad haec monasteria spectantia in archivum basilicae b. Pauli translata olim fuisse.

1 *(715—31)*

Gregorius II monasterium s. Stephani, quod intro atrio b. apost. Pauli fundatum est, iam elapso tempore congregatione servorum aut ancillarum Dei nudatum, monasterio [s. Caesarii] sociat, quatenus ab eius abbatibus disponatur et regatur. — Creditae speculationis.

Lib. diurn. f. LXXXVII (ed. Sickel p. 114 n. 87). — Reg. JE. —.

Cuinam pontifici haec Diurni formula attribuenda sit, in disputatione versatur. Sickel enim (Proleg. II 29) Hadriano I adscribit; Duchesne contra Gregorio II, formulam ipsam referens monasteriorum reformationi in illius pontificis Vita his verbis commemoratae (Lib. pontif. ed. Duchesne I 397): „Hic monasteria, quae secus basilicam s. Pauli apost. erant, ad solitudinem deducta innovavit, atque, ordinatis servis Dei monachis, congregationem post longum tempus constituens, ut tribus per diem vicibus et noctu matutinos dicerent". Nos autem Sickelio obiicimus, in Vita Hadriani I, cuius donationes et monasteriorum reformationes tam luculenter abundeque indicantur, nullam prorsus de nostris hisce monasteriis mentionem fieri. Concedimus, narrationem formulae atque supra memoratae Vitae Gregorii II alteram alteri non satis respondere; illa enim de unione ipsorum monasteriorum loquitur, haec de monasteriorum renovatione et de constitutis inibi monachis; at reapse parvi haec differentia aestimanda est; quin immo notitias duas complere alteram altera facile possumus.

Monasterium ss. Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias.

(Tre Fontane.)

Panvinio p. 85 sq. — Serrano p. 39 sq. — Panciroli [1] p. 801; [2] p. 658. — Severano p. 411 sq. — A. Vallinus Hist. mon. ss. Vincentii et Anastasii de Urbe (teste Mandosio Bibl. Rom. I 156 n. 18). — Martinelli p. 317. — Lubin p. 329. — Crescim-

beni L' istoria di S. Maria in Cosmedin p. 397 sq. — N. Ratti Storia di Genzano (Roma 1797) p. 6 sq. — Nibby I 755 sq. — Forcella XII 313 sq. — G. B. De Rossi in Bullett. di archeol. crist. Ser. I a. VII (1869) 83 sq. — Gabriel (Monbet) D'Aiguebelle L' abbaye des Trois-Fontaines située sur Eaux-Salviennes près de Rome [1] (Lyon 1869); [2] (1879). — I. Giorgi Il regesto del monastero di S. Anastasio ad Aquas Salvias in Arch. della Soc. Rom. I (1877) 49 sq. — Loewenfeld ib. IV (1881) 399 sq. — Tomassetti ib. XIX (1896) 135 sq. — Armellini [1] p. 755 sq.; [2] p. 940 sq. — P. Kirsch Der Ort des Martyriums des h. Paulus in Röm. Quartalschrift II (1888) 233 sq.

Conditum aut a Narsete patricio, ut affirmat Benedictus monachus in chronico suo (Mon. Germ. Scr. III 699), aut ab Honorio I circiter a. 625, ut narrat Panvinius p. 87, in massa, quae iuris monasterii s. Pauli ex donatione Gregorii I fuerat, ibidem ab ipso Honorio I reconditum fuisse fertur s. Anastasii martyris caput. Aliter Giorgi p. 49 sq. et Tomassetti p. 135 sq. Sed certum est, iam saec. VII monasterium s. Anastasii apud Aquas Salvias, a monachis graecis habitatum, exstitisse. Temporibus Hadriani I per incuriam monachorum igne consumptum, ab eodem pontifice „a flammiferis ruinis noviter erutum et in meliorem statum restauratum fuit“ (Lib. pontif. ed. Duchesne I 512). Ditarunt Leo III (l. c. II 11. 22), Gregorius IV (l. c. II 79), Leo IV (l. c. II 109), Benedictus III (l. c. II 145) et Nicolaus I (l. c. II 158). Desertum temporibus Gregorii VII, qui monasterium basilicae s. Pauli concessit (Eccl. s. Pauli n. 16), monachis destitutum fuisse videtur usque ad saec. XII. Quod circiter a. 1140 Innocentius II s. Bernardo abbati Claraevallensi donavit, qui ibi congregationem monachorum Cisterciensium et primum constituit abbatem Petrum Bernardum Pisanum, postea Romanum pontificem nomine Eugenii III (cf. Janauschek Orig. Cisterc. p. 62 n. 151). Inde ab a. 1419 rectum fuit ab abbatibus commendatariis, inter quos Antonius card. Barberini peculiari memoria dignus. Saec. XVII et XVIII floruit in monasterio religio Cisterciensis sub abbatibus ex congregatione s. Bernardi de Tuscia, quorum notissimus ille Ferdinandus Ughelli, Italiae sacrae auctor bene meritus, ab a. 1638 ad a. 1670. Suppressum a. 1812, a Leone XII a. 1826 fratribus ordinis Minorum s. Francisci de Observantia, a Pio IX a. 1868 ordini monachorum Cisterciensium reformatorum de Trappa conceditur.

Archivum adservatum fuisse videtur usque ad saec. XVII in ipso monasterio. Sed Antonius card. Barberini abbas commendatarius antiquioris aetatis chartas transportari iussit in familiae suae tabularium, ex quo transierunt, Fel. Contelorio impetrante, ad archivum Vaticanum, ubi hodie custodiuntur in castri s. Angeli archivi Arm. XV et XVI (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 550). Bullarum apographa quaedam etiam inveniuntur Senis in archivo reipublicae, cui Angelus abbas commendatarius Trium fontium a. 1452 per emphyteusim concessit oppida in maritima Etruriae tunc agri Senensis, quae ex Caroli M. donatione iuris monasterii exsistebant; cf. Bullettino Senese VI (1899) 8. De lite inde inter rempublicam Senensium et monasterium s. Anastasii exorta cf. quae narrat B. Malavolti Hist. di Siena lib. 4 p. 3 (= Torrigio Le sacre grotte Vaticane [2. 3] p. 428). Quae remanserunt in tabulario monasterii monumenta, vidit

etiamtum Ughellus († 1670), postea perierunt. Alia exstant Romae in archivo tum familiae Sforza-Cesarini (sed cf. seriem membranarum ed. ab E. Celani in Arch. della Soc. Rom. XV (1892) 229 sq.), tum Fiano (teste Giorgi p. 57 not. 1) atque etiam in archivo Mattei (teste Galletti in cod. Vat. lat. 7951 p. I). Codex denique Parisiensis saec. XII (Bibl. nat. Nouv. acquis. fonds latin 1402), ex quo Loewenfeld vulgavit documenta nonnulla ad monasterium s. Anastasii spectantia (in Arch. della Soc. Rom. IV 399 sq.), haud dubio olim bibliothecae huius monasterii erat.

B = Cop. Roma Arch. Vat. Arm. XV c. X *[B¹]* et Arm. XV c. XVII *[B²]*.
B⁴ = Cop. Siena Arch. di stato (Riformagioni S. Anastasio).
C = Liber antiquus privilegiorum sive Iura mon. s. Anastasii (laudatur a Panvinio et a Massarello, cui codicem ostendit Thomas Lilius Bononiensis), etiamtum saec. XVII in archivo Barberiniano (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 550), nunc desideratur.
D = Chartularium s. Vincentii ad Aquas Salvias, s. XVI, cod. Vat. lat. 5844, fortasse apographum cod. *C*; cf. Giorgi p. 57 sq.; PflugkH. Iter p. 128; Gött. Nachr. 1903 p. 14.
E = (Ughelli) Privilegia coenobii Trium Fontium, s. XVII, cod. Vat. Barb. 3232 (XL 29). Est apographum cod. *D*. Adservabatur olim, teste cod. Vat. Barb. 1571 (XXVII 77) f. 14, in bibliotheca abbatiae s. Salvatoris de Septimo (Settimo), quae tunc prima erat congregationis Cisterciensis de Tuscia; cf. PflugkH. Iter p. 95; Gött. Nachr. 1903 p. 97.
F = Instrumenta varia, s. XVII, cod. Vat. Barb. 1571 (XXVII 77, olim 243); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 82.
G = Brevia summorum pontificum, s. XVII, cod. Vat. Barb. 2072 (XXX 145); cf. PflugkH. Iter p. 91; Gött. Nachr. 1903 p. 83.
H = (Ughelli) Privilegia pontificum et imperatorum, s. XVII, cod. Vat. Barb. 3214 (XL 11); cf. PflugkH. Iter p. 93; Fraikin in Annales de Saint-Louis-des-Français III (1898) p. 59 sq. 257 sq.
I = (Ughelli) Privilegia pontificum varia, s. XVII, cod. Vat. Barb. 3222 (XL 19); cf. PflugkH. Iter p. 93.
K = Istromenti e scritture diverse vol. I: Contratti, s. XVI—XVII, Roma Arch. Vat. Arm. XXXIV t. 53.
L = Fel. Contelori Cameralia vol. S, s. XVII, Roma Arch. Vat. Arm. XXXVII t. 17; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 122. 374.
M = Fel. Contelori Bullae et brevia Alexandri III, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VII t. 127.
N = Confaloneri Diversae scripturae vol. V, s. XVII, Roma Arch. Vat. Fondo Confaloneri; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 391.
O = De ecclesiis Urbis vol. I, s. XVII, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. VI t. 29; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 384.
P = O. Panvinii Schedae, s. XVI, Roma Arch. Vat. Misc. Arm. XI t. 34 *[P¹]* et Arm. XV t. 128 *[P²]*; cf. Gött. Nachr. 1901 p. 2 sq.
Q = A. Massarelli Miscellanea vol. I, s. XVI, San Severino Bibl. comunale; cf. Gött. Nachr. 1898 p. 505 sq.
R = G. Terribilini Schede riguardanti le chiese di Roma vol. II, s. XVIII, Roma Bibl. Casanat. 2178 (XX XI 2); cf. Gött. Nachr. 1903 p. 120.

Excerpta et notitiae ex archivo s. Anastasii inveniuntur in: Inventario delle scritture spettanti alla Abbadia di Tre Fontane, s. XVII, Roma Bibl. Vat. Arch. Barberini (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 550); I. Laderchi Memorie

estratte dall' archivio del ven. monastero di SS. Vincenzo e Anastasio ad Aquas Salvias, s. XVIII, Roma Bibl. Vallicell. G 100 (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 134); P. L. Galletti Miscellanea vol. XXX f. 1 sq.: Estratto di pergamene esistenti nell'archivio di casa Mattei, s. XVIII, cod. Vat. lat. 7951 p. I (cf. Gött. Nachr. 1903 p. 24).

†1 *(805)*

Leo III et Carolus M. imp. concedunt b. Anastasio eiusque monasterio ad Aquam Salviam civitatem Ansidonia aliasque possessiones et iura. — Ac die. Actum etc. a. d. inc. 805, ind. 13, Leonis III a. 10 et Caroli imp. a. 5. Ego Leo etc. Ego Carolus etc. Subscr. 3 episcopi et 2 duces. Ego Anastasius scrin. S. R. E. etc. complevi et absolvi.

Tabula aenea, olim in sacrario mon. s. Anastasii iuxta altare, periit; cuius fragmenta vidit ipse Torrigius a. 1630 „nel muro sotto il portico, ma in gran parte consummata dal tempo" et male exemplavit. Ex qua tabula descripserunt B a. 1369 mai. 25 (transumptum Iacobi ep. Nazarotan.) [= B^1 *a. 1635 sept. 4.* B^1 *s. XVIII. H f. 106'. I f. 1. K f. 1. L p. 28. N. O f. 48 Exc.]; [*B^2 *a. 1369 iun. 27 (transumptum Iacobi ep. Aretin.) periit] = [C f. 32] = D f. 47. F f. 14.* P^2 *f. 123' Exc. Q f. 11 Exc.;* B^3 *a. 1394 dec. 27 (transumptum Francisci ep. Nolani).* B^4 *s. XV. G f. 21 Fragm. — Edd. Torrigio Le sacre grotte Vaticane* [2. 3] *p. 239 = G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 229. Ughelli* [1] *I 65;* [2] *I 50 ex* B^2 *= Dumont Corps diplomatique des traités I 3, = Migne XCVII 1031 n. 22, = Monbet* [1] *p. 89 n. 1. Margarini Bull. Cas. II 20 n. 25 ex arch. = Bull. Rom. ed. Cocquelines I 161 n. 3 = Bull. Rom. ed. Taur. I 258 n. 3. — Regg. Pagi Critica ad Baronium ad a. 801. Beretta De tab. chorogr. in Muratori Scr. X App. p. CCVII. Muratori Antiq. II 226; III 10. Maroni Comment. de eccl. Ostien. et Velitern. p. 15. Böhmer Reg. Kar. 165. Sickel Acta Carol. II 391. Mühlbacher Reg. Kar.* [1] *402;* [2] *409. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. XIX (1896) 140 n. 10. 35. Calisse in Bullett. Senese III (1896) 178. PflugkH. Iter p. 176 n. 38. J. CCCXXVIII. JE. † 2513.*

Spurium, ut iam demonstraverunt Muratori, Maroni, Sickel, Mühlbacher aliique. Sed exstabat iam saec. XII (laud. in n. 11) eiusque textus repetitur in n. 11. 15 et 16.

**2* *(1140)*

Innocentius II committit s. Bernardo ac eius Cisterciensibus hoc monasterium a sese restauratum.

Tabula in fronte porticus ecclesiae, sed inscriptio recens est (edd. Galletti Inscr. Rom. I 36 n. 45. Forcella XII 321 n. 444. Monbet [1] *p. 43). — Laud. in Gosvini abbatis epistola ad Anastasium IV (ed. Loewenfeld p. 403 n. 2):* ut domum ipsam secundum domini Innocentii donationem et domini Eugenii confirmationem Claraevallis ecclesiae et ordini nostro .. confirmetis. *Conf. Gherardini Badia di S. Galgano, s. XVIII, Volterra Bibl. Guarnacci cod. 107 (5880) ad a. 1140:* Innocentius II, amotis Benedictini ordinis monachis, congregationi Cisterciensium celeberrimum coenobium ss. Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias obtulit. *Cf. etiam S. Bernardi Vitam auct. Ernaldo c. 7. — Reg. Tomassetti p. 142 n. 19. JL. —*

3 *(1153)*

[Eugenius III] episcopis et abbatibus apud Cystercium congregatis: rogat, ut rigorem ordinis (Cisterciensis) in commutandis possessionibus ecclesiae s. Anastasii temperent et castrum quoddam et alias quasdam possessiones ad eius ius antiquitus pertinentes retineri permittant. — Quod ad clarificandas.

Exstat in cod. Paris. s. XII f. 1 (Nouv. acquis. fonds latin 1402). — Ed. Loewenfeld in Arch. della Soc. Rom. IV (1881) 400 n. 1. — Regg. Tomassetti p. 143 n. 22. JL. 9604.

Hanc epistolam una cum Eugenii III litteris ad G(osvinum) Cisterciensem et universos abbates apud Cistercium congregatos a. 1152 aug. 4 directis (JL. 9603) missam Loewenfeld l. c. opinatur, sed ad ultimos Eugenii III dies referendam esse ex Gosvini abbatis epistolis (Loewenfeld n. 2 et 3) colligitur. — Conf. etiam Hugonis episc. Hostien. epistolam ad Gosvinum abbatem Cisterciensem etc. (in s. Bernardi Opp. ed. Mabillon I 389 n. 440, ubi haec legimus: „Petitiones, quas latores praesentium pro domo s. Anastasii et pro domo Fossae novae et pro domo de Casa Marii vobis facient, benigne et efficaciter exaudiatis; alioquin sciatis quod inde magnum sentitur scandalum".

**4* *(1145—53)*

Eugenius III concedit privilegium protectionis, statuens, ut mon. b. Anastasii perpetuis temporibus caput abbatiae consistat et fratres illic in hieme, in aestivo autem tempore in oppido Nemo *(Nemi)* commorentur, et confirmat possessiones, nominatim locum s. Donati.

Laud. in n. 11. 15. 16. — Reg. JL. —.

**5* *(1153)*

Anastasius IV conventui abbatum ord. Cisterc. in capitulo congregato scribit pro fratribus s. Anastasii *(ut n. 3)*.

Laud. in Gosvini abb. epistola ad Anastasium IV (ed. Loewenfeld l. c. p. 403 n. 2). — Reg. JL. 9798.

**6* *(1153—54)*

Anastasius IV concedit privilegium *ut n. 4*.

Laud. in n. 11. 15. 16. — Reg. Tomassetti p. 143 n. 23. JL. —.

cf. Libellum supplicem Gosvini abb. Cisterc. ad Anastasium IV (ed. Loewenfeld l. c. p. 403 n. 2): „Quocirca supplicamus V. B., ut domum ipsam secundum d. Innocentii donationem *(n. 2)* et d. Eugenii confirmationem *(n. 4)* Claraevallis ecclesiae et ordini nostro in his, quae ad animarum curam et disciplinam religionis pertinent, confirmetis . ."

**7* *(1153—54)*

In curia Anastasii IV causa inter Carantionem yconomum s. Anastasii ad Aquam Salviam et Caeciliam abbatissam s. Mariae in Tempulo agitur.

v. Mon. s. Mariae in Tempulo n. 2.

**8* *(1154—55)*

Hadrianus IV committit Mardoni protoscriniario, Filippo sacellario et [Gregorio] de Primicerio arcario causam eandem *(n. 7)*.

v. Mon. s. Mariae in Tempulo n. 3.

9 *1155 mart. 14*

Hadrianus IV confirmat sententiam a Mardone protoscriniario, Filippo sacellario et [Gregorio] de Primicerio arcario a. 1155 feb. 11 prolatam *(n. 8)* et evacuat appellationem a Carantione yconomo s. Anastasii factam.

v. Mon. s. Mariae in Tempulo n. 4.

**10* *(1154—59)*

Hadrianus IV concedit privilegium confirmationis.

Laud. in n. 15. 16. — Reg. JL. —.

11 *Palestrina 1161 iul. 10*

Alexander III Baldinoni abbati etc.: mon. s. Anastasii sub apost. protectione suscipit, statuens ad exemplar Eugenii III *(n. 4)* et Anastasii IV *(n. 6)*, ut perpetuis temporibus caput abbatiae consistat et fratres illic in hieme, in aestivo vero tempore in oppido Nemo commorentur, et confirmat possessiones propriis expressas vocabulis, inter quas totam possessionem Tusciae, sicut per antiquum privilegium Caroli imp. *(n. 1)* designatur. — Religiosis votis. Ego Alexander etc. Subscr. 12 card. Dat. Praenest. p. m. Hermanni S. R. E. subdiac. et not., 6 id. iul., ind. 8, inc. d. a. 1161, pont. v. d. Alexandri pp. III a. 2.

[C f. 5] = D f. 1 = E f. 1. H f. 108'. M ex C et D. P¹ f. 32 Exc. Q f. 29' Exc. — Edd. Gött. Nachr. 1903 p. 34 n. 3 ex D. — Regg. Giorgi p. 59. Tomassetti p. 143 n. 24. PflugkH. Iter p. 263 n. 565. JL. 10670.

**12* *(1179—81)*

Alexander III committit Theodino Portuen. ep. et Matthaeo Andegaven. presb. card. tit. s. Marcelli causam inter Paulum yconomum s. Anastasii et Petrum yconomum eccl. s. Mariae in Aquiro super possessione cuiusdam costae montis q. d. Genzano et canapinae et lapicidinarum ibidem et super demolitione turris aedificatae supra ipsum montem.

Laud. in Persici Beneventani iudicis sententia (quae inserta est n. 15). — Reg. JL. —.

**13* *(1179—81)*

In praesentia Alexandri III et fratrum suorum sententia a Persico iudice Beneventano de mandato Alexandri III *(n. 12)* lata promulgatur.

Laud. in n. 15. 16. — Reg. JL. —.

**14* *(1168—81)*

Alexander III decernit irritam esse compositionem, quam quidam ex monasterio s. Anastasii fervente schismate cum schismaticis in ecclesia s. Pauli fecerunt, et quaecumque scripta damnatae memoriae Guidonis Cremensis temporibus per manum publicam redacta contra libertatem monasterii sunt.

Laud. in n. 15. 16. — Reg. JL. —.

15 *Velletri 1183 april. 2(?)*

Lucius III Guidoni abbati etc.: mon. s. Anastasii ad exemplar Eugenii III *(n. 4)*, Anastasii IV *(n. 6)*, Hadriani IV *(n. 10)* et Alexandri III *(n. 11)* sub apost. protectione suscipit, confirmat statutum Anastasii IV *(n. 6)* et possessiones propriis expressas vocabulis, nominatim locum s. Donati, sicut eum Eugenius III *(n. 4)* donavit et Anastasius IV *(n. 6)*, Hadrianus IV *(n. 10)* et Alexander III *(n. 11)* confirmarunt, possessiones Tusciae, quas Leo III et Carolus imp. *(n. 1)* donarunt, statutum Alexandri III *(n. 14)* et sententiam Persici iudicis *(n. 12. 13)*. — Religiosam vitam eligentibus. Ego Lucius etc. Subscr. 17 card. Dat. Velletr. p. m. Hugonis S. R. E. not., 6 non. april., ind. 1, inc. d. a. 1183, pont. v. d. Lucii pp. III a. 2.

3 B⁴ s. XV et XVI. [C f. 7] = L p. 34. P¹ f. 32' Exc. Q f. 35' Exc. (6 kal. april.). *R f. 75. — Ed. Ratti p. 93 n. 1 (ex arch. Vat.; cf. p. 10). — Regg. Tomassetti p. 143 n. 26 ad april. 5. J. 9543 ad april. 1. JL. 14867.*

16 *Roma S. Pietro 1191 iul. 6*
Celestinus III Berardo abbati etc.: repetit Lucii III *(n. 15)* privilegium. — Religiosam vitam eligentibus. Ego Celestinus etc. Subscr. 26 card. Dat. Romae ap. s. Petrum p. m. Egidii s. Nicolai in carcere Tulliano diac. card., 2 non. iul., ind. 9, inc. d. a. 1191, pont. v. d. Celestini pp. III a. 1.

B[3] a. 1394 dec. 21. L p. 42. — Edd. Ratti p. 96 n. 2 ex arch. Vat. — Regg. J. 10309. JL. 16730.

Ecclesia s. Petri in Campo Meruli in Via Portuensi.

A. Coppi in Dissert. dell' Accad. Rom. di archeol. VIII (1838) 56 sq. — A. Pellegrini Cenni istorici intorno ad una basilica di S. Pietro in Campo di Merlo (Roma 1860). — Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. XXIII (1900) 130 sq. — Armellini [1] p. 761; [2] p. 947.

Ecclesia obscurae originis. Disparuerat iam saec. XV.

**1* *(672—76)*
Adeodatus restaurat atque dedicat ecclesiam b. Petri in via Portuensi iuxta pontem Meruli.

Laud. in Vita Adeodati (Lib. pontif. ed. Duchesne I 346; Mommsen p. 190). — Reg. JE. —.

Ecclesia s. Pancratii et Monasterium s. Victoris et s. Bonifatii in Via Aurelia.

(San Pancrazio.)

Ugonio f. 317 sq. — Panciroli [1] p. 640 sq.; [2] p. 568 sq. — Martinelli p. 265. — Lubin p. 341. — Piazza p. 595 sq. — Paulinus a S. Bartholomaeo De basilica s. Pancratii disquisitio (Romae 1803). — Gio. Batt. Di S. Giuseppe Il cemeterio di Calepodio e la chiesa di S. Pancrazio (Perugia 1816). — Brevi e semplici notizie della basilica di S. Pancrazio fuori le mura di Roma (Roma 1838). — Nibby I 569 sq. — Forcella XI 373 sq. — Armellini [1] p. 766 sq.; [2] p. 951 sq. — Marucchi p. 493 sq.

S. Pancratii basilica, quae a Symmacho condita traditur (Lib. pontif. ed. Duchesne I 46. 262; Mommsen p. XI. 124), restaurata ab Honorio I (Duchesne I 110. 324; Mommsen p. 172) et ab Hadriano I (Duchesne I 508) atque decorata ab eodem Hadriano I (l. c. I 500. 504) et a Leone III (l. c. II 9. 11. 20), culta fuit primum a clericis, quibus eiectis, Gregorius I ibi monachos instituit. Hoc monasterium sub nomine s. Victoris apud s. Pancratium memoratur in Vita Hadriani I, qui illud etiam restauravit (l. c. I 508) et in Vita Leonis III, qui ditavit (l. c. II 23). Floruit sub regula s. Benedicti et recensebatur inter XX antiquas Urbis abbatias. Saec. XI occurrit sub nomine monasterii s. Victoris atque Pancratii (v. chartam a. 1018 feb. 18 ap. Schiaparelli in Arch. della Soc. Rom. XXIV 450 n. 8); in monumentis autem saec. XII memoratur sub titulo monasterii s. Pancratii Transtiberim. Saec. XIII, ut videtur, moniales Cisterciensis ordinis introductae fuerunt in hoc monasterium, quod accepit nomen s. Mariae et s. Pancratii de Urbe, ut legimus in bulla

Alexandri IV a. 1257 april. 2. Quas secuti sunt saec. XV fratres s. Clementis de Urbe ord. s. Ambrosii ad Nemus; postea Carmelitae discalceati. Ecclesia ipsa a Leone X in titulum presbyteralem erigitur.

Archivum a. 1849 in obsidione Urbis periit. Documenta quaedam affert Lubin p. 341, qui archivum s. Pancratii etiamtunc exsistens inspexit; plura exscripserunt monachi Benedictini congregationis s. Mauri de Gallia, quorum schedae hodie exstant in bibliotheca Parisiensi.

B = Ms. latin 11887 (résidu Saint-Germain-des-Prés) Paris Bibl. nat.

1 *(594 ian.—mart.)*

Gregorius I Mauro abbati: remotis presbyteris in ecclesia s. Pancratii negligenter ministrantibus, constituit monachorum congregationem in monasterio eidem cohaerenti ibique praevidit Maurum abbatem praeponendum, qui curam ecclesiae s. Pancratii modis omnibus habeat. — Ecclesiarum cura.

Reg. Greg. I lib. IV ep. 18. — Edd. Ugonio f. 321'. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. IV n. 18. Mansi IX 1168 n. 18. Migne LXXVII 687 n. 18. Mon. Germ. Epp. I 252. — Regg. J. 925. JE. 1290.

2 *(625—38)*

Honorius I basilicam b. Pancratii vetustate confectam a fundamentis noviter construit et corpus martyris . . loco proprio collocat.

Tabula marmorea in abside ecclesiae periit. [I. Grimaldi Instrumenta autentica translationum a. 1619 in cod. Vat. Barb. 2733 (XXXIV 50, olim 2376) f. 418']. — Edd. Baronius Ann. ad a. 638 c. 3 = Oldoinus ap. Ciaconium [4] I 441 = Piazza p. 600, = Marangoni Delle cose gentilesche e profane p. 409. Torrigio Le sacre grotte [2. 2] p. 595. Bosio Roma sotterranea p. 113. Martinelli p. 266. Ciampini Vet. mon. I 204. Mabillon Vet. Anal. [1] IV 490; [2] IV 359. Muratori Nov. thes. vet. inscr. IV 1886 n. 4. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 146 n. 2. De Rossi Inscr. chr. II[a] 24. 156 (ex cod. Einsidlen. aliisque) = Duchesne Lib. pontif. I 326 not. 16. Marucchi p. 494. — Reg. JE. —.

3 *Albano 1138 iun. 27*

Innocentius II Romano rectori mon. s. Pancratii etc.: rescindit locationem de possessionibus monasterii a Bertranno quondam incubatore ecclesiae s. Laurentii in Damaso et monasterii s. Pancratii tempore schismatis factam Petro Girardi habitatori Albanensis civitatis vel aliis concivibus eius in loco q. d. Lucilianum et Caselle et ad ius atque ditionem monasterii revocari praecipit; id ipsum de vineis aliisque possessionibus statuit. — Manifestum est. Ego Innocentius etc. Subscr. 7 card. Dat. Albani p. m. Aimerici S. R. E. diac. card. et canc., 5 kal. iul., ind. 1, inc. d. a. 1138, pont. v. d. Innocentii II a. 9.

B f. 22 n. 14. — Ed. Gött. Nachr. 1905 p. 334 n. 8. — Reg. JL. —.

4 *Anagni 1176 ian. 18*

Alexander III Amabili abbati s. Pancratii etc.: confirmat regulam b. Benedicti et possessiones propriis expressas vocabulis; statuit, ut monasterium nemini nisi summo pontifici debeat subiacere, et concedit ius recipiendi clericos et laicos et sepulturam liberam. — Religiosam vitam eligentibus. Ego Alexander etc. Subscr. 14 card. Dat. Anagniae p. m. G(ratiani) S. R. E. subdiac. et not., 15 kal. feb., ind. 9, inc. d. a. 1175, pont. v. d. Alexandri pp. III a. 17.

B f. 21 n. 12. — Ed. Gött. Nachr. 1905 p. 350 n. 22. — Reg. Lubin p. 341. JL. —.

Ecclesia s. Felicis in Via Aurelia.

(Chiesa dei due Felici.)

Quamquam in Libro pontificali haud affertur ecclesiae nomen, quam erexit Felix II, tamen coniectari licet, hanc fuisse conditoris nomine decoratam (cf. Duchesne Lib. pontif. I praef. p. CXXV et p. 158 not. 3; Armellini [1] p. 772; [2] p. 957).

**1* *(355—58)*

Felix II „fecit basilicam via Aurelia, cum presbyteri honore fungeretur, et in eadem ecclesia emit agrum circa locum, quod obtulit ecclesiae, quam fecit".

Laud. in Vita Felicis II (Lib. pontif. ed. Duchesne I 84. 211; Mommsen p. 80. 249). — Reg. JK. —.

URBS ROMA.

F. Papencordt Geschichte der Stadt Rom im Mittelalter, herausgegeben von C. Höfler (Paderborn 1857). — A. v. Reumont Geschichte der Stadt Rom I—III (Berlin 1867—70). — F. Gregorovius Geschichte der Stadt Rom im Mittelalter [1] I—VII (Stuttgart 1859—68); [2] I—VIII (1869—73); [3] (1875—82); [4] (1886—96); [5] (1903 sq.). — H. Grisar Analecta Romana I (Roma 1899). — H. Grisar Geschichte Roms und der Päpste im Mittelalter I (Freiburg i. Br. 1901). — (Girol. Amati) Bibliografia Romana I (Roma 1880). — Franc. Cerroti Bibliografia di Roma medievale e moderna, accresciuta a cura di E. Celani I (Roma 1893). — Emilio Calvi Bibliografia generale di Roma I: Bibliografia di Roma nel medio evo 476—1499 (Roma 1906).

Senatus populusque Romanus.

Paulus Manutius De senatu Romano (Venetiis 1581). — Giac. Gigli Compendio di consoli et senatori Romani fino al 1629 in cod. Vat. lat. 8255. — Franc. Gualdi e Cost. Gigli Memorie antiche dei senatori di Roma in codd. Vat. lat. 8256—87. — Fel. Contelori De praefecto Urbis (Romae 1631). — G. M. Crescimbeni Serie cronologica de' senatori di Roma in Stato di S. Maria in Cosmedin nel 1719. — Gio. Fr. Cecconi De senatoribus Urbis (Romae 1737). — B. Viscard Dissertazione istorico-cronologica de' senatori di Roma (Roma 1752). — Fr. C. G. Walch Commentarii de senatore Romano medii aevi (Ienae 1753). — Ed. Corsini Series praefectorum Urbis ab Urbe condita usque ad 1453 sive a Chr. n. 600 (Pisis 1763). — Mich. Conr. Curtius Commentarii de senatu Romano post tempora reipublicae liberae (Genevae 1769). — G. Cenni Del prefetto di Roma in Dissertazioni d' istoria ecclesiastica, pontificia e canonica I (In Pistoja 1778) 269 sq. — A. Vendettini Serie cronologica de' senatori di Roma illustrata con documenti (In Roma 1778). — A. Vendettini Del senato Romano. Opera postuma (In Roma 1782). — Franc. Cancellieri Memorie istoriche dei senatori di Roma in cod. Vat. lat. 9185. — Fr. A. Vitale Storia diplomatica de' senatori di Roma dalla decadenza dell'impero Romano fino a nostri tempi I (Roma 1791). — L. Pompili Olivieri Il senato Romano nelle sette epoche di svariato governo [1] (Roma 1840); [2] (Roma 1886). — G. La Farina Rischiarazioni e documenti sopra nove studi storici del secolo III [2] (Bastia 1857) p. 325 sq. — A. Coppi Discorso sul consiglio e senato di Roma in Atti dell' Accademia Tiberina (Roma 1848). — Girol. Amati Prolegomeni alla Bibliografia Romana I. —

C. Calisse I prefetti di Vico in Arch. della Soc. Rom. X (1887) 1 sq. 353 sq. — M. Armellini Il reggimento civile di Roma nel medio evo (Roma 1881). — P. Villari Il comune di Roma nel medioevo secondo le ultime ricerche in Nuova Antologia Ser. III t. VIII et IX (1887). — G. Paolucci L'origine dei comuni di Roma e di Milano (Palermo 1892). — A. Paravicini Saggio storico sulla prefettura urbana dal secolo X al secolo XIV (Roma 1900). — A. Paravicini Il senato Romano dal VI al XII secolo (Roma 1901). — E. Rodocanachi Les institutions communales de Rome sous la papauté (Paris 1901).

Arduam sane quaestionem de senatus Urbis historia in medii aevi saeculis, licet satis disputatam, denuo tractandam aliis relinquo. Documenta quae sequuntur priora ad senatum antiquum spectant, reliqua ad novum senatum in Capitolio a. 1142, ut credunt, a populo Romano contra papam institutum.

Archivum urbis Romae, quod vocant Capitolinum, quia adservatur in Capitolio, documenta senatus ante saec. XIII minime conservat. Quae ex saec. XII ibi custodiuntur, comites Anguillariae respiciunt (cf. G. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. V (1882) 90 sq.; G. Coleti l. c. VII (1884) 525 sq. et X (1887) 243 sq.; Gött. Nachr. 1901 p. 243).

1 *(492—96)*

Gelasius I edit tractatum adversus Andromachum senatorem ceterosque Romanos, qui Lupercalia secundum morem pristinum colenda constituebant. — Sedent quidam.

Edd. Mansi VIII 95 = Migne LIX 110. Thiel Epp. I 598. — Regg. J. 463. JK. 672.

2 *(530 sept.)*

Felix IV episcopis, presbyteris, diaconis vel cuncto clero, senatui et populo: declarat, hoc sibi aspirante Deo esse conpunctum, ut post suum discessum Bonifatius archidiaconus, episcopatus honore suscepto, Romanam gubernet ecclesiam.

v. S. R. E. cardinales n. 2. — „Contestationem senatus" de hac re Th. Mommsen in N. Archiv X (1885) 581 sq. interpretatus est.

3 *(602 sept.)*

Gregorius I civibus Romae: docet, quod de sabbato scriptum est, non secundum legis litteram, sed spiritualiter se tenere; corpus die dominico pro necessitate, non voluptatis causa, licere lavari. — Pervenit ad me.

Reg. Greg. I lib. XIII ep. 3. — Edd. S. Gregorii Opp. ed. Maur. II lib. XIII n. 1. Mansi X 341 n. 3. Migne LXXVII 1253 n. 1. Mon. Germ. Epp. II 367. — Regg. J. 1485. JE. 1867.

Aliud Gregorii I de ministris incontinentibus edictum, licet apocryphum, quod exstat in Gratiani Decr. I D. 81 c. 23 (J. † CCXLIV. JE. † 1939), solus Ivo (Decr. lib. VI c. 76) inscripsit: Gregorius civibus Romae.

**4* *(741—52)*

Zacharias statuit, omnibus inopibus et infirmis per universas regiones istius Romanae urbis constitutis alimentorum distribui elimosynam.

Laud. in Vita Zachariae (Lib. pontif. ed. Duchesne I 435). — Reg. JE. —.

5 *Gaeta (1118 mart.)*

Gelasius II clero et populo Romano: mandat, ut a Mauritio Bracharen. archiep. tamquam ab excommunicato, periuro, invasore et s. matris ecclesiae ac fidei catholicae constupratore se abstineant.

v. Clerus urbis Romae n. 21.

*6 *(1138—43)*

Innocentius II promittit, se advocatis et iudicibus Urbis 100 libras vel valens denariorum Papien. annis singulis soluturum esse.

Laud. in iuramento advocatorum Innocentio II praestito (ap. Albinum lib. XI c. 21 ed. Fabre-Duchesne II 127 et in Vita Innocentii II auct. Bosone edd. Baronius Ann. ad a. 1143 c. 11; Watterich Vitae pontif. II 178; Duchesne Lib. pontif. II 383). — Reg. JL. —.

In Vita Innocentii II sic res inscribitur: Hic beatus pontifex annuale beneficium, C videlicet librarum Papien. monetae, iudicibus et advocatis Romanae urbis de camera sua constituit.

*7 *(1144)*

Lucius II senatores, qui contra prohibitionem decessoris sui pp. Innocentii Capitolium conscendere et magistratum sibi usurpare praesumpserunt, et de Capitolio descendere et senatum abiurare cogit.

Laud. in Vita Lucii II auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 386). — Reg. JL. —.

Gregorovius [4] IV 463, Duchesne l. c. aliique hanc notitiam longissime a vero abesse putant, quum Lucius II Capitolium obsidens magnam acceperit calamitatem. Giesebrecht Geschichte der deutschen Kaiserzeit IV 223. 469 et W. Bernhardi Konrad III t. I 450 autem notitias de re inter se discordantes componere student.

*8 *1145 dec.*

Eugenius III pacem cum Romanis init, ut patriciatus dignitatem exfestucent et praefectum in pristinam dignitatem recipiant, senatores vero ex pontificis auctoritate teneant.

Ottonis Frisingen. Chron. lib. VIII c. 34. — Reg. JL. —.

cf. Vitam Eugenii III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 387: populum ipsum adeo districte coegit, quod eum pastorem proprium et animarum suarum episcopum recognosceret et ad concordiam et pacem eius cum omni devotione rediret.

9 *(1151?)*

Senatores Urbis Eugenio III promittunt, se ei fidelitatem iuraturos cum beneficio 500 librarum, regalia integre restituturos, pecuniam ablatam ecclesiis et regalibus et fortitudines omnes extra Urbem reddituros, munitiones s. Gregorii et turrim de Scalceis daturos esse.

Edd. Mon. Germ. Leg. II 88. Watterich Vitae pontif. II 312. Jaffé Bibl. rer. Germ. I 480 n. 347. Mon. Germ. Const. I 188 n. 134. — Reg. JL. —.

cf. Gregorovius [4] IV 486 not. 2. Alii hoc pactum ad a. 1149, alii ad a. 1151 referendum esse putant.

*10 *1155 mart.*

Hadrianus IV mandat, ut senatores super sacra evangelia iurent, quod Arnaldum haereticum et reliquos ipsius sectatores de tota urbe Romana et finibus eius sine mora expellant, nisi ad mandatum et oboedientiam ipsius redeant.

Laud. in Vita Hadriani IV auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 389). — Reg. JL. —.

**11* *(1165)*

Ad Iohannis presb. card. ss. Iohannis et Pauli et Alexandri III in Urbe vicarii commonitionem populus Romanus Alexandro III consuetam fidelitatem iurat et senatum iuxta voluntatem et arbitrium eius innovando constituit, ecclesiam quoque b. Petri et comitatum Sabinensem in manibus eiusdem vicarii reddit. Iohannes card. nuntios et litteras de revocando pontifice ad sedem b. Petri et Lateranense palatium ad Alexandrum III mittit, petens ab eo ex parte totius cleri et populi Romani ut revertatur.

Laud. in Vita Alexandri III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 412). — Reg. JL. —.

Fragmentum huius epistolae Iohannis card., quae sic incipit: „Ecclesiae namque principatum", exstat in Vita Alexandri III l. c.

**12* *(1165 in.)*

Alexander III, litteris Iohannis presb. card., ut ipse ad propriam sedem et populum specialem revertatur *(n. 11)*, receptis, praedicto vicario de suo reditu certum dat responsum.

Laud. in Vita Alexandri III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 412). — Reg. JL. —.

**13* *(1170 oct.)*

Alexander III populo Romano, qui contra pontificem valde indignatus est proponens, quod civitatem Tusculanam neque tueri debuerat neque recipere, respondet promittens, quod de ipso loco Romana civitas bonum assidue consequetur et nihil mali alterius exinde ei proveniet.

Laud. in Vita Alexandri III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 424). — Reg. JL. —.

**14* *(1172)*

Inter Alexandrum III et populum Romanum sponte convenit, ut pro urbis Romanae honore ac pace pontifex muros Tusculanae civitatis ad aestimatam mensuram usque ad inferiores partes arcis permittat dirui.

Laud. in Vita Alexandri III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 424). — Reg. JL. —.

**15* *(1178 in.)*

Inter Alexandri III legatos, Hubaldum ep. Ostien. et Iohannem tit. ss. Iohannis et Pauli atque Hugonem diac. s. Angeli card., et populum Romanum convenit, ut senatores fidelitatem et hominium papae faciant et b. Petri ecclesiam atque regalia libere in manibus et potestate eius restituant, pacem quoque ac securitatem ei eiusque fratribus ac rebus eorum inviolabiliter observent.

Laud. in Vita Alexandri III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 446). — Reg. JL. —.

16 *(1178)*

Alexander III C(ristiano) Maguntino archiep.: mandat, quatenus universa bona Romanorum, ab eius hominibus ausu temerario ablata, faciat restitui et

confestim a loco discedat, sicut ei nobiles viri R. de Bellomonte et socii eius proponent. — Non credidimus.

Reg. Alexandri III ep. 43 (in cod. coll. Trinitat. Cantabrig. (R 9. 17) s. XII f. 122'). — Ed. Loewenfeld Epp. p. 159 n. 278. — Reg. JL. 13093.

**17* *(1183)*

Lucius III senatoribus mittit nuntios, ut civitas Tusculana a Romanorum manibus liberetur . . . .

Ann. Romani (edd. Mon. Germ. Scr. V 480; Watterich Vitae pontif. II 651; Lib. pontif. ed. Duchesne II 350). — Reg. JL. —.

18 *1188 mai. 31*

Concordia inter Clementem III et Romanos: Senatus populusque Romanus reddent pontifici senatum et Urbem ac monetam, praeter tertiam partem, ecclesiam b. Petri et episcopatus et alias ecclesias, regalia tam infra quam extra Urbem, praeter pontem Lucanum, et tenimenta intra et extra Tusculanum. — Actum 44 a. senatus, ind. 6, m. maii die ultimo.

Cencius Lib. censuum S. R. E. c. 84. — Edd. Baronius Ann. ad a. 1188 c. 23 = Muratori Scr. III[a] 588. B. Floravante Antiqui Romanorum pontificum denarii a Benedicto XI ad Paulum III (Romae 1738) p. 6. Muratori Antiq. III 785 = Vendettini Del senato p. 164 not., = Vitale I 63, = La Farina p. 344 n. 7, = Migne CCIV 1507. Watterich Vitae pontif. II 699. Theiner Cod. dipl. dom. temp. I 24 n. 32. Fabre-Duchesne I 373. — Regg. Moretti Ritus dandi p. 280. Coppi p. 19. JL. —.

cf. G. Tomassetti La pace di Roma (1188) in Rivista internazionale di scienze sociali 1896. — Iuramentum quod senatores Urbis Clementi III fecerunt, exstat in ordine Romano XII c. 59 (86) apud Cencium (ed. Fabre-Duchesne I 313).

19 *1191 april. 19*

Senatores almae Urbis, decreto amplissimi ordinis senatus, acclamatione populi Romani publice Capitolio consistentis, constituunt, ut (Celestinus III) pp. et Romana ecclesia teneant et habeant atque possideant omnia tenimenta Tusculani, sicut in privilegiis finis factae inter Romanam ecclesiam et Urbem apparet. — Actum 47 a. senatus, ind. 9, m. april. die 19.

Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 126. — Edd. Muratori Antiq. III 787 = Vendettini Del senato p. 179 not., = Vitale I 70, = La Farina p. 347 n. 8, = Watterich Vitae pontif. II 720 not. Amati p. 169 n. 14. Fabre-Duchesne I 404. — Reg. JL. —.

Hoc pacto nisus Celestinus III pluribus ecclesiis Urbis possessiones in tenimento Tusculani concessit, i. e. s. Crucis in Hierusalem (n. 7), s. Stephani in Coelio monte (n. 3), s. Mariae Novae (n. 14), ss. Sergii et Bachi (n. 1) et s. Mariae in Porticu (n. 7).

20 *1191 mai. 28*

Senatores almae Urbis, decreto amplissimi ordinis sacri senatus, constituunt, quatenus Romanae ecclesiae et (Celestino III) pp. nullatenus praeiudicet neque noceat per tempora, quod Celestinus de mera sua liberalitate et gratia ad praesens largitur senatoribus. — Actum a. 47 senatus, ind. 9, m. maii die 28.

Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 127. — Edd. Muratori Antiq. IV 35 = Vendettini Del senato p. 176 not., = Watterich Vitae pontif. II 720 not. Amati p. 168 n. 13. Fabre-Duchesne I 405. — Reg. JL. —.

21 *(1196)*
Celestinus III nobili viro Iohanni Petri Leonis almae Urbis ill. senatori et universo populo Romano: confirmat omnes indulgentias ecclesiae s. Adalberti concessas.

v. Eccl. ss. Adalberti et Paulini sive s. Bartholomaei in insula Lycaonia n. 3.

†*22* *(1196)*
Celestinus III Henrico imp.: deposcit, quatenus populo Romano famem patienti largitatis suae dextram aperiat. — Celestis altitudo.

Martène in cod. lat. 16992 f. 249 Paris Bibl. nat. — Ed. Loewenfeld Epp. p. 263 n. 421. — Reg. JL. † 17472.

Spurium, in schola compositum.

Civitas Leonina.

Civitatem illam, quam Leo III „erga ecclesiam b. Petri aedificare coeperat et multis iam in locis fundamenta posuerat", Leo IV auxilio Lotharii imperatoris perfecit, ut basilica b. Petri et habitatores circum, qui Porticani appellabantur, securi essent a Sarracenorum impetu et depraedatione. Cui nomen civitatis Leoninae imposuit. Opus a. 848 (praesulatus a. 2) sumpsit exordium et absolutum fuit a. 852 (praesulatus a. 6). De re cf. Vitam Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 123 sq.); P. Adinolfi La portica di S. Pietro ossia borgo nel età di mezzo (Roma 1859); Quarenghi Le mura di Roma (Roma 1880); Gregorovius [4] III 94 sq.; Ph. Lauer in Mélanges XIX 307 sq.

Unicum de re documentum, Calixti II privilegium (n. 4), adservatur inter chartas ecclesiae s. Mariae Transtiberim in canonicorum tabulario.

A = Orig. Roma Arch. capitolare di S. Maria in Trastevere.
B = Cop. ib.
C = Liber I instrumentorum capituli s. Mariae Transtyberim, s. XVI, ib.

**1* *(848)*
Leo IV Lothario augusto: indicat, quatenus per illius adiutorium atque consilium civitatem illam, quam praedecessor suus Leo pp. III erga ecclesiam b. Petri aedificare coeperat, desideratum opus ad effectum vellet perducere.

Laud. in Vita Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 123). — Regg. J. 1970. JE. 2598.

cf. Lotharii decretum a. 846 (N. Archiv XII (1887) 534 = Mon. Germ. Cap. II 65 n. 203; Spicil. Cas. I 334; cf. Mühlbacher Reg. Kar. [1] 1094; [2] 1124): Itaque decernimus et hoc apostolico per litteras nostras et missos mandamus, ut murus firmissimus circa ecclesiam b. Petri construatur.

**2* *852 iun. 27*
Leo IV iubet, ut secum episcopi pariter ac sacerdotes, immo levitae et universi ordines clericorum S. R. E. post laetanias et psalterium decantatum cum hymnis et canticis spiritualibus per totum murorum ambitum (novae civitatis Leoninae), nudis pedibus, cinerem portantes in capite, circumeant. Novum opus dedicat.

Laud. in Vita Leonis IV (Lib. pontif. ed. Duchesne II 124). — Regg. J. p. 232. JE. I p. 333.

cf. inscriptiones de re, quas edd. Torrigio Le sacre grotte [2, 3] p. 404. Muratori Antiq. II 461 et Dissertazioni sopra le antichità ital. (Roma 1757) I[b] 151 = Gregorovius [4] III 97 n. 6—7. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 323. Adinolfi La portica di S. Pietro p. 56. De Rossi Inscr. chr. II[a] 324 = Duchesne Lib. pontif. II 138 not. 49. Grisar Anal. Rom. I 97.

3 *Laterano 1123 mart. 27*

Calixtus II (in synodo Lateranensi) censet pravam illam Porticanorum consuetudinem removendam, ut Porticanorum habitatorum sine heredibus morientium bona contra morientis deliberationem minime pervadantur, ita tamen ut Porticani in R. E. oboedientia fideliter permaneant.

Acta concilii edd. Mansi XXI 281. 301. Mon. Germ. Leg. II 182 et Constit. I 574. — Regg. J. p. 543. JL. I p. 810.

cf. n. 4, ubi legimus haec: „Hanc tam pravam et detestabilem consuetudinem (i. e., ut si qui accolarum hominum sine filio morerentur, eorum bona omnia praefecti Urbis ministri eius usibus usurparent) dilectus filius noster Petrus praefectus Urbis primum in fratrum nostrorum episcoporum et cardinalium conventu et postea in generali quod celebravimus concilio penitus refutavit".

4 *Albano 1123 iul. 10*

Calixtus II Porticanis hominibus, Leonianae civitatis habitatoribus etc.: statuit, ut quicumque vel undecumque in hac civitate habitatores fuerint sive in domo sua sive in alia domo ad pensionem, bona eorum, quaecumque fuerint, in eorum exitu nulla rapacitate distrahantur, nullis praefecti ministris, nullis aut praefecti aut cuiusquam alieni usurpationibus vindicentur. — Sanctorum patrum decretis. Scr. p. m. Alexii scrin. reg. et not. s. pal. — Ego Calixtus etc. [Dat. Albae p. m. Aimerici S. R.] E. diac. card. et canc., 6 id. iul., ind. 1, inc. d. a. 1123, pont. aut. d. Calixti II pp. a. 5.

A. [B s. XVII. C f. 127']. — Edd. Moretti Ritus dandi p. 332 n. 1 = U. Robert Bullaire du pape Calixte II t. II 213 n. 410. — Regg. Contelori De praefecto c. 4 n. 43. C. Calisse I prefetti di Vico in Arch. della Soc. Rom. X (1887) 4 not. 3. JL. 7075 a.

Iohannopolis.

De Iohannopoli civitate, a Iohanne VIII iuxta basilicam b. Pauli aedificata, tacet historia. Sed circa eam habemus inscriptiones et basilicae documenta, in quibus castelli s. Pauli q. v. Iohannopolis mentio fit (cf. R. Lanciani Leopolis and Iohannopolis in the Esquiline, iune 1892, et G. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. XIX (1896) 126 sq.).

Inscriptiones de re edd. Torrigio Le sacre grotte [2, 3] p. 360. Muratori Antiq. II 463 et Dissertazioni sopra le antichità ital. (Roma 1757) I[b] 153 = Reumont II 1124, = Gregorovius [4] III 182. G. Marini ap. Mai Scr. vet. nova coll. V 329. De Rossi Inscr. chr. II[a] 326 n. 8. 8a.

Schola piscatorum stagni.

De artificum scholis Romae exsistentibus cf. L. M. Hartmann Urkunde einer römischen Gärtnergenossenschaft vom Jahre 1030 (Freiburg i. Br. 1892);

E. Rodocanachi Les corporations ouvrières à Rome depuis la chute de l'empire romain (Paris 1894); L. M. Hartmann in Zeitschrift für Social- und Wirthschaftsgeschichte III (1895) 109 sq.

Unum documentum, scilicet Paschalis II iudicatum (n. 1), habemus de schola piscatorum, cuius prior sive primicerius tunc Albericus filius Fusconis erat, qui dixit, se scholam stagni a curia obtinuisse.

1 *1115 nov. 24*

Coram Paschale II causa inter Anastasium abbatem mon. ss. Andreae et Gregorii et scholam piscatorum stagni de parte eiusdem stagni agitur.

v. Mon. ss. Andreae et Gregorii in Clivo Scauri n. 7.

Gens Crescentia.

(Stephania senatrix.)

De Crescentiorum genealogia et cuinam ex Romanis familiis Stephania illa senatrix adscribenda sit, viri docti valde inter se dissentiunt (cf. Höfler Die deutschen Päpste I 300 sq.; Wilmans Jahrbücher Ottos III p. 222 sq.; G. B. De Rossi in Bullett. di archeol. crist. Ser. I a. II (1864) 65 sq.; Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX (1886) 82 sq.; Gregorovius [4] III 345 sq. 363 sq.; Duchesne Lib. pontif. II 252 not. 2). Verisimile tamen videtur, Stephaniam sororem Iohannis XIII fuisse et uxorem Benedicti comitis Sabinensis ex gente Crescentia.

Iohannis XIII privilegium pro Stephania senatrice (n. 1) exstabat olim in monasterio s. Mariae in Monasterio (cf. supra p. 48). Praeterea in documentis Farfensibus pluries invenimus comites ex Crescentia stirpe, contendentes cum abbatibus Farfensis monasterii, scilicet ipsum Benedictum comitem super curte s. Gethulii coram Gregorio V, eius filium Crescentium super castro Buckiniano coram Benedicto VIII, filios Crescentii filii Octaviani super castro Tribuco coram Leone IX et Nicolao II. Quae omnia suo loco adducemus (sub Farfa).

1 *970 dec. 17*

Iohannes XIII Stephaniae senatrici eiusque filiis ac nepotibus: concedit civitatem Praenestinam cum omni publica datione et functione, sub censu annuo 10 aur. sol. — Quotiens illa. Scr. p. m. Stephani scrin. S. R. E., in mense nov. et ind. ss. 14. † Dat. 16 kal. ian. p. m. Widonis ep. et bibl. s. sed. apost., a. pont. d. n. ss. Iohannis XIII pp. 6, imp. v. d. impp. Ottonis maioris aug. 9, minoris v. filii eius 3, ind. ss. 14.

Albinus lib. X c. 63 (ex thomo charticinio bullato in mon. s. Mariae in Monasterio). Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 130 [alia apographa, quae omnia ex Cencio sumpta sunt, praeterimus]. — Edd. Muratori Antiq. III 235 = Migne CXXXV 982 n. 18. Cecconi Storia di Palestrina p. 227 n. 1. Petrini Mem. Prenestine p. 394 n. 4 (cf. p. 103 sq.). Marini Pap. dipl. p. 54 n. 32. Theiner Cod. dipl. dom. temp. I 6 n. 5. Fabre-Duchesne I 406. — Regg. Gregorovius [4] III 360 not. 1. J. 2870. JL. 3742.

cf. Latium, Palestrina.

*2 (965—72)

Iohannes XIII concedit nepoti suo Benedicto comiti comitatum Sabinensem.

Laud. ab Hugone abbate Farfen. in Exceptione relationum (Mon. Germ. Scr. XI 540; Balzani Il chron. Farf. in Fonti per la storia d' Italia XXXIII t. I 62). — Reg. JL. —.

Nobilis quidam Romanus ignotus.

„Antiquum privilegium a quodam factum papa cuidam nobili Romano de curte Salla, quod dat Buccinianum affines et latus ad ipsam curtem" laudant Hugo abbas Farfen. in Exceptione relationum (Mon. Germ. Scr. XI 541; Balzani Il chron. Farf. in Fonti per la storia d' Italia XXXIII t. I 66) et Gregorius de Catino in Chron. Farfen. (Balzani l. c. II 82). Nescimus et nomen pontificis et ipsius nobilis Romani, cui privilegium concessum est, ab Hugone abbate Farfensi saec. XI in., ut ait, acquisitum. — *Reg. JL.* —

Comites de Tusculano.

(Colonna.)

De Columnensium quoque genealogia magnae est concertationis res inter viros eruditos, quam accuratius examinandam aliis committimus (cf. A. Coppi Memorie Colonnesi ossia storia della famiglia Colonna (Roma 1855); G. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX (1886) 78 sq. et G. Digard La fin de la seigneurie de Tusculum in Mélanges Paul Fabre (Paris 1902) p. 293 sq.). — Conf. etiam documenta, quae adducemus sub „Tusculanum" et „Poli" (Latium).

Archivum familiae Colonna adhuc exstat, magna cum diligentia adservatum, Romae in aedibus Columnensium prope basilicam XII Apostolorum (cf. Gött. Nachr. 1901 p. 245; Röm. Quartalschrift XV (1901) 175; XVI (1902) 421). Quamquam hoc tabularium ingentem chartarum molem continet, documentorum, quae sequuntur, autographa ibi non inveniuntur, sed solum eorum textus ad nos pervenerunt cura Cencii camerarii in Libro censuum S. R. E. collecti. Duo vero autographa adservantur in archivo castri s. Angeli.

A = Roma Arch. Vat. Arm. XIII c. IV n. 6.
A[1] = ib. Arm. XIII c. VI n. 5.

1 1015 dec. 4

In Benedicti VIII praesentia et eius iussu Romanus consul et dux et omnium Romanorum senator refutat Hugoni abbati Farfensi omnem litem de duobus castellis q. v. Serranus et Pontianus.

v. Latium, Farfa. — Romanus, Benedicti VIII frater, postea Iohannes XIX.

*2 (1116)

Paschalis II concedit Ptolomaeo comiti Arichiam.

Laud. in Vita Paschalis II (Lib. pontif. ed. Duchesne II 303). — Reg. JL. —.
cf. Latium, Aricia.

3 *1140 mart. 14*

In praesentia Innocentii II iudicatum celebratur super controversia inter Riccardum abbatem mon. ss. Bonifatii et Alexii et Tholomaeum comitem de Tusculana circa insulam de Asturia.

v. Mon. ss. Bonifatii et Alexii in monte Aventino n. 4. — cf. Latium, Astorra.

4 *1140*

Monachi in coenobio s. Mariae de Criptaferrata constituti offerunt Innocentio II libellum querulum contra Phtolomaeum comitem.

v. Latium, Grottaferrata.

5 *Piombinara 1151 dec. 10*

Odo de Columpna, consentiente fratre suo Carsidonio, concedit Bernardo card. s. Clementis, mandato Eugenii III, ex contractu permutationis medietatem totius Tusculanae civitatis et arcis, Montem Porculi, ius quod habet in castro Montis Fortini. Contra recipit a Bernardo card. totum castrum Trebani et 110 libras den. Papien. et 140 libras den. Lucen. — Actum prope castrum Fluminariae in eccl. s. Mariae. Scr. a Iohanne not. Signin. d. papae scrin.

Albinus lib. XI c. 7. Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 92. — Edd. Muratori Antiq. III 777. Mattei Memorie istoriche dell' antico Tuscolo p. 156 ad dec. 17. Coppi Mem. Colonnesi p. 41 ad dec. 15. Theiner Cod. dipl. dom. temp. I 14 n. 18. Fabre-Duchesne I 382. — Regg. Cappelletti VI 378 n. 2. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX 92. JL. 9509 ad 1150—52.

cf. Oddonis Fraiapanis chartam a. 1152 dec. 29 de eadem re (v. Gens Fraiapana n. 2).

*6 *(1155 iul. 9)*

Hadrianus IV concedit et in feudum dat Ionathae filio quondam Tholomaei de Tusculana totam partem civitatis Tusculanae cunctis diebus vitae eius.

Laud. in n. 7. — Reg. JL. —.

cf. Latium, Tusculanum.

7 *1155 iul. 9*

Ionathas filius quondam Tholomaei de Tusculana iurat fidelitatem Hadriano IV eiusque successoribus et in tenimentum eius mittit roccam Montis Fortini et roccam q. app. Faiola. — Scr. a. Iohanne S. R. E. scrin. rogato ab Hadriano IV et Ionatha.

Albinus lib. XI c. 51. Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 119. — Edd. Zazzera Della nobiltà dell' Italia p. II. Mattei Mem. istor. dell' antico Tuscolo p. 162. Theiner Cod. dipl. dom. temp. I 16 n. 20. Fabre-Duchesne I 399. — Regg. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX 94. JL. II p. 112.

8 *1170 aug. 8*

Rayno filius quondam Tholomaei de Tusculano, in praesentia Hubaldi Hostien., Bernardi Portuen. epp., Hubaldi tit. s. Crucis, Iohannis tit. ss. Iohannis et Pauli, Wilelmi tit. s. Petri ad Vincula, Alberti tit. s. Laurentii in Lucina, Bosonis tit. s. Pudentianae, Petri tit. s. Laurentii in Damaso, Iohannis tit. s. Marci, Teodini tit. s. Vitalis presb., Iacinthi s. Mariae in Cosmidyn, Ardicionis s. Teodori, Cencii s. Adriani, Hugonis s. Eustachii, Vitelli ss. Sergii et Bachi, Petri s. Mariae in Aquiro diac. card., renuntiat

Alexandro III et S. R. E. civitatem Tusculanam cum arce etc. — Scr. ab Achille scrin. S. R. E.

A. [Vita Alexandri III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 422; cf. Watterich Vitae pontif. II 415; Theiner Cod. dipl. dom. temp. I 20 n. 28; Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX 103)]. — Reg. JL. II p. 238.

cf. Latium, Tusculanum. — Eiusdem Rainonis concessionis a. 1168 mai. 19 de bonis suis factae exstat adhuc chartula in archivi castri s. Angeli Arm. XIII c. IV n. 7 (Reg. Pertz in Archiv VII 23). — Iste Achilles cancellariae pontificiae scriptor erat eiusque manus saepius occurrit in privilegiis inde ab Eugenio III.

9 *1174 ian. 6*

Raino de Tusculano, filius Tholomaei: confitetur, se recepisse ab Alexandro III 200 libras Provenien., pro quibus ei dat pignori castrum Algidum, et promittit Manfredo presb. card. tit. s. Caeciliae et Oddoni diac. card. s. Nicolai de carcere Tulliano poenam 200 libr. Provenien.

Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 128. — Edd. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX 423 not. 4. Fabre-Duchesne I 405. — Reg. JL. —.

10 *1179 oct. 11*

Alexander III de propria voluntate et consensu cardinalium Ubaldi Hostien., Teodini Portuen. epp., Iohannis presb. card. ss. Iohannis et Pauli, Alberti presb. card. et canc., Matthaei presb. card. s. Marcelli, Gratiani diac. card. s. Cosmae, permutat cum nobili viro Rainone de Tusculano castrum Normae cum arce et Viculum. Raino contra dat castrum Lariani cum arce. — Scr. ab Ildicio Anagnino iudice et scrin.

A[1]. [Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 125]. — Edd. Muratori Antiq. I 141. Studi e doc. VII 323 n. 29 ex A[1]. Fabre-Duchesne I 404. — Regg. Pertz in Archiv VII 24. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX 424. J. 8742a. JL. 13474.

cf. Tomassetti in Studi e doc. VIII 227 sq.

**11* *(1159—81)*

Alexander III Oddoni de Columpna et R. de Pluminaria balivo eius et consortibus castri de Porciano: mandat, ut sint reditu consueto vel parte, quae illis competierit, in 12 libris contenti; alias vero molestias vel gravamina hominibus de Porciano nullatenus irrogent.

Laud. in Innocentii IV rescripto a. 1244 april. 29: Reg. Vat. t. 21 f. 101' n. 648. — Reg. Berger Les reg. d'Innocent IV t. I 111 n. 649. JL. —.

**12* *(1181—85)*

Lucius III confirmat conventionem inter homines de Porciano et Columpnenses.

Laud. ut n. 11. — Reg. JL. —.

**13* *(1187—91)*

Clemens III confirmat eandem conventionem *(n. 12).*

Laud. ut n. 11. — Reg. JL. —.

Gens Tebaldia.

Stephanus de Tebaldo, de quo documenta quae sequuntur, occurrit inter nobiles Romanos, qui Gelasium II a Fraiapanibus captum liberarunt (Lib. pontif. ed. Duchesne II 313); invenitur quoque inter Romanos, qui

a. 1130 mai. 18 pro Anacleto II ad Lotharium regem scripserunt (Baronius Ann. ad a. 1130 c. 24), et inter testes in instrumento locationis de Radecofano a. 1153 mai. 29 apud Cencium c. 91 (Muratori Antiq. III 793; Fabre-Duchesne I 380), denique in actis de Victoris IV electione (Mon. Germ. Constit. I 263. 267). Cf. etiam B. Capogrossi-Guarna Notizie storiche della famiglia Tebaldi (Roma 1890).

Documenta, quae ad hanc nobilissimam gentem spectant, ex archivo s. Pauli de Urbe sumpsimus.

1 *(1099—1118)*
Ante praesentiam Paschalis II Cencius et Stephanus filii Theobaldi Cencii de Stephano reddunt in manum Paschalis pp. b. Paulo omnia illa castella, quae Theobaldus per vim ei abstulerat, scilicet castellum q. v. Flaianum *(Fiano)*, castrum q. v. Baccariciae *(Vaccareccia)*, castrum q. v. Liprinianum *(Leprignano)*, ambas civitaculas, scilicet civitatem de Colonis et civitatem Strictilianam, in territorio Collinensi.

v. Eccl. s. Pauli extra muros n. 17.

2 *(1099—1118)*
Praecepto Paschalis II, eo in curia Lateranensi praesente et laudante, Anastasius presb. et monachus et prior mon. s. Pauli locat Cencio et Stephano filiis Theobaldi Cencii eadem castra *(n. 1)*.

v. Eccl. s. Pauli extra muros n. 18.

3 *Laterano (1139 april. 3)*
Praesidente Innocentio II in concilio Lateranensi, Azo abbas mon. s. Pauli querimoniam facit contra Stephanum Theobaldi et Theobaldum et Petrum nepotes eius de castro Baccarice et de Castello novo aliisque castris.

v. Eccl. s. Pauli extra muros n. 20.

Gens Petri Leonis.

(Pierleoni.)

De hac celeberrima familia, quae ex Iudaeorum gente orta, saec. XI et XII inter nobiliores Urbis domos quasi principatum obtinuit, cf. Franc. Zazzera Della nobiltà dell' Italia p. II (In Milano 1621) et P. Fedele Le famiglie di Anacleto II e di Gelasio II in Arch. della Soc. Rom. XXVII (1904) 399 sq.

Documenta huius gentis, quando aut dispersa fuerint aut perierint, nescimus. Unum Rogerii diploma purpureum, a. 1134 Iohanni Petri Leonis eiusque filiis et nepotibus concessum, inter chartas Barberinianas nuper inveni (ed. Arch. della Soc. Rom. XXIV (1901) 253 sq.).

Ad hanc gentem spectare videtur notitia, quae invenitur apud Albinum et Cencium (ed. Fabre-Duchesne I 7; II 109):

„Illi qui tenent [Quicumque tenebant] turrim [quae est] in capite pontis Iudaeorum, IIII denarios Papienses [secundum antiquitatem I marabotinum].“

*1 (1138—43)

Innocentius II delegat Leonem Petri Leonis et Petrum filium eius praesides civitatis Sutrinae.

Laud. in charta Caccialupi Sutrinae civitatis iudicis a. 1142 ian. (ed. Mittarelli Ann. Camald. III App. p. 396 n. 257). — Reg. JL. —.

cf. Latium, Sutri. — Mortuo Anacleto II, Innocentium II filios Petri Leonis immensa pecunia data ad suam partem attraxisse, Petrus Casinen. in Chron. narrat (Mon. Germ. Scr. VII 844); et ex s. Bernardi epistola (ed. Mabillon ep. 320) comperimus, a. 1138 mai. 29 filios Petri Leonis omnes simul humiliasse se ad pedes papae et factos esse homines eius ligios.

Gens Petri Latronis.

Primus Petrus Latronis ex gente, ut videtur, Corsorum, occurrit sub Gelasio II, quem Pisas fugientem comitatus est (Lib. pontif. ed. Duchesne II 315. 317). Innocentium II sollemniter in Urbem intrantem a. 1133 idem Petrus Latronis salutavit (l. c. II 382), quem in schismate Anacleti II fideliter Ecclesiae partes sustinuisse, ipse Innocentius II in privilegio suo a. 1140 oct. 27 clericis s. Stephani rotundi concesso laudavit. Pro pecunia, quam huic pontifici mutuaverat, castrum Saxi, Civitatem veterem, Gobitam et casale q. d. Vulgare in pignus et feudum recepit. Huius Petri Latronis filius, Petrus Latronis et ipse, invenitur sub Eugenio III, qui cum consensu Petri Latronis Nepesino monasterio Fallerensi quandam terram donavit (cf. Hadriani IV privilegium a. 1155 ian. 12 JL. 9978), et sub Hadriano IV inter testes in instrumento a. 1159 april. 7 (apud Cencium c. 114 ed. Fabre-Duchesne I 396), et a. 1167 strenuus defensor Civitatis veteris contra Rainaldum Friderici I cancellarium, exercitus imperialis ducem. Hic Petrus Latronis duos filios habuit, Petrum Latronis et Oddonem, circiter a. 1177 memoratos.

Praeter illa castra Saxi, Civitatis veteris, Gobitae et casalis Vulgare Petrus Latronis Caere quoque castrum ab ecclesia Romana tenuit, ut patet ex Albino et Cencio (ed. Fabre-Duchesne I 10; II 109):

„Petrus Latro II morabutinos pro castro Cere."

Sed privilegium de re desideratur.

Unici documenti, quod habemus, autographum exstat in archivo castri s. Angeli eiusque apographum in Cencii Lib. cens. S. R. E.

A = Orig. Roma Arch. Vat. Arm. XIII c. III n. 2.

*1 (1133—43)

Innocentius II concedit Petro Latronis privilegium, quo ei pro 200 libris den. Papien. in pignus et beneficium dat castrum Saxi, Civitatem veterem, Gobitam et casale q. d. Vulgare.

Laud. in n. 4. — Reg. JL. —.

*2 (1177—81)

Alexander III concedit Petro Latronis et Oddoni fratri eius, nepotibus Petri Latronis *(n. 1)*, ad instar Innocentii II *(n. 1)* privilegium, in quo eis pro

eisdem 200 libris den. Papien. dicta castra obligat, praeter Civitatem veterem, quam ipsi refutant pontifici.

Laud. in n. 4. — Reg. JL. —.

3 *(1177–81)*

Alexander III privilegio suo declarat, se a Petro Latronis et Oddone fratre eius 50 libras Provenien. pro debito recepisse.

Laud. in n. 4. — Reg. JL. —.

4 *1193 iul. 3*

Petrus Latro, filius quondam Petri Latronis *(n. 2. 3)*, et Iohannes Nicolai Mariae Iohannis, curator Oddonis filii quondam Oddonis Petri Latronis, refutant Cinthio s. Luciae in Silice diac. card. et d. pp. camerario, procuratori Celestini III in hac causa specialiter constituto, ad eius opus et utilitatem omnes illas 200 libras den. Papien., quas Innocentius II Petro Latronis illorum avo et proavo debuisse dinoscitur, et infringunt et cassant privilegia Innocentii II *(n. 1)* et Alexandri III *(n. 2. 3)*. — Chartula refutationis scr. a Iohanne Leonis S. R. E. scrin.

A. [Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 166]. — Edd. Muratori Antiq. V 843 = Migne CCVI 1272 n. 5. Fabre-Duchesne I 424. C. Calisse Storia di Civitavecchia (Firenze 1898) p. 132 not. 1. — Reg. JL. —.

Gens Fraiapana.

(Frangipani.)

De celeberrima gente Fraiapana sive Frangentiumpanem cf. O. Panvinii De gente Fregepania lib. 4 (ex cod. bibl. Angelicae 77 [A 7. 16] partem ed. E. Celani in Nuovo Arch. Veneto V (1893) 473 sq. [de aliis codd. Vat. Barb. 2481 (XXXIII 1, olim 1025) et bibl. Patavin. 263 cf. Perini O. Panvinio e le sue opere p. 193]; Franc. Zazzera Della famiglia Frangipani in Della nobiltà dell' Italia p. II; Bened. Pucci Genealogia degl' illustrissimi signori Frangipani Romani (In Venetia 1621).

Gens Fraiapana archivum proprium, ut sciam, in Urbe non possidet. Documenta antiqua, quae ad eam spectant, maxima ex parte ex Cencii Libro censuum S. R. E. hausimus. Nonnulla vero adservantur in archivo castri s. Angeli.

$A^{1.2}$ = Orig. Roma Arch. Vat. Arm. III c. III n. 1. 8.
$A^{3.4}$ = Orig. ib. Arm. XIII c. VI n. 6. 7.
A^{5} = Orig. ib. Arm. XIII c. VI n. 15.

1 *Roma (1145) ian. 31*

Lucius II nobilibus viris Oddoni et Cinthio Fraiapane fratribus: committit custodiam Circei. — Quia de omnibus. Dat. Romae 2 kal. feb.

Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 172. [Ex Cencio textum sumpserunt Panvinius, Monterenzi aliique]. — Edd. Zazzera. Pucci p. 50. Nerini De templo et coenobio ss. Bonifatii et Alexii p. 407 = C. Fea Dei diritti del principato sugli antichi edifizi publici (Roma 1806) p. 28. Fabre-Duchesne I 428. — Reg. JL. 8710.

Pro custodia Circei custodiam Circi maximi Romae intelligendam esse fere omnes affirmant (cf. Gregorovius [4] IV 461 not.). Iniuria quidem, quum de monte Circeo prope Terracinam reapse hic agatur (cf. Latium, Monte Circeo).

2 *1152 dec. 29*

Oddo Fraiapane profitetur, se recepisse a Bernardo card. s. Clementis, mandato Eugenii III solvente, 30 lib. den. Papien. pro omni iure pignoris Tusculanae civitatis, quam ab Oddone de Columpna intus et foris habebat. — Scr. a Iohanne Signino S. R. E. notario.

Albinus lib. XI c. 8. Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 93. — Edd. Zazzera. Pucci p. 51. Muratori Antiq. III 779. Mattei Mem. istor. dell' antico Tuscolo p. 159. Fabre-Duchesne I 383. — Reg. Tomassetti in Arch. della Soc. Rom. IX 93. JL. —.

cf. Latium, Tusculanum et supra Comites de Tusculano n. 5. — Cum consensu eiusdem Oddonis Frangentispanem Eugenium III Nepesino monasterio Fallerensi terram quandam donasse, Hadrianus IV in privilegio suo a. 1155 ian. 12 (JL. 9978) narrat.

*3 *(1145—53)*

Eugenius III obligat Cencio Fraiapani et O(ddoni) et C(encio) eius nepotibus castrum Nimphae pro 80 libris den. Lucen.

Laud. in Innocentii III bulla a. 1212 iun. 8 ad Iacobum consobrinum suum missa, qua castrum Nympharum ab heredibus Fraiapanum iam pridem recollectum (a. 1204 april. 20; cf. Cencii Lib. cens. S. R. E. c. 23, edd. Muratori Antiq. I 677 et Fabre-Duchesne I 256) eidem Iacobo concessit (Potthast Reg. 4526). Cf. etiam aliam chartulam refutationis a. 1217 mai. 13 ap. Cencium c. 26 (edd. Muratori Antiq. I 493; Fabre-Duchesne I 258) et instrumenta in archivi castri s. Angeli Arm. XIII c. VI n. 9—20. — Reg. JL. —.

cf. Latium, Ninfa.

*4 *(1154—59)*

Terracinenses coram Hadriano IV querelam contra Fraiapanes exponunt.

v. Latium, Terracina.

5 *1162 mai. 4*

Oddo Fraiapanis Dei gratia Romanorum consul pro se et pro Cencio fratre suo, consentiente Alexandro III, donat Ugoni priori s. Mariae Novae locum q. d. Molella pos. in terr. Cisternae.

v. Eccl. s. Mariae Novae n. 10.

*6 *(1166 sept.—1167 sept.)*

Alexander III obligat Cencio et Oddoni Fraiapane fratribus reditus Beneventanae civitatis (8 a. pont. sui).

Laud. in n. 13. — Reg. JL. —.

Alia eorundem Cencii et Oddonis conventio cum Rainone de Tusculano circa Terracinam et Tusculanum exstat in Arm. XI c. VII n. 36 (ed. Studi e doc. VII 324 n. 30 ad a. 1185; cf. G. Digard in Mélanges Paul Fabre (Paris 1902) p. 293 sq. ad a. 1170).

7 *1168 mart. 26 (?)*

Oddo Fr[aiapane Romanorum consul] spondet Gualterio Albanen. ep., Alexandri III procuratori, .. de 100 libris Provenien. — Scr. a Nicolao scrin. S. R. E.

A[1]. — Reg. JL. —.

*8 *(1159—76)*

Alexander III convenit cum Petro Fraiapane de solvendis 500 libris Provenien. ipsi Petro et Gratiano nepoti eius pro damnis propriis, quae ipsi pro ecclesia passi fuerant.

Laud. in n. 10, ubi legimus: sicut in instrumento d. papae bulla signato continebatur. — *Reg. JL. —.*

*9 *(1173—76)*

Alexander III concedit Iohanni, Petro et Leoni filiis quondam Cinthii Fraiapanis castrum Tiberiae.

Laud. in Alexandri III rescripto ad Aimonem abbatem Marmusolensem a. 1173—76 sept. 17 (JL. 12624). — Reg. JL. —.

cf. Latium, Tivera.

10 *1176 oct. 17*

Alexander III persolvit de 500 libris Provenien. 130 libras, quas pupillis filiis Petri Fraiapanis debet, creditrici et novercae eorum Mariae, sorori Landulfi de Ceccano, quondam uxori Petri. — Scr. ab Ildicio Anagnino iudice et scrin.

A^{5}. — Ed. Studi e doc. VII 318 n. 25 ex A^{5}. — Regg. Pertz in Archiv VII 24. JL. 12736 a.

**11* *(1178)*

Alexander III transactionem facit cum Leone Fraiapane et Eudochya uxore quondam Oddonis Fraiapanis.

Laud. in n. 12. — Reg. JL. —.

12 *1178 iun. 12*

Eudochya uxor quondam Oddonis Fraiapanis, tutrix Manuelis filii sui, renuntiat Alexandro III quicquid petere potuerit ex damnis tam infra Urbem quam extra praeter Ancaranum et Olibanum, pro eo quod recepit ad opus Manuelis 250 libras Provenien. supra tres partes redituum Beneventi. — Scr. a Cencio S. R. E. scrin.

A^{3}. — Ed. Studi e doc. VII 320 n. 27 ex A^{3}. — Reg. JL. —.

13 *1179 iun. 19*

Cencius Fraiapane refutat [Teodino] Portuen. ep. procuratorio nomine pro Alexandro III quicquid petiit de damnis sibi inlatis in Olibano, Ancarano, Piperno, Cisterna, Columpna, Cornaczano, Fusignano aliisque possessionibus et de reditu Beneventanae civitatis sibi suoque fratri b. m. Oddoni ab Alexandro III a. 1166—67 obligato *(n. 6)*. — Scr. a Cencio scrin. S. R. E.

A^{4}. — Reg. Pertz in Archiv VII 24. JL. —.

14 *1179 iun. 22*

Cencius Fraiapane promittit Alexandro III, quodsi heredes quondam Cencii Fraiapanis patrui sui et heredes Raynonis Fraiapanis ei litem vel molestiam intulerint de duabus partibus [de turri] q. d. Militia, se eum pro medietate illorum rationabiliter defensurum esse. — Scr. a Cencio S. R. E. scrin.

A^{3}. — Ed. Studi e doc. VII 322 n. 28 ex A^{3}. — Reg. Pertz in Archiv VII 24 ad 1176. JL. —.

15 *(1159—81)*

Alexander III nobilibus viris I. Fraiapanis, C. et L.: monet, quatenus balivis eorum, qui Terracinae morantur, districtione prohibeant, ne quemlibet clericum coram se trahere praesumant in causa, sed clericos ab episcopo suo conveniri et iudicari permittant. — Quanto circa Deum.

Coll. Paris. I c. 151. — Ed. E. Friedberg Die Canones-Sammlungen zwischen Gratian und Bernhard von Pavia (Leipzig 1897) p. 60. — Reg. JL. —.

*16 *(1159—81)*

Terracinenses coram Alexandro III querelas contra Fraiapanes exponunt.

v. Latium, Terracina.

*17 *Velletri (1184—85)*

In praesentia Gerardi vicarii Lucii III et Iacinti et Petri de Bono card. apud Velletras querela Terracinensium contra Fraiapanes agitur.

v. Latium, Terracina.

*18 *(1187—91)*

Terracinenses Clementi III gravamina contra Fraiapanes exponunt.

v. Latium, Terracina.

19 *1193 april. 14*

Ante praesentiam Petri Portuen. et s. Rufinae ep. Leo Fraiapane obligat Centio diac. card. s. Luciae in Silice et d. pp. camerario ad opus et utilitatem Celestini III eiusque successorum totam medietatem suam, mixtam cum alia medietate Manuelis fratris sui, videlicet totius roccae et castri Asturae, pro 150 libris Provenien. senatus. — Scr. a Iohanne Leonis S. R. E. scrin.

Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 165. — Edd. Zazzera. Pucci p. 54 ad 1194 april. 17. Muratori Antiq. III 799 = Nic. M. Nicolai in Dissert. dell' Accad. Rom. di archeol. III (1829) 40 n. 4. Fabre-Duchesne I 423. — Reg. JL. —.

cf. Latium, Astorra.

Gens Petri praefecti Urbis.

Praefectorum Urbis familia, origine obscura, occurrit saepius in documentis Romanis inde a saec. X (cf. Iac. Pananti Compendio di memorie antiche della nobilissima casa e famiglia de' Vico, ampliato da Franc. M. Capolupi, s. XVII, cod. Vat. Ottob. 2472 f. 634 sq.; Franc. Zazzera De la famiglia Castelli in Della nobiltà dell' Italia I (In Napoli 1615) 37 sq. II (In Milano 1621); C. Calisse I prefetti di Vico in Arch. della Soc. Rom. X (1887) 3 sq.). Quae, ut putat Calisse, postea nomen a castro q. d. Vicus accepit.

Documenta, quae sequuntur, Praefectorum castra in Tuscia respiciunt; itaque suo loco plura invenies.

1 *Viterbo 1158 iul. 17*

[Petrus] praefectus, Iohannes Praefecti, Octavianus germani fratres aliique refutant Hadriano IV de omni iure, quod eis contingit occasione guerrae, quam habuerunt cum populo Romano pro Romana ecclesia, pro 2 milibus marcarum arg., quarum 1000 marcas in praesentiarum recipiunt, pro reliquis vero 1000 marcis suscipiunt pignoris nomine totum ius, quod Romana ecclesia habet in civitate Castellana et in toto eius comitatu et Monte alto. Praeterea d. papa praefectum eiusque consortes ad reaedificandas domos suas in Urbe iuvabit, ita tamen ut nec expensas nec guerras huius rei causa facere teneatur. – Actum a. 1158, a. Hadriani IV pp. 4, m. iulio, ind. 6; Viterbi 16 kal. aug.

Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 167. — Edd. Zazzera. Muratori Antiq. IV 31. Theiner Cod. dipl. dom. temp. I 18 n. 25. Fabre-Duchesne I 425. — Regg. Calisse l. c. p. 427 n. 2. JL. 10423a.

cf. etiam instrumenta refutationis a. 1195 ap. Cencium c. 178—183 (ed. Fabre-Duchesne I 430—39), in quibus Hadriani IV privilegium de re laudatur.

2 *Narni (1158) aug. 29*

Hadrianus IV Petro Urbis praefecto, Iohanni et Octaviano fratribus eius aliisque: notum facit, se ab ipsis 30 marcas arg. ad pondus Romanum pro necessitatibus Ecclesiae mutuo recepisse; pro quibus ei obligat quicquid habet in castro de Casamala. — Praesentibus scriptis. Dat. Narniae 4 kal. sept.

Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 168. — Edd. Muratori Antiq. IV 33. Theiner Cod. dipl. dom. temp. I 19 n. 25. Fabre-Duchesne I 426. — Regg. Calisse l. c. p. 427 n. 1. JL. 10334a ad 1156—58.

Nobiles de s. Eustachio.

Huius familiae valde antiquae et nobilissimae, quae nomen duxit ab ecclesia s. Eustachii iuxta templum Agrippae, viri saepius occurrunt in documentis Romanis saec. XII (cf. Franc. Zazzera De la famiglia S. Eustachio in Della nobiltà dell' Italia p. II). Quorum et nobilitatem et fidelitatem erga Ecclesiam ipse Alexander III vehementer laudat (n. 1).

Unum Alexandri III rescriptum in pontificis huius regestis quae supersunt refertur.

1 *(1178)*

Alexander III (Christiano) Maguntino archiep.: mandat, quatenus cuidam de familia nobilium de s. Eustachio, ab eius hominibus inhoneste tractato et spoliato, ablata faciat restitui et illum, qui talia perpetravit, castiget. — — Fraternitatem tuam.

Reg. Alexandri III ep. 48 (in cod. coll. Trinit. Cantabrig. (R 9. 17) s. XII f. 123'). — Ed. Loewenfeld Epp. p. 161 n. 282. — Reg. JL. 13104.

Gens Malabranca.

Primum huius nominis virum invenimus inter testes instrumentorum a. 1158 iul. 17 et a. 1159 april. 7 apud Cencium (Muratori Antiq. IV 31. III 797; Fabre-Duchesne I 425. 396) et sub Alexandro III, qui ad ipsius Malabrancae filios Corradum, Gregorium et Petrum cives Romanos duo rescripta misit (n. 3. 4). Temporibus Honorii III occurrunt Corradi filii Malabranca et Stephanus, pater Iacobi, qui ab eodem pontifice 1000 libras se recepisse confessi sunt (a. 1221 aug. 29, ed. Studi e doc. VII 209 n. 21). A. 1223 mai. 20 iidem Malabranca et Iacobus vendiderunt Honorio III castrum Aricia (Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 203 ed. Fabre-Duchesne I 455). Conf. Latium, Aricia.

Documenta, quae exstant, adservantur in archivo castri s. Angeli.

$A^{1.2}$ = Orig. Roma Arch. Vat. Arm. III c. I n. 48. 49.
A^{3} = Orig. ib. Arm. III c. III n. 25.
B = Monterenzi Cameralia vol. F, s. XVII, ib. Arm. XXXVI t. 6; cf. Gött. Nachr. 1900 p. 122.

1 *Tusculano? (1171—72) aug. 18*
Alexander III Malebranche Romano civi: obligat Ariciam pro 100 libris Provenien. — Praesentibus litteris. Dat. Tuscul. (?) 15 kal. sept.

B f. 421. — Ed. Gött. Nachr. 1900 p. 176 n. 23 ex B (Dat. Lat.) *ad 1166. — Reg. JL. —.*

Non Laterani, sed potius Tusculani legendum esse puto (cf. F. Schneider in Quellen und Forschungen IX 8 not. 1).

2 *1175 nov. 26*
Malabranca Romanus renuntiat Alexandro III de 630 libris Provenien., quas illi credidit, 150 libras. — Scr. ab Ildicio iudice et scrin. (Anagnino).

A^{3}. — Ed. Studi e doc. VII 118 n. 8 ex A^{3}. — Reg. JL. —.

3 *Laterano (1178—79) mai. 18*
Alexander III Corrado, Gregorio et Petro, filiis quondam Malabranche Romanis civibus: obligat castrum Aritiae pro 100 lib. Provenien. — Praesentibus litteris. Dat. Lat. 15 kal. iun.

A^{2}. [B f. 421]. — Ed. Gött. Nachr. 1900 p. 184 n. 31 ex A^{2}. — Reg. JL. —.

4 *Laterano (1178—79) iun. 8*
Alexander III Corrado, Gregorio et Petro, filiis quondam Malabrancae: consilio Hubaldi Ostien. ep. et Alberti tit. s. Laurentii in Lucina, Iohannis tit. s. Marci, Hugonis tit. s. Clementis ac Laborantis s. Mariae in Porticu card., concedit in feudum castrum Ariciae cum omnibus iustitiis et consuetudinibus secundum consuetudinem Romanae ecclesiae. — Constantiam devotionis. Dat. Lat. 6 id. iun.

A^{1}. [B f. 421]. — Ed. Theiner Cod. dipl. dom. temp. I 24 n. 31 ex A^{1} (5 id. iun.). — *Regg. Pertz in Archiv VII 21 et J. 3489a ut bullam Alexandri II. JL. 13268 ad iun. 9.*

Romani cives singuli.

Documentorum quae sequuntur n. 1 et 2 ex Gregorii I registro sumpsimus, n. 3 ex registro Honorii I, ex quo Albinus, Deusdedit et Cencius transcripserunt. In eorum collectionibus inveniuntur multa ex antiquorum pontificum registris excerpta circa administrationem et locationem patrimonii S. R. E., quorum certe nonnulla ad cives quosdam Romanos missa fuerunt. Sed quum accuratior designatio personarum omnino desideretur, ita ut valde difficile sit inter eas Romanos cives distinguere, documenta, quae ad patrimonii S. R. E. in Latio administrationem spectant, sub hoc titulo proprio referre maluimus (v. Latium, Patrimonia S. R. E.).

Privilegium Alexandri II (n. 4) pro Alberico Cece, ex Lateranensium canonicorum tabulario, adservatur hodie Florentiae. Reliqua, ex archivo castri s. Angeli deprompta, negotia inter Cameram apostolicam et varios

Romanos cives respiciunt. Maxima eorum pars edita iam pridem est in Studi e documenti di storia e diritto dell' Accademia di conferenze storico-giuridiche a. VII (1886); quae nondum in lucem prodierunt, humanissimo viro L. Schiaparelli debemus.

A = Orig. Roma Arch. Vaticano.
A[1] = Orig. Firenze Arch. di stato (Rocchettini di Fiesole).

1 *Roma (595 sept.)*

Gregorius I Montanae et Thomae: eos, famulos S. R. E., liberos civesque Romanos efficit.

v. Primicerius et notarii S. R. E. n. 3. — cf. „Praeceptum libertatis“ in Libro diurno form. XXXIX (ed. Sickel p. 29).

2 *(597 iul.)*

Gregorius I Dominicae uxori Iohannis: monet, ut ad coniugem venire festinet. — Laetos nos vestrae.

Reg. Greg. I lib. VII ep. 34. — Edd. S. Gregorii M. Opp. ed. Maur. II lib. VII n. 37. Mansi X 77 n. 34. Migne LXXVII 896 n. 37. Mon. Germ. Epp. I 482. — Regg. J. 1115. JE. 1480.

Dominicam fuisse uxorem Iohannis praefecti Urbis, qui etiam in Gregorii I registri lib. IX ep. 116 (Mon. Germ. Epp. II 121) memoratur, recte suspicatur Hartmann l. c.

**3* *(625—38)*

Honorius I Dominico: locat terras et vineas et prata foris portam Flamineam usque ad pontem Molvium sub annua pensione 30 sol. auri.

Deusdedit lib. III c. 209 (149) ex registro Honorii (edd. Martinucci p. 321; Wolf v. Glanvell p. 364). Albinus lib. X. Cencius Lib. cens. S. R. E. c. 71 (ed. Fabre-Duchesne I 350 n. 29). — Regg. J. 1576. JE. 2032.

4 *1072 mai. 18*

Alexander II Alberico filio quondam Petri cogn. Cece etc.: concedit locum quendam et aquaeductum q. v. Fossatum situm foris muros Urbis ante portam Latinam. — In nomine Domini. Ego Alexander etc. Scr. a Rainerio s. pal. scrin. ac not., a. pont. 11, ind. 10, m. madii die 18.

A[1]. — *Ed. PflugkH. Acta II 117 n. 152 ex A*[1]. — *Regg. Kaltenbrunner in Wiener SB. XCIV 633, qui hanc bullam spuriam esse imprudenter suspicatur. JL. 4706.*

Hoc privilegium una cum proprietate, de qua agitur, ad tabularium canonicorum basilicae Constantinianae pervenisse haud dubium est. Quod cum aliis chartis ad archivum canonicorum Lateranensium Faesulis, nescimus quo tempore, transivit atque inde in reipublicae archivum Florentinum. Pro certo denique habemus, istum Albericum eundem fuisse atque Albericus ille de Petro Leonis Cice, qui inter testes in Mathildae comitissae celeberrimo testamento (cf. Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXVII 417 sq.) et in Gregorii filii Gregorii de Alberico Romanorum senatoris chartula a. 1068 feb. 18 pro mon. Casinensi (ed. Gattula Hist. Cassin. p. 234) occurrit. Hunc Albericum filium habuisse Petrum nomine, ex documento quodam a. 1140 ian. 4 comperimus, quo Purpura, relicta vidua a Petro de Alberico Leonis Cece, duas perticas de terra sementaricia pos. foris portam s. Iohannis Nicolao archipresb. s. Mariae Novae vendidit (laud. a Fedele in Arch. della Soc. Rom. XXIV 186 n. 50; textus integer invenitur in cod. Vat. lat. 8043 p. I f. 70),

5 *1151 sept. 5*

Sofia uxor quondam Miccini de Maria Pictoina vendit Petro canonico bas. b. Petri et subdiacono s. palatii ad opus Eugenii III totum suum ius locationis in duobus casalinis pos. in civitate Leoniana ante ecclesiam s. Vincentii et ante palatium novum supradicti pontificis. — Scr. a Iohanne scrin. S. R. E.

A (Arm. I c. XI n. 3). — Reg. JL. —.

cf. Vitam Eugenii III auct. Bosone (Lib. pontif. ed. Duchesne II 387): Hic fecit unum palatium apud s. Petrum.

6 *1157 mai. 30*

Petrus de Bencincasa renuntiat Hadriano IV, interveniente procuratorio nomine Stefano de [. . .], omnem litem, quam adversus eum exercet de 18 libris affortiatorum. — Scr. ab Andrea scrin. S. R. E. et s. Lat. pal.

A (Arm. III c. III n. 4). — Reg. Pertz in Archiv VII 23. JL. —.

7 *1158 dec. 7*

Boso diac. card. ss. Cosmae et Damiani, d. pp. camerarius, ex voluntate Hadriani IV locat Controttae et Romano de Petro Albanensi eorumque heredibus ac successoribus duas petias vineae pos. extra portam Lateranensem in loco q. d. Clusa domini papae. — Scr. ab Andrea scrin. S. R. E. et s. Lat. pal.

A (Arm. III c. VII n. 21). — Edd. Studi e doc. VII 114 n. 5 ex A. Arndt-Tangl Schrifttafeln III 45 ex A; Facs. tab. 86. — Reg. JL. —.

De loco cf. Tomassetti in Studi e doc. VIII 226.

8 *1158 dec. 7*

Boso diac. card. ss. Cosmae et Damiani, d. pp. camerarius, ex voluntate Hadriani IV locat Nicolao Iohannis Gualterii eiusque heredibus ac successoribus unam petiam ad vineam in loco q. d. Clusa domini papae. — Scr. ab Andrea scrin. S. R. E. et s. Lat. pal.

A (Arm. XV c. X n. 8). — Reg. JL. —.

9 *1158 dec. 7*

Boso diac. card. ss. Cosmae et Damiani, d. pp. camerarius, ex voluntate Hadriani IV locat Grisocto Leonis eiusque heredibus ac successoribus quatratam petiam vineae in loco q. d. Clusa domini papae. — Scr. ab Andrea scrin. S. R. E. et s. Lat. pal.

A (Arm. XV c. X n. 7). — Reg. JL. —.

10 *1158 dec. 7*

Boso diac. card. ss. Cosmae et Damiani, d. pp. camerarius, ex voluntate Hadriani IV locat Vaginae eiusque heredibus ac successoribus unam petiam vinearum in loco q. d. Clusa domini papae. — Scr. ab Andrea scrin. S. R. E. et s. Lat. pal.

A (Arm. III c. VII n. 22). — Ed. Studi e doc. VII 117 n. 7 ex A. — Reg. JL. —.

11 *1158 dec. 7*

Boso diac. card. ss. Cosmae et Damiani, d. pp. camerarius, ex voluntate Hadriani IV locat Fosco de Banio eiusque heredibus ac successoribus unam

petiam vineae in loco q. d. Clusa domini papae. — Scr. ab Andrea scrin. S. R. E. et s. Lat. pal.

A (Arm. III c. VII n. 23). — Ed. Studi e doc. VII 115 n. 6 ex A. — Reg. JL. —.

12 *1176 mai. 29*

Iohannes Guidonis de Leculo renuntiat Petro de Bono presb. card. tit. s. Susannae et Rainerio diac. card. s. Georgii ad Velum aureum, Alexandri III procuratoribus ad hanc refutationem et securitatem recipiendam ab eo constitutis, omnem litem adversus d. papam de pecunia praedae, quam in securitate d. papae amisit, quia ipse ei de hac amissione sua pecunia plenarie persolvendo satisfecit. — Scr. ab Achille S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 6). — Ed. Studi e doc. VII 119 n. 9 ex A. — Reg. JL. —.

13 *1179 iul. 26*

Petrus de Cencio Petri de Nicolao renuntiat Alexandro III, interveniente pro eo Petro Gallocia subdiac. et procuratore, omnem litem, quam adversus eum exercuit de 41 libris et 7 sol. minus 4 Provenien. et usuris, sicut in chartula eius plumbo bullata continetur. — Scr. ab Andrea scrin. S. R. E. et s. Lat. pal.

A (Arm. III c. III n. 5). — Ed. Studi e doc. VII 120 n. 10 ex A. — Reg. JL. —.

Alexandri III chartula plumbo bullata desideratur.

14 *1179 iul. 26*

Romanus Iohannis de Anastasio, Iaquintus de Rustico negotiator et Petrus Obicionis renuntiant Alexandro III, interveniente pro eo Petro Gallocia subdiac. et procuratore, omnem litem, quam adversus eum exercuerunt de 140 libris Provenien. cum usuris, sicut continetur in chartula eius plumbo bullata. — Scr. ab Andrea scrin. S. R. E. et s. Lat. pal.

A (Arm. III c. III n. 7). — Ed. Studi e doc. VII 121 n. 11 ex A. — Reg. JL. —.

Haec quoque Alexandri III chartula plumbo bullata desideratur.

15 *Laterano 1188 iun. 6*

Clemens III abbati et capitulo Maricolen. *(Maroilles dioec. Cambrai)*: mandat, quatenus A. civi Romano, a quo A. monachus, cum pro negotiis monasterii ad sedem apost. accessisset, 9 libras Provenien. et 6 byzantios mutuos et pallium viride nomine comodare suscepit, de qua summa 2 tantum marcas apud praedictum A. deposuit, illud quod reliquum est solvant.

v. Clementis III rescriptum (ed. PflugkH. Acta I 344 n. 395; Reg. JL. 16271).

16 *1188 aug. 7*

Iohannes de Zambona renuntiat Cencio procuratori Clementis III omnem litem, quam ei fecit de omnibus rebus suis amissis tempore guerrae Lucii III. — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 15). — Ed. Studi e doc. VII 195 n. 12 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

17 *1188 [aug. 7]*

[. . . . . .] renuntiat Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 16.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 17). — Ed. Studi e doc. VII 196 n. 13 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

18 *1188 oct. 5*

Gemma de Seniorecto aliique deperdentes [Montium] et Beberaticae et Colysei renuntiant Cencio procuratori Clementis III omnem litem, quam ei fecerunt coram Octaviano ss. Sergii et Bachi, Petro Gallocia, Gregorio s. Mariae in Porticu, Iohanne Malabranca, Gregorio s. Mariae in Aquiro card., de omnibus rebus suis amissis tempore guerrae Lucii III. — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 11). — Ed. Studi e doc. VII 197 n. 14 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

19 *1188 oct. 13*

Bartholomaeus de Digna aliique deperdentes Areulae et Caccab(ariorum) renuntiant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 18.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 14). — Ed. Studi e doc. VII 199 n. 15 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

20 *1188 oct. 14*

[Egidius Mancinus] aliique deperdentes Transtiberim refutant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 18.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 18). — Ed. Studi e doc. VII 201 n. 16 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

21 *1188 oct. 15*

[Petrus Quatracie] aliique deperdentes [Pontis et Scorticlariorum] renuntiant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 18.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 12). — Ed. Studi e doc. VII 202 n. 17 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

22 *1188 oct. [16]*

Petrus [. . .]cius, Iennarius, Landulfus de Aricia aliique deperdentes Ripae et Marmoratae et Insulae renuntiant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 16.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 13). — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

23 *1188 oct. 18*

Oddo de Ruffreda aliique deperdentes s. Mariae in Aquiro et Columpnae renuntiant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 18.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 19). — Ed. Studi e doc. VII 204 n. 18 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

24 *1188 oct. 27*

Petrus de Berardo, Elperinus, Vitalis medicus, Angelus Romanus de Iohanne, Paulus Franconis, Iohannes Guidonis de [Papa] senatores deperdentes renuntiant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 16.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 21). — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

25 *1188 nov. 7*

Petrus de Nicolao aliique deperdentes Montium et Beberaticae et Colysei renuntiant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 18.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 20). — Ed. Studi e doc. VII 205 n. 19 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 25. JL. —.

26 *1188 nov. 9*

Theodora aliique deperdentes Pineae [et . . .] renuntiant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 16.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 16). — Reg. Pertz in Archiv VII 25 ad 1189 oct. 16. JL. —.

27 *1189 feb. 18*

Gregorius de Adelascia aliique deperdentes Ripae, Marmoratae et Insulae renuntiant Cencio procuratori Clementis III *ut supra n. 18.* — Scr. a Petro S. R. E. scrin.

A (Arm. III c. III n. 10). — Ed. Studi e doc. VII 207 n. 20 ex A. — Reg. Pertz in Archiv VII 24. JL. —.

3 2044 012 746 376

